This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

OUDE VADERLANDSCHE RECHTSBRONNEN.

LEIDSCHE RECHTSBRONNEN

UIT DE

MIDDELEEUWEN.

UITGEGEVEN

DOOR

Dr. P. J. BLOK.

'S GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.
1884.

Leyden. — History: Sources.

WERKEN DER VEREENIGING TOT UITGAVE DER BRONNEN VAN HET OUDE VADERLANDSCHE RECHT,

GEVESTIGD TE UTRECHT.

EERSTE REEKS.

No. 6.

'S GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.
1884.

TO NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
167434A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1924 L

Stoomdruk van J. VAN BOEKHOVEN — Utrecht.

Vereeniging tot uitgave der Bronnen van het

OUDE VADERLANDSCHE RECHTSBRONNEN.

LEIDSCHE RECHTSBRONNEN

UIT DE

MIDDELEEUWEN.

UITGEGEVEN

DOOR

Dr. P. J. BLOK.

'S GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.
1884.

TO NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
167434A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1924 L

VOORBERICHT.

De rechtsgeschiedenis van Leiden heeft reeds meermalen de aandacht tot zich getrokken; over het Leidsche recht in de Middeleeuwen bezitten wij verscheidene studiën, die het onnoodig maken hier nogmaals de ontwikkeling van dat recht, al ware het in breede trekken, te schetsen. Ik behoef slechts te wijzen op het Gids-artikel van den hoogleeraar R. FRUIN (Gids van April 1873): *Eene Hollandsche stad in de Middeleeuwen;* verder op de voortreffelijke dissertatie van den heer A. NORTIER: *Bijdrage tot de kennis van het burgerlijk proces in de* 15de *eeuw binnen de stad Leiden* (Leiden, S. C. van Doesburgh, 1874); eindelijk op mijne beide werken: *Eene Hollandsche stad in de Middeleeuwen* (den Haag, Martinus Nijhoff, 1883) en *Eene Hollandsche stad onder de Bourg. Oostenrijksche heerschappij* (den Haag, Mart. Nijhoff, 1884), waarin ook aan de rechtstoestanden aandacht is geschonken. Bovendien heeft de heer C. C. N. KROM in zijne dissertatie: *Oud-Nederlandsch Erfhuisrecht* (1878), eenige bladzijden (blz. 102—106) aan het Leidsche Erfhuisrecht gewijd.

Den stoot tot al deze onderzoekingen gaf de uitgave der

Middeleeuwsche Keurboeken van Leiden, door Dr. H. G. HAMAKER in 1873 (bij S. C. van Doesburgh). Deze volledige verzameling der ons bewaarde Leidsche Keuren was de grondslag, waarop sedert 1873 is voortgebouwd. Maar het Leidsche archief bevat voor de geschiedenis van het recht nog meer belangrijks: het bezit behalve de Keuren, de wet, ook nog zeer merkwaardige overblijfselen van de wijze, waarop men te Leiden de wet toepaste. Het belangrijkst waren in dit opzicht zeker wel de Kenningboeken van Leiden, waarin de heer NORTIER de gegevens voor zijne dissertatie vond.

Deze Kenningboeken, verscheidene folio-deelen, in haar geheel uit te geven zou onmogelijk en bovendien onnoodig geweest zijn: zij bevatten bij veel belangrijks toch ook veel, dat gevoegelijk achterwege kon blijven òf omdat het op zichzelf weinig gewicht in de schaal legde òf omdat het eenvoudig eene herhaling was van vroeger voorgekomen gevallen. Daarom scheen het voldoende eene bloemlezing uit de Kenningboeken samen te stellen. De Vereeniging tot uitgave der Oude Vaderlandsche Rechtsbronnen vatte het plan op om zulk eene bloemlezing aan hare leden aan te bieden.

Daar ik mij juist met de geschiedenis van Leiden in de Middeleeuwen bezighield en daarvoor ook de Kenningboeken moest doorzien, belastte ik mij gaarne met het samenstellen van zulk eene bloemlezing; ik voegde daarbij eenige andere stukken, die op het Leidsche recht betrekking hebben en ook in het archief der stad Leiden bewaard worden.

Kortelijk zij hier aangewezen, wat er nog van de Middeleeuwsche rechtsbronnen der stad Leiden overgebleven is en wat ik daarvan de uitgave waardig keurde.

I. De *Zoenboeken.* Deze boeken zijn in 4° en 3 in getal. Het eerste loopt van 1370 tot 1390 en bezit een aanhangsel, waaruit ook het een en ander door mij is overgenomen; het tweede bestaat uit losse bladen, die vroeger een deel hebben

uitgemaakt, en loopt van 1390 tot 1443; het derde is een foliant met zoenen uit den tijd van 1502 tot 1551. Alleen uit de beide eerste deelen heb ik stukken overgenomen; de korte vorm van die in het derde deel en het weinige belangrijke, dat daarin te vinden was, deden mij dat deel op zijde schuiven. De beide eerste goed geschreven kwarto-deelen bevatten samen meer dan 250 bladen, die echter niet geheel en al volgeschreven zijn. Het *Aanhangsel* bij het eerste deel bevat 1°. vonnissen van den baljuw van Rijnland, den burggraaf en het gerecht van Leiden; 2°. vonnissen van het gerecht van Leiden over oproer en misdrijven, bij nacht begaan; 3°. boedelscheidingen en uitspraken in zaken van erfrecht.

II. Het *Stedeboek*. Dit M.S. in folio is waarschijnlijk hêt journaal der regeering van Leiden geweest. Het bevat de meest heterogene zaken: ordonnantiën op de schutterij en het onderwijs, contracten met onderwijzers, lijsten van schutters, lijsten van de vroedschap, losse keuren, lijsten der hoefslagen, uitspraken van het gerecht, enz. Onder de stukken in dit boek, allen uit de 14de en 15de eeuw, bevinden zich ook boedelscheidingen en andere zaken van erfrecht, waarvan enkele in deze verzameling zijn opgenomen.

III. De *Correctieboeken*. Deze zijn van 1434 af, toen het gerecht van Leiden de hooge jurisdictie verkreeg, bijna geheel volledig bewaard gebleven: gedeeltelijk verloren zijn zij van 1489 tot 1519. Tot 1583 vormen zij 7 goed geschreven kwarto-deelen.

IV. De *Kenningboeken*, zeker het belangrijkste deel dezer verzameling. Zij zijn van 1434 tot 1542 bijna geheel volledig ten getale van 11 voorhanden en bevatten van 300 tot 500 folio-bladen, die echter grootendeels slechts half volgeschreven zijn. Wanneer partijen besloten hadden eene kenning aan te gaan, leverden zij ieder hunne schriftelijke pleitrede, de *dingtaal*, bij den klerk der schepenen in. Deze schreef de beide ding-

talen in het Kenningboek op en plaatste daaronder later het vonnis van schepenen. Zeer dikwijls werd de zaak eenvoudig door dading geëindigd, hetgeen in ons M.S. wordt aangewezen door het woord „of" of „ghedadinct" op den kant der dingtalen. Het gebeurde meermalen, dat de beslissing van schepenen lang uitbleef; niet zelden bleef zij geheel achterwege, misschien omdat partijen de zaak in der minne geschikt hadden. Wanneer in deze verzameling alleen de beide dingtalen zijn opgenomen, is het vonnis in het manuscript niet aanwezig of heeft dading plaats gehad. Dikwijls is slechts één der dingtalen voorhanden.

De dingtalen zijn in deze verzameling door de cijfers 1 en 2*, het vonnis door het cijfer 3 aangeduid. Het opschrift boven ieder nummer wijst de hoofdzaak aan, waarover de kenning loopt. Minder belangrijke of telkens herhaalde zinsneden in de dingtalen of het vonnis zijn voor het gemak weggelaten. Wanneer er keuren in de dingtalen of het vonnis worden aangehaald, is telkens verwezen naar de Middeleeuwsche Keurboeken der stad Leiden, uitgegeven door Dr. Hamaker, wanneer zij daarin te vinden waren, of naar gelijkluidende keuren van Rijnland. Het gewoonterecht is door het woord „onbeschreven" aangeduid.

V. Het *Crimineel-Vonnisboek* van 1533 tot 1584. Ook hieruit zijn enkele vonnissen opgenomen.

Het Leidsche Archief bezit nog andere stukken, uit het vroegere Archief van de Leidsche Schepenbank afkomstig, die echter niet verdienen er eene bloemlezing uit te geven. Zoo bezit het voor dezen tijd:

a. Het *Vredeboek*, 5 deeltjes in 8°., ieder van slechts weinige bladzijden. Zij bevatten de vreden, gemaakt op Sint Lambrechtsdag, Allerkinderendag, Beloken Paaschdag en St. Jansdag Nativitas 1493, 1496, 1497 en 1500. Twee bladzijden

tegenover elkander behooren telkens bijeen. Op de eene bladzijde staat b.v.:

Int jair ons heeren anno 1496 *up Sinte Lambrechtsdach worden dese vreden gemaict durende tot Alre Kijnderendage toe naestcomende, dien aach all tot des anderen dach ter sonnen opganck toe.*

Daartegenover:

Jan Jansz., soe hy geboeren is an Cornelis Jansz., zijn broeder, ende Louwen Jansz. van der Sneeck, soe hy geboeren is an Bouwen Jansz., sijn broeder, mit hoeren magen, bevreet van Bouwen Jansz. doot. enz.

b. Borgtochten voor correctiën, van 1500—1574, 2 deelen in 8°., bevattende de namen der gecorrigeerden en van hunne borgen.

c. Wedboeken, 1477—1563, eenige registers in folio, behelzende de namen van hen, die de kenning hebben geknoopt, den naam van den bode, die de weet heeft gedaan, den datum der kenning en dikwijls het vonnis van schepenen.

d. Poortdingboek van 1443—1453 en van 1476—1482 en *Willecoren van Poortdingen* van 1529—1535, waarin men alleen namen van in de poortdingen veroordeelden vindt.

e. Civiel-vonnisboek van 1491—1554, niets anders bevattende dan de schepenvonnissen, uit de Kenningboeken overgenomen.

Wat de spelling betreft, in deze verzameling gevolgd, heb ik mij gericht naar de voorstellen, die onlangs gedaan zijn van wege het Historisch genootschap, gevestigd te Utrecht. [1])

---

1) Over het woord „veruut" (blz. 20 dezer uitgave) een enkele opmerking. In het Ms. staat „verumt". De hoogleeraar de Vries maakte mij opmerkzaam op het Middel-Nederlandsche werkwoord „veruten", dat gelijk staat met ons „zeggen, verklaren", zoodat „veruut" zou kunnen beteekenen „het zeggen, het vonnis", hetgeen hier misschien eenigen zin zou kunnen opleveren.

Ik mag dit voorbericht niet eindigen zonder een woord van dank aan den hoogleeraar R. FRUIN te Leiden, die mij met groote hulpvaardigheid ter zijde stond bij het leggen der laatste hand aan deze uitgave; bovendien aan de hoogleeraren M. DE VRIES en W. M. D'ABLAING aldaar, die mij in enkele moeielijke gevallen van palaeographischen of romeinsch-rechterlijken aard hunne hulp niet onthielden.

LEIDEN,
Augustus 1884. P. J. BLOK.

ZOENBOEK.

A.

Beloken hand.

Op sinte Lourijsavont, twisken Mairtijn Dircs soen an die ene zide ende Claes Heynen soen an die ander zide. Claes Heynen soen sel segghen: Sem si God helpen, dat hi nie en quam in Mairtijns huys voirseyt in enighen arghe of dat hi Mairtijns wijf enich onreclijcheden te voiren leyde in enigher manieren, aldair si scade of scande of hebben mochte. Ende Mairtijn sel maken een beloken hant ende dair op zweren mit dat hi dair in brenghet Claes Heynen soen al volbetert, soe wes hi tieghens hem misdaen mach hebben ende twie goede knapen, die hem volghen op sinen eet.

Ende elc sel gheven den gherechte 10 sc.

Eenvoudige zoen.

Item tsDinxdaghes na sinte Johansdach Decoll., twisken Machtelt coman Willems an die ene zide ende Katrine Wouters an die ander zide is tgherechts segghen, dat si wesen sullen an beyden ziden goede vriende. [1])

Ende elc sel gheven den gherecht in ghereden ghelde 20 sc.

Beloken hand.

Item tsWoensdaghes na sinte Johansdach Decoll., twisken Pieter Ghereds soen ende sijn hulperen an die ene zide ende Jacob heren Dircs soen ende sine hulperen an die ander zide. Jacob heren Dircs soen sel maken een beloken hant bi Dirc van Delf ende Dirc van Boomgairden ende dair op zweren, mit dat hier in brenghet Pieter ende sine maghen al volbetert,

---

1) Gewone uitspraak bij zoenen wegens schelden.

dat hi tieghens hem misdaen mach hebben, ende Dirc ende Dirc voirseyt sellen Jacob volghen op sinen eet. Jof Jacob sel Pieter een bedevaert doen tot Sinte Yenwouts mit sijns selfs live ende uutgaen twisken hier ende Alre Goeds Heyli-ghen daghe naist comende ende niet binnen Leyden te comen, hi en hebbe die bedevaert voldaen. [1])

Ende Jacob sel gheven den gherechte twintich scellinghe.

Beloken hand.

Twisken Ghise Enghels soen ende sine maghen ende hulperen an die ene zide ende Goiswijn Heynrics soens maghen ende hulperen an die ander zide. Goiswijn die sel Ghise Enghels soen maken een beloken hant ende dairin brenghen viertich scellinghe, meer, of hem donct dat hi meer misdaen mach hebben.

Ende elc sel gheven den gherecht 10 sc.

Leemte.

Twisken Ermbout den Griemer ende sine maghen ende hulperen an die ene zide ende Steven Coppedraeyer, sine maghen ende hulperen an die ander zide. Steven sel gheven voir hem ende sijn hulperen Ermbout voirscr. voir sulke quetsinghe ende mistant, als hi hem misdaen mochte hebben, 20 pt. Ende omdat wi Pieter Coppedraeyer in gheenre misdaet en vinden, soe en sel hi soen nemen noch gheven. Voert omdat Ermbout Jan vanden Noirde in heeft doen ligghen sonder misdaet, soe sel Ermbout Jan voirscreven gheven 40 sc. voir sinen cost op die daghe voirscr.

Ende Steven sel gheven voir hem ende sine hulperen 40 sc. ende Ermbout 1 pt.

Bedevaart.

Twisken Jacob Merinc ende sine maghen an die ene zide ende Didiaert Claes dochter ende Jan Jacobs soen ende horen maghen ende hulperen an die ander zide. Didiaert die sel gheven Coppijn Merinc voir hoir ende Jan Jacobs soens maghen ende hulperen 32 pt. voir sijn smerte ende afterwesen, te betalen die ene helfte tot Beloken Paischen ende die ander

1) Dit staat gewoonlijk bij de bedevaarten voorgeschreven.

tot Beloken Pijnxter, beyde naist comende. Ende Jacob Merinc die sel doen een bedevaert tot Sinte Jacobs tot Compostel, Didiaert ende horen vrienden te eren, voir sulke mistaen ende afterwesen, als hi hoir misdaen heeft, ende sel uutgaen binnen den vier heylighen daghen van Kersavont naist comende ende die bedevaert doen mit sijns selfs live ende niet binnen dien jair in der stede van Leyden te comen, jof dat Jacob Merinc gheven sel Didiaert voir hoir afterwesen 24 pt. op die daghe voirscr., dair of sel Jacob twisken hier ende enen Sonnendaghe segghen, wes hi doen wil van desen twien. [1]) Ende elc sel gheven van Jacob ende Didiaert 1 pt. den gherechte.

Meineed.

Onder een zoen staat (de zoen is overigens zeer onbeteekenend):
Ende omdattet gherecht menich moynesse ghehad hebben van der soen voirscr., eersijt wair conden vinden, soe ghebieden si Katrinen, Machtelden, Ermeghaert ende Lisebet, overmids dat si bi horen eede twair niet en seyden, een Sonnendach naist comende voir die crucen te gaen barvoet ende bloots hoofts, jof dat si hoirlijc gheven den gherechte, dies niet en dede, een pont.

Beloken hand.

..... dat Pieter Wittebol sel maken Diedaerts wijf voirscr. een beloken hant ende dair niet min in brenghen dan 6 pt. ende dair op sweren mitter wederwere, die hi oflaet, hoir al volbetert dese soen te betalen tot Beloken Paisken naist comende.

Leemte.

Twisken Dirc van Sandwijc an die ene zide ende Dirc Oirbair ende Machtelt sijn wijf an die ander zide, is tgherechts segghen, dat Dirc van Sandwijc sel segghen: heeft hi yet gheseyt over Machtelden anders dan van enen goeden wive, dat hi dairan liecht. Voert sel Dirc van Sandwijc bidden, heeft hi yet misdaen in enighen woirden tieghens Dirc ende Machtelden voirscr., dat si hem dat vergheven om Goeds willen. Voert sel Dirc Oirbair, overmids dat hi Dirc van Sandwijc opseyde in

1) Zulk eene keus wordt dikwijls gelaten.

siere siecten, had hi ghestorven, dat hi van sinen handen ghestorven hadde, aldair onse stede mede in groten last ghecomen mochte wesen, dairvoir sel Dirc Oirbair doen een bedevaert tot Sinte Yenwouts ter Damme ende uutgaen twisken dit ende Pinxter, jof den gherechte gheven 3 pt. hollants, te betalen twisken hier ende Pinxter (quijt ghelaten mit 50 sc.).

Ende Dirc van Sandwijc sel gheven den gherechte 10 sc.

Beloken hand.

..... Hughe Jan Aernts soen ende Willem van der Maerne, die sellen maken Jan Loeven soen voirseyt elc een beloken hant ende dair in brenghen een bedevaert tot Aerdenburch, ende meer, of hem donct dat si meer misdaen mochten hebben, ende dair op zweren mit dat sier in brenghen hem al volbetert.

Eed.

.... Florijs Ghisebrechts soen sel zweren ten heylighen, dat hi niet en dochte noch en peynsde, dat hi Jan Costijns soen te voren gheleyt soude hebben noch gheleyt heeft, dat hi mit hem annemen soude enigherhande sake, dat mitter miente jof jeghens der miente jof anders vriende binnen Leyden tieghens gaen mochte. Voirt sel Florijs zweren ten heylighen, dat hi Jan Costijns soen niet gheloeft en heeft, dair hi sijn sekerhede billijcs mede verliesen mochte, anders dan hi hem lovede wel te betalen. Voirt sel Jan Costijns soen segghen: heeft hi yet over Florijs gheseyt, dat siere eren yewer te na gaet, dat hi dair an liecht. [1])

Ende elc een pt., quijt ghelaten biden gherechte.

Beloken hand.

..... Voirt so sel Jan Hermans soen maken Claes Aernts soen een beloken hant mitter wederwere, die Kerstine oflaet, ende dair op zweren Claes volbetert.

Inleggen.

Ende Jan Phien soen sel gheven Claes Heyn Ghemac 20 sc., overmids dat hien tonrecht dede inlegghen.

---

1) Zeer gewoon bij klachten over schelden.

Voor de „crucen" gaan.

.... Is tsgherechts segghen, dat Louwerijs sel gaen voir die crucen wollen ende barvoet dese drie naiste Sonnendaghe, eerst tot Sinte Pieters kerke, dair na tot Sinte Pancraes kerke ende die leste Sonnendagh tot Onser Vrouwen kerke. Ende op den vierden Sonnendagh sel Louwerijs uutgaen ende een bedevaert doen tot Onser Vrouwen te Halle ende niet weder binnen der stede te comen, hi en hebbe die bedevaert ghedaen, ende dair of goet betoech te brenghen.

Ende elc 10 sc.

Beloken hand.

. .. Is tsgherechts segghen, dat Dirc Ghisebrechts soen sel maken Gheret Gherets soen een beloken hant ende dair in brenghen vier pont, niet min, ende dair op zweren Gheret alvolbetert, dat hi tieghens hem ende sine maghen misdaen mach hebben, uutgheset Dircs leemten, die laet tgherechte staen tot allen rechte. Ende dese voirseyde soen te betalen tot Beloken Paischen.

Ende elc den gherechte 10 sc.

Twist.

.... Is tsgherechts segghen, also den gherechte anghebrocht was, dat Willem Bairten soen buten vrede binnen der stede van Leyden quam ende hi Jacob Merinc ontseyt hadde mit hem sesten onghenoemt, dairt gherechte duchte, datter onraet in vallen mochte, ende enen vrede van hem beyden namen ende hem boden der stede coer te houden, dair segghen si an beyden siden van desen inlegghen voirsz. goede vriende ende horen vrede te houden tot Beloken Paischen toe.

Ende elc sel gheven den gherechte 1 pt.

Mishandeling van eens anders hond.

.... Is tsgherechts segghen, dat Godevaert voirseyt sel segghen, dat hi niet en wiste, dat Dirc Coenen hont onder sijn huys stont, doe hien quetste ende broyde mitten beghieten, ende op Dircs archst niet en dede, sem si God helpen ende alle Heylighen. Voert so sel Godevaert voirseyt Dirc Coenen

gheven, overmids dat hi hem dede inlegghen ende Dirc an Godevaert niet te voren en was, 30 sc. tot Beloken Paisken naist comende.

Ende elc sel gheven den gherechte 10 sc.

Beloken hand.

.... Harman en Heyne sullen maken ses man een beloken hant ende dairop zweren, dat si nie an rade noch an dade waren, dair men ses man overlast dede uut Heyn Zelanders huys voirscr., ende dair mede sullen si wesen goede vriende.

Voirt so houttet gherecht an hem, wairt dat men hier namaels vonde, dat si an rade of an dade gheweest waren, dat si dat souden beteren mit horen live ende horen goede bi den gherechte.

Beloken hand.

Twisken Gheret Hoechstraets wedue, vriende, maghe ende hulperen op die ene zide ende Dirc Heynrix soens maghe ende hulperen op die ander zide, is tsgherechts segghen, dat Dirc Hoechstraet sel maken Jacob Heynrix soen ene beloken hant voir Fyen sire moeder, ende Fye voirsz. sel dair in brenghen 8 pt. ende niet min, te betalen toit Heyligher Misse naist comende, ende dair op zweren al volbetert, dat jeghens Jacob voirsz. misdaen mochte wesen. Ende Dirc Heynrix soen sel Fyen voirscr. bidden, heeft hi jof die zine erghent jeghens heur misdaen, dat zij hem dat vergheve omme Gods willen. Voirt soe sel Dirc Heynrix soen toitten naisten poertdinghe comen voir gherechte ende bekennen Fyen voirsz. voir horen scade, die hi hoir ghedaen mach hebben mit sinen beesten, ende dat houden mit der hant ten heilighen, wes hi heur dair voir bekent.

Ende elx sel gheven, van diere ingheleghen hebben, den gherechte 1 pt.

Eedvolging.

..... Is tsgherechts segghen, dat si van allen gheschele wesen sullen goede vriende, in manieren dat Dirc Heermalen sel houden ten heylighen mid twie man op sinen eet, dattet bedde zijn is ende niet vercoft en heeft; ende woude hi des niet doen, so soude Dirc Coene also veel an tbedde hebben, als hi ten heylighen houden woude, van des hem

breken mocht an zijnre huyshuer. Voert sel Dirc Heermalen gheven den vestmeesters [1]) tot der stede behoef twie duysent stiens twisken hier ende Meye naist comende overmids onstandelike woirde, die hi ghesproken heeft in jeghenwoirde tsgherechts.

Voirt sel Dirc Heermalen gheven den gherechte 1 pt. ende Dirc Coene 10 sc.

Zoen, uitgesproken door baljuw en gerecht.

.... Is Willems segghen van Naildwijc, bailiu van Rijnlant ende van den landen van Woirden, ende tsgherechts van Leyden, dat zi van allen geschele, die si ghehad hebben tot desen daghe toe, wesen sullen goede vriende. Ende Willem Bairten soen sel bidden Jan Merinc, jof hi yet jeghens hem misdaen mach hebben, dat hi hem dat vergheve omme Goeds willen. Ende hiermede segghen si, dat alle scoude ende brieven, die Willem ende Jacob Merinc op malcander ghehad hebben, tot desen daghe toe quijt wesen sullen.

(Niets voor het gerecht).

Inleggen.

Tusken Florijs van Endegheest an die ene zide ende Dirc die Wedighe an die ander zide, van dat Florijs, die scout was tot Oestgheest, desen Dirc voirsz. dair venc, des hem Dirc mislovede. Ende Florijs voirsz. dair om weder in deed legghen te Leyden, dat Florijs dochte mid cranken besceyde; des si beyde bi wilcoren, eer si horen vollen tijt ingheleghen hadden, bleven an den gherechte. Dair tgherechte tuuch of hoirden, dair hoir segghen dus of is, dat Florijs segghen sel: doe hi Dirc venc, dat hijt om gheen leet en dede, noch om ghene zaken dan van sheren weghen, alsoet hem die Borchgrave bevolen hadde.

(Het gerecht niets).

Laster.

.... Is tsgherechts segghen, dat Hadewie sel segghen: heeft sy yet gheseit over Voppeken dan van enen goden knapen, dat si daer wel noch waer aen gheseit heeft. Ende

1) Soms vindt men „dair si die vestmeesters hebben willen."

voert, heeft Dirc of Hadewie yet op Voppeken te segghen, des sullen si hem aenspreken tuschen tween poortdinghen naest comende; ende en deden si des nyet, wes woorden si voirt teghen Vopken hadden, hierof rorende, dair sien of besculdicht hebben, dat waer als over een zoen.

Ende elx 10 sc.

Smokkelen van gruit.

Tuschen Ghisebrecht Guuter ende die mit hem waren op den water an die ene zide ende onsen poerteren van Leyden ..... so is tsgherechts segghen, dat Ghisebrecht Guuter sel segghen, so hem God helpe, had hi gheweten, dat in der ghesellenscip voirsz. gheen .... goet gheweest en had, dat hi hem noch haren scepe niet en had angheleyt noch hinder ghedaen. Ende sel voirt bidden den ghesellen voirseyt om Goeds willen ende om mijns heren willen, wes hi hem meer misdaen mach hebben dan si hem weder, dat sijt hem vergheven ende dairmede ghesoent ende goede vrienden te wesen.

(Het gerecht niets).

Boedelscheiding.

Dit is die sceydinghe, diet gherecht van Leyden ghesceyden heeft twisken Joncvrou Badeloghe an die ene zide ende hoir kinder an die ander zide.

In den eersten dat alle goede, die Heynric liet in sinen lesten live, het sie lant, ghelt, renten, huysinghe jof alle eyghelijc goet, hoet ghenoemt mach wesen, ende alle scoude, die men in tboedel sculdich is, des sel hebben die ene helfte Joncvrou Badeloghe ende die ander helfte hoir kinder; ende alle scoude, diet boedel sculdich is, die sullen si betalen half ende half.

Voert alle scoude ende renten, die men Heynric sculdich was in sinen lesten live, roerende van enighen leengoede, dair of sel hebben joncvrou Badeloghe die ene helfte ende hoir kinder die ander helfte; ende wat renten, sint Heynric starf, verscenen moghen wesen van leengoede, dat sel wesen tot sulken rechte, als leenghoet hoert.

Item heeft Joncvrou Badeloghe enighe brieve van leengoede, dair der kinder goedenisse an leyt, die sel si den kinderen overgheven hoir best dairmede te doen.

Voirt alsulc ghelt, als die bedevaert ghecost heeft, dat sel gaen uyten helen goede.

Item alsulc testamente, als Heynric ghemaect heeft in sinen lesten live, dat set(ten) wi te rechte na den rechte van onser stede. Voirt is dat sake, dat dat scepene tughen of scepene brieve of sien, dat si teen kint gaf opt ander te erven, so selt voirt gaen, mar anders niet.

Ende hiermede so seytet gherechte an beyden siden alinghe ghesceyden; ende wairt datter enighe sceel in viel, dat houtet gherecht tot hoirre verclaringhe.

Schepenmeesters.

TsManendaghes na Onser Vrouwendach Assumptio anno 75 doe wert die eerste soen gheseyt, die Syman Symans soen ende Vranc Diedwaren soen ontfenghen, so si scepenmeesters ghecoren waren — —

Verbanning.

.... Voirt wair dat sake, dat vader Heyne *(tot een bedevaart veroordeeld)* op Wouter sprake of op yemant van den gherechte, dat roeren mocht van enigher correxie, die vader Heyne ghehad heeft of heeft, ende ment betughen mocht mid yemant goeders, dat soude wesen op een jair die stede.

Voirt so sel vader Heyn gheven 5 pt., dat hi der stede seghen niet ghehouden en heeft.

Leemte.

..... dat si wesen sullen goede vriende an beyden ziden, ende Jacob Copnannen soen sel den meester betalen ende ofdoen sulc ghelt, als Harmans quetsinghe ghecost heeft.

Verbanning.

.... Is tsgherechts segghen, dat Lisebet sel rumen een jair die stede ende uutgaen tussen hier ende sinte Jacobs daghe naist comende ende een bedevaert doen tot Sinte Yenwouts ter Dam.

Zoen bij afwezigheid der eene partij.

.... Is tsgherechts segghen, dat Jan van den Bossche sel gheven Bruyn Aernts soen 18 pt., te betalen tot Beloken Pinxter naist comende, des so sel Bruyn weder gheven Jacob Ber-

wouts soen 3 pt., Claes van den Bosche 4 pt. ende Jan van Leyden Poess. 40 sc. op die daghe voirscr.

Voirt is tsgherechts segghen, want Vranc Wouterssoen butenslants is, dat hi mede ghesoent sel wesen, also veer, als hi wil; ende wair dat zake, dat Vranc binnen Leyden quaem ende in dese zoen niet wesen en woude, so soud hi binnen viertien daghen bi den gherechte comen, soen te nemen bi den gherechte, gheliken jof hi ingheleghen hadde; ende dede hi des niet, so bleve hi in die zoene, also voirscr. staet.

Zoen.

.... Is tsgherechts segghen, dat Aelwijn Voirhout voir Clais ende sine maghe ende hulperen gheven sel Aernde voirscr. 4 pt. tot Meydaghe naist comende. Ende wair dat zake, dat Claes voirscr. dochte, dat hem misdaen wair, so sel hi comen binnen der stede tusschen hier ende Palmen ende gheren der stede recht op denghenen, dair hi te cort waent an wesen; ende dede hi des niet, so soude alle dinc ghesoent bliven, als voirscr. is.

Ende Aelwijn ende Aernt voirscr. sullen gheven den gherechte in ghereden ghelde elc een pont.

Zoen op Goeden Vrijdag.

Op den Goeden Vridach anno 80.

.... Is tsgherechts segghen, dat Mandekiaen sel vader Heynen byeden die vijf oud scilde, die hi hem sculdich is tot Voirscoter marct naist comende, hoefdelinghe ghelt of verloren pande. Voirt sel Heyn Mande vader Heynen bidden, heeft hi yet jeghens hem misdaen, dat hi hem dat vergheve om der goeder tijt willen.

Laster.

Tusschen Claren Dirc Foykiaens dochter ende Femeynsen hoirre dochter an die ene zide ende Aliden Aernts Clercs stiefdochter ende hoirre moeder an die ander zide.

Is tsgherechts segghen, dat Alijt sel segghen, heeft si yet gheseyt over Femeynsen Claren dochter dan van eenre goeden joncvrouwen, dat si dair qualiken an gheloghen heeft.

Voirt so sel Alijt een bedevaert doen tot Sinte Jacobs in Compestel ende uutgaen die bedevaert te doen tusschen hier

ende sinte Pieters daghe ad Vincula naist comende ende dair goet betoech of te brenghen, dat si die bedevaert ghedaen heeft, of Femeynsen voirscr. dairvoir te gheven 10 pt.; des sel si segghen tusschen hier ende sinte Pieters avond voirscr., weder si die bedevaert doen wil of tghelt gheven.

Voirt wair dat sake, dat enich over den anderen onstandighe woirde seyde, dat men betughen mochte mid wittachtighen luden, dat wair over der stede segghen.

Alijt een pt., Clair 10 sc.

Oneerbiedigheid tegen het gerecht.

.... Is tsgherechts segghen, want Alijt voirsz. gheseyt heeft in jeghenwoirde tsgherechts ende der vinders ende gheroepen op eenre volre marcte, dat die harinc, die die vinders laecten, bi horen eede goet harinc wair ende si dien bruken soude, wie lief of leet; oec want si gheseyt heeft, dat si bi dien harinc bliven woude levende ende doot, ende si der stede bode, diet gherecht om den harinc senden, den harinc wederhelt ende hem keerde mitter hant, dattet recht dair an niet ghevordert en wort na der stede koere; ende theel gherechte den harinc selve halen most ende si nochtan seyde voir den rechte, had sier bi gheweest, si souder tlijf voir laten hebben, eer dien harinc uut den huyse ghecomen hadde, ende anders menich onnutte woirt; dat si gheven sel Jacob Claes soen (den vinder) voir hem ende voir zijn ghesellen, 3 pont.

Voirt sel si gheven den vestmeesters tot der stede behoef 40000 stiens, te voldoen van ghelde ende van stien tusschen hier ende Beloken Pinxter naist comende.

Leeren van een ambacht tegen de wet.

..... Is tsgherechts segghen, dat Steven Jan voirscr. een beedvairt doen sel tot Sinte Gheerdenberghe voir sulke woirde ende afterwesen, als hi Jan ghedaen heeft.

Voirt want Steven voirsz. Jan voirscr. driechde tmisdoen, omdat hi enen knecht zijn ambocht leren woude, dat jeghens der stede recht gaet, so sel hi gheven 5000 stiens tot der vest ende die bedevaert doen ende stien te leveren tusschen hier ende sinte Jansdach Midzomer naist comende.

Elx 10 sc.

Zoenen voor anderen.

Tusschen Gheertruden, Jan Cliets wijf, ende horen maghen an die ene zide, an die ander zide Dirc Symans soen ende sinen twien broederen, alse Amelys Symans soen ende Claes van der Lae. So alse Dirc voirsz. voir niemant zoenen en wil dan voir hemselven ende sinen twien broeders voirscr., overmids dat sine maghen niet en willen, dat si voir hem zoenen,

Is tsgherechts segghen, dat Dirc Symans soen maken sel een beloken hant Gheertruden voirscr. ende dairop zweren, mid dat hi dairin brenct, hoir al volbetert, dat hi ende zijn broeders voirscr. jeghens hoir misdaen moghen hebben; ende zijn twie broeders voirscr. zweren op sinen eet.

Ende Gheertruyt ende Dirc voirscr. elc 10 sc.

Oneerbiedigheid tegen het gerecht.

.... Is tsgherechts segghen, dat Dirc ende Alijt voirscr. segghen sullen: hebben si yet gheseyt over Jan van Hilleghem of ander yemant van den rechte, dat men Aliden voirsz. andwinghen woude een hand yser te dreghen, daer si beyde qualiken an gheloghen hebben. Voirt sullen si bidden den helen gherechte, wes si hierenboven jeghens den gherechte misdaen hebben, dat si hem dat om God vergheven willen.

Voert so sel Dirc voirsz. die ses pond betalen, so si Aliden sinen wive voirtijts van hoirre broken overgheset zijn.

Schuld.

Is tgherechts segghen, dat Bairtout voirscr. ten heylighen houden sel mid twien goeden knapen op zinen eet, des hi voir Jacob voirsz. ghelooft heeft, dair hier scoudich is of tontheffen. Ende alle dinc sonder arch is, roerende van Andries van der Voort. Ende wes Bairtout helt, alse voirscr. is, dat sel Jacob voirsz. ghelden ende betalen tusschen hier ende Meyendaghe naist comende.

Ende elc sel gheven den gherechte voir horen cost 4 pt.

Twist tusschen moeder en zoon.

Tusschen Lijsbet Coenen wedue ende hore maghen an die ene side ende Ghisebrecht Coenen soen ende sine maghen an die ander side.

Is tsgherechts segghen, alse dat Ghisebrecht op sijn knien vallen sel voir sijnre moeder ende legghen sijn handen tsamen ende bidden sijnre moeder om God ende om hoirre ouder zielen willen, so wes hi jeghens hoir misdaen mach hebben, dat si hem dat vergheve.

Voirt so en sel hi in horen huyse niet en comen, ten sie bi haren wille; ende heeft hi enigherhande goet in haren huyse, dair sel hi goede knapen tot hoir om senden; wes si hem bekent, dat sellen die knapen hem brenghen.

Ende Ghisebrecht sel gheven den gherechte 1 pt. Ende Lisabet 10 sc.

Zelfs op den Paaschdag 1383 *worden* 4 *zoenen door het gerecht uitgesproken, waarvan twee door eenvoudige verzoening* „om der goeder tijt willen."

Veroordeeling van kinderen.

Twisken Costijn Bertelmees kint van Zwieten an die ene zide ende tSpoermakers kint an die ander zide,

Is tgherechts segghen, dat tSpoermakers kint sel gheven Costijn Bertelmees kint van Zwieten 4 pt., te betalen tot Alre Goeds Heylighendaghe naist comende.

Voert so zel die Spoermaker bidden Bertelmees kinde voirsz. ende zinen vrienden, heeft zijn kint meer misdaen dan die 4 pt. belopen, dat si hem dat vergheven omme God ende om hoirre ouder ziel willen.

Ende elc sel gheven den gherechte 10 sc. reets ghelts.

Beloken hand.

Twisken Willem Heynrics zoen, zinen maghen ende hulperen an die ene zide ende Pieter Walichs zoen ende Dirc die Weent, horen maghen ende hulperen an die ander zide is tsgherechts zegghen, dat Willem Heynrix soen maken sel Pieter Walichs zoen een beloken hant voer zulke aentichte, als Pieter hem beclaecht, dat hi in twater gheworpen zoude wesen, ende voert van zulken scheel, als si nae ghehadt hebben, ende in die beloken hant te brenghen 5 pt. ende niet min; des zel hebben Dirc die Weent voir zijn afterwesen 3 pt., te betalen tot Alre Goeds Heylighendaghe naest comende.

Ende elc sel gheven den gherechte 10 sc. reets ghelts.

Oneerbiedigheid jegens het gerecht.

Machtelt Mathijs, heren Dircs soens, wijf, van dat si quade onnutte woirde sprac op den gherechte, doe si tscot ghaderden, des si an den rechte ghebleven is, dair tsgherechts segghen of is, dat Machtelt gheven sel der stede 4000 stiens jof een bedevaert doen tot Onser Vrouwen tAken tusschen hier ende sinte Mergrietendaghe naist comende ende rechtevoirt segghen, weder si die bedevaert doen wil of den stien gheven.

Oneerbiedigheid jegens het gerecht.

Item Willem Heynen soen ende Goiswijn Aernts soen van onnutten woirden, die si ghebesicht hadden in tjegenwoirdich des gherechts, dair si stonden ende die zoene seyden, dairvoir sullen si gheven elcs der stede 2000 stiens, die te brenghen, dairse die poertmeesters hieten brenghen [1]), tusschen hier ende s. Mergrietendaghe, jof elcs een bedevairt te doen tot Onser Vrouwen ten Bosche binnen der tijt voirscr. ende dat rechtevoirt te segghen, welc si doen willen (Goiswijn coes die bedevairt te doen).

Item Jan Ockers soen van onnutten woirden, die hi besichde jeghens Jan van Hilleghem, so hi van der stede weghen ende tsgherechts bi hem quam, so sel hi Jan van Hilleghem bidden, heeft hi yet jeghens hem misdaen of misseyt, dat hi hem dat vergheven wil om Gods willen. Voirt so sel hi een bedevairt der stede doen tot Onser Vrouwen tAken jof 4000 stiens dairvoir te gheven tusschen hier ende sinte Mergrieten naist comende ende rechtevoirt te segghen, weder hi die bedevairt doen wil of den stien gheven.

Laster.

Tusschen Vinken Jacobs soen ende zijn maghen an die ene zide ende Daniel Jans soen ende zijn maghen an die ander zide, is tsgherechts segghen, dat si goede vriende wesen sulle an beyden ziden; voirt wair dat Daniel tot enigher tijt voirtan enighe onnutte woirde besichde, die Jacob Vinken soens

1) Deze clausule komt zeer dikwijls voor.

dochter hairre eeren te na ghinghen jof die hoir an haren hilic crenken souden, dat men mid wittachtighen luden betughen mocht, so soude Daniel voirsz. binnen achte daghen, nadattet gherecht also ghevonden hadde in twair, een bedevairt doen tot Sinte Jacobs in Gallissen ende dairof goet betoech te brenghen den gherechte van Leyden ende binnen achte daghen dairna uut der stede te gaen ende een jair dairuut bliven. Mar wair dat sake, dat Daniel voirsz. van Jacob Vinkensoen of van sinen wive oft van horen vrienden mid enighen onnutten woirden anghesproken worde, dair Daniel dan up sprake als voirsz. is, ende tgherecht dat also in twair vonden, so soude Daniel van den woirden der correxie voirsz. verdraghen wesen, so verboirde Jacob of zijn wijf of hoir vrienden, diet up Daniel beghonnen hadden, 5 pt. na der stede segghen.

Ende elc sel gheven den gherechte 10 sc.

Laster.

Is tsgherechts segghen, dat Ghisebrecht sel staen up den predicstoel enen Sonnendach naist comende, als die crucen ghedraghen zijn, ende sel segghen: heeft hi van Heynkiaen yet gheseyt van enigher diefte, dat hi dairan gheloghen heeft, jof wair te maken.

Oneerbiedigheid jegens het gerecht.

Dirc dAzeghe wordt veroordeeld „van dien onnutten ende overdadighen woirden, die hi bezichde opten gherechte, doe tgherecht die zoene seyde tusken Pieter dien smid ende Lammekijn dien dregher" *tot eene bedevaart naar Napels of* 50000 *steenen te leveren* „an der vesten: ende wes hi hierof kiest te doen, dat sel hi segghen bi des daechs sonnenscien. Voirt want hi ter selver tijt die dore an der stede huys sticken stiet, sel hi binnen achte daghen die doren weder doen maken, alsoe goet, soe dats den rechte wel ghenoecht. *Hij koos de bedevaart.*

Aanklacht tegen een geneesheer.

Tusschen Syman uter Capelle ende zynen maghen an die ene zyde ende meester Mychiel ende zynen maghen an die

ander zyde is tsgherechts segghen, dat meester Mychyel maken sel een beloken hant Syman uter Capelle, dat meester Mychyel gherechte cunste an Syman in den snyden ghebesicht heft; ende wes meester Mychyel dairin versuumt mochte hebben, dat hi dat in der belokenre hant brenct, dairup zweren, dat Syman al vol dairmede ghedaen is, ende twie goede knapen op sinen eet, die hem volghen.

Ende meester Mychiel sel gheven den gherechte 1 pt. ende Syman 10 sc.

Zoen uitgesproken door den baljuw, den burggraaf en het gerecht.

Van des Jan Gherijd Jans soens soen, die men Jan Goblair hiet, anghesproken wert van zinen live des Woensdaghes na Jairsdaghe in tjair 85, so men dairof die zaken wat duyster vant, ende hi dairof bleef an den bailiu van Rijnlant, an Clais den Bastairt vans Borchgraven weghen ende an den gherechte van Leyden, wes zi hem overseyden, dat up zijn lijf te houden ende te voldoen. Wairof hoir segghen aldus is, alse dat Jan Gherijts soen voirsz. binnen daghes sonnenschijn rumen sel die stede ende pelegremaedse doen tot sinte Liclaes tot Hoghen Bairne ende dairof goet ende claer betoech brenghen den gherechte van Leyden, ende na dien, dat hijt betoech den rechtere heeft doen brenghen, so sel hi dairna drie jair lanc buten der stede van Leyden ende buten der bailiuscap van Rijnlant bliven up sijn lijf; ende wair dat zake, dat Jan voirsz. binnen deser tijt binnen Leyden quame ende hi dair ghesien worde van twien gueden luden, man oft wijf, dat wair up zijn lijf, worde hi begrepen. Ende voirt also menighen dach, als hi in der stede voirscr. aldus ghesien worde, also menich jair soude hi dairtoe buten der stede bliven up zijn lijf; ende hem en sel gheen kerchof binnen Leyden helpen noch bescutten binnen den termijn voirscr.

Vechten.

19 Maert.

Tusschen Syman Symans soen ende Jan Tolnair, horen maghen ende hulperen an die ene zide ende Anthonijs die Lombairder, sine maghen ende hulperen an die ander zide is tsgherechts segghen, dat Anthonijs segghen sel, so him God

helpe ende Heylighen, doe hi de kanne werp, dat hi dat niet en dede in Symans toirne noch him te lede. Voirt sel Jan Tolnair gheven Anthonijs voer sijn afterwesen vier pt. hollns. tot sinte Odulphsdaghe naist comende.

Ende elc van hem drien sel gheven den gherechte 10 sc.

Verzet tegen den schout.

.... Voirt want die scout tot Claes Masts quam vans heren weghen ende langhe voir die doir stont, eer hi in mocht, is tsgherechts segghen, dat Claes Mast den scout een bedevairt doen sel tot den Heylighen Sacrament tot Aemsterdam mid hem derden tusschen hier ende sinte Bavendaghe naist comende. Voirt sel Claes Mast den scout bidden, heeft hi hem yet meer misdaen, dat hi hem dat vergheve om Gods wille.

Voirt van dat Spronc Ysebrants soen aldair misdaen mach hebben, dat houtet gherecht an hem ende willen hem dairof corrigieren, alst hem tijt dunct.

Ende elc van desen voirsz., dier ingheleghen hebben, zullen gheven den gherechte 10 sc., dats Willem Screvel, Claes Mast ende Ysebrant.

Twist.

Tusschen Jan van Alcmade ende zinen maghen an die ene zide ende Jan Philips soen ende zinen maghen an die ander zide is tsgherechts segghen van allen ghescheel, dat binnen Leyden ghesciet is, dair zi om ingheleghen hebben, dat zi wesen sullen goede vrienden an beyden ziden. Ende Jan Philips soen sel Jan van Alcmade doen een bedevairt mid hem derden tot Onser Vrouwen ten Bosche, van dat hi in zinen huyse was, ende die bedevairt doen tusschen hier ende Alre Gods Heylighendaghe naist comende. Voirt van denghenen, die tusschen desen twien voirscr. woirden ghevoirt hebben, dair tgherecht na ghetast heeft ende die gheloghen vinden, so houtet gherecht noch dat an hem ende menen dairof te corrigeren.

Den gherechte niet.

Zoen, uitgesproken door baljuw, burggraaf en gerecht.

Dit is die zoene, die die Baeliu vans heren weghen, die Burchgrave van Leyden ende tgherechte van Leyden gheseyt hebben van eenre leemte, die Kerstant van den Vliete dede

Andries Jacobs soen. In den eersten, dat Kerstant van den Vliet ende zijn maghen gheven sullen Andries Jacobs soen voir zijn leemten, die hem Kerstant voirsz. ghedaen heeft, 100 ende 2 pt. goedts gheldts, te betalen een derdendeel van den ghelde voirsz. tot Midvasten naist comende ende voirt tot elken ses weken dairna een derdendeel. Van den ghelde voirsz. des sel hebben Andries Jacobs soen 54 pt., die Bailiu vans heren weghen 10 pt., die Burchgrave 10 pt., tgherechte 10 pt. Item die Bailiu voir sinen cost 6 pt., die Burchgrave 4 pt., tgherechte van Leyden 4 pt., die scout 40 sc., die boden ende clerc 40 sc.; ende wes die Bailiu vans heren weghen, die Burchgrave ende tgherecht hebben sullen, dat zullen zi opboren van den eersten daghe der betalinghe voirscr., ende wes van desen ghelde niet te borde en quam, dat sal elc scorcen na zinen ghelde even ghelijc ende upheffen van den anderen daghe. Dairna hiermede een alinghe zoene.

Twist tusschen een poorter en een priester.

Tusschen Ghisebrecht Florens Claes sone ende broeder Jan Paridaen, horen maghen ende hulperen an beyden ziden.

Is tgherechts segghen, so si Ghisebrecht ghevonden hebben in den rechten van den veruut [1]), of broeder Jan dairof enighe woirde ghebesicht heeft up Ghisebrecht, dat hi hem bidden sel, dat hi hem dat vergheve om Gods willen ende zijnre ouder ziel; ende of Ghisebrecht daer meer te cort an is of wesen mach, dat sel hi oflaten om mijnre vrouwen willen van Reynsenburch *(Rijnsburg)* ende om tsgherechts willen.

Verbanning.

Tuschen Doenen ende zinen maghen an die ene zide ende Andries ende zinen maghen an die ander zide is tsgherechts segghen, dat Doen Andries voirsz. gheven sel 40 sc. reets ghelts. Voert so sel Andries die stede rumen drie jair lanc ende uutgaen binnen daghes sonnenschijn up zijn lijf; ende wair dat men vonde, dat hi tot enighen tiden yet sprake up den gherechte, dat wair up ewelijc die stede te rumen up sijn lijf.

1) Zie de Inleiding.

Borgstelling voor de bocte.

Bij een zoen staat:

Ende Syman sel gheven den gherechte 10 sc. ende Philips 1 pt. borghen: Rutgher Roelofs soen.
Harman Luynairts soen.
Andries die Scoenmaker.

Verdrijving van honden uit de stad.

..... Is tsgherechts segghen, dat si wesen sullen goede vriende an beyden ziden. Voert so sullen alle vleyschouwershonden die stede rumen tusschen hier ende Sonnendaghes naist comende.

Ende Dirc Ramp ende Dirc Pietersz. elc den gherechte 10 sc. reets ghelts.

Ongehoorzaamheid aan scheidslieden.

.... Voirt so sel Pieter van den Toel doen een bedevairt tot Onser Vrouwen ten Bosche ende dair guet betoech of te brenghen, overmids dat hi die daghen niet en helt, die guede knapen dairof ghemaect hadden.

Vrijspraak.

..... Is tsgherechts segghen, dat Clemment ende Vranc Vranken soen zweren sullen ten heylighen, dat si Gheret voirsz. dat ghelt nye en beteghen ende onsculdich dairof kennen. Voirt so kennen tgherecht van Leyden na den tughe, die si dairof ghehoirt hebben, onsculdich van deser zake ende houden over enen gueden knecht, na dat si dairof vernemen konnen.

Ende Clemment 1 pt. ende Gheret 10 sc.

Laster.

.... Voirt so zel Jan Oudziers soen zegghen, wes woirde, dat hi gheseyt heeft jeghens Ghisebrecht Coenen zoen ende hem aenbrocht van Symon Ghisebrechts soen, dat hi dair wel noch wair an gheseyt en heeft; ende so Jan Oudziers zoen woirde gheseyt heeft ende die niet gheliet en heeft, des so sel hi doen teren Ghisebrechts Coenen zoen, Lijsbet, zijn moeder, ende Symon Ghisebrechts zoen een bedevairt tot Sinte

Yenwouts ter Dammen tuschen hier ende Beloken Paischen naist comende ende dair goet betoech of te brenghen, dat hi die bedevairt ghedain heeft, of den drien kerken ende den gasthuyse elcx dairvoir te gheven een tertijsse van 8 pt. was [1]; ende dit sel Jan segghen rechtevoirt, weder hi die bedevairt doen wil of die tertijssen te gheven.

Oneerbiedigheid tegen ambtenaren der stad.

..... Voirt want Zibrant in der stede dienst was ende Gheret voirsz. jeghens hem versuumt heeft mid woirden, so sel hi een bedevairt doen tot Onser Vrouwen te Halle tusschen hier ende Beloken Pinxter naist comende.

Eedvolging.

Tusschen Florijs Jacobs soen ende zinen maghen an die ene zide ende Dirc van Alphen ende sinen maghen an die ander zide is tsgherechts segghen, dat Dirc voirsz. maken sel een beloken hant ende dairup zweren, mid dat hi dairin brenct, ende vier man up zinen eet, die hem volghen van zinen maghen, Florijs al volbetert van zijns vaders weghen, dat hi jeghens hem misdaen heeft.

Ende Dirc van Alphen sel gheven den gherechte 1 pt. ende Florijs niet.

Schadevergoeding.

..... Is tsgherechts segghen, dat Hildewair gheven sel Grieten voirscr. voir zulke quetsinghe ende afterwesen, als hoir pairden ende waghen hoir misdaen mochten hebben, ses pond tot Onser Vrouwen daghe te Lichtmissen naist comende.

Ende elc den gherechte 10 sc.

Oneerbiedigheid jegens stedelijke ambtenaren.

20 October 1389.

Dit is tsgherechts segghen, dat Jan Beyer sel segghen: heeft hi yet gheseyt van den waerdeyns, si en hebben hem in der zeghelrien wel bewaert, dat hi daer qualiken an gheloghen heeft. Voirt so sel hi segghen, dat si hem dat vergheven om Goods willen. Voirt so sel hi den waerdeyns een

---

1) Komt sedert dezen tijd (1388) meer voor; ook bij het maken van beloken hant.

bedevaert doen tot Onser Vrouwen te Halle twisken hier ende Paeschen naest comende.

Ende hi zel den gherechte teren doen een bedevaert tot Sinte Jacobs in Galissien of 10 pt. dairvoer gheven ende rechtevoert segghen, weder hi die bedevaert doen wil of tghelt gheven; ende wil hi die bedevaert doen, so sel hi uutgaen tuschen hier ende Kersavond; ende wil hijt ghelt gheven, so sel hijt betalen binnen den twalif nachten van Kersavond.

Oneerbiedigheid jegens schepenen.

Askenwoensdag 90.

Tusschen Jacob Oudelant ende Jan Willems soen van zulken woerden, als Jan up Jacob ghebesicht heeft, als dair Jacob quam om enen vrede te bewaren, is tsgherechts segghen, dat Jan segghen sel: heeft hi yet gheseyt, Jacob en wair goet ghenoech een vrede te nemen, dat hi dairan gheloghen heeft, ende bidden Jacob Oudelant, heeft hi hem yet misgrepen mid woerden jeghens hem, dat hi hem dat vergheve om Gods wille ende ziere ouder ziel. Voirt so sel Jan voirseyt Jacob voirscr. een bedevert doen tot Onser Vrouwen tot Parijs ende dair goet betoech of te brenghen, dat hi die bedevert ghedaen heeft, ende uutgaen tusschen hier ende Pinxter naist comende.

Ongehoorzaamheid jegens het gerecht.

21 Mei 1390.

Tusschen Jacob Oudelant ende zinen maghen an die ene zide ende Pieter Witte ende Heynric Daniels soen ende horen maghen ende hulperen an die ander zide is tsgherechts segghen van allen des upten kerchove geschiede up die tijt, dat Pieter Witte ende Heynric Daniels soen of heer Dirc van den Hove, zijn soen, voir hem, of hi doen wil, doen zullen Jacob Oudelant voir zulke vrese ende mistant, als si hem deden, een bedevert tot Onser Vrouwen te Halle, ende uutgaen tusschen hier ende sinte Bertelmeeus daghe naist comende.

Voirt sel Jacob Oudelant [1]) voir zulke onhoersaemhede, als

---

1) Hij was schepen in dit jaar en had niet minder dan 3 onaangenaamheden met burgers der stad.

hi den recht upten kerchove bewijsde, een bedevert doen tot Onser Vrouwen te Yenzedel ende uutgaen, als voirscr.

Elc een pond, dier ingheleghen hebben.

„Vrien" van geschutte beesten.

..... Is tgherechts segghen, dat si wesen sullen goede vrienden an beyden ziden, ende Wouter sel sijn beesten vrien van den scout tSoeterwoude.

Betoech eener bedevaart.

In het Zoenboek ligt het „betoech" van eene bedevaart, dat op goed perkament is geschreven; het zegel ontbreekt, maar de perkamentstrook daarvoor is nog aanwezig; in het latere zoenboek vindt men vele van die betoogen. Het stuk is van den volgenden inhoud:

Universis presentes litteras inspecturis Decanus et Capitulum Ecclesie Parisiensis ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentes salutem in Domino. Cum pium sit et rationabile veritati testimonium perhibere, notum facimus quod ad nos et Ecclesiam nostram Parisiensem predictam personaliter accedens Jacobus filius de Arnt de villa de Leyden in partibus Houllandie, Traiectensis diocesis, limina Ecclesie nostre predicte et ymaginem beate et gloriose Virginis Marie, patrone nostre, devote et humiliter visitavit, ratione et ad causam emende per gubernatores predicte ville de Leyden sibi imposite. Et hoc omnibus, quorum interest, certificamus per presentes sigillo nostro, quo in talibus utimur, sigillatas. Datum die 19° mensis Novembris a. d. 1406.

C. Picardi.

Laster.

Twisken Ghered Aerntsz. ende sinen maghen ende hulperen an die een zide ende Dirc Crauwel, sinen maghen ende hulperen an die ander zide, so is des tsgherechts segghen, so si des ghebleven sien an denghenen, die hier jeghenwoirdich sien van den gherecht mit ghenoeghe tot eenre vrientzuen, na den tuuch, die si dairof ghehoirt hebben, so sel Dirc Crauwel segghen mit waren woirden van den woirden, dier ghescieden ter Brugghe over tafel van der tisserie, dat hi die woirde op Pieter Herman ende Mees Ymmen zoen niet en sprac. Voirt van der vrese, die Ghered Aerntsz. ghedaen wort

te Rotterdam van woirde ende wederwoirde, wer ende wederwerre, die buten of binnen ghesciet mach wesen, dairof sel Dirc segghen mit waren, dat hi dair raets noch daets of en was .....

Opzegging van huur.

.... Is dat sake, dat Pieter die huysinghe op hebben wil, daer Lijsbet nu ter tijt in woent, so selse Pieter opnemen te Meye naest comende ende Jan ende Lysbet selse hem ontruymen op die tijt voirscr. ende Pieter sel segghen, weder hise op wil hebben of niet, twisken hier ende enen Sonnendagh naest comende.

Inleggen.

.... Is tsgherechts segghen, dat Dirc Roedinxz sel gheven Aernt die Rode 8 pt. binnen den vier heylich daghen van Pijnxter naest comende.

Dirc den gherechte 2 pt., Aernt die Rode 10 sc.

Ende Dirc Roedinxs en hoerde dat segghen niet ende wort vier daghe beleet, dat hi over inlegghen uutgheghaen was.

Daarnaast staat:

Ende Dirc Roedinc wert beleet van scepen, soe hi over inlegghen uutghinc, eer men die soen seyde, ende bleef uter stede.

Zaak buiten Leiden voorgevallen.

.... Is tsgherechts segghen, also die zake binnen der stede van Leyden niet ghesciet en is ende si ghien poorteren en sien, dat Hughe gheven sel Maertijn voirscr. 40 sc. tot sinte Maertijns misse in den winter naest comende. Ende van sulker soene, daer hem Hughe of beclaecht, daer spreect hi Maertijn of toe te recht, jof hi wil, daer die zoene gheseyt is. Ende voer dese 40 sc. is borghe Hughe Jan Starken soen, die hantscoemaker.

Eene zaak tusschen poorters en een vreemdeling.

Tsgherechts segghen tusschen onsen poorters ende Ghisebrecht Florijs Claes soen, also sijs anden rechte ghebleven waren van sceel, die si onderlinghe hadden, roerende van den turve, die onse poorters vernielt wort. Eerst dat Ghisebrecht voirsz. sel onder den poortmeesters legghen 4 pond goedts gheldts

tusschen hier ende Grote Vastelavond tot onser poorters behoef, die den scade van haren turve gheleden hebben; dairentenden sel hi der stede te eren doen een bedevairt tot Sinte Yenwouts ter Damme tusschen hier ende Grote Vastelavond, ende dair goet betoech of te brenghen.

Erfenis van vreemdelingen.

Aldus hebben die scout ende die scepen van Leyden ghesceyden die erfnesse van Grieten Rollen Coenen wijf van Berchem was, dier God ghenadich zi, alse dat Ysebrant Roetairts soen, Claes Willem Rols soen, Willem Willem Rols soens soen, Joest Willem Rols soen, Mari Pieter Oems wijf, Wouter Claes Wouters soens soen, Coppijn Rolle ende Pieter die Wolf, alle ghelijc deylen sullen an die erfnessen voirscr., also verre, alse die zeven voirscr. uut Zeelant comende dat ten heylighen wair maken voir den gherechte te Leyden, dat zi also namaech zijn Grieten voirscr., also alse die guede lude van Middelburch dairof ghescreven hebben, jof dat die zelve zevene dat mid horen eede wair maken voir den gherechte van Middelburch ende zi dat dan scriven an den gherechte van Leyden, dat zijt also ghehouden hebben; ende dat is daeromme, want doe Griete in hoir dootbedde lach, voir den prochipaep seyde, dat zi gheen erfnamen en wiste levende dan Ysebrant Roetairts soen, onse medepoorter.

Ende elc sel gheven van den achten voirscr. 18 sc., overmids dattet hoir gheen te rechte gheeyscht heeft.

Oneerbiedigheid jegens het gerecht.

Jan van Mondic ende Lijsbet sijn wijf zullen gaen een Sonnendach naest comende voir die crucen om Sinte Pieters kerke blootshoeft ende barvoet, uytgheset of Lijsbet een doec op hoir hoeft hebben woude; ende also vro, als die crucen gheset zien, so sullen si beyde gader gaen staen up den predicstoel ende segghen beyde openbair, dat si voir die crucen ghegaen hebben, dattet is voir onstandelike woirden ende misdaet, die si ghedaen hebben jeghens den ghemenen gherechte; ende desghelijcx zullen zi doen upt Hoghelant des Sonnendaghes daerna.

'A ANHANGSEL.

Moord.

Des Vridaghes na sinte Ponskiaens dach van Hughe Gibenenen doot, soe die Bailiu vans heren weghen, die Borchgrave van Leyden ende tgherecht van Leyden een segghen of seyden tot eenre zoene twisken Hughen voirscr. maghen an die ene zide ende Jan Gheret Florens soens soen, van dat hi an Hughen doot was, van sinen maghen an die ander zide, also als si inghewonnen sien mit rechte. In den eersten 100 zielmissen te winnen Hughen siel te rusten ende te ghenaden, cloesterwinninghe te doen twisken Mase ende Zipe, alse zedelec ende woentelec is. Item voetval te doen mit hondert mannen op te staen ende man te worden mit vijftich mannen. Welc segghen die Bailiu, die Borchgrave ende tgherecht ghegroet hebben voir tien hondert pont holls.; des sel gaen ter erfsoen 50 pont, ende van der erfsoen soe sellen hebben Ghiben kinder 20 pont, ende die maechsoen sel wesen 100 pont ende ter voirsoen 120 pont ende die voirsoen te delen bi den Bailiu, den Borchgrave ende tgherecht ende bi hem vieren uyter maechscip, die sier toe roepen; ofs die maghe niet eens en worden, te delen denghenen, die meest ghearbeyt hebben.

Item dairt die Bailiu, die Borchgrave ende tgherecht wisen sullen onder dieghene, dies best wairdich sijn, 140 pt., Alijt Does Hughen dochter voirscr. 50 pt., item Heyn Milde ende Pieter Milde elcx 10 pt., Hughe Claes soen 10 pt., Pieter Wouters soens kinder 20 pt., Hughe Janssoen 10 pt., Harman Wouters soens kinder 12 pt., die scout van Leyden 10 pt. voir sijn cost, Wouter Walichs soen 12 pt., Roelants kinder 8 pt., Claes die Bastaert 10 pt., Hugheman Pieters soen 8 pt., Volprecht Emments soen 6 pt., ende den here 140 pt., die Bailiu 60 pt., die Borggrave 60 pt.; item tgherecht van Leyden 70 pt. elcx voir horen cost [1]) ende dat hier overblijft, dat sel die Bailiu, die Borggrave ende tgherecht setten aen dieghene, dies best wairdich sien, dair sijt bewisen [2]). Ende hier-

---

1) Elders vindt men ook „der stede clerc ende elcx van der stede boden" uit den zoen beloond.

2) Dit heet elders „ter wisinghe."

of sel wesen die eerste betalinghe tSonnendaechs na Grote Vastelavont een derdendeel ende tenden elken ses weken dairna een derdendeel. Ende des die here, die Borggrave, tgherecht dairof hebben sullen, dat sullen si opnemen uyten eersten daghe der betalinghe. Ende wes van desen ghelde niet te borde en quame, dat sel elck scorcen na sinen ghelde even ghelijc, overeet te kiesen ten middelsten daghe ende die over te gheven bescreven ten lesten daghe, die voldoen; ende viel hier enighen stoet in, dat houden die segghers tot hoire verclaringhe.

Zoen.

Dit is tsegghen, dat die Bailiu van sheren weghen, die Borchgrave van Leyden ende tgherechte van Leyden gheseyt hebben van Jan Daniels soen, Florijs Willems soen Montfoirden soen ende Florijs Screvels Bruynen soen, voir hem ende voir horen maghen ende van allen ghescille, die ghescieden voir Dirc Copals huys des nachts, so si van den hoechsten rechte dairof anghesproken waren, dat si gheven sullen 92 pt. goets ghelts; des sel hebben mijn here 40 pt., die Borchgrave 20 pt., die Bailiu, dair hijt wijst, 10 pt., Claes die Bastairt, so hier bi sat vans Borchgraven weghen 4 pt., tgherechte van Leyden 13 pt. ende die scout 6 pt.; te betalen die ene helfte binnen den vier heylighen daghen van Paische naist comende ende die ander helfte binnen ses weken dairna.

Zoen.

Niet het geheele gerecht, alleen de twee schepenmeesters krijgen een aandeel in den zoen, „alse scepenmeesters van der scepen weghe, die nu sijn."

Vreemde schepenen voor de rechtbank der stad.

Scout, scepene ende raed van Leyden doen cond allen luden, dat voir ons quamen tgherechte van Monster, alse Willem van der Burch, scout, Clingman, Willem Mourijns, Jan Ressen soen, Heyn Buyse, Bertelmeeus Wayers soen, Jan Wighers soen, scepen, ende Spronc Pieters soen, als een clerc sambochts voirscr.; ende verwilcoerden hem, dat men Michiel van der Heyde voirtan niet panden en soude an zijn renten noch an zijn tilhave in den ambocht voirscr.; ende wair dat zake, dat si Michiel voirsz. enich scout of onghelt eyschten,

dat Michiel, of die stede van Leyden voir Michiel, niet verantwoirden en mochten, dat soude staen tot lantrechte. Voirt so ghelieden si op die tijt, dat Michiel voirsz. gheen lant en hadde in den ambocht voirsz., dat scotbair wair, dan vijftalf morghen; des laghen die drie morghen an die Gheestzide ende die ander half morghen in den Poel.

Godslastering.

1373.

Vader Heyne, die sel gaen staen twisken hier ende Vastelavond alle Sonnendagh voir die Hoghelants toern op die muer van der grafte an hemde ende broec, die wile dat men die crucen draecht om die kerke; waneer die crucen ghedraghen sien, so sel hi op den predicstoel gaen staen ende segghen mit luder stemme, dattet hem gheset is overmids becoringhe van den duvel, dair ons God voir behoeden moet, die hi lijf ende ziel ofgaf ende Gode vloeckte; ende voirt bidden allen goeden luden, dat si Gode bidden voir hem, dat hem God dat vergheven moet.

Ende desghelijcx sel hi doen twisken Vastelavond ende Paeschen alle Sonnendaghe tot sinte Pieters kerke te Leyden ende sel gaen staen voir den roester op die muer, die wijl men die crucen draecht; ende als die crucen ghedraghen sien, so sel hi gaen staen op den predicstoel ende segghen, alse voirscr. staet.

In dit aanhangsel vindt men ook eene menigte veroordeelingen wegens oproerige bewegingen en nachtelijk geweld na het jaar 1370: *zij bestaan meestal in verbanningen voor een jaar of korter, bedevaarten naar Avignon, St. Jacob di Compostella, Parijs, Rome, het Heilige Graf, enz.; bij de verbanningen is de vorm van het vonnis gewoonlijk:* „.... *sel een jair die stede rumen ende uutgaen bi der sonne" of „bi scinender sonne"; de verbanningen geschieden meestal voor één, twee — ja zes jaren „op hoir lijf" uit Leiden en het baljuwschap van Rijnland.*

Verbanning.

Item Clair Butenwech sel een jair die stede rumen ende sel uutghaen op hoir tonghe op sulken peen, als der stede koerboec inhout.

Coen Ysac sel die stede rumen op die selve tijt ende uutwesen een jair lanc op zijn rechter hant, overmids onhovescher wandelinghe bi daghe ende bi nachte.

Wegens „onhovescher wandelinghe" worden vele ambachtslieden veroordeeld.

Oneerbiedigheid jegens het gerecht.

1376.

Is tsgherechts segghen, dat Vranc Ysac sel segghen in den vollen warf, heeft hi yet gheseyt voer tgherecht, anders dan si Gherijd Boelincs pande hem wel ghescatticht hebben, dat hi dair qualiken an liecht.

Voirt so sel Vranc een bedevert doen tot Onser Vrouwen tot Aerdenburch .....

Item so sel hi den vestmeesters leveren tot hoirre vermaninghe an die vest 10000 stiens ende voirt den gherechte bidden, heeft hi yet meer jeghens hem misdaen, dat si hem dat vergheven om Goeds willen.

Oproer van de vollers.

.... Voert so en zel Louwerijs voirsz. nijmmermeer neringhe doen binnen der stede van Leyden van dat den volambacht toehoert.

Nog vele anderen worden veroordeeld en na al die vonnissen staat: Ende alle dese voirscr. ontwair men hoir poertrecht ter tijt toe, dat si hoir correxie ghedaen hebben.

Straf over een vreemdeling uitgesproken.

Item Florijs Coman sel gaen ter Goude voir den gherechte ende betalen den poorteren van der Goude voir den viske, die hi hem ontnam te Leyden, drie groten ende dairof een betoech te brenghen van den gherechte van der Goude, dat hi den viske aldus betaelt heeft.

Voert sel dese Coman voirsz., als hijt betoech te Leyden ghebrocht heeft, een bedevairt gaen tot Jerusalem opt Heylich Graf ende dairof warachtich betoech te brenghen, eer hi ijmmermeer weder binnen der stede van Leyden coemt, ende dat op zijn lijf. Ende ghinc uut op den 29sten dach in Meye.

Zoenbraak.

Item Jacob Lapper, Willekiaen Harmen zoens zoen, om zulke

ontierighe ende overdadighe woerde, als hi op den gherechte sprac ende op Godeken Syman Reyners zoens wijf over die soene, die tgherechte van hemluden seyden, so is hi uut zijnen poortrechte gheset ende dairtoe heft hem tgherechte overgheset een bedevairt te doen tot Jerusalem opt Heylich Graf op sijn lijf ende niet weder binnen der stede van Leyden te comen, hi en brenghe een warachtich betoech van Jerusalem, dat hi die bedevairt wel ghedaen heeft.

Oneerbiedigheid jegens het gerecht.

Voir sulke onnutte driechlike woirden, die Gherijt Jans soen den scout van Leyden ghegheven, is tsgherechts segghen, dat Gherijd Jans soen een bedevaert doen sel tot Groten Romen, ten waer jofs hem die scout verdreghen woude .....

Oneerbiedigheid jegens het gerecht.

Voir sulke onnutte driechlike woirden, als Willem Jonghe Jacobs soen up den scout van Leyden sprac ende hem beroemt heeft, dat hi tscouten knapen dwanc, dat si hoer swairden up mosten steken, is tsgherechts segghen, dat Willem Jonghe Jacobs soen een bedevairt doen sel tot Sinte Jacobs in Galissien, ten ware jofs hem die scout verdreghen woude; ende uutgaen tusschen hier ende Midvasten naist comende ende niet weder binnen der stede te comen op sijn lijf .....

Majesteitsschennis.

1386.

Voir zulke onstandeliken woirden, die Ghered Woude ghebesicht heeft jeghens ons liefs gheduchts heren ghesinne voir Dircx huys van Zwieten, is tgherechts segghen, dat Gherijd gaen sel een Sonnendagh naist comende om sinte Pieters kerc voir die crucen barvoet, bloetshoefts, ende desghelijcx sel hi doen des anderen Sonnendaghes opt Hoghelant ende des derden Sonnendaghes desghelijcx om Onser Vrouwen kerc.

Boedelscheiding.

Tusschen Jan Potter mid sinen evenknien an die ene zide ende Machtelt Denijs wedue mid horen kinderen an die ander zide is tsgherechts sceydinghe, so sijs ghebleven waren an den gherechte mit enen ghenoeghe van der erfnessen van Phien Potter Jans weduen doot, want si tot desen daghe toe te

samen gheseten hebben onverteghen, alse dat Phien erfnamen voirsz. uut den helen boedel voren uutnemen sullen 30 pt. hollants comans paymente.

Voirt so sel Machtelt Denijs wedue van allen goede, desser dan blijft, nemen dat rechte derdendeel, ende hoir kinder, die si behouden heeft van Denijs, een derdendeel ende Phien erfnamen voirsz. een derdendeel. Ende een yeghelijc voirt te brenghen alle goet, dat den boedel toehoert, inscoude ende uutscoude, ende dairop te delen.

Erfenis.

Tusschen Syman Symans soen ende sinen evenknien an die ene zide ende Femeynse Syman Willems soens wedue an die ander zide is tsgherechts sceydinghe, dat die brief van den hylijxsen voirwairden bliven sel in zijnre macht, ende voirt alle goet, dat deelbair is, half ende half ende alle scoude, die men sculdich is, half ende half na den recht van der stede, ende een yeghelic voirt behouden sijns rechts.

Boedelscheiding.

Dit is die sceydinghe van den erfhuyse tusschen Dirc Zeverijts soen an die ene zide ende Dirc Volprecht soen mid Margrieten sinen wive an die ander zide. Is tsgherechts segghen, dat Dirc Volprecht soen ende Mergrieten hebben sullen half dat goet, dat Hadewie ende Dirc ghemeen lieten in Hadewien lesten live, een yeghelijc behouden zijns rechts. Ende voirt te betalen alle scout half ende half, die men dair sculdich is, na den recht van der stede.

Ende elc den gherechte 18 sc.

Boedelscheiding.

Dit is die sceydinghe tuschen Dirc Zeverijts soen ende Katrijn zijn wijf an die ene zide ende Wouter Harmans soen an die ander zide. Is tsgherechts segghen ende sceydinghe na den betoghe, dat si ghesien hebben ende besproken, ende na den meesten volghe, dat Katrine sel bliven in sulken goede, als hoir moeder hoir ghemaect heeft mit enen scepenebrieven; ende dan alle goet te delen, datter blijft, op ende neder, half ende half.

Ontbinding eener vennootschap.

Dit is tsgherechts sceydinghe tusschen Heynric Daniels soen an die ene zide ende Walich, sijn zwagher, an die ander zide. In den eersten, dat Walich sel gheven Heynric Daniels soen vive ende viertich pt., te betalen vijftien pont tot Valkenburgher marcte naist comende ende voirt alle jair vijftien pont tot Valkenburgher marcte, ter tijt toe, dattet voirseyde ghelt al betaelt is. Hiermede sellen si ghesceyden wesen van allen dinghen, die si te samen hadden.

Onder een vonnis van het jaar 1393, *waarbij iemand op St. Laurensdag binnen* 8 *dagen tot eene bedevaart naar Rome wordt veroordeeld, staat, dat het „betoech" dier bedevaart inkwam op St. Pietersdag ad vincula* (1 *Aug.* 1394).

Oneerbiedigheid jegens het gerecht.

1394. Item so hadden die goede lude van den gherechte Gherijt · Jacop mede gheset der stede te lienen 50 oudscild, ende overmids dat hi daerom onnutte woerde ghesproken heeft, so sijn si overdraghen, dat hi die 50 oudscild der stede gheven sel, ende daerentenden sel hi een bevaert doen tot Sinte Yenwouts tArdannen ende uutgaen enz.

Item overmids dat Willem Storm smadelike woerde sprac op der stede huus, doe hi sijn ghelt betaelde, dat hem overgheset was der stede te lienen, is tgherecht overdraghen ghemienlike, dat hi die 15 oudscild, die hi gheleent soude hebben der stede, ghelden sel toter scattinghe sonder iet weder daerof te hebben, daerentenden sel hi een bevaert doen tot Onser Vrouwen te Halle voer Paeschen naest comende enz.

1395. Item so is een coer [1]), so wie in tsgherechts jeghenwoerdichede onnutte woerde spreect, die sel dat beteren bi den gherecht sonder innelegghen; hierop so heeft die scout mitten scepen een ghebot ghedaen, eenwarve ende ander warve openbaerlike in der kerken, dat niemant onnutte woerde en sprake, daer die stede mede in laste mochte comen. Ende so wie dat dede, dat men die so corrigieren soude, dats him

1) Kb. n°. 3. K. 56.

een ander hoeden mocht; hier en boven so sien sulke onnutte woerde ghesproken in tsgherechts jeghenwoerdichede, daer die stede of in groten last stont, daerom setten si correxi denghenen, die hierna bescreven staen:

1°. Pieter Butewech Dircs Brunen soen .... 20 *oude schilden, die hij aan de stad geleend heeft, kwijt te schelden; bovendien* 80000 *steenen te leveren op verbeurte van zijn poortrecht.*

2°. Aernt Jacops soen ..... *evenzoo* 50 *oudscilden* „der stede te eren brenghen" *en* 40000 *steenen.*

3°. Willem Teten soen ..... 30 *oudschilden en* 40000 *steenen.*

4°. Gherijt Rijswic ..... 20000 *steenen.*

5°. Gherijt die Wedich ..... *bedevaart naar O. L. V. te Parijs.*

6°. Willem die Wit, die scoutenknaep plach te wesen, overmids een wille, die hi bi nacht ghebesicht heeft ..... *bedevaart naar O. L. V. te Ritsemedoen.*

Banbraak.

1395. *Onder een vonnis, dat tot een bedevaart veroordeelde, staat* „item so waren Dirc Doptgen ende Andries sijn broeder in die stede ghesien na den daghe, dat si uutgheset waren; daervoer is hun elk hoer termijn een jair ghelanghet up hoer lijf."

Onruststoken.

Item is Jan Poes soen Poes Janssz. een segghens ghebleven an den Provisoer ende an den gherechte te Leyden van sulken onghestande, als hi tot menighen tiden ghedaen heeft in der stede, twelke den Provisoer noch den gherecht niet langher en stont te liden; ende dat segghen te houden ende te voldoen op een pene van hondert oudscilden ende opten ban, daer der goeder lude segghen of is mit goeden voirsien ende mit ghenade, die si him daer in doen, op een hoop, dat hi him voertmeer daerof hoeden sel, dat hi twisken dit ende Grote Vastellavont naest comende uter stede gaen sel ende binnen twee daghe daerna buten der baliuscip van Rijnlant op die pene voirscr. ende een bevaert doen tot Onser Vrouwen ten Inzedel ende daerof den gherecht goet betoech brenghen, dat hi die ghedaen heeft. Voert so sel hi op die selve reyse binnen Colen bliven legghen acht daghe lanc

ende sijn biechte daer spreken jeghen enen penitencyere ende daer den Provisoer ende den gherecht goet betoech brenghen van sinen penitencyere, dat hi sijn biecht aldaer jeghen him ghedaen heeft ende die acht daghe daer penitenci ghedaen heeft van sinen sonden. Voert so is hoer segghen, als Jan Poes sone alle dese punten voirsz. ghedaen heeft, waer dat zake, dat hi dan onghestant joff kenlike brueken dede binnen der stede, dat si hem dan souden moghen corrigieren mit mere ende zware correxien, sonder iet vorder daerof te bliven. Ende van desen voirsz. bliven is een instrument. Hierof heeft Jan Poes sone sijn betoech ghebracht.

Vrouwekracht.

Item overmids dat Doenkijn onghestant enen vroukijn dede, die hi an horen danc brocht ter stede, daer si niet gaern en ghinc ende onghewoen was te gaen, daervoer sel hi een bevaert doen te Kolen ende sel daer 7 daghe legghen ende sijn pelegrimaeds doen, also dat oflaet hout, ende after Beloken Paeschen niet in die stede comen, eer hi daer den gherecht goet betoech of ghebrocht heeft.

Mishandeling in het kamp.

Item want Stoopkijn die bontwerker een derne mishandelde voer onsen tenten, daer wi laghen in den Haghe in ons heren dienst, daervoer sel hi der stede te eren een bevaert doen tot Onser Vrouwen tSarters boven Parijs ende after Beloken Paeschen ..... *(als boven).*

Zoen.

Donderd. nae Paeschdagh anno 1392.

Dit is tsegghen, dat die burchgrave van Leyden ende tgherecht van Leyden als overmanne gheseyt hebben mit Gherijt Lam, Willem Foytgen, Hughe Claes soen ende Jan die Bruyn, die dadincslude gheweest hebben van Jan Hellebrekers doet, die God ghenadich si, daerin besculdicht waren Wolbrant Keysers soen, Florijs van Rijsoord, Heynric Tier ende Jan van Renay, daer dat segghen of is twisken Wolbrant voirsz. ende sijn hulperen ende horen maghen an die een side, ende Claes Hellebreker, Jans broeder, ende sinen maghen op die ander side, op een pene van 500 ponden dat segghen te houden, ende te voldoen half den heer ende half den segghers.

Nochtan dat segghen voert te gaen. In den eersten so sel Wolbrant voirsz. doen Jans ziel te rusten ende ter ghenaden twie hondert zielmissen, cloesterwinninghe te doen twisken Maze ende Zijp, alse costumelic is, ende daer betoech of te brenghen toten lesten daghe der betalinghe; ende want costumelic plecht te wesen, dat men voetval ende overeed plecht te doen, so is hoer segghen, dat die an beyden siden off sellen wesen.

Hierof sel costen die heel zoene 449 pont hollns. paym., dertich grote, als ghenghe ende ghave sien, voer elc pont, welc ghelt verborcht heeft Jacop van Rijsoerd mid Floris sinen broeder voer een derdendeel, Jan van Leyden mid Dirc van den Werve een derdendeel. Item dat leste derdendeel beloept 149 pont 13 sc. 4 penn. paym. voirscr.; daerof heeft verborcht Jan Costijns soen een vierendel, Nan van Lis een vierendel, Dirc Wolbrants soen mid Wouter Keysers soen ende mid Jan Loyaert een vierendel ende dat leste vierendel Wouter Keysers soen allien.

Hierof sel hebben ter erfsoen Claes Hellebreker 80 pt. Item ter voersoene 130 pt.; daerof sel hebben sijn moeder 20 pt., sijn twie susteren elk 10 pt., sijn kint 20 pt., dat die deerne bi hem draecht, ende storve dat kint sonder blikende boort, so sout comen op Jan Hellebrekers recht erfnamen. Item sijn drie omen elk 10 pt.; item sijn moeyen kinderen ende oems kinder 50 pt.; te delen elc effen veel. Item ter maechssoene 213 pt. paym. voirscr. Item tgherecht, die nu sien, 16 pt., daer si se wisen; hierof sel wesen die eerste dach van der betalinghe tot sinte Louwerijsdaghe naest comende ende tot elken ses weken daerna een derdendeel, te betalen opter stede huys; ende wes tgherecht hierof hebben sel, dat sellen si opboren van den eersten daghe.

Voert so sellen dieghene, die in den doetslach besaect sien, des Beliues ende des Burchgraven moede hebben mid ghevoeghe jof mid recht; desghelijcx so sel Claes Hellebreker mid sinen maghen oec den heer ende den Burchgrave stillen mid ghevoeghe jof mid recht; ende vel hier anders iet in, dat houden die segghers tot hore verclaringhe.

1392.

Een overigens niet merkwaardig vonnis, waarin staat dat baljuw, burggraaf en gerecht het uitspraken „bi goetdencken

des Provisoers in Rijnlant, also hi Ysbrant over clerc kende"; *verder vindt men niets over dit klerkschap en is het vonnis zeer gewoon.*

Boedelscheiding.

1412.

Dit is die sceydinghe, die tgherecht ghesceiden ende ghesettet hebben twisken Jan Vos Dirc Hoochstraetsz. ende Gherijt Hoochstraet, sinen broeder, an die een zide ende Bely Dirc Hoochstraeten wedwi, also tgherecht in den erfhuse ghebrocht waren mit recht ende na den recht van der stede sculdich sijn te sceiden sonder dinctael; des is tgherechts segghen, dat Jan Vos ende Gherijt, sijn broeder, van hoers vaders erfnesse delen sellen mit Belien van groten ten halven ende van halven ten groten, also si dairin gheboren sien, behoudelic een ieghelijc sijnre hylixer voerwaerden. Voert van hore moeder erve: ist dat Jan Vos ende Gherijt hem enich recht dairtoe vermeten, dat sellen si sliten mit recht.

ZOENBOEK.

B.

Zoen.

Twisken Jacop Oudelant ende sinen maghen ende helperen an dien side ende Claes Koenraets soen ende sinen maghen an dander side. Also tgherecht huden enen dach besceyden heeft te zoenen twisken hem beyden na der stede recht, is tsgherechts segghen, dat Jacop Oudelant Claes voirsz. gheven sel 25 pt. voer hem en sinen helperen te Meyendaghe naest comende. Voert, waer dat zake, dat mijn heer van Hollant Claes enighe zoene anders toe seyde, daer en soude Jacop Oudelant Claes niet of gheven.

Tweede zoen.

Is tsgherechts segghen, dat si an beyden siden ghesoent sellen bliven mit sulker zoene, als twisken IJsbrant Jacops soen ende Claes Mast gheseyt is, ghelikerwijs dat zoenboec daerof inhout; ende die vrede hoer vollen stal te houden, die twisken hem beyden ghemaect is.

Ketterij.

..... Voert is tsgherechts segghen van sulken onnutten woerden, alse Elias ghesproken heeft, dat jeghens den ghelove draecht, dat hi een bagghen sel draghen openbaerlic in sijn arm die drie naeste Sonnendaghe, den eersten Sonnendach tot Sinte Pieters voer die crucen, den anderen tot Sinte Pancras voer die crucen, den derden tot Onser Vrouwen voer die crucen; ende daerentenden sulke correxi te doghen, als hem tgherecht daerom doen willen.

Leemte.

1395.

Die goede lude van den gherecht sijn overdraghen ende segghen een alinghe zoene twisken Aernt Jacops soen ende

sinen maghen an die een zide ende Claes Mast ende sinen maghen an die ander zide, also si langhe tijt in vreden ghestaen hebben roerende van eenre leemten, die IJsbrant Jacop Jans soens soen, Aernts broeder voirscr., ghedaen heeft an Claes Mast, daer tgherecht van Leyden in voertiden een zoene of gheseyt heeft, inhoudende dat IJsbrant voirsz. Claes Mast gheven soude voir sijnre smart ende leemte mid sinen maghen 70 pt., 40 gr. voor tpont; ende want Claes Mast hierof noch ter tijt ghien besceyt ghedaen en is, so is der goeder lude segghen van den gherecht, dat Aernt Jacops soen Claes Mast gheven sel van den goede, dat hi van IJsbrants vaders erve onder heeft, 14 gr. ter weke, van nu enen Sonnendaghe naest comende toter tijt toe, dat dese 70 pt. betaelt sijn; dit is ghedaen om te verhoeden onrust ende last, die hier vorder of comen mocht, ende overmids dat Aernt voirsz. IJsbrant alle weke van sijns vaders erve plach uut te reyken 14 grote. Voert so is hoer segghen, dat Claes Mast enen iegheliken van IJsbrants maghen, die poorters sien binnen Leyden jof ghien poorters, toespreken sel moghen mit recht, also si an IJsbrant gheboren sien, ende wie hi toespreect, dat him scepen daer of toewisen, dat sel Aernt te baten comen in ofkortinghe van der zoene van Claes laetsten ghelde, dat him Aernt uutreyken sel. Hiermede segghen tgherecht een alinghe zoen ende den vrede sinen stal te houden, also langhe, alsen die scepen ghemaect hebben.

Aernt Jacop, Claes Mast elx 1 pont.

Inleggen.

Twisken Gheret die Wedich an die een side ende Dirc Willem Femensens. an dander side is tsgherechts segghen, van dat si nu ingheleghen hebben, overmids dat die vrede van Dircs weghen vervolcht wort ende daer Gherijt om ingheleghen heeft, daervoer sel Dirc voirsz. Gherijt gheven 40 sc. tot sinte Bavendaghe naest comende.

Elx 1 pont.

Laster.

.... Is tgherechts segghen, also Lou gheseit soud hebben, dat Floris mijn heren sijn water tongoede maken wil, daer-

of sel hi segghen, dat hi daer qualic an gheloghen heeft, ende die dinctael houtet gherecht an him.

Elx 10 sc.

Leemte.

1402.

..... Is tgherechts segghen, dat Floris segghen sel, dat him Heyn Hughe niet moedelinghe ghesteken en heeft ende heeft him wel ghebetert, des hi him misdaen heeft. Voert so sel Floris Heyn Hughen een bevaert doen tot Onser Vrouwen tot sHertogenbosk twisken dit ende sinte Jansdaghe naest comende.

Elx 10 sc.

Heeren van het Duitsche huis.

Een gewone zoen tusschen „heren Gherijd Splinter uten Enghe, lantcommelduur van den Duusken Huse tUtrecht, den heren dairtoe behorende ende hore alre maghe ende dienres an die een zide ende heren Philps Jans soen, sine maghen ende helperen an dander zide, so her Gherijd Splinter ende here Philips des alijnghe ghebleven sien an den gherecht van allen woerden ende ghesceel, die zi onderlijnghe ghehadt hebben [1]).

. . . . . .

Beste reden.

Twisken .... is tsgherechts segghen, dat Boudijn gheven sel sinte Katrinen gasthuys 5 pont was twisken dit ende Kersavont naest comende in rechten aelmis denghenen te staden te comen, die daer beste reden toe heeft; ende hier mede sellen si goeder vriende wesen.

Elc 10 sc.

Belofte aan den rechter.

.... ende Louweris lovede an tscouten hant, dat hi Heynen nimmermeer mit sijns selfs live mit rade noch mit dade misdoen en sel; desghelijx lovede Heyn weder.

---

1) Zij betalen niets voor den zoen.

Twist.

1403.

.... is tsgherechts segghen van allen ghesceel, die si onderlijnghe ghehadt hebben, tsi die ghequetst jof onghequetst hebben gheweest, die daer an vaer jof an velde waren jof niet, so Gherijt an die een zide ende Wolf an die ander zide, elx voir horen maghen ende helperen, zoenen willen, so is tsgherechts segghen, dat Gherijt voirsz. gheven sel Wolf Willems soen 12 pt. toter war ende wederwar, die an beyden syden of wesen sel, te betalen binnen den vier heylighen daghe van Kersavont naest comende.

Vervanging bij eene bedevaart.

1404.

.... is tsgherechts segghen, also Lijsbet Potter overgheseit heeft, dair men ghienen tuuch of en vint, ende dairof heeft doen inlegghen, dat Lijsbet voirsz. Potter doen sel een bevaert tot Onser Vrouwen te Parijs ende uutgaen twisken dit ende Beloken Paesken naest comende, tensi dattet Coper [1]) voer hoer doen wil; ende wiet doet, die sel Potter dair goet betoech of brenghen.

Elx 1 pt.

Maagzoen.

.... Ende dese voirscr. zoenen sien voir maghen ende hulperen, tsi besculdicht jof onbesculdicht.

Het gerecht als „overman."

1405.

..... des zi ghebleven sien an heren Gillis van Cralijngk, Pieter Gael, Boudijn van Zwieten ende IJsbrant van der Laen ende an den gherecht van Leyden tot een overman; so si sceelden in horen segghen, so is tsgherechts segghen als overmans, dat .....

Zoenbraak.

1406.

.... is tsgherechts segghen, dat si goede vriende wesen

1) Haar man.

sellen, ende woerde ende wederwoerde sellen an beiden siden of wesen. Voert also tot veel tiden zoenen gheseit sien twisken him beiden, daer Dirc Symons soen daerenboven nuwe beroepijnghe maect al bi wilen, so seit him tgherecht over, dat hi een jair uter stede van Leyden wesen sel ende uter stede trecken marghen binnen sdaghes sonneschijn op sijn lijf. Elx 10 sc.

1407.

In die dommelmetten.

..... des si tot enen ghenoeghe an beiden siden ghebleven sien om deser goeter tijt willen an den gherecht, so is des tsgherechts segghen ....

Het gerecht als scheidslieden.

.... dair die toecoemst meest roerende is van sculde, die zi onderlijnghe te cavelen hadden, twelke zi tot enen ghenoeghe an den gherecht ghebleven sien, so ist tsgherechts menijnghe ende hoer segghen, want si Jan Dircx soen dairin verwillen om een alijnghe zoen te hebben, dat Jan Dirx sone Jan Mathijs soen gheven sel elf Ghensker nobl. jof payment hore waerd, te betalen binnen der stede van Leyden, binnen vier heylighe daghe van Kersavont naest comende, ende daermede sel alle eisch, tsi mit brieve jof sonder brieve, te niet ende of wesen ende des sel Jan Mathijs sone quijt scelden tot Jan Dirx soens boef alsulke bevelijnghe, als hi hadde van den scoutambocht na inhout sijnre brieve .... ende wes tgherecht hebben soude voer horen onlust, dat scelden si quijt om goeder lude wille, die hier ghecomen sien an beiden siden.

Eed.

..... is tsgherechts segghen van sulken afterwesen, als Stierman heeft, dat hi hout an Jan Hughen, des sel him Jan Hughe gheven 4 pt., ten zi dat zake, dat Jan Hughe mitter hant ten heylighen houden wil, dat hi him niet misdaen en heeft, so en sel hi him niet gheven; ende dairmede sel Jan Hughe ghesoent bliven mit sinen maghen. Mer ist zake, dat hi die 4 pt. gheeft sonder hant ten heylighen, so salt overal ghesoent wesen van maghen ende van hulperen an beiden ziden.

Bewijs eener bedevaart.

Kont si allen luden, dat Willem Moske in mijn huyse te herberghe gheleghen hevet binnen Lubeec bi den Doeme ende hevet een pilgrimase Aernt die Buyer ghedaen den heylighen Cruse tot Lubeec an der stat; in kennesse der waerheit so heb ic, Willem Kortacker, Willems voirscreven waert, minen seghel up desen open brieff ghedrucket in tjaer ons heren 1410 up den heylighen Drieconighendach.

Twist tusschen vrouwen.

1408.

..... also Machtelt in horen huse ghehad heeft Katrinen goede, die si daer sochte ende weder hebben woude, dair Katrijn om ghesleghen ende mishandelt wort ende uten huse gheworpen wort, ende daerentenden voer hoers selfs doer stont over enen tobbe, daer Machtelt Katrinen in den tobben stiet, dair tgherecht goeden tuuch of ghehoert heeft, des sel Machtelt een jair uter stede wesen ende uutgaen twisken dit ende Grote Vastellavont naest comende binnen sdaghes sonnescijn den dach af op hoer lijf.

Oneerbiedigheid jegens een ambtenaar in functie.

1409.

Om sulker woerde wille, als Philips Remboutsz. Willem Heynrixz. ghegeven heeft om der stede dienst wille, die hi bewaert, des si beide an den gherechte ghebleven sien, so is tgherechts segghen, want si dat van nyement liden en willen, dat Philips voirseyt Willem bidden sel, heeft hi hem yet misdaen mit woerden, dat hi him dat vergheven wil om Goods wille ende om der goeder tijt wille; ende voirt so sel Philips Willem voirsz. een bevaert doen te Parys, ... ten wair of Willem him den bevaert verdreghen woude om Gods willen ende om der goeder tijt wille.

Beloken hand.

Bij een twist tusschen vrouwen onderling bepaalt het gerecht: „dat Griete Dirc Heynrix soens dochter maken sel Ermtruute een beloken hant ende dairin brenghen, dat hoer God int harte stiert, bi rade van horen vader ende van hore moeder;

ende dair op sel Griet, hoer vader ende hoer moeder, alle drie, zweren, mit dat zi dairin brenct, vol ende al ghebetert, des Ermtruut an Grieten ten afteren is. Ende Dirc Heynrixz. sel gheven den gherechte 40 sc. an ghereden ghelde, so hi een voecht was van sijnre dochter op die tijt.

Scheiding.

Twisken ..., dat zi an beiden ziden alinghe ende al goeder vriende wesen sullen van allen woirden ende scheel, die zi tot hoir toe onderlijnghe ghehadt hebben, op sulc segghen, als Willem Bort ende Jan Duker dair of gheseit ende ghesceiden hebben. Voirt so sellen si an beiden ziden dair rechtevoirt voir scepen malcander voirwerde doen, in manieren hierna ghescreven staet. Eerst so sel Willem Aliden overgheven een wairbrief van enen huse ende erve, dat gheleghen is op Rapenburch ende ghecoft wort jeghen Hanenniet mit sulken renten, als dair nu ter tijt op staen. Item noch een scepenbrief, die Willem sprekende heeft op IJsbrant Strevelant, horen vader, van ses eng. nob. Item een nobel, die Willem Aliden ghegheven heeft an ghereden ghelde. Item noch vijf nobel, die Willem Aliden gheven sel tot Meydaghe naest comende. Ende hiermede sel Alijt mit IJsbrant Strevelant, horen vader, als een voecht, quijt scelden Willem Eversz van allen goede, die si mit malcander te delen hebben, ende Willem sel houden dat kint, datter blikende is, buten Aliden cost, ende Alijt sel houden dat kint, dat zi draecht, buten Willems cost, ende alle scult te betalen tot Jan Duker ende Willem Borts verclarijnghe ende malcander niet te versoeken, ten si bi hore beider wille ende bi horen vrienden.

Vennootschap.

1410.

.... Voert sulk ghelt als Kerstant Claes soen onder heeft van Claes die Hont, dairof sel hi die renten half Claes gheven ende half Claes wive, Kerstants suster; ende tot wat tiden Claes voirsz. Kerstant ontslaet van der belofte, die hi voer him gheloeft heeft van warijngh, so sel hi dat hoeftghelt gheven elc die helft, also veer, als si versceiden bliven; mer ist, dat si bi malcander bliven, so sel hi Claes dat hoel ghelt gheven.

Eed van een geneesheer.

Twisken Heynric Gherijtsz., Gherijt sijn soen ende horen maghen an die een zide ende meester Jan [1]) ende sinen maghen an die ander zide van sulken sceel ende mismoedichede, als zi up meester Jan ghehadt hebben, dair zi om ingheleghen hebben, is tsgherechts segghen, dat meester Jan zweren sel, so him sijn God helpt ende te heylighen, dat hi sijn best ende al sijn vermoghen ghedaen heeft om Claren, die God ghenadich zi, te helpen ende te ghenesen. Voert sel meester Jan Heynric ende Gherijt bidden, heeft hi yet jeghen him misdaen, dat si him dat vergheven willen omme Gods wille. Voert die 2 laetste nobel, die meester Jan ontfanghen heeft, also hi daer niet voer gewrocht en heeft, des sel hi die 2 nobel Claren ziel ter ghenaden gheven Onser Vrouwen int Gasthuus binnen achte daghe naest comende.

Gherijt, meester Jan, elx 1 pt.

Kerkroof.

1411.

Die zoen twisken Heynric Claesz van Zwieten ende Ausem ende Pieter, Louwerijs Smits kinder, up sinte Thomasavont anno 1411. Item want tgherecht claerlic ghevonden hebben bi goeden luden, dat Ausem ende Pieter, Louwerijs Smits kinder, Heynric Claesz. van Zwieten mit quader loghentael leliken overgheloghen hebben vanden yseren, die in der kerc ghevonden worde, doe die kelken ghestolen waren, dair die hantdadighe of verdaen sien ende in hore doot claerlic ghelijt hebben, dat si die kelken ghestolen hadden.

Ende want zi hier om horen tijt ingheleghen hebben, dair tgherecht of overgheseten heeft dat te zoenen na den recht van der stede, des is hoer segghen twisken Heynric ende sinen maghen ende Ausem ende Pieter ende horen maghen, dat Ausem ende Pieter gaen sellen nu opten 13^{den} dach voer die crucen tot Sinte Pieters; ende als dat confiteor ghelesen is, so sellen si staen up die trappen ende segghen, dat si die penitencie liden ende Heynric teren doen, overmids dat si

1) Een chirurgijn.

Heynric qualic ende valskelic overgheloghen hebben van den ysers voirscr. ende die ysers sellen si in die hant draghen [1]).

Zoen.

1412.

Twisken Gherijt Wouterssoen ende sinen maghen an die een zide, uutgheset Jacop Havic ende sijn ghesel, die gheruumt sien, ende Jacop Claes Campaert zoen, sinen maghen ende helperen an die ander zide is tsgherechts segghen: dat sulke quetsijnghe als Jacop Havic ende sijn ghesel ghedaen hebben an Claes Campaert, also si gheruumt sien, die quetsijnghe sel bliven staen onghesoent mit desen segghen, behoudelic dat die vrede sel staende bliven; voert so sel Jacop Claes Campaerts voir him ende voer sijn hulpers mitter wederwar ende quetsijngh, die Gherijt an himluden ghedaen mach hebben, des sel Jacop Gherijt gheven 4 pt. te Mey naest comende, voir dat sijn quetsijnghe meere gheweest heeft.

Zoen.

..... also dit roert om der stede dienst wille ende ment sculdich is te zoenen sonder inlegghen.

Zoen.

..... van allen ghesceel, die zi onderlijnghe ghehadt hebben na alre vaernesse ende claren tuuch, die tgherecht dairof ghehoort hebben.

Vredebraak.

1413.

.... Voert want dese sceel toeghecomen is om des wille, dat Dirc van Oestgheest als een vreder, dair sijn eet onder staet, ghecomen is om te vreden van tsheren weghen, van sburchgraven weghen ende van der steden weghen, dair hi om in ondanc ghecomen is jeghen Willem Jan Yenzoen ende sijn broeders; des tgherecht om te verhoeden onrust, die dairof comen mocht, himluden voir him ontboden, om dat in goeden punten te setten; dair si doe den gherecht toeseiden, dat si Dirc van Oestgheest dair niet meer om beclaghen en souden; dair

1) Bovendien worden zij veroordeeld tot een bedevaart naar Rome.

Willem Jansz. zeder die tijt Dirc van Oestgheest toeghesproken heeft, dat hijt him noch wel beteren soude sinen scade, die hi dairof hadde; hiervoer seit him tgherecht over dese correxie: 1°. bedevaert naer Inzedel 2°. een jaer uter stede bliven op sijn lijf: (*het eerste*) voer Willem Jansz ende Pieter sijn broeder, (*het tweede*) voer hun broeder Jonghe Jan Yenzoen.

Beloken hand.

1414.

.... ende die nu ter tijt van huus sien, die sellen elx hoer beloken hant maken an die vierscaer, als die scout te recht sit, teerst dat si thuus ghecomen sien.

Beloken hand.

.... Is tsgherechts segghen, dat Heyn Hughe, Dirc Spronx soen ende Andries Heyn Hughen broeder, so si daer bi gheweest hebben, daer Ghijsbrecht sijn quetsijnghe ghesciede, daer ghien belider of en is, maken sellen elx een beloken hant ende daerup zweren, mit dat si daerin brenghen, dat si Ghijsbrecht vol ende al verbetert hebben, des si him misdaen hebben; des brocht Heyn Hughe in die beloken hant 6 pond comans payments, te Beloken Pijnxter naest comende.

Laster tegen het vollersgild.

1416.

Overmids dat die ghesellen van den volambocht in beclachte staen op Claes Roelofssoen om woerde wille, die hi ghesproken soude hebben, die die ghesellen him antrecken, dair tgherecht niet anders in en verstaen, dan dat Claes Roelofsz. daerom misdaen soude worden, ende om te verhoeden, dat mit sulken besceide niement misdaen en worde, noch dat sulke opsettijnghe niet en ghescien, aenghesien dat sulke scarpe hantfesten, die wi hebben van onsen here, die staet up lijf ende up goet te verbueren dieghene, die opsette of eendrachte maken, so heeft tgherecht een zoen offgheraemt ende segghen eendrachtelic een claer zoene twisken den ghemenen ghesellen van den volambocht, tsi die hier jeghenwoerdich sien of niet, an die een zide ende Claes Roelofssoen an die ander zide; des seit tgherecht Claes Roelofs zoen over, dat hi segghen sal den ghemenen ambocht te eren, heeft hi enighe woerde ghesproken, dat hore eren te na gaet, dat hi

daer qualiken an gheloghen heeft; ende dairup sel hi den ghesellen bidden, dat sijt him vergheven willen om Gods wille. Voert sel Claes Roelofsz. Gode te eren ende den ambocht, den siecken malaetsken dairbuten tot hore tijmerijngh te help 10000 stiene goet comans goet leveren twisken dit ende Sinte Jansdaghe te Midzomer naest comende buten up horen werf ende buten horen cost; ende dese soene biet tgherecht te houden ende te voldoen elc up lijf ende goet.

Scheidslieden.

1417.

Van sulken sceel, als Ghijsbrecht Jacopsz. ende Harman Harmansz. ghehadt hebben, dair si binnen Leyden om inlaghen, so waren die goede luden van tgherecht dairover gheseten dat te zoenen na den recht van der stede; twelke ghebleven wort an beiden ziden tot enen ghenoeghe an den 4 poortmeesters ..., dair si hoir segghen seiden in jeghenwoerdichede der pertien an beiden siden, dat si goeder vriende wesen souden, ende sulc ghelt, als Harman voirsz. Ghijsbrecht eiskende was, des soude Harman bueren van Ghijsbrecht Jacopsz. renten van Pieter Danielsz. 23 gouden cronen; mar waer dat zake, dat Ghijsbrecht Jacopsz. den principaelbrief te voerschijn brocht, also dat vidimus helt onder der scepen zegle van Zerixce, so soude dat ghelt, dat Harman toegheseit was, staen toter 4 segslude verclarijnghe; des bracht Ghijsbrecht Jacopsz. dairna den principaelbrief mit Harmans zeghel bezeghelt, dair Harman ontboden wort om die verclarijnghe te horen, dair Harman quam mit sinen vrienden an die een zide ende Ghijsbrecht mit sinen vrienden an die ander zide, dair die segghers hoer verclarijnghe seiden, dat sulc ghelt, als Harman toegheseit was uut Ghijsbrechts renten van Pieter Danielsz., dat dat alijnghe ende al offwesen sel, ende sellen dat mit recht besliten, ist dat sijs malcander niet verdraghen en willen.

Item op sulc segghen, als hier voir gheseit is, so is tsgherechts segghen, die nu ter tijt sien, dat si goeder vriende wesen sellen an beiden siden van allen ghesceel, dat si tot desen daghe toe onderlijnghe ghehadt moghen hebben.

Twist tusschen raadslieden der stad.

1419.

Van sulken woerden, als Pieter Butewech ende Willem Bort

onderlijnghe ghehat hebben in jeghenwoerdichede tsgherechts, der vroescip ende der ghemeenten, dair si waren in rade in der stede oerber, so is tgherecht dat sculdich te zoenen sonder inlegghen na der stede recht; des is tsgherechts seghen, want elcman, wes hi ghesproken heeft, dat ghesproken heeft in der stede oerbaer over sijn goetdencken, so sellen si alijnghe ende al goeder vriende wesen.

Zoenbraak en vlucht.

1422.

.... ende omdat die scout mitten scepenen Heynric voirscr. een dach van zoenen gheleit hebben, die hi niet ghehouden en heeft, ende dairenboven uter stede ghegaen is, dairvoer sel hi den gherecht te eeren een bedevairt doen totten Heilighen Drien Coninghen te Colen, eer hi binnen der stede van Leyden comt op sijn lijf, ende dair goet betoech of te senden.

Dit „betoech" is bewaard en luidt aldus:

Custodes corporum Beatorum Trium Regum in Colonia. Comparavit coram nobis in Ecclesia Colonie Henricus de Switen, asserens se facere emendam oppido Leden .....[1] praefatos Beatos Tres Reges devote peregre visitavit, in cuius testimonium eidem concessimus presentes litteras sigillo nostro ad hoc consueto impendente sigillatas.

Anno 1422 die tertio m. Aug.

Laster.

1425.

.... ende want Willem Hughenz. betuucht is, dat hi van Arlewijn een verrader ghemaect heeft, so sel Willem Hughenzoen seggen, heeft hi van Arlewijn yet gheseit, dat sijnre eeren angaet, dat hi dair wel noch wair an gheseit en heeft. Elx 1 Beyersgulden [2].

Leemte.

Sinte Lucien.

.... voir hoir quetsijnghe ende smerte 14 gouden Beyersgulden; des sel hebben, die in den duym ghequetst is, 10 gulden ende die in die wanghe ghequetst is, 4 gulden, te betalen

---

1) Onleesbaar.

2) Dit is sedert 1423 de gewone munt, waarin de boeten worden betaald.

tot Beloken Paeschen naest comende; elx sel die helft van den zoen betalen.

Elx 1 Beyersgulden.

Zoen.

1426.

Twisken ..... dat si an beiden ziden goeder vriende wesen sellen van allen twist ende ghesceel, dat si tot desen daghe toe jeghen malcander ghehadt moghen hebben, ende heeft yement opten anderen yet te seggen, dairof sel elc den anderen mit recht toespreken.

Ordonnantie van het gerecht.

Twisken den Naectsluze ende der Bostelbregghe toe ghebieden tgherecht enen ygelike, dat si hoir platen maken binnen 14 daghe naest comende op sulke buete, als die cuer inhout, sonder yement des te verdraghen, want men al die vesten ende rynen baggeren wil van mijns ghenadichs heren weghen.

Item tgherecht gebiet enen ygelike, dat elc man in sinen hoefslach sel gaen biten, als men die clocke luut, op een buete van drie ponden, die des niet en dede.

Voirt so gebietet tgherecht van mijns genadichs heren weghen, dat een ygelijc selve ter wake come op sulke buete, als dairtoe staet, uutgescheiden weedwien of siecke; die sellen enen clockeman voir him setten; wie des niet en dede, die verbuerden die buete, die dairtoe staet.

Item voirt alle die hooftmans, die op die poorten waken ende enich ghebrec hebben an hore mannijnghe, die sellen dat den gherechte anbrenghen om dat te verbeteren, of tgherecht wilt an him houden.

Zegslieden.

1427. St. Anghenavont.

Twisken Pieter van Leyden Dirxz. ende sinen maghen ende hulperen an die een zide ende Claes van Buschusen, sinen maghen ende hulperen an die ander zide, also si des an beiden ghebleven zijn tot enen ghevoech an heren Willem van Egmond, als een overman, Floris Paedsenz., Gherijt Aerntsz., Aernt Jan Godenz. ende Claes Claesz., als vier segslude, van allen woirden ende quetsijnghen, dier gheschiet sijn; so is

onser alre seggen ghemeenlic: in den eersten so sellen alle woirde ende wederwoirde an beiden ziden jeghen malcander ofwesen, mer des so sel Claes bidden Pieter van Leyden, of hi yet meer gheseit heeft dan Pieter, dat hi hem dat vergheven wil om Goods willen ende om sijnre ouder ziel wille. Voirt so sel Claes van Buschusen gheven Pieter van Leyden voir sijn quetsijnghe ende smerte, die him ghedaen heeft, 60 gouden Beyersgulden, te betalen tot Meydaghe naest comende; ende hiermede sellen si an beiden ziden goede vriende wesen. Dit seggen is gheseit opter stede seggen te houden ende te voldoen.

Niet verschijnen na daging.

Item also Willem Jansz. op huden een wete gedaen is van onser stede bode, dair Willem Jansz. op andwoirde voir den bode, hi souder sijn gadijngh of maken; ende want Willem Jansz. niet voirt ghecomen en is, so him den dach van den bode bescheiden was, so sel hi den gherechte te eren een bedevairt doen toten Heyligen Bloede te Wilsenac ende uutgaen huden binnen sdaghes sonnenschijn ende niet weder in die stede van Leyden te comen op sijn lijf, eer hi betoech ghebrocht van den bevairt.

Scheiding.

1429.

.... Voirt so is tsgherechts seggen, wair dat zake dat Claes Horst ende Lijsbet Willem Maertijnsz. wijf tot eniger tijt bi malcander gevonden worden in heymeliker steden of openbair, dat men mit twien wittachtighen tugen overtugen mocht, so soude Lijsbet voirscr. uter stede gaen ende dair uut bliven tien jair lanc op hoir lijf binnen sdaghes sonnenschijn, nadat si betuucht wort.

Lêemte.

.... also Griet Jan Gherijtsz. wijf in Jutten huys ghecomen is ende heeft Jutten eerst anghevochten, ende Jutten slage zware sien dan Grieten quetsijnghe, so sel Griet voirscr. Jutten voirscr. toegheven neghen gouden Arnoldusguldens, te betalen tot Kersavont naest comende; ende hiermede sellen si an beiden ziden verzoent wesen.

Elx 1 gulden.

Leemte.

1430.

Twisken Jacop Keyser ende sinen maghen an die een zide ende Willem Aelbrechtsz. ende sinen maghen an die ander zide is tsgherechts seggen, dat si van allen zaken tot desen daghe toe ghesciet ghezuent ende wel vereffent sellen wesen, also si an beiden ziden ghequetst hebben geweest.

Elx 1 sc.

Oneerbiedigheid jegens ambtenaren in functie.

Twisken .... is tsgherechts seggen, dat Willem Bort gheven sel Willem Rondiel voir quetsijnghe, die him gedaen is, tien phs. scilde tot Sinte Jacopsdaghe naest comende; dit is boven dat Willem Rondeel an Willems Borts hulperen gedaen heeft; ende want Willem Bort geseit heeft, dat Willem Rondiel over him ghezegt heeft anders dan scepenvonnes gestreken is, dair tgherecht of te huegen is, dat die zeghelijnghe [1]), die Willem Rondiel ende Jan Reyner Ghijsbrechtsz. ghezegelt hebben, bi den ghemenen gherecht ghesciet is, dairvoir sel Willem Bort segghen, heeft hi op die zeghelijnghe of op scepenvonnessen yet ghesproken, dat hi dair wel noch wair an geseit en heeft; ende dairtoe sel Willem Bort doen verwercken ander stede vesten, dairt him gewijst sel worden, 20000 stiens enz.

Vredebraak.

1431.

Twisken Wouter van Os ende sinen maghen ende hulperen an die een zide ende Aernt Fijltgen ende sinen maghen ende hulperen an die ander zide, is tsgherechts segghen, also Aernt Fijltgen Wouters vader van Os voirtijts dootgesleghen heeft ende dairenboven in Wouters lage ghecomen is ende onredelike zaken gehantiert heeft ende des anderen daghes, dair Wouter mitten gezworen ommeghinc in der stede dienst, boven der vrede onredelike woirde nageroepen heeft; na den tuuch, die wi dairof ghehoirt hebben, so sel Aernt een bevairt doen Wouter te eren ten Sinte Mertijnsdaghe naest comende ende

---

1) Der lakens.

goet betoech van den bevairt te brenghen ende na den betoech sel hi uter stede bliven een jair lanc op sijn lijf ende en sel voirtan in Wouters gelaghe niet comen op sijn lijf.

Elx 1 sc.

Vredebraak.

1432.

.... also Dirc Florisz. voirscr. Aernt Jansz. ghevreest heeft boven eenre vrede, die hi selve mitter hant ghegheven heeft, so sel hi Aernt voirscr. te eren een bevaert doen voir sijn vrese tot Sinte Anthonijs in Vyenoeys ..... item want Dirc Florisz. deze grote vrese Aernt Janz. gedaen heeft binnen eenre vrede, die hi selve mitter hant ghegheven heeft, so sel Dirc Florisz. der stede te beterijnghe uter stede wesen ende bliven na den betoech voirscr. ende uter baliuscip van Rijnlant vier jair lanc op sijn lijf.

Verlies door muntverzwakking.

Voirt ghebietet gherecht, dat nyement om des verlies wille van den gelde geen onredelike woirde die een opten anderen en besighe, want dese zake staet onder mijns ghenadichs heren rade, ter tijt toe dat die rade hoir uutseggen dairof uutgesproken hebben.

Vredebraak.

1433.

Dit is sulc segghen, als tgherecht van Leyden gheseit heeft twisken den scout, als een rechter van tsheren wegen, an die een zide ende Mouwerijs Heynrixzoens maghen an die ander zide, so si des tot enen ghenoege an beiden ziden an den gherechte van Leyden ghebleven sijn, roerende van eenre vredebraec, die Mouwerijs ghebroken heeft an Dirc Boudijn Stientgensz., dat een onnosel vrede bevonden is na den tuuch, die wi dairof ondervonden hebben; so is tgherechts seggen, dat Mouwerijs borghe, alse ..... enz., den scout gheven sellen 20 gouden phs. scilde, te betalen binnen den twalef nachten van Kersavont naest comende; gedaen tsDijnxdaghes na Sinte Luciendach anno 33.

Leemte.

1434.

Twisken .. ,... is tgherechts seggen, also Willem Jansz. voir den gherechte geseit heeft voir Aernt die Milde zuen te nemen ende te gheven van der quetsijnghe, die Aernt voirscr. Willem voirscr. gedaen heeft; so seggen tgherecht die een quetsijnghe jeghen der ander ghelijc of na den bescheide, dat den gerechte bi den scepenen, die die quetsynghe sagen, ende bi den meester dairof ondervonden hebben [1]).

Elk 1 sc.

Twist.

Twisken Vranc Meester Pietersz. ende sinen maghen an die een zide ende Jan Claesz. ende sinen maghen an die ander zide is tgherechts seggen, also Vranc voirscr. gecomen is mit Jan Claesz. ghetroude wijf op Onser Vrouwen brugghe, dair Jan Claesz. stont, ende vraechde Jan Claesz., of dair yement wair, die dat wijf verandwoirden woude, dair Vranc voirscr. mitten woirde Jan Claesz. na syne live stac mit enen messe, so sel Vranc voirscr. Jan Claesz. voirscr. bidden, of hi him yet misdaen heeft, dat hi him dat vergheven wil om Goods willen; ende Vranc voirscr. sel Jan Claesz. te eren voir die vrese een bevairt doen tot Sinte Joests ende dair die stede goet betooch of te brenghen, eer hi weder te Leyden comen sel, ende sel uutgaen twisken dit ende Sinte Jacopsdaghe naest comende. Voirt so sel oec Ave her Jans dochter, Jan Claesz. wijf, om ontameliker zaken wille, die si gedaen heeft, huden binnen sdaghes sonneschijn uter stede gaen ende morgen uter beliuscip van Rijnlant op hoir lijf ende sel uter stede ende uter beliuscip bliven twie jair lanc op hoir lijf. Ghedaen opten 12ten dach in Julio.

Crimineele jurisdictie. [2])

1436.

Dit is sulc segghen, als die scout van tsheren wegen ende tgerecht van Leyden geseit hebben twisken Heynric Faes

---

1) Zie mijne Holl. stad in de Middeleeuwen, blz. 180.

2) Deze is voor de Leidsche schepenbank mogelijk na 1434. l. l. blz. 239.

ende sinen maghen an die een zide ende Jan Doc ende sinen maghen an die ander zide van sulke leemte ende smerte, als Jan Doc voirscr. Heynric Faes ghedaen heeft, dair Heynric Faes voirscr. Jan Doc voirscr. mit recht of verwonnen heeft, welke leemte Heyn Faes hadde an sijn lefter hant in sijn twie afterste vingeren, welke leemte bi den scout ende gherechte van Leyden ghegroot is voir 115 pont hollns. comans payment, te betalen een derdendel tot Heylighermisse naest comende ende tot elken ses weken dairnaest volgende een derdendel; hierof sel hebben die scout van tsheren wegen 12 pont, dat gherecht 7 pt. ende der stede dienres 3 pt.; ende wes die scout, tgherecht ende dienres hebben sellen, dat sellen si hebben van den eersten daghe, ende hiermede sellen si alijnghe gezuent wesen van alle desen ghesceel voirscr. Ghedaen anno 36 opten 30sten dach in Julio.

Keur op het bier.

Item also bekuert is, dat men ghien binnenslants bier hoger tappen en sel [1]) dan die stoop voir 1 $^1/_2$ nye groten; ende wanttet tgerecht in der wairheyt clairliken bevinden, dat men ghien Hairlemsche hoppe alsoe niet tappen en mach ende dattet der stede grotelic in der exsijsen tegendraicht, alsoe dair enighe sijn, omtrent Leyden geseten, die van der hoppe grote slete ende bate dairof hebben; hierom soe hebben die scout mitten gherechte gheconsenteert, dat enen ygelike Hairlemsche hoppe tappen mach, die wil, den stoop voir 2$^1/_2$ nye groten, mijn, of zy willen, ende niet hoger; ende wairt, dat se yement hoger tapte dan als voirsz. is, dat sal wesen op sulke pene ende correxie, als die kuer van den binnenslants bier dat uutwijst. Ghedaen upten eersten dach van Decembri.

Borgen.

1443.

Dirc Jansz. ende 5 anderen hebben verborcht die hant, die die scout mit recht Reyner Jansz. horen broeder ende neve ofgewonnen heeft, te recht te brengen na den recht van der stede.

---

1) Zie Kb. 1450. V, 46.

Arbeidsloon.

1444.

Dit is sulc segghen ende scheydinghe, als den provisor van Rijnlant ende tgherecht van Leyden gheseyt ende gescheyden hebben tusschen Jan Butterman an die een zyde ende die homans van den Vier Gecroenden ende van sinte Quirijn an die ander zyde, roerende van den loen, dat Jan Butterman den homans eyskende was van der tabernakel up hair altair ende van dat die homans claechden, dat dat werck niet ghemaect en was na hoir voirwairde, soe is den provisoer ende gerechte hoer segghen, dat die homans geven ende besorgen sullen Jan Butterman voirn. tusschen dit ende een Sonnendaghe over achte daghe een vierendeel van zulke gelden, als zy hem sculdich zijn van den wercke voirsz.

STEDEBOEK.

Boedelscheiding.

Jacob Tul sterft en laat eene vrouw Geertruid na (omstr. 1388).
Inventaris:

Eerst een huys ende erve, dat Jacob Tul liet in zinen lesten live, dat gheleghen is op die Heregrafte....

Dit is men den meenen boedel sculdich:

Eerst Willem Goedsot van enen huyse ende erve 16 pd. 10 sch.

Florijs Lambrechtsz. 2 hoet haver, te leveren omtrent Kerstavont.

Gherijd Boelinc 1 hoet grawer erweten.

Hughe Boelinc 2 hoet erweten (1 wit ende 1 grawe).

Bazelijs Codde van 5 rinderen 4 pd. 4 sch.

Florijs Willemssoen van coerne ende barghen 15 pd.

Renten:

Lisabet Gherijds weduwe 1 pd. comans payments up hoir huys ende erve, dat gheleghen is..., daer een scepenbrief of is.

Ende alle dat voirscr. goet hoert den kinderen half toe. Ende waert dat Geertruyt hair moeder enen man name, so souden die kinder die twie delen van den helen goede upboren, dair een scepenbrief of is.

Pieter Scallekijn dochter kintsgoet.

Wi, Gheelijs van Zwieten ende Gherijd Rijswijc, scepen in Leyden, oirkonden, dat voir ons quamen Jacob Janssoen ende Jan zijn soen ende belieden sculdich te wesen mid ghesamender hant ende elx voir al Jan van Alcmade. Willem Foykijn, Symon Symonsz. ende Dammes Zegherssoen, nu ter tijt poortmeesters in Leyden of namels wesen sullen, tot Lisabetten Jacobsdochter voirscr. behoef, die hi bi Ermgaerden, Pieter Scolle sijn dochter, ghewonnen heeft, 75 pd. holl. comans

paym.; ende Jacob Janssoen voirscr. lovede Lijsbetten zijnre dochter voirscr. te houden tot eten, drinken, cleden ende scoen ende hoir behoefte doen, alse redelic ende weselic is, totdat si tot horen jaren ghecomen is, om tghewinne van den ghelde voirseyt, ende wair dat den poortmeesters voirscr. ende des kints vriende voirscr. der houdinghe van Jacob niet en ghenoeghede, jof dat Jacob voirnoemt niet en ghenoeghede binnen der tijt voirsc., welc hoirs niet en genoeghede an beyden ziden, die selt den anderen weten laten, ende na dier wete een half jair so sel Jacob voirsz. dit voirseyde ghelt betalen ende tkint voirscr. dairmede overgheven; ende dit voirseyde ghelt sel men verzien up drie huysen ende erven. *(Volgen de perceelen).*

Voirt so lovede Jacob Janssoen voirseyt Jan sinen zoen voirscr. hier of scadeloes te houden.

Dit is waarschijnlijk eene scheiding wegens moeders erf, zooals er zooveel voorkomen in het Stedeboek.

Soms is deze of gene aanwijzing er bijgevoegd; ook is de termijn van onderhoud soms bepaald, b. v. voor 10 *jaar. Soms moet men opzeggen een half jaar van te voren.*

Fol. 17 *wordt er bijgevoegd, dat de vader de* 600 *pond holl. zijner* 5 *kinderen zal* „bewisen an husen ende erven of an lande of an ghelde, wanneer dat si tot horen jairren ghecomen sijn." *Hij zal ze onderhouden* „om tghewin van den ghelde voirnoemt."

Fol. 18 *analoog* „om tghewin van den ghelde."

Inventaris.

Dirc Loeven kinder goede den poortmeesters bewijst in 't jair van 90.

Eerst:

An scepenen brieven in der stede scrien:

Claes Janssoen ende Willem Aernt Heynensoen sijn sculdich den kinderen voirscr., alse Jacob van Endegheest ende Wouter sijn broeder, 14 pd. holl. goedts gheldts, te betalen tot Kersavond naest comende, ende sullen gheven van elken ponde 2 sch.

Item up Aelbr. den Cuper enen scepenebrief, hout 28 pd. 16 sch. 8 d. gg. *(te betalen idem met hetzelfde pct.)*

Item up Bertelmeeus Yennensoen *en twee anderen* 110 pd. holl. sonder rente, te betalen Vrouwendach Lichtmis.

Item up (2 *anderen*) 22 pd. paym. sonder rente.

Item up (3 *anderen*) 79 pd. en 4 sch. holl. paym. sonder rente.

Item up Jan van den Dam en (2 anderen) 26 pd. 8 sch. paym. sonder rente.

Item (2 *anderen*) 45 Dordr. gulden tot Erkenraden, Dirc Coenen dochter, behoef; omt ghewinne van den ghelde voirscr. sal Aernt Buer Erkenrade houden 5 jair lanc.

Vaders erf.

1. Phie Dircs wedwe ende meester Gherijd die goutsmid, hoir vader, *komen voor schepenen: de eerste zal de* 200 *pd. en hare dochter Aecht twee jaar lang houden „om tghewinne", als boven: Phie zal haren vader „scadeloes houden."*

2. *Vader en moeder zijn dood, Coman Aernt, vader der moeder, komt voor schepenen. De man der oudste dochter verklaart, dat hij* $^1/_4$ *der nalatenschap heeft gekregen; zoo ook de tweede dochter en de man der derde. Het deel van een minderjarigen zoon blijft onder Coman Aernt.*

3. *Claes Hobbe, de stiefvader, neemt Claes Gherijtssoen op dezelfde voorwaarden* „omt ghewinne van den ghelde ende om die bruucwair van den huyse ende erve voirscr.", *dat Hobbe bewoont van het erf des vaders.*

Moeders erf.

Komt de dochter, Volcwijf, te huwen, dan zal haar zwager, Dirc Janssoen, haar 25 *pd. uitkeeren; als zij sterft, gaan de* 25 *pd. aan de erfgenamen van haren grootvader.*

Zij is onder voogdij van hare grootmoeder Lossie: de voogdes bekent aan hare pupil 30 *pd. holl. schuldig te zijn, die deze uit Lossie's erfenis zal ontvangen. Sterft Volcwijf zonder nakomelingen, dan komt de som aan Lossie's erfgenamen.*

De vader van Volcwijf leeft nog.

Boedelscheiding.

De inboedel wordt geschat en de waarde onder de later aan de kinderen uit te keeren som opgenomen.

Donatio inter vivos.

Pieter van Haarlem schenkt bij het leven zijner vrouw eene halve steeg aan zijne beide kinderen, Jan en Willem: als een van beiden sterft, erft de ander; als beiden sterven, erven

Pieter's erfgenamen. Trouwen zij, dan zal Pieter of zijne erfgenamen de rente lossen voor 50 *pd. holl. Dirc van Haerlem, derde zoon, erkent de overeenkomst.*

Boedelscheiding.

Het gerecht benoemt 4 *scheidslieden om de goederen van den gestorven Willem Clarc te verdeelen tusschen zijne weduwe, Ermgaart, en de* 4 *kinderen.*

1°. *De weduwe krijgt het huis met* 10 *sch. jaarl. renten, die er op staan, voor* 400 *pd. (*1 *Dordr. g.* = 1 *pd.).*

2°. *Hiervan krijgen* 3 *kinderen voor vaders erf elk* 14 *pd.* 13 *sch.* 4 *penn.*

3°. *Dapper, de vierde, krijgt voor moeders erf* 40 *pd. en voor vaders erf* 14 *pd.* 13 *sch.* 4 *penn.*

4°. *De weduwe houdt Dapper's geld à* 10% *voor* 3 *jaar.*

5°. *De andere kinderen krijgen bovendien* 23 *pd. en Ermgaart zal hen daarvoor onderhouden.*

Boedelscheiding.

Inboedel 136 *pd. waard, de helft komt aan de kinderen.*

Testament van Claes Rengher en jonkvrouwe Machtelt, zijne vrouw. (1395).

(*Twee scepenen en* 4 *poortmeesters*).... dat voor gherecht quamen Claes Rengher ende jonfrou Machtelt, sijn wijf, ende maecten malcander ende gaven over mid goeden voirsien ende mid vrien moedwil sulc voirdeel van goede, als hier na bescreven staet. In deser maniere, waer dat zake, dat enich van hem beyden oflivich worden, dat dan dieghene, die dan te live bleve, behouden soude dat rechte derdendel van allen goede, hoe die ghenoemt moghen wesen, die si dan te zamen hebben, als hore enich oflivich werden; ende die 2 deel van allen goede, die dair bliven, sellen hore beider kinder, die si te zamen hebben, evenghelike delen.

Boedelscheiding. (1408.)

Van Machtelt, Ghijsbrechts weedwi van der Horn, ende hoir kinder...., dair Machtelt voirs. bewijsijnghe of dede voir den poortmeesters ende voir der kinder vriende.

1°. *renten op huizen, boomgaarden, landen, ook elders.*

2°. *zilverwerk:*

1°. 18 lepelen en 1 cruutlepel, wegen 36 loot.
2°. 10 scalen, 2 kenen, een verdect crusen, een cruutnap, een waterpot, 2 silveren crusen, een scaeltgen, een voircgen, een silveren gordel.
3°. een silveren raex.
4°. wapenscilden ende britsen.
5°. 2 kleyn ryemtghes.
6°. een gordel.

Samen 511 1/2 loot silvers.

De inboedel is 80 *nobelen waard; bij het huwelijk komen* 80 *nob. aan de kinderen; de kleederen van den man aan de kinderen, die der vrouw aan haar: zoo ook ringen, paternoster en harnas aan haar.*

Weezenverpleeging.

1412.

Wi, burghermeesters der stede van Leyden, doen cond allen luden, want Hildegont Jan Clemmentssoens dochter in onser stede voechdie staet ende wi sculdich sijn van onser stede weghen hoer te regieren, totdat si tot horen jaren ghecomen is, so sijn wi overdraghen met Jan Pietersz., Hildegonden oom voirs., dat hi H. sel doen houden ende besteden met sijnre moeder tot eten, drijnken, cleden, scoen ende hoer behoefte doen, alse redelic ende weselic is, durende tot burghermeesters wederseggben toe, die nu sien of namaels wesen sullen. Des so sel Jan Pietersz. voirsz. des kints goede bewaren ende regieren toter bester oerbaer, dat lant verhuyren, die renten daer af te manen, te bueren, te panden ende alle recht te nemen ende te gheven, in allen schijn joft die burghermeesters selve daden: hierof sel Jan alle jair ter rekenijnghe comen binnen Meysmaent ende des sel hi den burghermeesters alle jair gheven enen croen voir horen onlust. Voirt so sel hi des kints goet alle jair ghebetert brenghen in sijn rekenijnghe neghen cronen ende dit sal beleet worden bi den burghermeesters tot des kints oerbaer. Mar van desen laatste voirlede jair ende van dit jeghenwoirdighe jair sal hi in sijnre eerster rekenijnghe brenghen van elken jair drie cronen te baten.

CORRECTIEBOEKEN.

A.

Godslastering.

Item want alle kerstenmenschen verboden is Gode van hemelrijc te blasfameren, gelijk die heilige scriften dat uutwisen, ende om overmits dat Willem Duyker IJsbrantsz. geseten heeft in tbaliushuys te Leyden ende heeft aldair Gode geblasfameert ende heeft geseyt: „dit gelt set ic u Gode te schennisse ende den duvel te eren," dair hy in betuycht is; dair Aernt Aerntsz. up seyde: „ic en wils in dien name niet houden;" doe seyde Duyker weder „ic en wils u anders niet setten." Om ijmmer aldustanighe blasfemyen te benemen, dair wy konnen ende mogen, overmids plaghen, die onser stede dairoff comen mochten, soe heeftet gerecht een correxi hierof geordiniert in der manieren hiernae bescreven. In den eersten soe sal Willem Duyker seggen: „ic heb Gode van hemelrijc gheblasfameert mit ontameliken woirden, gelijc ic dairin betuycht bin; dit is my leet ende begheer dairoff genade van Gode van hemelrijc." Voirt soe sel Willem Duyker trecken tot Ferraer, off dair die paeus is, ende dair een bevaert doen ende dair sijn biechte volcomelic spreken van den woirden, alsoe die voirscr. staen, ende dan guet betoech die stede van Leyden dairoff brengen, eer hy weder binnen der stede van Leyden comen sel, op sijn lijff, ende sel op sijn bedevairt uutgaen twisken dit ende Sonnendaghe naest comende, ende sel binnen der kerken niet comen up sijn lijff. Ende dat ijmmer Willem Duyker voirscr. dese ontamelike woirde, die hy gesproken heeft, te volle beteren sel, soe sel hy den armen huyssitten geven om Goeds willen tsestich philips bourg. scilden, te betalen twisken dit ende Vastelavont naest comende.

Uthuwen van onmondige kinderen.

1440.

Also Dirc Hughen die Cupersz. Marritgen Hugendochter, sijnre zuster, confuys ende oneer gedaen heeft in enen schijn van enen hilic, soedat hy Jan Claesz. sijnre zuster toedranc tot enen wive te hebben, ende want Marritgen voirsz. onder onser stede voechdie staet ende Dirc Hughensz. voirsz. dese sake gedaen heeft buten consent van ons ende Marritgens vriende ende magen, twelken ons van nyemant en staet te lyden onmondige kinder aldus te verleyden; ende om enen yghelic him hiervoir te hueden, so sel Dirc Hughensz. voir dese misdaet een bedevaert doen tot Bazel....

Item also Jan Claesz. Marritgen Hugendochter sijn trouwe toegedroncken heeft mit eenre canne biers in bedrieghenisse des kints voirsz. van hore trouwe ende hy oick des nachts Marritgen voirsz. jegen horen wille by hem te bedde dreghen woude, ende want tgerecht aldustanige bedrieghinghe van den onmondigen kinderen niet en staet te lyden, so sel Jan Claesz. voir dese mijsdaet een bedevairt doen totten Heyligen Drie Coninghen tot Coelen....

Item also coman Claes Jan Jacop Merinxzz. ende Philleps Pouwelsz., die dregher, by, an ende over deser ondaet mede geweest hebben, so sellen sy elx enen bedevairt doen totten Heyligen Drie Conijngen tot Coelen....

Verbanning.

1440.

Item Bertout Willemsz. heeft him verwilkoert voir scepenen, dat hy twie jair lanc uter stede van Leyden bliven sel; ende wair dat zake, dat Bertout binnen dese 2 jaren binnen Leyden quaem, also dic alse Bertout binnen Leyden comt, so sal men him hangen in eenre mande an die Craen 3 uren lanc, ende tenden die drie uren so sal men him gheeselen 3 uren lanc mit scarpen roeden ende nochtant so sal Bertout uter stede bliven dese voirn. 2 jaren.

Arbeid van kloosterzusters.

1440.

Item alsoe een upgheve van sommigen van den zusterhuysen geweest heeft, roerende dat sy eninghe ende overdracht gemaect

souden hebben, dat men geven soude van elke 30 pont witter wolle te kemmen een rijnsg. ende van 27 pd. blaeus wolle te kemmen 1 rijnsg.; noch hierenboven souden sy gehadt hebben 2 scilden te voren om niet ende dairtoe souden sy bedinget hebben een jair werkens. Ende want die stede een hantvest heeft ende dairtoe wel bekoert is, dat nyemant eninghe noch overdracht maken en zullen buten den gerecht, so ist tgherecht overdragen, dat ghien vergaderinge van den zusterhuysen, die him generen ende broot winnen mit kemmen, meer hebben zullen, dan van den 35 pont witter wolle een rijnsg. ende van 27 pont blaeuwer wollen off graeuwe of meijnselt een rijnsg....

Omdat die drie zusterhuysen, die onder heer Bertelmees staen, principael in dese sake sijn, so sellen sy doen verwerken an der stede vest elc huys 5000 stiens.

Omdat die zusteren van Sinte Mychiels ende die zusteren van Sinte Ursula ende die zusteren van Sinte Marien ende tSinte Angnieten dese saken mede ghehantiert hebben by aenbrenck ende toecoomst van heren Bertelmees zusterhuysen, so sel elx van den zusterhuysen voirsz. 2000 stiens doen verwerken.

Mishandeling van dieren.

1440.

Item so overlast ende boverie gedaen is an koeyen, die die staert ofgesneden sijn, ende paerden, die gesteken sijn, so gebiet tgherecht diegene, die dat gedaen heeft, dat hy come tot kennesse ende belie voir den gherecht van Leyden by guede mannen of by sijn biechtvader, die dat den gherecht te kennen sel geven mogen.....

Overspel.

1444.

Alsoe tgherecht van der stede in der wairheyt vernomen hebben ende ondervonden, dat veel luyden binnen der stede van Leyden in openbair overspul geseten hebben ende noch dagelicx sitten, dat jegen God ende der Heyliger Kercken is. Ende hoewel dat zy van den geesteliken rechte dairom by wylen toegesproken zijn, ende nochtants soe en hebben sy hoer sonden niet en willen laten, zy en bliven noch dairinne verhart, dattet tgherecht van Goids wegen niet en staet te lyden,

soe hebben zy eendrachtelic overdragen, dat alle dieghene, die binnen Leyden in openbair overspul sitten, dat sy tusschen dit ende Palmen Paeschdage naest comende van malkander sceyden ende in gheenrewijs niet weder byeen en comen....

Heiligschennis.

1444.

Om overmits groten ondaet, die Clais Willemsz., die men hiet Clais quam gereden voir den Heyligen Sacrament, gedaen heeft, dattet tgherecht niet en staet te lyden, hiervoir soe sel Clais voirscr. by speciale gracie op die kaeck staen drie uren lang aftereenvolgende ende tenden die drie uren sal men hem ofdoen zijn rechter hant ende hiertoe soe sel Clais voirsz. hemselven overgeven ende verwilkoren binnen twie dagen, naedat zijn hant ofgedaen is, uter stede van Leyden gaen, ende binnen achte dagen dairnae te wesen uut alle mijns gen. heren landen, te bliven tot ewygen dagen; all up zijn lijff.

Diefstal.

1446.

Alsoe Corneliane Lodewijcx dochter op Sinte Jansdach lestleden des avonts gecomen is op die Hoghewoirt totten huyse van Aelwijn Claisz., aldair sy gedroncken hadde, ende is aldair ingegaen ende heeft in hoir schote dieflic genomen ende gestolen een vrouwen corten tabbairt ende een vrouwencaproen..., gheliken Corneliaen dat voir scepenen gelijt ende bekent heeft ende seyt, dattet uut dronckenscip geschiet is, ende cleet dat mit versierde logentalige woirden; ende want men an die voirsz. Corneliane niet meer bevint, dat sy genomen heeft, dan een vrouwencaproen; soe sellen tgherecht hair in deser sake speciale gracie laten geschien, in manieren dat Corneliaen voirsz. terstont mit hoir lefter oer mit een nagel geheft ende gespikert staen sal an der stedehuys doer, ter tijt toe dat sy hoir oer van der doer mit enen messe ofgesneden ende ofgebogen ende ontheft sal hebben. Ende als zy van der doer ontheft is, soe sel Corneliaen voirsz. huyden binnen sdages sonneschijn gaen uter stede van Leyden ende morgen uter baeliuscip van Rijnlant, uten Hage ende uut Hage-ambocht ende dairuut bliven hondert jair ende enen dach; al up hoir lijf.

Omkooping van gerechtsdiènaren.

1447.

Alsoe Dirc Jacopsz. ende Clais Pietersz., des scouten knechten, van den voirsz. 9 groten van Gerijt Aerntsz. elcx ontfangen hebben 2 groot om dit te helpen versussen ende te verzwigen, soedattet ter kennisse van den scepenemeesteren of van den gherechte niet comen en soude, hiervoir soe zellen Dirc ende Clais voirsz. een bedevairt doen tOnser Vrouwen tsHertogenbosch ende sellen uter stede van Leyden gaen up hoir bedevairt huyden binnen sdaghes sonneschijn....

B.

Beleediging van de geestelijke rechtbank.

1448.

Alsoe Melis Dircxz. by den gerechte van Leyden overgeseyt was om onredelike woirde wille, die hy den Provisoir ende Deken van Rijnlant, dair sy te rechte saten in Sinte Pieterskerck, toegesproken hadde, dat hy den naesten Saterdage, dat die Provisoir te rechte sate, comen soude in Sinte Pieterskerck, terwylen dat hy terecht saet, bloetshoift ende ongegort, ende bidden den Provisoir ende Deken van Rijnlant voirsz., dat sy sulke woirde ende misdaet, als hy hem beyden gegeven ende misdaen hadde, hem om Goids willen vergeven wouden.....

Zoenbraak.

1451.

Om overmits dat Gerijt Jan Michielsz. in den laten avont Clais Coster mit een bijl gewacht, gevreest ende geslegen heeft boven een goede vaste soene, die upter stede seggen voirtijts tusschen Gerijt ende Clais voirsz. gemaict ende uutgesproken is, twelke tgherecht van hem noch van nyemant en staet te lyden, sy en willen hebben, dat alle soenen, upter stede seggen gemaict ende uutgesproken, volcomeliken gehouden worden....., dat hy der stede ter beteringhe sal doen verwerken an der stede veste, dairt hem van den poortmeesters gewijst sal worden, 4000 stiens.

Beleediging van geestelijken.

1456.

Alsoe Wouter van Gheen in tjegenwoirdicheyt van den gemeenen volke, die voir der stedehuys mitter clock versament waren om heervairt te bieden ende te condigen ende den ghenen by namen uut te bieden, die mitter bannier reysen souden, die voirsz. Wouter terstont na der uutlesinge gedaen openbaerlic van beneden opriep ende seyde totten gerechte, men soude nu die susteren ende baghynen uutbieden ende dese papen ende broederen, die die neringe van der stede hebben..., hiervoir sel Wouter der stede een bedevairt doen ten Heyligen Drie Coninghen tot Coelen.

Voorbijgaan van de schepenbank.

1470.

Alsoe IJene IJsbrantsdochter van Rennegom enen tijt geleden, overmits gebreken van groten lasten, die hoir ende hoir moeder binnen horen huyse geschiet ende an hem beyder gehantiert soude wesen, als zy seyde, van enen, gehieten Casper van Hamburch, gelegen is in den Hage, dair dat zy tot enige van den Rade ende uten Hove grote clachte dairvan gedaen heeft ende dat men hair dairvan recht doen soude. Welke sake ende materye mijnheer die stedehouder den burgermeesteren te kennen gaf om dairvan justicie te doen, opdattet geen behoiff en ware van mijns gen. heeren wegen dairin te voirsien..... Ende want niet behoirliken en is sulke beclachten te geschien, sonder eerst dat versocht ende te kennen gegeven te hebben den scout ende gherechte, dair zy ondersate is, om justicie dairof te begeeren, dat sy sal doen werken an der stede veste 6000 stiens.

Bigamie.

1471.

Alsoe Jan Dircxz., geboren van der Goude, in dronckenscip ontamelike hantieringe gehadt heeft, dairomme dat hy gevangen wort, ende is in der tijt van zijnre vangenisse by den scout bevonden, dat hy 2 wiven getrouwet heeft, dat een quade ende lelike sake is...., hiervoir sel Jan een uur lanc op die kaeck staen, hebbende aen elcke zyde een spinrocken mit werck.

Ende als Jan een uer lanck alsoe op die kaeck gestaen heeft, soe sel men hem oflieden ende dan hem brengen an die wijncraen ende sel mit eenen mande opgewonnen worden, hebbende een messe by hem, ende sel an der wijncraen in die mande hangen, soe lange totdat hy hemselven gelost heeft ende uter mande in twater gevallen ende gelost is, soe sel Jan op die verbuernisse van sijn rechte hant terstont gaen uter stede van Leyden, ende morgen uter bailiuscip van Rijnlant, uten Hage ende uut Hage-ambocht ende dairentenden sel Jan een bedevairt doen tSinte Pieters ende Pouwels te Romen....

C.

Biddag.

1480.

Alsoe die Gemeene Staten van alle ons alder gen. heeren des Roemschen Conincx ende Hertoge Phillips zynen gen. zoene, onsen gen. heere ende prince, landen te samen vergadert zijn by den selven onsen gen. heer tot Mechelen omme te tracteeren van den payse van der Sluyse ende andere grote ende treflike saken den gemeenen landen aengaende, soe hebben tgherecht geordineert op morgen te doene Generael Processie mitten Heyligen Sacramente, soe als dat behoirlic ende costumelic is. Soe ist dattet gherecht vercondigen ende enen ygelic die wete doen op morgen ter kercken te comen, ende God van hemelrijcke oetmoedelic ende devotelic bidden, dat hy syne godlike gracie storten wil in der menschen harten, dat men mach comen tot payse, vrede ende eendrachticheyt over alle sijn gen. landen ende dat hy syne godlike gracien wil verleenen, dat hy desen scarpen ende duyren tijt wil doen cesseeren ende datten die vruchten in der aerden horen rechten voortganck ende wasdom mogen hebben ende mit lieve in der schuyre comen mogen.

Minnedrank.

1480.

Alsoe mitter wairheyt bevonden is, dat Katrijn Symonsdochter een dranc gemaict heeft om enen manpersoen, genoemt Gille Heynricxz., in te geven ende an hoir te trecken, dat hy se trouwen soude, in welcken dranc zy dingen gedaen hadde,

dat onbetameliken is te noemen...., hiervoir sel Katrijn staen een uur lanc op die kaeck ende dairtende sel Katrijn een bedevairt toen tot Sinte Pieters ende Pouwels te Romen.... ende bliven uter stede van Leyden, uut Rijnlant, uten Hage ende uut Hage-ambocht 10 jair lanck up die verboernisse van hoir rechter hant.

Gevangenisstraf.

1481.

Alzoe Cornelis Claisz. van Zoetermeer, Dirck Aerntsz., IJsbrant Claisz. ende Pouwels Pietersz..... upten lesten dach van Decembri, ende is Jairsavont, uter stede van Leyden gegaen zijn ende zijn des nachts buyten Leyden gebleven in den ambocht van Oestgeest ende hebben in den selven ambocht gaen singen dat nuwejair ten huyse van Gijsbrecht Dircxz...., ende hebben dair genomen twie hennen...., die zy deden koken, ende hebben die tsamen gegeten..... Aengesien dat die saken zeer cleen zijn ende want die scout ende die van den gerechte meer geneycht sijn tot ontfermicheyt ende gracie dan tot strengheyt van justicie....., soe sullen Cornelis .... hiervoir gevangen sittende blyven ende van morgen dien dach beginnende sitten te water ende te brode durende 14 dagen lanck aftereenvolgende.... ende die 14 dagen overgecomen wesende, sullen zy.... een bedevairt doen tSinte Pieters ende Pouwels te Romen.... ende soe wie alsdan by den meesten ommesegghen van den gherechte geconsenteert wort dan in der stede van Leyden te mogen comen, die sel alsdan des anderen dages, als hy ingecomen sel wesen, gaen weder in der vangenisse, dair hy geseten sel hebben, ende dair sitten achte dagen lanck te water ende te brode.....

Banbraak.

1489.

....Ende alsoe die voirsz. Willem Loevendochter binnen hore tijt binnen der stede van Leyden boven hoer correxie ende bannen gecomen ende gevangen is, soe sel men der voirsz. Willemtgen beyde hoir ooren ofsnyden nae inhout der correxie... ende terstont, als zy verbonden is, uter stede van Leyden gaen ende morgen uter bailiuscip van Rijnlant, uten Hage ende uut Haghe-ambocht ende dairuut bliven 10 jair lanck up die verbuernisse van hoir rechter hant.

D.

Te vondeling leggen.

1512.

Alsoe Aechte Jansdochter, alias Blaeu Aecht, voir den gerechte upter stede huys bekent ende geleden heeft, dat sy omtrent 2 jaeren geleden een kint in der Vrouwen Broederskercke te vondelinghe geleyt heeft ende dat sy omtrent een jair mede angenomen heeft van coman Frederick een kint om dat te vondelinghe te legghen, twelck sy mede gebrocht heeft te vondelinghe tot Hairlem in Sinte Cornelien Capelle after die Poorte, ende dat sy van beyde dairvan van den voirsz. coman Frederick geloont is, twelck een zeer quade saicke is..., hiervoir sel Aechte voirsz. een ure lanck staen up die cake mit een kint van stroo in den arm te hebben ende sel noch den drie naesten Sonnedaghen gaen voir den cruycen in Sinte Pieterskerck off om tkerchoff, gelijck die cruycen gaen sullen, hebbende een kint van stroo in hoir arm, ende dit all up verbuernisse van hoir rechter handt ... Coman Frederick sel een bedevairt doen tot O. L. V. te Halle..... ende teynde die bedevairt, soe en sel coman Frederick noch niet comen binnen der stede van Leyden..., tensy dat hy der stede eerst betailt sel hebben off verborget voir scepenen van Leyden vijftich duysent stiens ende 12 toirtsen, elc van 2 pd. was, dairof hebben sullen Sinte Pieterskerck 4 toirtsen, die sevengetyden aldair 2, Sinte Pancraskerck 1, O. Vrouwen 2, ende die Jacopinissen 2 toirtsen.

Godslastering door een krankzinnige.

1513.

Alsoe Gerijt Jacopsz., alias genoemt Gerijtgen van Genoechten, onlancx geleden zekere leelicke ende blasfemelicke woirden gesproken heft tjegens God van hemelrijck ende Marie, syne gebenediede Moeder, ende want den gerechte wel kennelick is, dat hy sijn sinnen niet geheel machtich en is, soe hebben tgerecht tselve angemerct ende hebben den selven Gerijt dairom up ghisteren avondt upter stede vangenisse wel doen geselen ende sel den selven Gerijt die tonne, die dairtoe gemaict is, van stonden an om sijn hals gehangen worden, die

hy draegen sel om der stede, gaende den wech, dat tHeylige Eerwairdige Sacrament gedraegen worde up des Heyligen Sacraments dach.

Heiligschennis.

1518.

Alzoe up Zonnendach in den laten avont Danel Jacopsz. ende Mees Symonsz..... zijn samen voirt gegaen naer Sinte Pancraeskercbrugge, liggende over den Ouden Rijn,.... heeft aldair Mees Symonsz. tbeelt van O. L. V., staende int Vrouwenhuysgen, uut tselve huysgen genomen om heml. pays dairmede te geven ende veel quade manieren dairmede gehadt..., hiervoir zullen die voirsz. Danel Jacopsz. ende Mees Symonsz. doen verwercken an der stede vesten..... elcx zes duysent stiens.....

E.

Vrouwenkracht.

1522.

Alzoe Haze, Gerijt Codden wijf, ende Quyeryne, Gerijt Codden dochter, veel ende diversche injurioese ende diffamoese woerden gesproecken hebben van mr. Jan Velleman, priester, pastoir van St. Pancraes kercke, hem ansegghende, dat hy upten anderden ofte derden Zonnendach in de vasten lestleden, des avonts naet sarmoen..... Aechten, Cornelis Gerijt Coddensz. dochtertgen, omtrent elff jaer, in zijn biechtstoel vercracht zoude hebben ende dat den voirsz. pastoir der voirsz. Aechten zekere giften beloeft hadde te geven in beteringe van haer eere..., ende dit gecomen zijnde ter kennisse van den gerechte, zoe hebben zyluyden overleyt ende gewogen die grote zwaericheyt van der voirsz. saecke ende hebben daerom upter stede huys doen comen den voirsz. pastoir, Haze, Quyeryne ende Aechten...., ende alsoe die van den gerechte die waerheyt niet en hebben connen ondervinden, zoe heeft mijn here den scout van sKeysers wegen by goetduncken van den gerechte die voirsz. Haze, Quyeryne ende Aechten gevangen genomen ende tot verscheyden tyden mit alle tamelicke manieren .... geinterrogeert, geexamineert ende clagelicke die waerheyt

ondersocht ende voirt mit geleerde geestelicke ende waerlicke gecommuniceert ende geconsuleert.... ende bevonden, dat niet mogelicken en is te geboeren in zulken tijt ende up zulken plaetse..., ende seggen..., dattet geweest zijn illusien suggestive ende mit sonderlinge toedoen van den bosen geest..., zoe zullen die voirsz. Haze en Quyeryne die justicie te eeren up morgen gaen in der processie in Sinte Pancraes kercke voir die crucen, elcx hebbende een barnende waskaerse van een half pont wegende in hoer hant ende hoer heuycke leggende in hoeren hals.....

Ketterij.

1526. (23 *Juni afgelezen*).

Alzoe Jan Cornelisz., leydecker, vermaert geweest is, dat hy zeer qualicken bevoelt ende afgryselicke opinie heeft van den Heyligen Eerweerdigen Sacramente des outaers, contrarye twarachtige kerstelicke ende apostolicke gelove, ende dat, als hy gehoert heeft, dat deselve zijn dwalinge gecomen was ter kennisse ende verduchtende was de justicie, heeft hem geabsenteert vuyt der stede van Leyden ende enighe van zijn vrienden ende magen vuytgesonden an den schout ende den gerechte om te hebben geleye ende zijn saecke te verantwoorden, ende omdat de zaecke zoe zwaer ende zoe vuytgenomen groot is, zoe hebben den schout ende den gerechte de saecke geleyt in deliberacie..., ende updat zy tot volcomen kennisse van der saecke zouden mogen comen ende die ende diergelicke valsche opinien textirpeeren, hebben geconsenteert in tgeleye ende hem een zekeren prefixen dach beteykent om hem te comen verantwoorden, up welcken dach hy gecompareert is, ende hem van den voirsz. saecke gevraecht ende dat hy hem int eerste heeft willen excuseeren, zegghende, dat hy droncken was, zoe heeft hy geseyt, hoe dat upten eersten werckendach nae die Paesch heylige dagen lestleden hy met Cornelis Evertsz. leydecker, zijn meester, ende mit Adriaen, zijn meesters knecht, geweest is tot Warmonde in tmannencloester wercken ende dat des achternoens, als zy gingen inbyten, zoe worde de gastmeester spreckende van der vergaderinge, die in Duytslant was, ende zeyde: „Die boeven makent zoe qualicken, zy neemen de kelcken ende de ciboryen ende werpen tHeylige Sacrament dairvuyt upt outaer off onder de voet ende en passen dair niet up"...., daerup die voirz. Jan Cornelisz.

seyde: „Wat legt daeran bedreven? Ist meer dan broot?" Daerup die gastmeester seyde: „Ist nyet dan broot? Wat zoudt gy dat seggen! Tijs God ende mensche!" Daerup die voirsz. Jan Cornelisz. seyde: „Ten is niet meer dan broot!" Ende hy nam een stuck broot ende seyde: „Off ick dat eet ofte dat, tijs alleens!" Doen seyde die voirsz. gastmeester: „Hoe zoude dat comen?" Daerup die voirn. Jan Cornelisz. zeyde: „Sinte Mattheus zegt int 24ste: wacht u voir de valsche profeeten, want zy zullen tegens u zeggen: „Christus is dair", zoe en gaet dair niet; ziet, dit hebbe ick u te voeren geseyt, of zy u zeyden, hy is in de woestine, of in die plaetse, of in een verburgen plaetse, ende geloeft ze nyet. Alzoe den blicxem comt vuyt den Oesten ende wederschijnt in den Westen, soe zel wesen die toecoemste des menschen zoen." Ende seyde voirt: „Sinte Pouwels scrijft int 17de in twerck der Apostelen tot die mannen van Athenyen, Pauwelus staende in tmiddel van den leerschole: „Ghy, mannen van Athenyen, ic vinde u al tovergelovich (te verstaen, dat se meer geloefden dan zy behoirden), verby gaende u godsdienst: nu heb ick gevonden eenen outaer, daerup stont gescreven: „den onbekenden God", denselven God, die ghy godsdienst doet; weet dat hy is een Heer der hemelen ende der aerden. Alzoe en woent hy nyet in tempelen, die mit handen gemaect zijn, noch en wort van geenen menschen hande geeert, als diegeene, die nyemant en behoeft." Ende als die voirsz. Jan Cornelisz. geseyt ende gestraft is van zijn dwalinge, zoe is hy up zijn knien gevallen ende heeft bekent zijn grote dwalinge ende gebeden om gracie, seggende: „Ick begeere penitencie te doen ende my te beteren, ende belove van nu voirtan te leven ende te sterven als een kersten mensche ende de geboden van der Heyliger Kercken gehoorsaem ende onderdanich te wesen." Ende den schout ende den gerechte, ziende zyne oetmoedicheyt, hebben hem doen opstaen ende zijn geleye verlanget den tijt van 14 dagen om te onderzoecken, of hy oick volstandich blyven zoude in zijn berou..., ende hem, als hy weder voir den gerechte gecomen is, gevraicht of hy bereyt was zijn penitencie te doen; dairop hy ter antwoorde seyde: „Mijn heeren, ick ben bereyt, alst u belieft," vallende up zijn knien ende biddende om gracie. Ende alzoe dese saecke van groter gewichte is en hebben in der correxie niet willen doen buyten consent, wille ende advijs van den Provisoer ende Deecken van Rijnlant.... ende

hebben des voirsz. Jan Cornelisz. correxie eendrachteliken gesloten, te weten, dat alzoe onse Moeder, die Heylige Kercke, geen sondaren en versmaet, die hem willen beteren ende penitencie doen ...., ende Jan Cornelisz. sijn absolucie ontfangen ende zijn juramente gedaen, dat Jan Cornelisz. staen sal up een schavodt, hebbende an een rocxken ende crage, dair voir ende after een kelck op gefigureert staet, ende een barnende waskaerse van een pont in zijn handt barrevoets ende bloetshoofts ende sel van tschavodt gaen nae St. Pieterskercke toe, hebbende de barnende wassekaerse in zijn handt, ende doen zijn gebedt voir tHeylige Sacramente ende offeren aldair de voirsz. waskaerse ende zel voirt up morgen wederomme comen in een paer linden clederen mit tzelve rockgen ...., hebbende in zijn handt een wassekaerse wegende een pont, ende daermede gaen in St. Pieters kercke voir die cruycen, ende als die processie weder in der kercken comt, gaen voir tHeylige Sacrament ende bidden God om gracie (*hetzelfde in St. Pancras en O. L. Vr. kerk*), ende dit al gedaen, zoe sel Jan Cornelisz., upt eerste dat men doet Processie Generael, van gelycke gaen in een paer linden clederen voir die cruycen, hebbende tzelve rockgen ...., ende zel voirtan een jair lanck up zijn upperste cleet een kelck dragen ten exemple van allen anderen, updat een ygelicken hem wachten mach zijn Heer, zijn Godt, te blasfameeren, ende dit al up correxie van der stede. Elcx zie voer hem; want indien men bevinden kan, dat yemant dese ende desergelijcke blasfamieen spreke, die zel men straffen ende corrigieren nae gelegentheyt der zaecken.

F.

Ketterÿ.

1528. 1 Juli.

Alzoe upte voirnachte van des H. Eerw. Sacramentsdach lestleden een Ghijsbrecht Aelbrechtsz., snyder van Delft, upgeslegen heeft an de doere van Sinte Pieters kercke zekere diffamoese libelle, inhoudende groote ende zwaere ketterye ende blasphemye van tHeylige Eerwaerdige Sacrament, ende oick op des voirsz. H. Eerw. Sacramentsdach des middaechs omtrent twalef uren zekere gelijcke brieven van de voirg.

materie geworpen in de preeckstoele van de voirsz. kercke, aldair veel goeden luyden zaten om des naemiddaichs goidsdienste ende tsermoen te hoeren, zoedat doerdien in de zelve kercke groot rumoer was, wairdoer die voirsz. Ghijsbrecht by tsheeren dienaeren gevangen worde, aldair hy een zekere lange tijt gelegen heeft; ende in der vangenisse wesende heeft die voirsz. Ghijsbrecht verclaert, alsdat hy gedwaelt heeft ende dat hem tselve hartelicken leedt is, ende gebeden om gracie .... Soe sel Ghijsbrecht voirsz. eerst by tsheeren dienaeren voer der stede huys gebrocht ende up een wagen geset worden ende van den Meester mitten scharpen zwaerde aldaer wel scarpelicken ghegeeselt wesen; ende dat gedaen zijnde zullen hem des heeren dienaeren terstont brengen upter stede vangenisse, genaemt Eversteyn, ende up Sonnendach naest comende zoe zel die voirsz. Ghijsbrecht by des heeren dienaeren gebrocht worden in Sinte Pieters kercke ende gaen voer de cruycen in een paer linde clederen, barnbiens ende blootshoofts mit een papieren miter daerup hebbende ende mit een barnende kaers in de handt, gelijck als die Processie Generael gaen zel; ende die processie ghedaen zijnde, zoe zel die voirsz. Ghijsbrecht by des heeren dienaeren alsdan weder gebrocht worden upte voirsz. vangenisse ende aldaer blyven te water ende te brode den tijt van twie weecken lang geduerende; des zel die voirsz. Ghijsbrecht gehouden wesen noch twie Sonnendagen daeranvolgende te gaen voir de cruycen in der manieren voirsz ... ende by des heeren dienaeren terstont daerna geleyt worden uter stede van Leyden, sonder weder binnen der zelver stede te comen, ende zel voert des anderen dages dairanvolgende gaen uut Rijnlant, uten Hage ende uut Hage-ambocht ende daeruut blyven den tijt van thien jaeren lang geduerende, up meerder correxie van der stede.

Alzoe up Dijnsdach l.l. eenen Quyrijn Gerijtsz., kaerdemaker, mit Gerijt Foeys ende meer ander geseten heeft drincken ten huyse van Frans Jansz. in de Hulcke, aldair die voirsz. Quyrijn Gerijtsz. qualicken bevoelende ende onbehoirlicke woerden gesproken heeft tot oneere van tHeylige Eerw. Sacrament ..., hiervoer zel Quyrijn Gerijtsz. drie Sonnedagen naest comende gaen voir de cruycen, gelijck die processie van Sinte Pieters kercke gaen zel, in een paer linde clederen, hebbende een barnende kaerse in de handt, ende zel, telcken als die processie

gedaen is, by des heeren dienaeren weder gebrocht worden upter stede vangenisse ende zel voirt upten lesten Sonnendage, als die processie gedaen is, gaen upt choer ende offeren die zelve kaersse voir tHeylige Eerw. Sacrament, up meerder correxie van der stede.

Wederdooperij.

1535. 23 Maart.

Alzoe in trumoer, by eenige herdoepte onlancx binnen deser stede gebuert, een Walich Wynantsz. van der Goude ten huyse van Henrick Cornelisz., tijmmerman int Noerteynde, executeerde, mede geapprehendeert is geweest ende bevonden zeer suspect te wesen van dese valsche nyeuwe secte, zoedat hy scarpelicken dairup zoe wel by den scarprechter als by monde geexamineert is geweest, ende nochtans niet bevonden herdoept te wesen noch qualicken te gevoelen van den H. Eerw. Sacramente; mer alsoe hy hem in zulcke quade ende valsche vergaderinge gevonden ende der justicie resistencie gedaen heeft, twelck een zeer merclicke groote zware ende onverdraechlicke zaecke is in een stede van justicie te hanteeren ende te lyden; soe zal Walich Wynantsz. voirsz. de justicie ende deser stede ter eeren van stonden an om zijn hals dragen der stede tonne, zulcx als die Processie Generael dagelicx gaende is, beginnende van der stede huys ende zoe voert omme, totdat hy weder voir der stede huys gecomen zel wesen, aldair hem die zelve tonne by des heeren dienaers ofgenomen zel worden, ende zel voirt by de zelve dienaers gestelt worden voir des voirsz. Henrick Cornelisz. huyse up een hoechte ende zulcx daerup blyven staen, zoe lange hem tzelfde by den officier verdragen zel worden, en alsdan by den zelven dienaers geleyt worden vuyt deser stede ende gaen voirts up morgen vuyt tlant van Rijnlant, vuyten Hage ende vuyt Hage-ambocht ende vuytblyven den tijt van 100 jaer ende een dach upte verbuerte van zijn lijff.

Alzoe in tvoirsz. rumoer een Jan Gerijtsz. vuyt tSticht van Munster, schoemaker, oick ten huyse van den voirn. Gerijt geapprehendeert is geweest, die nochtans der avonts te voeren eerst by tzelfde geselscap gecomen was ende int examineeren niet bevonden en wordt herdoept te wesen [1]). . . . . , soe zel

1) Geheel als bij Heynrick Cornelisz.

Jan Gerijtsz. die justicie te eeren van stonden an om zijn hals dragen der stede stienen, hangende voir der stede huys, zulcx als die Processie Generael [1]). . . . . , ende dairvuyt blyven den tijt van 25 jaeren upte verbeurte van zijn rechterhandt.

Vreemdelingen.

26 Mei.

Alzoe onlancx geleden ten huyse van Hainck Meesz., tijnnegieter, gelogeert is geweest een vrouwepersone van Alcmaer, sonder die des avonts by gescrifte opgelevert te hebben, achtervolgende tgebodt ende aflesen dezer stede, twelck tgerecht van hem noch van nyemandt en staet te lyden, hyervoir zel Hainck Meesz. doen verwercken an der stede vesten . . . . . zes duysent stiens. [2])

Ketterij.

1537.

Upter 29 Nov. soe is by den gerechte geaccordeert ende geordonneert, alsdat Mr. Jacop Robbertsz. vuyten Hage, chirurgijn, naevolgende zekere confessie, by hem voir scepenen gepasseert, ende zoe oick onder hem enige stucken bevonden zijn, deser nyeuwer secten beroerende, sculdich zal zijn binnen 24 uren eerst comende te gaen vuyter stede van Leyden ende daer vuyt te blyven den tijt van drie jaeren eerst comende ende denzelven tijt omme gecomen zijnde, soe en sal die voirsz. Mr. Jacop niet weder binnen deser stede moeghen comen, tenzy dat hy eerst ende al voeren den burgermeesteren doet verthoenen behoerlicke certificatie van zijnre ghesteltenisse, condicie ende wesen.

Ketterij.

1539. 24 Juli.

Alsoe een Daniel Jansz. tot anderen tyden suspect was van Luterye ende ketterye, zulcx dat hy qualicken gevoelde van den H. Eerw. Sacramente ende daeromme gevangen is geweest, ende vuyt sake van dien verboeden ende geweygert is schoele te moegen houden van lesen ende scryven. Voirts den voirn.

---

1) Geheel als bij Heynrick Cornelisz.

2) Drie dagen later worden nog twee personen daarom veroordeeld en een, omdat hij, tegen het afgelezen gebod, 's avonds zonder licht op straat was gekomen.

Daniel gevraicht zijnde, waer hy tot Paesschen lestleden te biechte ende ten H. Eerw. Sacramente geweest is, en heeft nyet pertinentlicken mer contrarie daerup geantwoert. Voirts dat hy van veel ende verscheyden luyden gefameert is nyet veel te houden van tHeylige Eerw. Sacrament des outaers. Oick mede, dat hy drie verdoepte vrouwen, ten tyde als die verdoepten onlancx tot Haerlem gevanghen waeren, comende van Haerlem, tot zynen huyse ontfangen ende gelogeert heeft, die aldaer boven upte solder bleven sitten lesen in haer boucken, zonder nochtans te weten, alsdat dezelve vrouwen verdoept waeren, zoe hy seyt; nochtans zoe is de vierde vrouwe tot Leyden gecomen in een onrecht huys vragende na de voirsz. drie vrouwen ende naderhant comende tot des voirsz. Daniels huyse ende vertellende, hoe zy gevaeren hadde, weder gesonden is in den huyse, daer zy eerst geweest hadde, seggende aldaer jegens de wairheyt, alsdattet dezelve Daniel nyet en was, daernae zy gevraecht hadde, begerende, off men hair nyet een anderen Daniel en wiste te wysen; ende tzelve gecomen wesende tot kennisse van den schout deser stede, heeft den voirsz. Daniel mitten vrouwen geapprehendeert. Ende die voirsz. Daniel geapprehendeert zijnde, heeft den dienaers ontloepen ende, geexamineert zijnde, heeft in sommigen propoesten, roerende de scrifte, mitte voirsz. vrouwen geaccordeert. Altwelck zeer quade manieren zijn, bysonder angaende onse H. Kerstengelove, ende tgerecht van hem noch van nyemant en staet te lyden. Hiervoir zal Daniel gehouden wesen huyden binnen sdaechs sonneschijn te gaen vuyter stede van Leyden .... ende daervuyt blyven den tijt van 25 jairen; ende dezelve tijt omme gecomen zijnde, zoe en sal die voirsz. Daniel nyet weder binnen der voirsz. stede enz. en moegen comen, tenzy dat hy eerst ende al voeren der voirn. stede betaelt zel hebben 50000 stiens, 24 placken voir elck duysent gerekent [1]) .....

---

1) Later komen geen correctiën wegens ketterij meer voor.

G.

Vonnis tegen een taalman.

1561. 22 Nov.

Alzoe David Egbertsz., voorspraick, onlancx geoccupiert heeft voor eenen Franchoys Messagia jegens den scout, seggende procuratie te hebben, die hy nyet en hadde, overleverende alsoe zeker antwoorde oft exceptie by gescrifte, twelck in contrarien dordonnantie up den voorspraicken gemaict, die sulcx interdiceert up arbitrale correctie; ende nair deselfde dairop gehoort was ende niet sonderlincx en wist jegens te seggen, hebben die van den gerechte van Leyden den voorsz. David Egbertsz. vuyt sulken voorsz. gesuspendeert ende suspendeeren hem mits desen van zijn officie den tijt van twie maenden naest comende ende condempneeren hem noch in een mulcte van drie gulden van 40 gr.

KENNINGBOEK

A

1. *Panding wegens achterstallige bede.*

1434.

1. Die van Leyderdorp is hoir dinctael jegen Jacop Marcxz., also si him gepant hebben roerende van der ouder bede, dat si bibrengen ende betugen willen, dat si Jacop voirscr. niet hoger geset en hebben toter ouder bede [1]), dan hi geset was, eer hi poorter wort; dat si in hore pandijnghe bliven sellen ende dat si te recht gepant hebben na der overdracht, die dair of overdraghen is bi ons genadichs heren Rade ende den steden van Hollant [2]).

2. Jacop Marcxz. dinctael is, dat hi te hoech gepant is ende dat hi gehoecht is, zeder hi poorter geworden is, ende so wie te hooch pant, dat die tonrecht pant [3]); bi deser reden seit Jacop, dat hi vri wesen sel van der pandijnghe ende bewijst, seder hi in der bede bevallen is, dat hi sinen kinderen wel ghegheven heeft 300 scilde.

3. Aldus so wysen scepenen na den tuuch, die wi gehoirt hebben, die getuucht hebben bi horen eede, dat Jacop Marcxz. van der ouder bede niet ghehoicht en is, so sel Jacop Marcxz. die oude bede betalen, gelijc him die overgeset is; ende geven die van Leyderdorp die kennijnghe gewonnen ende Jacop verloren.

2. *Panding van vertrokken poorters wegens ongeld.*

1. Der burghermeesters dinctael is jegen Jan Vranckenz., also Jan Vranckenz. uter stede ghescheiden is sonder enich ongelt te betalen, so hebben die burghermeesters Jan Vrankenz.

---

1) Oude bede = de vorige bede.

2) Zie o. a. v. Limb. Brouwer, Boerg. Charters, blz. 21; verder mijne Hollandsche stad in de Middeleeuwen, blz. 32.

3) Onbeschreven. Zie Nortier, blz. 74.

gepant, eerst van den ouden reces, dat die stede sculdich is na den beloept, dat Jan Vrankenz ghegoet is, 10 wilh. scilde ende 20 cromst. Item van den lijfrenten sijn anbeloep, na dat hi ghegoet is, te gelden 27 nobl., den pennijnc voir 9, maken 63 wilh. sc. Item van ons heren bede van vijf jaren, na dat hi ghegoet is, elx jairs 7 sc., maect 25 wilh. scilde ende 24 cromst.; ende want alle dese sculden die stede sculdich was, doe Jan Vrankenz. onse poorter was, die hi sculdich is mede te gelden, na dat hi gegoet is, tot bescheidenheit tsgherechts; bi deser redene seggen die burghermeesters, dat si te recht gepant hebben ende niet te hoech gepant en hebben.

2. Jan Vranckenzoen dinctael is jegen den burghermeesters van Leyden ende seit, dat hijs onsculdich is, bi deser reden: so die burghermeesters te hoge ghepant hebben, dat hi dair vri ende quyt of wesen sel; wantet een recht van der stede is, so wie te hoge pant ende tonrecht anleyt [1]), dat hi dair niet an winnen en mach noch en sel; voirt, so seit Jan Vranckenz., so hi een verjairt ende verdaecht poorter tOrdrecht gheweest heeft ende nye dairof toeghesproken gheweest en heeft ende oic die burghermeesters scepene noch scepenbrieve en hebben, dat si tonrecht gepant hebben; wantet een recht is, dat men nyement panden en sel, hi en heeft scepenen of scepenbrieve [2]); bi alle desen redenen seit Jan voirnoemt, dat die burghermeesters tonrecht gepant hebben ende hi te recht gheweert heeft.

3. Aldus so wysen scepenen, also Jan Vranckenzoen uter stede gheboren is ende tot eenre ander stede poorter gheworden is ende him die burghermeesters ghepant hebben van sulken commer, bede ende anders, als die stede sculdich is, tot tsgherechts bescheidenheit, so sel Jan Vrankenzoen den commer helpen ghelden, die die stede sculdich is, tot tsgherechts bescheidenheit; ende geven den burghermeesters die kennijnghe ghewonnen ende Jan Vranckenzoen verloren.

3. *Panding wegens accijns.*

1. Joest Heynrixz. dijnctael is, also hi Mathijs mitten bode gepant heeft van excijs ende ghien dach van weer voir den

1) Onbeschreven.

2) Kb. 1450 III, 25; dus in 1434 nog onbeschreven.

bode begeert en heeft na den recht van der stede [1]), ende oic die pande wel een maent gestaen hadden, eer hi die den rechter opdroech, ende Joesten die pande te goede gescouden sijn, dat hi in sijnre pandijnghe blyven sel, also hi him den dach van weer mitten scout noch mitten scepenen niet betugen en mach [2]).

2. Mathijs dijnctael is, dat die pandijnghe of ende te niet wesen sel ende datter geen opdracht gheschien en sel, want Joest him gepant heeft van zoutexsijs, dat te Catwijc vercoft ende gelevert is, ende opten boem, dair hijt mede te Leyden ghebrocht heeft, so heeft Mathijs dat sout tot Catwijc weder uutgelevert; ende oic so heeft Joest voirscr. Mathijs voirscr. een uutsettijnghe gedaen bi Kerstant Nannenz. van der pandijnghe, ter tijt toe dat Mathijs weder thuys quaem; ende doe Mathijs weder thuys quam, doe begeerde hi een dach van weer, ende Joest heeft geseit voir scepenen: woude Kerstant tugen bi sinen eede, hi soude Mathijs die pandijnghe verdreghen. Bi alle dese reden seit Mathijs, dat hi vri wesen sel van der pandijnghe.

3. Aldus so wysen scepen, also Joest Heynricz. Mathijs gepant hadde van zoutexsijs, dair Joest een uutsettijnghe of gedaen heeft bi Kerstant Nannenz., ende want Kerstant voirscr. voir den gherechte gheweest heeft ende heeft ten heylighen geseit, dat die uutsettijnghe ghesciet is, so sel Mathijs voirscr. vri wesen van der pandijnghe, behoudelic dat Joest voirscr. sijn exsijs mit recht vervolghen mach, of hi wil; ende gheven Mathys die kennijnghe ghewonnen ende Joest verloren.

4. *Schadevergoeding.*

1. Claes Witten dijnctael is, dat hi Claes Jan niet vorder warijnghe sculdich en is te doen, dan die wairbrief inhout, ende oic onsculdich is him enigen scade te beteren, want hi bi him noch bi der warijnghe genen scade geleden en heeft; ende oic so is dese warijnghe gheleden omtrent 30 jair ende oic is dat afterhuys binnen desen jaren vertijmmert ende die heynijnghe opgetogen ende weder vermaect eenwarf ende anderwarf buten consent van Claes Witten. Bi alle dese

1) Kb. 1406 III, 13.
2) Kb. 1450 III, 24.

redenen seit Claes Witten, dat hi him ghenen scade sculdich en is te beteren.

2. Claes Jans dijnctael is, dat Claes Wit, als een wairborghe, him sinen scade sculdich is te beteren, of die rede (?) him te leveren voir van der straet tot after in den Rijn toe, na inhout sijnre wairbrieve, of 25 scilde dairvoir te geven of min tot tsgherechts bescheidenheit.

3. Aldus so wysen scepenen, dat Claes Wit voirscr. Claes Jan genen scade sculdich en is te beteren, want dat afterhuys vertijmmert ende die heynijnghe eenwarf ende anderwarf versteken is, zeder Claes Wit die warijnghe gedaen heeft; ende gheven Claes Wit die kennijnghe ghewonnen ende Claes Jan verloren.

5. *Erfenis.*

1. Jan van Zijls dijnctael is, also hi gepant heeft an sulke erfnisse, als Wouters Scrivers wijf an bestorven is van hoirs vaders doot, na inhout sijnre brieve, die in der macht sijn, dat hi in sijnre pandijnghe bliven sel, also Wouters wijf mit horen kinderen te myene buel sitten onverscheiden van Jan Crauwelsz. doot.

2. Wouter Scrivers dijnctael is, dat Jan van Zijl tonrecht gepant heeft ende Wouter dat te recht geweert heeft, want him Wouter voirscr. nergent voir Jan Crauwelsz. verloeft en heeft, ende also Jan van Zijls brief spreect op Jan Crauwelsz. ende sijn wijf op jaren ende die brief verjairt is ende geen van him beiden erve bestorven en is binnen dien jaren, ende oic dat geen wijf mit horen man hoir erve verlenen en mach [1]) vorder dan him beiden te zamen anbesterven mach bi hare beider leven. Ende al hadde Wouter voirscr. selve den brief verlijt, so hadde Jan van Zijl sculdich gheweest binnen jairs recht te spreken an Wouters voirscr. goede of an sijn poortrecht. Dus seit Wouter, dat die brief uut sijnre macht is [2]); ende al wairt dat die brief in sijnre macht wair, also Jan Crauwelsz. selve die sculde sculdich is ende hi ghestorven is ende Wouter noch sijn wijf Jan Crauwelsz. erve niet genomen en hebben ende oic Wouters wijf niet geloeft en heeft elx

1) Onbeschreven.
2) Kb. 1406 III, 19.

voir al, dat si niet van half die sculde sculdich en is ; ende oic so heeft Jan van Zijl te vrode [1]) gepant, want die brief hout een half jair na der besterften [2]) ende Jan van Zijl heeft binnen achte dagen na der besterften gepant. Bi alle desen redenen seit Wouter, dat Jan van Zijl tonrecht gepant heeft.

3. Also dese voirscr. dijnctael twisken Jan van den Zijl ende Wouter Scriver tot enen genoege an den gerechte gebleven sijn, so is tsgherechts seggen opter stede seggen, dat Wouter Scriver Jan van den Zijl voirscr. geven sal voir sijn gebreke zeven gouden wilhelmus scilde ende vijf oude bottdreghers, te betalen binnen den vier heilighe daghen van Paeschen naest comende, ende die wederhelft van der sculde sel Jan van Zijl verhalen an Jan Crauwelsz. of an sinen erven; ende wes betalijnghe hierof geschiet, dat sel men teykenen opten principael scepenbrief.

6. *Panding aan renten.*

1. Jan van Rijswijcx dijnctael is, dat Symon Vreric tonrecht gepant heeft an Jans voirsz. leen ende sijn pacht, want dat vestgelt dairof betaelt is, dat onder scepenen plach te leggen, dat sy Symon voirscr. selve ghegeven hebben, gelijc der stede bueck uutwijst, dair Jan voirscr. die kennijnghe an verloes, want oic dat gelt niet overghegeven en woude hebben dan bi den gerechte ende bi den buec, dat men die betalijnghe dairbi geteykent hadde, of scepenquitancie dairof te gheven, ende heeft altoes geboden te voldoen bi den gerecht na uutwysijnghe des buecx ende dat vonnesse daerof gewijst, want Jans pacht die outste renten sien ende ewelic die outste renten bliven sellen [3]).

2. Symon Vrericx dijnctael is, dat hi in sijnre pandijnghe bliven sel, also hi gepant heeft an Jan van Rijswijcx renten op Rapenburgh, na inhout sijnre scepenbrieve, die in hore macht sien.

3. Aldus so wysen scepenen, also Symon Vreric ghepant heeft an Jan van Rijswijcx renten, geleghen op Rapenburch, mit scepenbrieven, die hi sprekende hadde op Claes Wittebols ende IJsbrant Strevelants erven, roerende van der delijnghe

1) Vrode = vroeg.
2) Kb. 1450 I, 8.
3) Onbeschreven.

van der vest, ende also Jan van Rijswijc van der duerdelijnghe van der vest na voirvonnessen, dat dairof gegaen is, betalijnghe dairof gedaen heeft bi scepenen, so sel Jan van Rijswijc vri wesen van der pandijnghe; ende gheven Jan van Rijswijc die kennijnghe ghewonnen ende Symon verloren.

7. *Onschoude.*

1. Gherijt die Mans dijnctael is jegens Butterman Aerntsz., also Gherijt die Man geclaecht heeft op Butterman voirscr. om 61 pieters, die him Butterman bekent heeft op elf pieters tsjairs, ter tijt toe dat die 61 pieters betaelt sijn, ende boot dair op onscou te doen, dair Gherijt die Man jegens dingede, dat die onscou niet geschien en soude, also hi binnen tsjairs poirter gheworden is, ende seide, dattet ter scepenen proeve staen soude ende niet tot sijnre onscou [1]).

2. Butterman Aerntsz. dijnctael is, dat hi tot sijnre onscou comen sel, also Gherijt die Man scepenen noch scepenebrieve op him en heeft; ende is oic een cuer, so wair scepenen noch scepenebrieve en sijn, dat men dairof ter onscou comen sel [2]), behoudelic dat sulc beken, als Butterman voirscr. Gherijt die Man bekent heeft, van wairden houden wil tot sulken terminen, als Butterman dat bekent heeft.

3. *Het vonnis stelt Butterman in het ongelijk wegens de eerste keur.*

8. *Erfenis.*

1. Item Wolfairt Cralen dijnctael is jegens Alijt Jorgels weedwe ende claecht op Alijt mit enen brief, bezegelt mit Jorgels zeghel ende mit tsGraven zeghel van Oertenberch, die Jorgels kinder onder hebben, om 93 gouden rijnske gulden, dair Alijt sculdich of is die een helft te betalen, also si in Jorgels erfnesse die een helft gedeelt heeft ende oic niet naect voir die baer uter voirscr. erfnesse gegaen is; bi deser reden seit Wolfairt, dat Alijt voirscr. sculdich is te betalen die helft van 93 rijnske gulden ende dat si noch nyement van horen wegen dairof ter onscou comen en sel, want men hoir wel bewysen sel, dat si die helft van der erfnesse gedeelt heeft.

---

1) Kb. 1406 II, 15.
2) Kb. 1450 III, 27.

3. *De weduwe wordt in het ongelijk gesteld en haar voogd mag niet* „tot sijnre onscou comen", *want schepenen* „in der wairheyt bevonden hebben," *dat de deeling der erfenis op bovengenoemde wijze had plaats gehad.*

9. *Bezitrecht.*

1. Meester Everts dijnctael is ende claecht op Gherijt Jansz., dat hi him sculdich is ontrumijnghe te doen van sinen huse ende erve na inhout sijnre scepenbrieve, want hi dair die ghift selve of heeft ende heeft alle jair den pacht van den huse betaelt ende heeft dat huys in rake ende in dake gehouden, ende oic Gherijt Jansz. niet bewysen en sel mit scepen of mit scepenbrieven, dat him Evert voirscr. dese husijnghe vercoft of ghegeven heeft; bi alle dese redene seit Evert voirscr., dat die scout, als een rechter van tsheren wegen, him sculdich is ontrumijnghe te doen van den huse voirsz.

2. Gherijt Jansz. dijnctael is, dat hi meester Evert ghien ontrumijnghe doen en sel, ende seit reden wairbi ende wairom, want Gheret Jansz. betugen ende bewysen sel, dat meester Evert him dese husijnghe in hilixen voirwairden ghegeven heeft; ende hierop so heeft Gherijt Jansz. dese husijnghe vijf of ses jair over eygen beseten [1]), uutgeset van den lesten jair, dair leytet gelt of onder scepen; ende wairt dat him dit huys ende erve in hilixen voirwairden niet ghegeven en wair, so en soude Gherijt voirscr. Evert voirscr. niet vorder ontrumijnghe doen dan van der eenre helft, want Gherijt in der eenre helft van sijns wijfs weghen anbestorven is. [2])

10. *Verjaring.*

1. Foeytgen Jansz. dijnctael is jeghen Geertruyd Jan van Reynsburch weedwe, also hi ghepant heeft an Gheret Florijs Buscoops aendeel van den huse ende erve, dair Jan Neel nu ter tijt in woent, mit scepenebrieven, die in der macht sijn, dat hi in sijnre pandijnghe bliven sel, want men ghien scepenebrieve doden en sel dan mit scepen.of mit scepenbrieven. [3])

2. Geertruyd Jan van Reynsburchs dijnctael is, dat si vri wesen sel van der pandijnghe, want Foeytgen ghepant heeft

---

1) Kb. 1406 I, 1.
2) Het vonnis ontbreekt.
3) Onbeschreven.

mit scepenebrieve, die van gheenre wairde en sijn, [1]) want hi in 16 jair mitten brieven niet gesproken noch gemaent en heeft; ende oic so wil Geertruyd voirscr. Foytgen overtugen, dat hi geseit heeft, dat hi sulke brieve onderheeft, die betaelt sijn, mer soude hi die brieve overgheven, hi woude dairop sitten, ende hi hadde den brief hierop onder Gheret van Oestgheest [2]) ghebrocht.

11. *Huishuur.*

1. Jan van Zijls dijnctael is, also hi Pieter Butewech gepant heeft van huyshuyr binnen sjairs [3]), dair hi sijn hout ende sijn gewin [4]) toe doen wil, alse recht is; doet hi sijn hout, alse recht is, dat hi in sijnre pandijnghe bliven sel ende dat sijn hout gaen sel voir Pieters onscou of voir enigen tuuch.

2. Pieter Butewechs dijnctael is jegens Jan van Zijl, dat hi vri wesen sel van der pandijnghe, also hi te hooch gepant heeft, dat hi bewysen wil mittengenen, die twisken him beiden gedadijnct hebben, want die cuer niet inhout, dat men meer houden [5]) sel, dan men sculdich is. [6])

12. *Boedelscheiding.*

Dit is sulke buelsceidijnghe, als tgherecht van Leyden gescheiden heeft twisken Pieter Ghijsbrechtsz. an die een zide ende Winen sijns wijfs erfnamen an die ander zide; so ist tgherechts seggen, also Pieter Ghijsbrechtsz. enen brief heeft van voirdeel, bezeghelt mitter stede zeghel [7]) ende mit twien scepenzeglen, van 1200 wilh. scilde, so sel Pieter beleghen 600 wilh. scilde an zekeren goede, dair sijns wijfs erfnamen an gehouden sijn, behoudelic dat van desen 600 scilden voirscr. ter bewysijnghe gaen sel 60 scilde voirscr., die hi om sijns wijfs proven gaf tSinte Katrinen, ende dairtoe 17 phs. scilde van den lande bi der Goude ende die husijnghe, die hi binnen der Goude staende heeft, die helft dairof ter goeder mannen scattijnghe na der wairde; ende wes onbewijst blijft van den

1) Kb. 1406 III, 17, 18 en 19 en I, 1.
2) Schepen.
3) Kb. 1406 I, 2.
4) Nortier, blz. 67.
5) l.l., Kb. 1450 III, 25.
6) Geen vonnis.
7) Kb. 1406 III, 21.

600 wilh. scilden voirscr., dat sel Pieter beleggen an sekeren goede, dair si an gehouden sijn, of zeker borge binnen Leyden dairof te setten; ende en woude Pieter noch en mochte alle dese voirscr. punten niet doen, so souden Pieter voirscr. ende sijn erfnamen jegen malcander delen alle goede half ende half, die Winen liet in horen lesten live mit Pieter horen man. Ende hiermede sellen si an beiden ziden gescheiden wesen ende elke zide sel geven 20 sc.

13. *Slapers.*

1. Jacop Jansz. dijnctael is, dat hi vri wesen sel van der pandijnghe, also die kercmeesters an sijn huys ende erve gepant hebben meer renten dan sijn wairbrief inhout, ende hi oic niet en weet, dat Willem Cleve ye eygendom hadde an sijn huys ende erve voirscr.; so seit noch Jacop, also mitten brieve geen rechts opten huse voirscr. geplogen en is binnen 65 jaren, so seit Jacop, dat die brief een slaper is [1]), ende dat dair nyement mede winnen en sel ende die brief van geenre wairde wesen en sel. [2])

14. *Bezet van vreemdelingen.*

1. Bunen Aernts dijnctael is jegens Willem Duker, als hi een buyrman is tot Wassenair ende Duker him binnen der stede van Leyden beset heeft, dat hi Duker niet sculdich en is te andwoirden na der overdrachte [3]) ende oic, so hi scepen noch scepenbrief en heeft op Buenen voirscr., dat hi hier him niet sculdich en is te andwoirden ende dat hi te recht staen sel in den ambocht, dair hi woenachtich is, na der overdracht. [4])

15. *Erfenis.*

1. Haes Collairts dochter ende Janen mit hoirs voichts dijnctael is, dat Hans van Dil mit onrecht in Katrijn, hoer moeder, goede geliet is ende dat si hem mit recht uut hore moeder goede gekeert hebben; ende seggen reden wairbi, want si wel bewysen mogen mit hore moeder biechtvader,

---

1) Kb. 1406 III, 17, 18, 19 en I, 1. Zie over slapers Nortier, blz. 56.

2) Geen tweede dingtaal noch vonnis.

3) Het schijnt mij toe, dat hier sprake is van dezelfde „overdracht" of overeenkomst, waarvan in n°. 1 melding wordt gemaakt. Zie Kb. 1406 III, 7.

4) Geen tweede dingtaal noch vonnis.

167434A

die in horen eynde bi hair was, ende mit anderen wittachtighen tugen, dat si Hansen getroude wijf nye en was, noch oic Hansen nye trouwe geloeft en hadde; bi desen redenen seggen Haes ende Jane, dat si Hansen te recht uut hore moeder goede gekeert hebben. [1])

3. Aldus so wysen scepen, also Hans van Dille him heeft laten liden in Katrijn Collairts erfnesse ende Jacop Florisz., als een voicht van Hasen sinen wive, ende Jane Collairts dochter mit hoirs gecorens voichts hant hebben Hansen hant mit recht uten buel gekeert, also veer als si dairin bestorven sijn; ende na den bescheide, dat die scepenen ende tgherecht dairof gehoirt hebben, so wysen tgherecht, dat Hans van Dille in den buel niet wesen en sel, ten wair dat hi beter bescheit ende recht onderwijs den gerecht van Leyden dairof dede, dan hi gedaen heeft.

16. *Recht van uitlandigen.*

1. Roelof Barensz. dijnctael is, also Joest Willemsz. Roelof voirscr. toeghesproken heeft mit twien scepenbrieven, die over Roelof bezeghelt waren in der veden binnen der tijt, dat Roelof Barensz. uut was, so seit Roelof, dat die brieve ende alle recht, dat op him gevordert is binnen der vede, van geenre wairde wesen en sel na den recht van der stede ende na inhout der zuen [2]), want Roelof wel bewysen sel, dat die brief van der borchtocht al betaelt is mit rekenijnghe, die hi der stede dairof gedaen heeft, ende die ander brief oic van geenre wairde wesen en sel na den recht van der stede ende na uutwysijnghe der zuen, want Joest mit dien brief gepant heeft an Roelofs poortrecht [3]), ter wilen dat Roelof uut was, ende die brief is mede wel betaelt, dat Roelof bewysen sel; ende oic dat men die brieve sculdich is in te sniden ende te niet te doen.

2. Joest Willemsz. dijnctael is, dat Joest van sinen brief niet scheiden en sel, noch dat hi sijn brieve niet overgeven en sel, want Joest voirscr. Roelof voirscr. in eenre poortdijnghe [4]) verwonnen heeft mit drien dagen ende mit aften dagen van 23 nobelen, die Joest als een borge voir Roelof gegouden

---

1) De tweede dingtaal ontbreekt.
2) Van 1428 (Art. 12) de bovengenoemde „vede" is de oorlog tusschen Jacoba en Philips.
3) Kb. 1406 III, 19 en 20; Kb. 1406 I, 1.
4) Kb. 1406 III, 6.

heeft, ende die brief is in sijnre macht gekennet ende is duersteken na den recht van der stede; ende noch so seit Joest, dat hi kennis van scepen heeft, dat hi mit sinen brieven betugen mach, dat hi voir Roelof gegouden heeft als een borghe vier nobele, een half quartier min, die Jan Spierijnc Joesten voirsz. ofwan mit recht van Robbairt Zouthusens wegen; ende voirt so seit Joest voirscr., also Roelof hierof verwonnen was ende die obligaci van Jan Spierijnc bezeghelt was, eer Roelof uten lande tooch of eer hi ballync was, so seit Joest na der kuer, dier staet, die inhout: so wie des anders borghe wort, dien brief en sel niet uter macht gaen, voir die tijt dat die borghe ghevriet is van der borchtochte. [1])

3. Aldus so wysen scepen, also Joest voirscr. op Roelof voirscr. twie brieve vercreghen heeft in den oorloge: die een van 23 nobelen, dair Roelof voirscr. Joesten of gedaecht hadde, van welken 23 nobelen weddede Roelof voirscr. onscou, ende die 19 nobele sijn betaelt Joesten voirscr. ende voir die ander vier nobele mach Joest voirscr. Roelof voirscr. toespreken mit recht, of hi wil. Ende van den anderen brief, die inhout, dat Joest mit eenre obligaci verwonnen soude wesen van Roelofs wegen als een borge, van desen brief sel Joest voirscr. Roelof voirscr. toespreken mit recht, of hi wil; ende also die zuen inhout, dat alle brieve binnen der vede vercreghen, dat die van geenre wairde wesen en sullen, so kennen scepen die brieve, die Joest voirscr. verkreghen heeft op Roelof voirscr. binnen der vede, dat die van geenre wairde wesen en sellen, ende dat hi Roelof voirscr. die brieve overgeven sel; ende geven Roelof die kennijnghe gewonnen ende Joest verloren.

17. *Aanvang.* [2])

3. Van den aenvanc twisken IJsbrant van der Laen ende jonge Willem Martijnsz., so wysen scepen, also een seggen geseit is ende mit scepenzeglen bezeghelt is, welk seggen inhout, dat zi elx een register hebben souden, ende Machtelt Zegers brenct een register voirt, ende is dat zake, dat die seggers dat register kennen, dattet bi den seggers gemaect is,

1) Kb. 1406 III, 7.
2) De dingtalen ontbreken.

so geven wi Machtelt Zegers ende hoir evenknyen dat lant gewonnen; ende is dat zake, dat die seggers dat register niet en kennen, so geven wi Willem Martijnsz. dat lant gewonnen, want wi nergent bevinden en connen, dat Herman Buelijnc noch IJsbrant Hoflantsz. enigen coep of voirwerde ye ghehadt hebben an den lande voirscr.; ende want IJsbrant van der Laen een segger is, soen sel IJsbrant voirscr. geen kennesse dreghen van den register, also hi zelve een zake is; dat is, behoudelic quamer enige brieve hierna, die beter recht hadden, die en sellen hiermede niet veraftert wesen.

18. *Huishuur.*

1. Willem Dukers dijnctael is jegens Hughen Jansz., dat hi in sijnre pandijnghe bliven sel ende dat hi te recht gepant heeft na den recht van der stede, want hi gepant heeft van huyrwair binnen tsjairs [1]), dair hi sijn hout ende win toe doen wil, hoe recht is ende scepene wysen; ende seit, doet hi sijn hout, als recht is, dat sijn hout gaen sel voir Hughen Jansz. onscou ende dat hi in sijnre pandijnghe bliven sel, want hi gepant heeft van molenhuyr ende van huyshuyr, die binnen tsjairs is, also voirscr. is.

2. Hughen Jansz. dijnctael is, dat Duker him tonrecht gepant heeft ende hijt te recht gheweert heeft, want Hughe Jansz. dese huyrwair wel betaelt heeft cort na Alre Heylighendaghe, dair Hughe voirscr. al toe doen wil, dat recht is. Voirt so seit Hughe voirscr., dat men nyement panden en sel, men en sel him panden mit scepen of mit scepenbrief [2]) of van lanthuyr of huyshuyr, die binnen tsjairs is; want Duker gepant heeft van molenhuyr ende seit, dat him die pandijnghe niet deren en sel ende dat Duker dat met sinen eede niet houden en sel; bi deser reden seit Hughe Jansz., dat Duker tonrecht gepant heeft. [3])

19. *Panding.*

1. Claes die Weghen dijnctael is jegen Gherijt die goudsmit, dat Gherijt hem tonrecht gepant heeft, want hi him gepant heeft aen 4 pond hollants comans gelts, die Gherijt staende

1) Kb. 1406 I, 2.
2) Kb. 1450 III, 25; dus hier nog volgens onbeschreven recht.
3) Het vonnis ontbreekt.

hadde op Claes die Weghen huys ende erve. Ende want Claes die Wegen dese voirscr. renten met recht ofghewonnen heeft Gherijt die goudsmit voirscr. ende Gherijt voirscr. heeft oec Claes die Weghe dese voirscr. renten geloeft vri te waren, als men vri renten sculdich is te waren, ende heeft Claes een quytsceldijnghe daerof gedaen met enen scepenbrief; want, so seit Claes voirscr.: soude Gherijt voirscr. him dese renten ofwinnen boven sinen brief, die him Gherijt ghegeven heeft, die scepen bezeghelt hebben, so en soude die brief dan van geenre waerde wesen. Aldus hoept Claes die Weghen, dat den joncsten brief den ouderen brief doden sel, ende is him Gherijt yet sculdich, dairof sel hi him mit recht of toe spreken, gelijc die een poorter den anderen mit recht sculdich is toe te spreken. Ende Claes dinghet op sinen scepenbrief, die him Gherijt bi sinen wille ghegeven heeft, ende oec Gherijt him niet en maende van geenre sculde, doe hi him den brief gaf.

2. Gherijt die goudsmits dijnctael is jegen Claes die Weghen, dat hi in sijnre pandijnghe blyven sel ende dat hi te recht gepant heeft na den recht van der stede, want hi heeft gepant an Claes Weghen huys van renten, die binnen tsjairs verschenen waren, eer Claes Weghe die renten mit recht toegesproken hadde. [1])

3. Aldus so wysen scepen, also dese renten verschenen waren, eer Claes Wege die mit recht toesprac, so sel Gheryt voirscr. in sijnre pandijnghe bliven, ende geven Gherijt die kennijnghe ghewonnen ende Claes Weghen verloren.

20. *Panding.*

1. Claes Jansz. dijnctael is, also hi gepant heeft an twie halve husen ende erve, geleghen op die Hoeygraft, na inhout sijnre scepenebrieve, die in der macht sijn, dat hi in sijnre pandinghe bliven sel.

2. Jan Ghenenz. dijnctael is jegens Claes Jansz., dat hi tonrecht gepant heeft ende dat die pandijnghe ofwesen sel, wantet een recht is van der stede, dat men nyement panden en sel binnen Leyden, men en sel him panden mit scepen of mit scepenebrieve, die van wairden [2]) sijn, of van huyshuyr of

---

1 Kb. 1406 I, 2.

2) Kb. 1450 III, 25 en 1406 I, 2 en 3.

van lanthuyr binnen tsjairs. Ende want Claes him gepant heeft mit enen brief, dat een slaper is [1]), boven sinen wairbrief, so seit Jan Ghenenz., dat die brief van geenre wairde wesen en sel na den recht van der stede.

3. Aldus so wysen scepen, als dese husijnghe, dairan Claes Jansz. an gepant heeft eenwarf ende anderwarf, bi Screvelants levenden live vercoft sijn ende Screvelant bi sinen levenden live dese renten nye gepant en heeft; so kennen scepen, dat die brief, die Claes Jansz. heeft op Jan Ghenenz. huys sprekende, van geenre wairde wesen en sel.

21. *Panding.*

1. Jacob Zeghersz. dijnctael is jegen Willem Mertijnsz., dat hi him tonrecht gepant heeft ende hi dat terecht geweert heeft, want Willem voirscr. Jacob voirscr. gepant heeft mit enen pantbrief boven den wairbrief, die Jacob voirscr. van der stede heeft ende boven der scattijnghe, die die scepenen dairof ghescat hebben; want dat ghelt van den huyse ende erve, dat Jacob jegen der stede gecoft heeft, Floris van Foreest al heel toe gescat wort in cortijnghe van sinen brieven, die hi sprekende hadde op Jan Floris Ghijsbrechtz., ende die brieve waren ouder dan Willem Mertijnsz. pantbrief, so dattet gelt niet voirder strecken en mocht; bi desen rede seit Jacob, dat Willems pantbrief van geenre wairde wesen en sel, ende oec Jacob voirscr. Willem voirscr. ses jair lanc sijn renten, die hi opt huys ende erve heeft, mitten houde, dairt him mede vercoft is, wel betaelt heeft. Ende oec een recht van der stede is, dat die ouder scepenebrieve in der scepenscattijnghe gaen sellen voir die jonger brieve [2]). Bi deser redene seit Jacob, dat hi vry wesen sel van der pandijnghe.

2. Willem Mertensz. dijnctail is jegens Jacob Zeghersz., dat hi terecht gepant heeft ende dat hi in sijnre pandijnghe bliven sel, want hi gepant heeft an Jacobs huys ende erve van jairlixen renten mitten houde, die hi dair op heeft, die binnen tsjairs verschenen sijn, ende oec gepant heeft mit enen pantbrief van jairlixen renten, die in der macht is, dair hi sijn hout ende

---

1) Kb. 1406 III, 19.
2) Onbeschreven.

sijn gewin toe doen wil, alse recht is; doet hi sijn hout, alse recht is, dat hi in sijnre pandijnghe bliven sel. [1])

22. *Verjaring.*

1. Symon Vreric Gherijt Emmenz. dijnctael is jegen Jan van den Wairde ende seit, dat hi tot sijnre onscou comen sel na den recht van der stede [2]), want Jan van den Wairde him toespreect van overjarigen renten ende pachten, die onder Gherijt Emmenz., sinen vader, verschenen souden wesen, dair Gherijt Emmenz. Jan van den Wairde nye niet af en bekende bi sinen levenden live. Ende oec so hebben Gherijt Emmenz. ende Jan van den Wairde van desen voir den Rade van Hollant te andwoirde geweest, dair die Rade Jan van den Wairde nergent in den rechte vonden, want die zuen [3]) in enen punte begrijpt, dat alle der geenre renten ende goede, die om deser vede wille uutgeweest hebben, verschenen voir den datum der zuenen of binnen ses weken dairna, den lesten dach dairin begrepen, sullen geheelic ende al toebehoren ende bliven onses Hertogen voirscr., so dat diegene, die uutgeweest hebben, noch andere yet dairof sullen mogen eyschen.

2. Desgelijcx dinget Angnyes Gherijt Emmenz. weedwe jegens Jan van den Wairde van Gherijt Emmenz. mienen buel wegen ende seit, dat si ter onscou comen sel. . . . . .

3. Aldus so wysen scepen, also Jan van den Wairde voirscr. angewysen is als een buelhouder ende Symon voirscr. toesprect van overjarige renten, die in der veden ende voir der zuenen bevallen sijn. Ende want die zuen in enen punte uutwijst, dat alle vervallen renten comen sellen an den here, so sellen Angniese voirscr., als een buelhoutster, ende Symon voirscr. comen tot hore onscoude. Ende geven Angnies ende Symon voirscr. die kennijnghe gewonnen ende Jan van der Wairde verloren.

23. *Ter onschoude komen.*

1. Kerstant Stoeptsz. dijnctael is jegens Jan Claesz. ende seit, also hi scepen noch scepenebrieve en heeft op him,

---

1) Geen vonnis.
2) Kb. 1406 III, 19.
3) Zoen van 1428; zie boven.

dat hi na den recht van der stede [1]) comen sel tot sijnre onscoude. Ende oec so wil Kerstant bewysen, dat hi Jan Claesz. vol ende al betaelt heeft van des him Gherijt van Leyden in der dadijnghe twisken Jan Claesz. ende him overgeseit hebben. Bi alle dese reden seit Kerstant, dat hi vri wesen sel van den besette ende dat hi tot sijnre onscou comen sel.

2. Jan Claesz. dijnctael is jegens Kerstant Stoeptsz. also Jan voirscr. Kerstant voirscr. beset heeft voir zeven nobelen of him bi den gherechte sinen scade ende afterwesen te beteren, die hi geleden heeft boven der stede brief, dair Kerstant sinen eed toegedaen heeft Jan voirscr. vri te lossenen uter vangnisse, dair Jan voirscr. voir Kerstant ende voir sinen gesellen ingegaen was. Ende oec loveden Kerstants gesellen mit Kerstant Jan voirscr. te vryen van der vangenisse na inhout der stede brief, die Jan dairof heeft. Ende Jan seit, also Kerstant voirscr. sinen eedt voir scout, scepen ende burgemeesters van Leyden gedaen heeft, so seit Jan voirscr., dat Kerstant tot sijnre onscou niet comen en sel.

3. Aldus so wysen scepene, also Kerstant Stoeptsz. him verbonden heeft voir scout, scepene ende rade van Leyden, dair Jan Claesz. der stede bezegelden brief of heeft, so wysen scepen, dat Kerstant voirscr. tot sijnre onscou niet comen en sel, behoudelic dat Jan Claesz. sijn verhael an Kerstant voirscr. niet vorder hebben en sel dan sinen negenden deel, ende Jan Claesz. sel zweren ten heiligen, dat him Kerstant van sinen negenden deel niet ten vollen betaelt en heeft. Doet Jan Claesz. sinen eed, als voirscr. is, so geven wi him die kennijnghe gewonnen; doet hi sinen eed niet, so heeft Kerstant die kennijnghe gewonnen. Hierop heeft Jan Claesz. sinen eed gedaen, dat him gebrect an Kerstant voirscr. voir sijn negenden deel drie parten van enen nobel.

24. *Bewijskracht van het schotboek.*

1. Wermbout Jansz. dijnctael is tegens den burgermeesters, also als hy gepandt is van himluyden ende Wermbout die pandijngh gekeert heeft, ende dat hy dat all mit recht gedaen heeft ende zij mit onrecht gedaen hebben by desen redenen, also als zij gepant hebben na uutwysijnge des scotbuecx, dairup

---

1) Kb. 1450 III, 27; dus nog onbeschreven, toen deze dingtaal werd opgesteld.

seyt Wermbout, dattet scotboec van geenre wairden en is, also als him dat offgecavelt wort in den Raet van Hollant. Ende wair dat zaeck, dattet tot wairden hier gecavelt worde, so seyt Wermbout noch, dat zij mit onrecht gepant hebben, want die scepenbrieven niet langer en dueren dan een jair na die lesten dage. [1]) Ende voirt is dat zake, dat gheen van allen desen hem helpen mach, so begeert Wermbout, dat die burgermeesters voirt gaen willen ende doen him warijnghe van den huyse ende erve, hy is bereyt dat gelt up te legghen na uutwysijnghe des scatbuecx.

2. Der burgermeesters dijnctael is jegens Wermbout Jansz. ende seggen, dat si in hore pandijnghe bliven sellen ende dat si terecht gepant hebben, want si gepant hebben na inhout des scatbuecx, dat bi den scepenen ghescat is, also Wermbout geen betooch en brenct van der betalinghe van den vijf nobelen, die den exsisenairs toegescat sijn.

3. Aldus so wysen scepen, also die burgermeesters Wermbout gepandt hebben voir vijff nobel, die de exsisenairs toegewijst waren na uutwysijngh des scatbuecx, ende Wermbout selve seyt, dat hyse die exsisenairs niet betaelt en heeft, so wysen die scepen, dat die burgermeesters terecht gepant hebben ende Wermbout tonrecht geweert heeft.

25. *Zoen.*

1. Daniel Pietersz. dijnctael is jegen Jacop Lambrechtsz. ende seit, dat hi terecht gepant heeft ende Jacop Lambrechtsz. tonrecht geweert heeft mit doersteken scepenebrieven, die in der macht sijn [2]), van verschenen renten. Ende want men na den recht van der stede geen scepenebrieve doden en mach [3]) dan mit scepen of mit scepenebrieve, bi deser reden seit Daniel, dat hi terecht gepant heeft ende Jacop tonrecht gheweert heeft.

2. Dit is Jacop Lambrechtsz. dingtael tegens Daniel Pietersz., als dat Daniel tonrecht gepandt heeft ende Jacop die pandinghe mit recht gekeert heeft ende offwesen sall na den recht van der stede ende na uutwysinghe der zoenen, die dair gemaect is tusschen minen here van Brabant ende mijnre vrouwe van

---

1) Kb. 1450 III, 9.
2) Kb. 1406 III, 17, 18 en 19.
3) Onbeschreven.

Hollant ende minen heer hertoge Jan van Beyren ende der stede van Dortrecht [1]); want also dat die zoene uutwijst, dat alle die poorters van Dortrecht vry op hoir goeden gesoent zijn, roerende ende onroerende, renten off sculden, hoe die genoemt mogen wesen. Ende also als Aelbrecht Boekelsz. poorter tot Dortrecht was, eer die vete inghinc, ende quam te Leyden mit sinen scepenenbrieve, die hy sprekende hadde op Lambrecht Jacobsz., ende wan him dair dat gelt off mit recht na uutwysinghe der zoenen, als voirscr. is; ende aldus seyt Jacop Lambrechtsz., dat Daniel Pieterz. brieff van geenre wairde en is ende dat Jacob die pandinge mit recht gekeert heeft. [2])

26. *Uitspraak van scheidslieden.* [3])

1. Dit is sulc seggen, als die Provisoer, die deken van Rijnlant, die deken van Sinte Pancraes, heer Gerijt die Wit, heer Willem Coen ende tgherecht van Leyden zamelic geseyt hebben, roerende van sulken besprec ende testament, als heer Jan Jacopz. besproken heeft, so is onser alre seggen, dat Spronc hebben sell alle, dattet instrument inhout ende begrepen heeft; voirt so sell Nelle hebben voir die 70 scilde, die zy eyschende was, also dair 60 scilden off ontfaen wairen, dair Nelle off seyde, dat die beleyt waren an lijfrenten, die sy niet en wiste te bewysen, wie die lijfrenten hadde, so sell Nelle voirscr. hebben voir die 70 scilde, die zy eyschende was, 20 phs. bourgond. scilde. . . . . .

27. *Huwelijksche voorwaarden.*

2. Boudijns dijnctael [4]) is jegen Pieters Elsz. ende seit, dat hijs onsculdich is ende dat hi tot sijnre onscou comen sel, also Pieter voirscr. op Boudijn voirscr. scepene noch scepenebrieve en heeft, ende Boudijn die seit, also hi verjairt poorter is [5]), dat him geen scepenpruef deren en sel; ende want Pieter voirscr. Boudijn voirscr. nye mit recht toegesproken en heeft, dan op dese tijt; ende al wairt, dat Pieter voirscr.

---

1) Zoen van Woudrichem, bij van Mieris IV, 521 (Art. 21).
2) Schepenen stellen Jacop Lambrechtsz. in het gelijk.
3) Dit zou eigenlijk in het zoenboek behooren.
4) De eerste dingtaal ontbreekt.
5) Kb. 1406 II, 15.

Boudijn voirscr. mit recht toegesproken hadde binnens tsjairs, dat niet en is, nochtans so wair dat recht uut ende te niet; want dat leste recht leit dat eerste recht [1]); bi deser reden seit Boudijn, also hi verjairt poorter is ende hi voir den gerechte nye toegesproken en is, dat him geen tuuch deren en sel dan scepentuuch, hy en sel comen tot sijnre onscou. Voirt so seit Boudijn, dat Pieter niet betugen noch bewysen en sel, dat hi die hilixe voirwaerde [2]) gebroken heeft, die hi mit sinen wive gemaect heeft. Mer Boudijn is volbodich tot alre tijt die hilixe voirwerde, die here Floris van Haemsteden twisken him ende sinen wive bezeghelt heeft, te voldoen, te vermeren ende niet te verminren.

3. Aldus so wysen scepen, also Pieter Claesz. him vermet, dattet hilixe voirwerde sijn, dat hi bewysen ende betughen wil mittengenen, die over dat hilic geweest hebben; betuucht hi dat, dat scepen kenlic is, so en sel Boudijn tot sijnre onscou niet comen. [3])

28. *Rouwkoop.*

Pieter van Leydens dijnctael is, also als hi Jan Dircxz. een erve uutghegeven heeft in poertrecht [4]), roe roede gelijc ende voet voets gelijc, in allen schijn alst sijn buerlude mede angenomen hebben; ende waren voirwerde, dat Jan Dircxz. sijn erf ofmuren soude buten Pieter van Leydens cost..... voirt wairt zake, datter yement roucoep anghinc, dat soude wesen op die roede te verbueren 2 nobelen.....

29. *Valsche wissel.*

Dat gemeen gherecht sijn overdraghen bi rade van den wairdeyns ende somge van den coepluden van den Caleisvaerders van der quader bille [5]), die Jan Michielsz. gecoft hadde ende hi Claes Pieter Goezotsz. overgheghеven hadde; hierof is tgherechts seggen na den onderzuec, dat dairof onderzocht is, dat Claes Pieter Goezotsz. ende Mertijn Tilmansz. elx gelden sellen 3 pd. groot ende Jan Michielsz..... ende dairtoe den

---

1) Onbeschreven.
2) Kb. 1450. III, 40.
3) In het tegenovergestelde geval wint Boudijn de kenning.
4) Zie hierover prof. Fockema Andreae in het Rechtsgel. Magaz. 1883.
5) Dit Engelsche woord wijst op den oorsprong van het wisselrecht hier te lande

cost, die Jan Ghijsbrechtsz. gedaen heeft van der reyse, die hi om deser billen wille dede te Caleis, dat beloept 4 gouden eng. . . . . 12 Oct. 1436.

30. *Geestelijken tegenover kerkmeesters.*

Sulke dijnctael, als die heren van Sinte Pancraes ende die kercmeesters van Sinte Pancraes jegen malcander hebben, dat sijn si an beiden ziden ghebleven an den gherechte [1]).

31. *Oorlogsschade.*

Item so is overdraghen bi den Raden ons ghenadichs heren van Burgongen, bi den ridderscippen van den lande ende bi den gemenen steden van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant, dat men alle jair alle scaden [2]), dier vallen in den landen van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant, in scriften den Rade van Hollant overleveren sel tot drien terminen van den jair te weten, 1°. maend. na beloken Pijnkster, 2°. St. Victor, 3°. maend. na Invocavit. 13 Maert 37.

32. *Zegslieden.*

Jacop Florisz. dijnctael is jegens Pieter Barbier ende seit, dat die coep van den halven huse van geenre wairde wesen en sel, dat hi bewysen sel mit scepenen ende mitten segsluden. . . . . .

33. *Panding.*

Item Jan Vos dijnctael is tegen sijnre zuster, dat die pandijnghe offwesen sel, by reden dat men nyement panden en sel, die dage van betalijnghe sellen eerst verleden wesen [3]). . . . .

34. *Eigendom.*

1. . . . . ende oic, dattet een recht is, so wie een huys coept jegen der stede, die wint scattijnghe ende warijnghe van der stede [4]), dat Willem Gheretsz. niet gedaen en is, noch niet begeert en heeft. . . . .

---

1) De zaak loopt over eigendom van landerijen en renten.

2) Dit heeft betrekking op verliezen gedurende den toenmaligen zeeoorlog met Engeland en de Oostzeelanden. Het stuk ontbreekt in de Bourg. Charters van Limb. Brouwer.

3) Kb. 1450 III, 25.

4) Kb. 1450 III, 26.

2. ..... ende Willem seyt, dattet een recht is van der stede [1]), so wie een huys ende erve jair ende dach besit voir eygen, dat men him dat niet offwinnen en sel, men en selt him ofwinnen mit scepen off mit scepenbrieven, die ouder off beter sijn dan Willems coep [2]).

35. *Ter onschoude komen.*

1437.

1. Anthonijs dijnctael is jegen Pieter Ghijsbrechtsz., also Anthonijs claecht op Pieter Ghijsbrechtsz. ende Jan van Zijl om 5 pd. groot ende 12 sc. gr. vlaems gelts, alse van brezelyhout, dair Pieter Ghijsbrechtsz. voir den gherechte himselven bekent heeft coopman of te wesen, dat Anthonijs hoept, dattet scepen kenlic wesen sel; ende op dit bekent Jan van Zijl, dat recht verdregen is; ende also dat beken in der vierscaer voir scepen ghesciet is, so seit Anthonijs, dat hi sijn clage op Pieter Ghijsbrechtsz. ghewonnen heeft ende dat Pieter voirscr. hierof tot sijnre onscou niet comen en sel.

2. Pieter Ghijsbrechtsz. dijnctael is ende seit, dat hi des gelts onsculdich is....., also Pieter voirscr. jegen Anthonijs voirscr. gecoft noch vercoft en heeft, ... dit is gesciet jegens Jelijs Bovijn ende jegens Anthonijs niet ..., dat men nyement en mach machtich maken onverwonnen sculde in te winnen mit recht, men en sel se eerst ingewonnen hebben mit recht of mit vonnesse of eerst voir die vierscaer verlijt wesen; so soude men nochtans dat voir scepen overgheven dengenen, die men dat machtich maken soude, na der stede recht van Leyden [3]), ... dat hi tot sijnre onscou comen sel. [4])

36. *Panding.*

1. Claes Claesz. ende Jacop Dircxz. dijnctael is jegen Willem Bort ende seggen, also si Willem Bort gepant hebben mit enen scepenbrief, die in der macht is, dair him eene wete of gedaen is, ende die pande [5]) horen vollen stal gestaen hebben ende die rechter him die te goede gescouden heeft

---

1) Kb. 1406 I, 1.

2) Geen vonnis.

3) Kb. 1406 III, 15.

4) De bekentenis van Jan van Zijl brengt schepenen tot de veroordeeling van Pieter Ghijsbrechtsz.

5) Kb. 1450 III, 24.

ende him oic een dach van scattijnghe geleit is; bi allen desen redenen seggen Claes ende Jacop, dat men him sculdich is scattijnghe te doen na den recht van der stede.

2. Willem Borts dijnctael is jegen Claes Claesz. ende Jacop Dircxz., also hi gheen weet en heeft van sijn huysgesin noch van nyement anders van der pandijnghe, datter geen scattijnghe gheschien en sel, ende oic Willem Bort willich ende rede is mit sinen gelde him te betalen boven al, dat him Claes Claesz. sculdich is van wijnexsijs, dair hi sinen eed toe doen wil. [1])

37. *Bewijskracht van het kenningboek.*

Iemand beroept zich op .... uutwysijnghe des kennijnxbuecx, datter gewijst is van scepen ter vierscaer [2]) ....

38. *Legaten.*

..... ende seit, dattet een recht is ende een bescreven cuer [3]), dat men den enen geen voirdeel en maken sel meer dan den anderen, dat van wairden wesen sel, ten sel bezeghelt wesen mit twien scepenzeglen ende mitter stede zegle.....

39. *Panding wegens ontduiking van accijns.*

1. Pieter Proes dijnctael is jeghens Mees Rijnlant, also hi him ghepant heeft van exsijs van 20 vate Delfs ende 1 1/2 vat Leyds, die hi getapt heeft binnen den 100 roeden na Leyden, dair Pieter Proes sijn hout ende sijn gewin toe doen wil, alse recht is; doet hi sijn hout, dat hi in sijnre pandijnghe bliven sel na uutwysijnghe des vonnes, dat scepen dairof ghewijst hebben, ende na den voirwerden, dair die exsijs mede verhuyrt is. [4])

2. Mees Rijnlants dijnctael is, also hi geen poorter en is ende hi geen bier binnen der vrihede van Leyden getapt en heeft ende buten der vrihede van der stede woenachtich is, dair men ballijnghe van der stede onthouden mach, ende dat die burghermeesters van der stede mit recht op him geen exsijs setten en mogen ende oic geen exsijs sculdich en is,

---

1) Schepenen bevinden, dat de weet gedaan, de schepenbrief van waarde en de panding in orde is, en veroordeelen Willem Bort.

2) Nortier, blz. 68.

3) Kb. 1406 III, 22.

4) Zie mijn Hollandsche stad in de Middeleeuwen, blz. 271.

al wairt dat hi bier om gelt getapt hadde, als hi niet gedaen en heeft dan gedroncken mit sijn arbeitslude in der stienplaets, dair nye mit recht enige exsijs ghegheven en is noch mit recht aldair ghehaelt heeft geweest; al heeft die stede die exsijs verhuyrt binnen 100 roeden ommegaens exsijs te geven, hi hoept dattet in der stede macht niet en staet te doen; bi alle desen reden ende punten so seit Mees voirscr., dat hi vrij ende quyt wesen sel van den exsijs ende dat hi dair niet sculdich en is yet of te gelden.

3. Aldus so wysen scepen na voirvonnessen dairof gegaen sijn ende na der overdracht van der vroescip ende rijcdom van der stede, so geven wi Pieter die kennijnghe ghewonnen ende Mees verloren, alsoveer als Pieter sijn hout doet, alse recht is.

40. *Kwitantie.*

..... ende want scepen gewijst hebben, mochten die van Catwijc bewysen mit quitancien, dat si betaelt hadden, dat soude betalijnghe wesen, ende mochten die van Catwijc geen betalijnghe bewysen mit quitancien, so souden si Aernt voirscr. betalijnghe doen na inhout sijnre brieve; ende want die van Catwijc selve gecomen sijn voir den gherechte ende hebben gekent, dat si geen quitanci en hadden van der somma gelts voirscr., so seit Aernt voirscr., dat hi sijn clage op die van Catwijc ghewonnen heeft. [1])

41. *Panding wegens huishuur.*

1. Item Splinter van Loenresloets dijnctael is jeghen Mouweres Claesz. ende seit, also hi him gepant heeft van huyshuyr binnen tsjairs [2]) mit enen scepenbrief, die hi dairof heeft, om 17½ pd. comans payment min 9½ scilt, dair hi oic sijn hout ende sijn ghewin toe doen wil, dat him die somma voirscr. ghebrect; doet hi sijn hout alse recht is, dat hi in sijnre pandijnghe bliven sel ende dat him geen tuuch hinderen en sel, dan scepentuuch.

2. Mouwerijs Claesz. dijnctael is, dat hi vri wesen sel van der pandijnghe ende dat him die pandijnghe niet deren en sel na den recht van der stede bi twien punten; dat eerste punt

1) Schepenen erkennen dit.
2) Kb. 1406 I, 2.

is, dat hi gecomen is mit sinen wairt, Claes Dirxz., ende heren Willem van Wi tot Mouweris Claesz. ende hebben mit Mouweris gerekent ende Mouweris heeft him opgeleit an gereden gelde om bede wille van him beiden 10 of 9½ sc., want si seiden, dat hi wamboeys noch kusen noch scoen en hadde, dair Splinter op die tijt mitter rekenijnghe tevreden was; ende dat ander punt is, dat hi te hooch gepant heeft, ende seit, so wie te hooch pant, dat die pandijnghe van geenre wairde wesen en sel. [1])

3. In deser manieren so hebben tgherecht ghesceiden Splinter van Loenresloet ende Mouwerijs Claesz. van der huyrwair van den huse, dair Mouwerijs voirscr. nu ter tijt in woent, also si des an beiden ziden an den gherechte ghebleven sijn. Eerst so sel Mouwerijs voirscr. wonen in thuys voirscr. 3 jair lanc, dair dat eerste jair of ingaen sel opten Meyendach anno 38; ende so sel Mouwerijs voirsc. opten selven Meydach gheven Splinter voirscr. 12 phs. scilde ende enen arnoldusgulden; ende van den jair van 39 so sel noch Mouwerijs voirscr. Splinter voirscr. geven 12 phs. scilde ende enen arnoldusgulden; ende opten Meyendach anno 40 so sel Mouweris voirscr. Splinter voirscr. geven 10 phs. scilde ende enen arnoldusgulden; ende dese betalijnghe is te verstaen een jair huyr te voren, want Mouwerijs voirscr. in den voirscr. huyse wonen sel tot Meyendaghe toe anno 41; ende Mouwerijs voirscr. en sel in dit voirscr. huys niet tijmmeren dan bi den gherechte. 15 Nov. 37.

42. *Verkoop van huizen, goodspenning, wijnkoop.*

1. Dit is Wigger IJsacxz dinctael tegens Meynaert Gherijtsz.; aldus claecht Wigger op Meynaert voirsz., dat hy tegens him ghecoft heeft een huys ende erve [2]) mit voirwairden om reet gelt, dat Wigger voirsz. wel betugen sal mitten wijncoopsluyden; [3]) dair Meynaert voirsz. onsculde voir doen wil; dair Wigger voirsz. tegenseyt, dat die onsculde dair niet ghescien en sal, also als hy dit voirsz. huys ende erve openbair heeft doen bieden in allen kerken; dat hy dairmede sitten woude te vercopen, dair is Meynaert voirsz. ghecomen opten selven

---

1) Onbeschreven.
2) Kb. 1450 I, 3.
3) Zie Kb. 1450 II, 74.

dach ende boot dairom 125 wilhelm. scild reedts gelts, dair Meynaert den opslach mitter ghifte van Wigger of ontfangen heeft mit sulker voirwairde, als den wijncoopsluyden dairof te hoghen is; ende oic so seyt Wigger voirsz., dattet recht is, [1]) wair dat men mit huysen ende erven te coop sit, dat dieghene, die in thoochste gebot is, dattet die mit recht sculdich is te hebben, ende datter geen costuym en is, dat men enighen goodspenninc off wijncoop geven sel van huysen ende erven, dair men mede sit, vorder dan dairop gheset is. Ende also Wigger voirsz. willich ende rede is Meynaert voirsz. voirwairden te doen van den huyse ende erve voirsz. na den recht van der stede, by alle dese voirsz. punten so seyt Wigger voirsz., dat dair gheen onsculde ghescien en sal na uutwysinghe der cueren [2]) ende na den tuuch van den wijncoopsluyden, dat zy dairoff tugen sellen by hoiren eede.

2. Meynaert Gherijtsz. dijnctael is, dat hi tot synre onscou comen sal bi twien punten: 1°. also Wigger scepen noch scepenbrieve en heeft op Meynaert; 2°. dat die coep van geenre wairde wesen en sel, also dair goodspenninghe noch wijncoep gegaen en is, ende dattet een recht is van der stede, [3]) so wair goodspenninghe noch wijncoep en gaet, dat die coep van geenre wairde wesen en sel. Ende Meynaert seit, dat hi betughen sel, dat Wigger dat huys geboden hadde in der kercken, dat hi dairmede sitten woude des Manendaghes tot Heynric Dappers; ende dien dach was geleden ende die buyr quamen dair om enen groten te verdrincken ende niet om coepts wille.

3. Aldus so wysen scepen na den tuuch, die wi gehoirt hebben, die over den coep gheweest hebben, so sel die coep van wairde wesen; ende geven Wigger die kennijnghe gewonnen ende Meynaert verloren.

43. *Erfenis.*

1. Dirc van Leeuwens susteren dijnctael is jegens Aecht Dirc van Leeuwens weedwi ende op horen voicht ende seggen, also si bestorven sijn in Dirc van Leeuwens hoir broeders erfnesse, dat Aecht voirsz. ende hoir rechte voicht Dirc van

---

1) Onbeschreven.

2) Deze keuren zijn niet in het keurboek van 1406 te vinden; misschien bedoelt hij hier de bovengenoemde „rechten."

3) Onbeschreven.

Leeuwens susteren sculdich sijn te geven huyr van den huse ende erve, dat Dirc van Leeuwen aftergelaten heeft, totter buyrscattijnghe of tot des gerechts bescheidenheit, ende dat him die brief, die Aecht heeft, in hore erfnesse niet deren en sel na inhout der cuer, want die brief niet bezeghelt en is mitter stede zeghel ende mit scepenzeglen [1]), ende dat die hilixe voirwerde van geenre wairde wesen en sellen, want Dirc van Leeuwen ende Aechte sijn wijf hadden malcander wel tien jair gehadt, eer si dat huys coften of malcander maecten.

2. Aecht van Leeuwens dijnctael is jegens Dirc van Leeuwens susteren ende seit, dat si dat huys, dair si in woent, besitten sel, also lange als zi leeft, na inhout hore scepenebrieve, die zi dairof heeft.

3. Aldus so wysen scepen, also Dirc van Leeuwen ende Aecht, sijn wijf, malcander lange jaren hadden, eer si malcander dit voirdel maecten van den huse ende erve, ende also dat huys ende erve, dat hi Aechten, sinen wive, gemaect heeft mit scepenebrieve op die tijt, doe si vergaerden in wittachtighen hilic, Dirc noch Aechten voirscr. niet toe en behoerde; ende also dese makijnghe niet bezeghelt en is mitter stede zegle na inhout der cuer, als dat behoirt te wesen na der cuer, so kennen wi den brief van der makijnghe voirscr. van geenre waerde te wesen; ende gheven Dirc van Leeuwens susteren die kennijnghe gewonnen ende Aechten verloren.

44. *Panding aan eene erfenis, onterving.*

1. ..... want si sculdich waren te panden, dair die dode die duer gheruymt heeft [2]), ende dair souden si noemen, wairan dat si panden. Voirt so en mach nyement sinen erven onterven [3]) mit genen brieven, hoe die genoemt mogen wesen, si en sijn bezeghelt mitter stede zegle ende mit twien scepenzeglen, dat van wairden wesen sel.....

3. Aldus so wysen scepen, dat *(de panders)* winnen *(den aangeklaagde)* mit enen scepenbrieve, dat zy sculdich sijn dien brief te stercken mit hoiren eede binnen staende vierscaer,

---

1) Kb. 1406 III, 21. en Kb. 1450 III, 40.
2) Onbeschreven. Verg. Kb. 1406 I, 7 en 1450 I, 8.
3) Onbeschreven. Verg. Kb. 1406 III, 22.

dat zy van desen brieve ghien betalijnghe ghehadt en hebben mit gelde, mit brieven noch mit ghenen anderen goeden, hoe die ghenoemt mogen wesen. [1])

45. *Boedelscheiding.*

Dit is sulke buelscheydijnghe, als dat meredeel van den gherechte van Leyden gescheiden hebben twisken..... Om beclachte wille, die *(de weduwe)* ende *(de kinderen)* onderlijnghe hebben, so is tgherecht overdraghen, dat si binnen eenre maent naest comende alle goede delen sellen, dier noch te delen sijn.....

46. *Paalscheiding.*

1. Jan Scermers dijnctael is ende seit, dat hi sinen pael terecht gesteken heeft ende Duker tonrecht gesteken heeft, want hi him den sloet al heel vermet voir ende after na inhout sijnre brieve; voirt so ist een recht, so wie een erve beseten heeft een derdendel van hondert jaren [2]), dat him dat eygentlic bliven sel; ende want Jan voirscr. ende sijn ouders dit voirscr. erve rustelic beseten hebben, eer dat Duker angecomen is, een derdendel van hondert jaren of dairboven na uutwysijnghe des scepenbriefs, die Jan voirscr. met een scepenkennijnghe toegewijst is; voirt also Symon Ghisenz, Jans voirscr. oude vader, op desen voirscr. sloet een huys getijmmert hadde, dat van der stede wegen in den oirloge gebrant ende ofghebroken wort, ende Jan voirscr. begeert den sloet weder op te tijmmeren, want hi betijmmert gheweest heeft 10 of 12 jair of meer, dat Jan wel bewysen sel mitten buyren [3]) ende mit dengenen, die in dat huys gewoent hebben; voirt so ist een recht, so wie een erve betijmmert heeft jair ende dach, dat men dat mit genen recht weder ofwinnen en mach; [4]) voirt so hebben Duker ende Hughe Jansz. brieve, dat men niet hoger tijmmeren en moet op dit voirscr. erve dan Symon Ghysenz. hoochste huys, dat dairop placht te staen, dat van der stede wegen ofgebroken ende gebrant is; so begeret Jan dair een maet of

---

1) Doen zij dit, dan winnen zij de kenning.

2) Onbeschreven. Het Groot-Privilegie stelde dit voor erf- en leengoederen als recht vast in Art. 48.

3) Kb. 1406 I, 14 en 15.

4) Kb. 1406 I, I.

te hebben bi den buyren of bi den recht, want Jan voirscr. also hoge tijmmeren wil, als hi mach.

3. .... ende want si an beiden ziden him meer vermeten hebben dan dair si in gerecht sijn na inhout hoire brieve, so sellen si an beiden ziden verbueren hoir 18 sc. [1])

47. *Borgtocht.*

Dese nabescreven personen mit horen borgen hebben gelooft der stede van Leyden te vryen ende te quiten ende scadeloes te houden van sulker loftenesse, als die stede van Leyden voir him geloeft heeft an handen Pieter van Egmonds, bastairt, toter sommen toe van 2000 ouder scilden. Gherijt Jacopsz. zijn borghe is Florijs Zaelmaker; Jacop Florisz., dair is borghe voir Jan Jan Eversz.; Claes Florijsz. borghe Matheus Gherijtsz.; Jacop Bertelmeusz. borghe Michiel Veetman; Gherijt Jacopsz. borghe Andries Jacopssoen; Gherijt Boeys borghe Symon Pieterz.; Symon Claesz. borghe Ever Heynrics; Jan van Zeist borghe Jan Danel. Dit is gheschiet op Sinte Jacopsdach anno 38; scepen Gherijt Aerntsz., Willem Herman, Jan van den Woude. Item Jan Heynenz., burghermeester van Aemstelredam, is borghe voir twie poorters van Aemstelredam, die mit onsen poorteren voirscr. getoeft sijn tot Hattem toter sommen toe van 2000 scilden.

48. *Boedelscheiding in leenrecht, splitvonnis.*

1. Lijsbet Pieter Butewechs dijnctael is tegen Dirc die Bruyn Pietersz., dat Dirc die huysinghe ruymen sel, also dat die scepene gesceyden hebben ende in der stede boeck geteykent staet [2]), dat hy binnen eenre maent die huysinghe mit recht voir den leenheer anspreken soude, ende en spraeck hij se niet an, so soude hy die huysinghe ruymen; ende also hy die huysinghe mit recht niet anghesproken en heeft, so seyt Lijsbet voirscr., dat Dirc voirscr. die huysinghe ruymen sal, want sy dat bewijst mit gueden brieven, dattet eygelic goet is; item so heeft Dirc versocht an minen heere van Wassenair ende hadde gaerne verlydinghe gehat van desen huyse op sijn guede recht, dair mijn heere van Wassenair seyde, dat hijs niet doen en woude, want hy en kendes voir

1) Nortier, blz. 49. De tweede dingtaal geeft niets belangrijks.
2) Nortier, blz. 68.

gheen leen. Item voirt, ghy guede luden, mit dat Lijsbet een behoudster is ende oeck bewijst mit gueden brieven, dattet eygelic guet is, ende sy oick dat meeste deel an die huysinghe heeft ende nie gezien en is, dat een behouder off een behoudster enich van hoiren erfnamen in den boel comen sal dan mit recht, ende Dirc voirsz. in dese voirscr. guede sit, boven dat him Lijsbet voirscr. dairuut gheweert heeft, omdat hy geseyt heeft, dattet leenguet is, dat also niet en is, also sy dat bewijst mit brieven, dattet eygelic goet is; by deser reden seyt Lijsbet voirsz., dat Dirc voirscr. die huysinghe ruymen sal. Voirt seyt Lijsbet, al ruymde Dirc voirsz. die huysinghe, dat Dirc dair niet mede veraftert en wair in sijn recht van enich zegghen, dat hy dairan hebben mach. Voirt, ghy guede luyden van den gherechte, wair dat zaeck, dat die huysinghe lyengoet wair, dat mijn heere van Wassenair wel scriven soude an uluyden, dat ghy dair ghien recht off doen en soudt, wanttet liengoet wair.

2. Dirc die Brunen andwoird is op Lijsbet Pieter Butewechs dijnctael: eerst dat die bezeghelde buelscheidijnghe begrijpt ende uutwijst, dat Dirc die husijnghe bewonen ende besitten sel, also lange ende ter tijt toe, dat die lienhere mit sinen lienmannen dat mit recht besleten heeft; ende Lijsbet seit, dat Dirc voirscr. verwilkoert soude hebben in der stede bueck, dat hi dat huys binnen eenre maent mit recht voir den lienhere anspreken soude of dat hi dat huys ruymen soude; hierop seit Dirc, dat hi dat niet verwilkoert en heeft, mer dattet also bi den gerecht overdraghen was, welke overdracht Dirc voirscr. vervolcht ende na sinen vermoghen volbrocht heeft, want hi den here van Wassenair eenwarf ende anderwarf om recht gesproken ende gebeden heeft, eerst voir sijns selfs lienmannen, alse Willem van Barendrecht, ende Claes die Buser, anderwarf voir lienmannen der graeflicheyt, dair hi den gherechte betooch ende bezegelde brieve of heeft laten sien. Voirt so seit Lijsbet, dat die lienhere Dirc voirscr. recht gheweygert soude hebben ende dat hi dat sculdich wair te clagen die graeflicheyt; hierop seit Dirc, dat hi voir den lienhere mit genen recht clagen en mocht, want hi hem geen recht gheweigert en heeft, mer hi heeft hierop sijn beraet genomen. Voirt so seit Dirc voirscr., dat hi volbodich geweest heeft voir den gerechte in der voirscr. zake te doen al, dat sy van him gedaen wouden hebben, dat in sijnre macht

stont te doen; bi deser redene seit Dirc, dat hi dat huys niet rumen en sel ende dat hi in genen zaken bruekich en is.

3. Hierop hebben ghewijst (*vier schepenen*) [1]), alsoe die buelsceydinghe, die ghedaen wordt twisken Lijsbet Pieter Buytewechs wedwy ende Pieter Buytewechs erffnamen, in enen pointe inhout, dat Dirck ende Lijsbet voirscr. die grote huysinghe beyde besitten sullen, ter tijt toe dat sy mit recht van der huysinghe voirscr. ghesceyden sijn, ende dat Dirc voirn. die overdracht van den gherecht niet deren en sel, die in enen pointe inhout, dat hy sijn recht van der huysinghe voirscr. anleggen sel binnen eenre maent; ende alsoe Dirck voirscr. sijn recht vervolcht heeft an den here van Wassenair binnen der maent, die him geset was, twelke Dirck betoont heeft mit sulken betonen, alse voirscr. staen, dair Dirck in bewijst sijn macht gedaen te hebben, zoe sel Dirck voirscr. die huysinghe voirscr. besitten, ter tijt toe dat sy mit recht dairof gescheiden sijn nae uutwysijnghe der buelscheydinghe voirscr.

4. Aldus so wijsen (4 *andere schepenen*) alsoe die buelscheydinge, dat tmeeste deel van den gherechte gescheyden hebben, in enen pointe uutwijst, dat Dirck die Bruyn ende Lijsbet Butewechs voirscr. die huysinghe voirscr. besitten sellen, ter tijt toe dat Dirck voirscr. mit recht dairuut gewijst wordt, ende alsoe dair gheen tijt an en stont, soe heeft dat ghemeen gherecht een overdracht dairup gemaect, dat Dirck voirscr. sijn recht van den leenrecht anleggen soude binnen eenre maent na der overdracht voirscr. off hy soude dat huys ruymen. Hierop soe wysen wy, alsoe Dirck die Bruyn sijn recht binnen der tijt voirscr. niet angeleyt en heeft, dat Dirck voirscr. dat huys ruymen sel na den recht van der stede [2]), want Lijsbeth voirscr. een buelhoudster is ende sy heeft ons brieve getoont, die bezeghelt sijn mit sheren zegle van Wassenair, dattet huys voirscr. ten eyghen gegeven is; by dese redene wysen wy, dat Dirck voirscr. ontruyminghe doen sel van der huysinge voirscr., ter tijt toe dattet Dirck voirscr. gewonnen heeft mitten leenrecht; ende gheven Lijsbeth die kennijnghe gewonnen ende Dirck verloren.

1) Nortier, blz. 100 vlg.
2) Onbeschreven.

5. Die here van Santes mitten Rade mijns genadichs heren, tot 10 persoenen toe, kennen eendrachtelic ende wysen, dat die vier scepenen, die ghewijst hebben, dat Dirck die Bruyn Lijsbeth Pieter Buytewechs weedwy ontruyminge doen sal van den huyse, wel gewijst hebben, ende dat dairom Lijsbeth voirn. die voirscr. huysinghe besitten sal, tot der tijt toe dat Dirc voirn. hare dairuut genomen heeft mit recht van den leenheere mit sinen leenmannen, dair hy meynt, dat hy dat sculdich is off te leen te houden; ende des te ghetughe soe heb ic, Dirc van Zwieten, secretaris mijns genadichs heren van Bourgongen, ten begheerte van den voirscr. Rade mijn teyken manuail hieronder geset. 28 April 39.

49. *Panding wegens accijns.*

1. Die poortmeesters dijnctael is jegens Willem Bort ende seggen, also si Willem Bort gepant hebben alse zaecweldich, om 800 pond na inhout van der voirwerde van den exsisen, die inhout, dat mens niet weren en sel mit genen recht, dat si in hore pandijnghe bliven sellen.....

50. *Huwelijksche voorwaarden.*

1. Lijsbeth Pieter Buytewechs dingtael is jeghens Dirc die Bruyn, roerende van Meynsen hilixen voirwairden [1]), dat die hilixe voirwairde houden dat Meyns an Pieters buel niet comen en soude ter deelinghe, zy en zoude ierst inbrenghen in dat buel 50 nobl., dair Lijsbeth of seyt, dat hoir dairof buert 25 nob., alsoe als dat half die goede hoir sijn, ende een derdendeel van 25 nob. van hoir dochter weghen, alsoe sy die gecoft heeft uter erfnisse; want doe Meyns uutgegeven wart, dat Lijsbeth doe Pieter Buytewech hadde, ende doe die goenisse mede uut horen guede ghinc; ende die hilixe voirwairde niet en hout, dat die kinder dat nemen souden, mer het hout, dat dat in den buel wedercomen soude; dairom seyt sy, dat zy dairof gebueren sal, geliken als voirscr. staet.

51. *Schepenkennis.*

Wi, Andries Costijnsz. ende Jan van den Woude, scepene in Leyden, oirkonden, dat voir gerechte quam Gherijt Aerntsz.

---

1) Kb. 1450, III, 40.

ende seide bi sinen ghestaefden eede ten heilighen, hoe dat him voirtijts sijn buedel uut sijnre mouwe gesneden wort, dair sijn zeghel in was ende bleef verloren; hierop heeft Gherijt voirscr. noch ghezworen, dat hi nyement niet sculdich en is, dair hi brieve of ghegheven heeft mit sijns selfs zegel; in oirkonde desen brieve bezeghelt mit onsen zeglen 3 Juli 39.

52. *Aanvang.*

Van den aenvanc, die Sanders Buus uut Scotlant mit sinen medegesellen gedaen hebben an vijf loot malevizei jegens Symon Aerntz., so wijsen scepen, also Sanders mit sinen medegesellen bewysen mit enen open brief, bezeghelt mit enen uuthangende zegle van der stede van den Damme, dat Sanders mit sijn medegesellen dese malevizei ten Damme ghecoft heeft om die in Scotlant te voeren, ende dese malevizei sijn genomen in der zee onder Engelant, ende also Sanders mit sijn medegesellen hoir mercken ende hoir ritsen bewysen van vate te vate, gelijc die stede van Damme dat certificeren mit horen voirscr. brief, ende Sanders mit sinen medegesellen dese voirscr. malevizei binnen onser stede bevonden hebben ende hebben dair enen aenvanc an gedaen na den recht van der stede, dat Sanders mit sinen medegesellen den aenvanc mit recht gedaen hebben ende Symon Aerntsz. mit onrecht, also veer als die Rade van Hollant kennen, dat die Scotte des lants viande van Hollant ende van Zeelant niet en sijn.

53. *Renten op huizen.*

Item Gherijt Gobbelairs dijnctael is jegens Symon Foey ende Gherijt Gobbelair seyt, dat men dat huys vercopen sel by drien punten; dat eerste punt is, also als dair meer brieve up staen, dan dat huys ende erve wairdich is [1]); dat anderde punt is, dat Gherijt geen tuuch deren en sel dan scepenetuge; dat derde punt is, dat Gherijt voirn. niet geseyt en heeft voir scepene, dan hy woude doen, dat den recht besceydelic dunct; by al dese reden seyt Gherijt voirscr., dat men dat huys vercopen sel.

---

1) Kb. 1450, III, 46, 47, 48.

54. *Verkoop van huizen.*

Die procuratoers van Onser Vrouwen broederscip, die is hoir dingtael up dat ghemyen boel, dat Machtelt Hugen Andriesz weedwy in horen lesten live gelaten heeft. So beclagen die procuratoers voirsz. dat boel voirsz., also als die broederscip up Machtelde voirsz. huys ende erve hebben 53 sc. ende vijf pennijnghe payment tsjairs mitten houde; ende also Machtelt Hughen Andriesz. wedewy, dair God die ziel of hebben moet, dat huys ende erve vercoft heeft Willem Hughenz., horen zoen, ende sy die coop niet opgedragen en heeft noch die coop niet geboden en heeft na den recht van der stede [1]) na inhout der scepene brieve, die die procuratoers dairof hebben, so seggen die procuratoers voirsz., dat dat ghemyen boel sijn sculdich voirt te comen ende die coop te bieden na den recht van der stede, of dat sy onser vrouwen broederscip of die procuratoers voirsz. sculdich sijn 50 scilde dairvoir te geven.

Dus gedadingt ende gebleven.

55. *Boedelscheiding.*

..... Is tgherechts seggen, dat Truyde voirsz. hebben sel alle, dat tot hore dochter rugge behoirt,... ende Govairts erffnamen alle, dat tot Govairts rugge behoirt, te weten: cleeder, harnasch ende ander wapen....

56. *Vonnis van hertog Philips.*

Op blz. 122 *staat eene clausule, dat de raad van Holland moest oordeelen, of de Schotten lands vijanden waren of niet: hier komt nu de beslissing van den raad. Het stuk begint met eene expositie van het geval, zoo als het reeds in de dingtalen was beschreven; daarna volgt:* Philips by der gracien Goids ..... Dair wy u up laten weten, dat die Scotten onse noch onsen lande van Hollant vianden niet en zijn, ende dat sy van ons dairenboven guede opene bezeghelde brieve hebben, die zy langher dan twaleff jair ghehadt hebben, dairmede wy him een goet geleyde gegeven hebben, veylich in onsen lande van Hollant ende van Zeelant te mogen wesen

---

[1]) Kb. 1450, I, 3.

mit horen comanscippen ende gueden gedurende een hallf jair na onsen wederseggen; ende aldus machdi weten, dat den Scotten hoir guede bueren weder te hebben; ende want die Scotten, die om die voirsz. maleveseye vervolcht hebben voir u, gestorven sijn in den Hage, so dat sy hoir gelt niet ontfaen en connen up dese tijt, so is by onsen getruwen, den heeren van Santes ende anderen onsen rade voirsz., geordineert, dat ghy zulc ghelt, als ghy onder hebt, dat van den voirsz. maleveseye gecomen is, uutgeven sult, geliken hierna volget. Eerst Boudijn van Landes, die hy voirt betalen sel van coste, die die voirscr. Scotten binnen onser stede van Leyden ende in den Haghe gedaen hebben, ende van dat sy gecost hebben te graven ende ter eerde te brengen, doe si gestorven waren, die somme van 4 pt. 4 sc. 10 penn. gr. Item noch denselven Boudijn van Landes in affcortinghe van sijnre vrachte, van dat hy der Scotten voirsz. guet bevracht hadde uut Vlaenderen in Scottlant te voeren, 8 pt. gr. Item dat ghy zelve inhouden sult van costen, die enyge van u luyden gedaen hebben om mitten voirsz. Scotten in den Hage te reysen voir onsen Rade, vier rijnsche gulden. Ende wes ghy, dat voirsz. staet, meer onderhebt, dat van den voirsz. malevezeye gecomen is, dat ghy dat geven ende leveren sult die een helft dairoff Symon Aerntsz. ende die ander helfte Jan van Schoten, beyde uwe medepoorteren, mit voirwairden dat Symon voirsz. an uwer hant goede borge setten sal tselve, dat ghy him dairof geven sult, weder te leveren tot vermaninghe van onsen Rade voirsz., oft ghebuerde dat die Scotten hierna weder an ons of an onsen Rade vervolchden om horen scade. ..... 6 Sept. 1439.

57. *Rechtspersoonlijkheid der vrouw.*

..... Voirt so seyt Heynric voirsz., also Clemeyns voirsz. enen geechten man hadde ende zelve enen scepenebrieff gegeven heeft buten consent van horen geechten man ende rechten voicht, ende gheen wijf niet geven en mogen buten consent van horen man ende rechten voicht [1]), so seyt Heynric voirsz., dat dien brieff van geenre wairde wesen en sel ....

1) Onbeschreven recht.

58. *Erfenis.*

1. Willem Dirckz. ende Dirc Dircxz. sijn hair dingtael tegen Jan Coper mit synen evenknien ende sy seggen, dat sy mit recht in den boel gecomen sijn ende seggen reden wairom; alsoe alst wel betuucht is, dat sy rechte erfnaem sijn, ende sy hopen dattet scepen kennen zullen, dattet ghien hilicxe voirwairden en sijn, ende Dirc ende Willem seggen, dat recht van den lande [1]) ende van der stede is, dair men hilixe voirwairden maict, dair enen ygelic mit synen goeden ofstaen sall, dat men die benomen sal, wat goeden dattet wesen zullen; ende alsoe Jan Coper mit synen evenknien niet bewysen en sall mit ghienen besegelden brieven, gheestelic of wairlic, wairmede dat Clais van Woude of sijn erfnamen ofstaen souden, soe seggen sy dat hem enen tughe niet deren en sall. By alle desen redenen soe seggen sy, dat sy mit recht in den boel gecomen sijn na den recht van der stede. [2])

3. Aldus soe wysen scepenen na den tuge ende bescheyde, die si gehoirt hebben van den hilixen voirwairden, dat Clais van den Wouden erffnamen niet in Lijsbet Copers boel deelen en sullen, dan in zulken goeden, als sy bewijsen mogen, dat Clais van den Woude dair gebrocht heeft ende sijn waren; ende geven Jan Coper ende synen evenknien die kennijnghe gewonnen ende Dirc Dirxz. ende Willem voirsz. verloren.

59. *Landmeting.*

In een proces over landerijen:

..... dat men him dit voirsz. lant sculdich is te meten mitten gesworen lantmeeter upter gheenre cost, die in den onrecht valt .....

60. *Boedelscheiding.*

Dit is zulc buelsceydinghe, als tgherecht van Leyden gesceyden hebben van alle alzulke goede ende erffnesse, als Jan Willemz. ende Baloge, sijn wijf, aftergelaten hebben, als van den helen boel, wanttet heel boel ter lester doot even

---

1) Onbeschreven.

2) De tweede dingtaal ontbreekt.

rijck behoirt te wesen [1]). Is tgerechts seggen, also Gerijt Lam gegeven wort te medegave 1200 pt. en $7^1/_2$ nob. tsjairs tot sinen live, ende voir dat bevonden is, dat hy meer uut heeft dan 1200 wilh. scilden, so sal hy uutreyken Theeus 10 rijders, Jan van Noorden van sijns wijfs wegen 10 rijders ende Pieter van Berendrecht 10 rijders; mer Pieter heeft Gerijt Lam quyt gescouden voir den gherechte ende Gherijt Lam en sel niet meer renten hebben van den lande, dat Matheus toegeseyt is ende gelegen is tAchtehoven.

Item so bevonden is, dat Pieter van Berendrecht ghehadt heeft 1100 wilh. scilde, dus sel hy bueren uten gemeen buel 50 wilh. scilde ende vijf nobel tsjairs tot sijn live.

Item Jan van Noorden sel hebben van Katrijn sijns wijfs wegen of dat hy bueren sel na uutwysinghe der hilixe voirwairde [2]) 1200 wilh. scilde.

Item voir dat Pieter ende Gerijt Lam lijfrenten hebben, so sal Jan van Noorden bueren van Katrijn sijns wijfs weghen uten buel 130 wilh. scilde.

Item so sel Matheeus hebben tlant, dat sijn moeder cofte jegens Gherijt Lam, gelegen tAchtehoven, voir 800 wilh. scilde ende an ghelde 400 wilh. scilde.

Item so sel hy noch hebben van den ghemenen buel 20 wilh. scilde voir sijn rente.

Item voir dat Pieter ende Gherijt Lam lijffrenten hebben, so sel Mattheeus noch hebben uten ghemeen buel 130 wilh. sc.

Tgherecht sel hebben van elke partie 2 rijders in gereden gelde = 8 rijders. 27 Jan. 1440.

61. *Waarde van notarieele acten.*

..... also bespreck, instrumenten, notariusbrieven van gheenre wairden en sijn, dan dat bezeghelt is mit scepenenzeglen ende der stede zegle deran.

62. *Landhuur.*

Item Gherijt Rijswijck is sijn dingtael jegen Jacop van Besten ende Gherijt seyt, dat hy te recht gepant heeft ende hy in sijnre pandinge bliven sel na den recht van der stede,

---

1) Onbeschreven recht.
2) Kb. 1450, III, 40.

want hy gepant heeft van lanthuyr, die binnen tsjairs is [1]), ende him dat lant toegesceyden mit een loot ende cavel gevallen is by den magen van Gerijt Rijswijcks vaders wegen, also als Gherijt voirn. bestorven was mit enen scepenbrief van Katrijn Aernt Jacopsz., sijnre overoudemoeder, ende oick Jacop Rijswijck ende juffer Jan van Diemen mitter voirn. sceydinge, lot ende cavel wel mede genoichde, dair sy van den voirsz. vriende mede gesceyden sijn, ende Jacop Rijswijcks rekenijnge voir den burgermeesters, als een voicht van Gerijt voirsz., ofgedaen heeft, dair hi dit voirn. lant Gerijt voirscr. in sijnre rekeninge bewijst heeft, ende Jacop oick die sceycedel getoocht heeft in den jair van 39 voir den gemeenen magen Gerijt Rijswijcks; ende nu is Gherijt sijns selfs voicht; dairom heeft hy sijn renten gepant na uutwysinghe der rekenijnge ende bewisijnge ende sijn brieven voirscr., die Jacop Rijswick gedaen heeft den burgermeesters by den magen; dairom so seyt Gherijt voirn., dat hy in sijnre pandijnghe bliven sel.

2. Item Jacop van Besten, die is sijn dingtael, dat Gerijt Rijswijck tonrecht gepant heeft ende Jacop voirsz. te recht geweert heeft, want Gerijt voirsz. gepant heeft van lanthuyr ende Jacop voirsz. die lanthuyre wel betailt heeft denghenen, dair hy tlant jegens gehuyrt heeft; by die reden ist, dat Jacop voirsz. te recht geweert heeft; dats te weten, dat Jacop voirsz. mit eenre betalinge quyt wesen sel, so hy geen huyr sculdich wesen en sel twiewerff te betalen na den recht van Rijnlant [2]) ende van der stede; ende voirt is Jacops seggen, so wie lanthuyr wil winnen, die sel mit recht den eygendom winnen, eer men die huyrwair sel winnen na der redenen recht, [3]) so wie den eygendom wint mit recht, dat hy mit recht die huyrwair winnen sel. Ende also alle lant tot lantrecht leyt ende Gherijt Rijswick den eygendom mit recht niet gewonnen en heeft ende Jacop gheen huyrwair jegens Gerijt voirsz. en heeft; by alle dese voirsz. punten ende reden is Jacops voirsz. seggen, dat hy vry wesen sel van der pandinge.

3. Aldus so wysen scepen, also Gerijt Rijswijc Jacop van Besten gepant heeft van lanthuyr, die Gherijt him vermet, dat binnen tsjairs is; mach Gherijt voirsz. bewysen, dattet

---

1) Kb. 1406, I, 3.
2) Onbeschreven.
3) Onbeschreven.

lant sijn is, dair hi of gepant heeft; doet Gherijt Rijswijck dairof sijn bewijs, alse recht is, so heeft Gherijt voirscr. te recht gepant ende Jacop van Besten tonrecht geweert.

63. *Borgtocht.*

Clement Zeghersz. ende Herman Pietersz., als een borge, hebben verwilkuert, dat Clement voirsz. te recht comen sel tot scouten vermanijnghe binnen 8 weken naest comende, ende die scout en sel Clement voirsz. niet toespreken binnen den ses weken ende Clement voirsz. loift Herman hierof scadelois te houden. 19 Aug. 40.

64. *Koopcontract met Bagijnen.*

2. Item dit is die Baghijnen ende die meesteressen van Sinte Angnyeten mit hoirs gecoren voichts hant hair dingtail teghens die Joncfrouwe van Rijswijck [1]); ende sy segghen, als dat die huysen ende erven, so sy die nu ter tijt bewonen, niet verbuert noch versuumt en sijn [2]) mit ghienen recht; ende seggen reden, wairby ende wairom: te weten, also die meystersse van den hof voirscr. gecoft hebben jegen Jan Splinter een deel erffs om een kerck dairop te doen maken, ende up dat voirscr. erff soude bliven staen 36 sc. 6 d. gr. tsjairs mitten houde, dair die meystersse voirscr. een wairbrief of heeft van Jan Splinter, als oft gesciede, dat van desen erve in coop of in besterfte quaem, dat ment soude vervoirhuyren [3]) binnen tsjairs mit halff den renten; ende na inhout des wairbriefs, die Jan Splinter heeft van die joncfr. van Rijswijc voirscr., ende die inhout: wair dat zake, dat van den huyse ende erve, dat Jan Splinter voirscr. gecoft heeft jegen die joncfr. van Rijswijc, in coop of in besterfte quaem, als voirscr. is, dat soudmen binnen tsjairs vervoirhuyren na den recht van der hofstede; ende ten staet niet benoimt, wat hofstede dattet wesen soude of wie se beleghen heeft. Ende die Baghynen voirscr. seggen, dattet simonie is, also die joncfrou van Rijswijck ende horen voirsaten van gheenre verbuernesse gheeyscht noch gewonnen en hebben mit recht; ende noch so seggen sy, al wair dat

1) Deze had in de eerste dingtaal eenvoudig ontruiming geeischt.
2) Kb. 1406, I, 1.
3) Kb. 1450, III, 44.

sake, datter verbuernesse stonde, alst niet en doet, dat sy niet verbuert en hebben noch niet verbueren en mogen, te weten so sy ghien eygendom en hebben, die sy vercopen of erven mogen [1]), noch mit ghienen renten dese voirscr. erven belasten, mer een ygelic, die een haertstede heeft, die mach wel een mit him innemen mit hair te wonen; ende na hoer beyder doot so soude dan dat erve comen an den hof ende der kercken; ende die meystersse voirscr. hebben allen den Baghynen voirsz. dese erven ghegunt die te betimmeren ende te verbeteren, in voirwairden dat elc na sijnre doot den eygendom altijt bliven sel an der kercken; ende voir die gonst hebben die Baghynen voirscr. den meystersse totter kercken behoif elc wat an ghelde dairvoir uutghereyct de kerck mede te tijmmeren; ende by den punten voirscr. so seggen die Baghynen voirscr., al wair dat sake, dat sy eygendom hadden an den huyse voirsz., als sy niet en doen, dat nyement sijn goet also versuumen noch verbueren en mach.

3. Aldus so wysen scepenen, also die joncfr. van Rijswijc dinget, dat die erven mit datter up getijmmert is verbuert soude wesen, so sy niet versocht en zijn binnen tsjairs na uutwysinge trecht van der hoffstede; ende want sy hoir gheen brieve en vermet noch getoicht en heeft, datter enijch recht staet tot eniger verbuernesse, dat scepen connen vinden; so wysen scepenen, so sy dat niet bewysen en can mit enighen brieven, so voirsz. is, na trecht van der hofstede, datter gheen verbuernesse wesen en sel, mer dat die meestersse of dieghene, die him des vermeten, die joncfr. van Rijswijc vernoegen sellen van hoir upstal roede roede gelijc, voet voets gelijc, na dat sy dairup staende heeft; ende gheven den Baghynen die kennijnge gewonnen ende die joncfr. van Rijswijc verloren.

65. *Erfenis aan de armen geschonken: verzet der erfgenamen hiertegen.*

1. Willem Dircxz. ende Dirc Dirxz. is hoir dingtael jegen die kerckmeesters ende huyssittenmeesters van den Hoogelande ende sy clagen mit recht uptie kerckmeesters ende huyssittenmeesters voirsz., dat sy sijn sculdich uten boel te

---

1) Zie Jhr. Rammelman Elsevier, Inventaris van het Archief I, blz. 203—207.

treden ende die te ruymen also goet ende also quaet als Gheertruyd, meester Jans wijf, die aftergelaten heeft, ende Willem ende Dirc voirsz. seggen, also sy rechte erffnamen sijn van Gheertruyt voirsz. ende oick dair nyement en comt, die him vermet naere erffnaem te wesen dan sy sien; ende sy seggen, also sy poorters tot Leyden zijn ende sy poorters te borge setten willen, die den gerecht dencken sel dat sy rijck genoich sijn, of dat sake wair, dat yement him beyden mit recht uten goeden ende erffnesse winnen mocht, dat so wes goede, dat sy gheboirt ende ontfaen mochten hebben, dat sy die ter antwoirt ende te recht brengen willen; ende sy seggen, dat sy mit die borchtocht volstaen sellen. Ende sy seggen, dat alzulck bespreck ende instrument, als Gheertrudt mit enen notarius gemaict heeft, van gheenre wairde wesen en sel na den recht van der stede ende na inhout der kuer [1]); ende sy seggen na inhoudt der stede handvesten, dat sy rechte erffnamen wesen sellen [2]), also sy die nagelnaest sijn van Gheertruden voirsz.; ende sy seggen noch, also Gheertruudt voirsz. die goede beseten heeft tot hore doot toe ende men niet geven en mach ende houden, ten soude bezegelt wesen, alse recht is [3]); ende al en waren alle dese voirsz. punten niet so, en mach gheen wijf hoir verloven van horen goeden, ten sel wesen mit hoirs voichts hant. [4]) Bij alle dese voirscr. punten so seyt Willem ende Dirc voirsz., dat die kerckmeesters ende huyssittenmeesters sculdich sijn dien boel ende alle goede te ruymen, also goet ende also quaet, als die Gheertruudt voirsz. aftergelaten heeft, of hondert nobel dairvoir te geven.

2. Die kerckmeesters ende huyssittenmeesters van Sinte Pancraes, die is hoir dingtael jegen Dirc Nannenz. kinder; ende seggen na uutwysinge der hantvesten, die zij hebben van mynen genadigen heer [5]) ende van der stede van Leyden, ende na uutwysinge hore brieve, die sy dairof hebben, ende also dit aelmis goet is ende sy dairtoe geset sijn totter armen behoef te bewaren, so seggen die kerckmeesters ende

---

1) Kb. 1406. III, 22.
2) Kb. 1450. I. 8,
3) Kb. 1406. III, 22.
4) Onbeschreven recht. Nortier, blz. 87 vlg.
5) Handvesten van 1366, 1368 en 1382. Jhr. Rammelman Elsevier, Inventaris van het archief I, blz. 171 en 178.

huyssittenmeesters voirscr., dat sy die goede besitten ende bewaren sellen totter armen behoef ende nyement anders na uutwysinge hoir hantvesten ende brieven [1]).

66. *Landhuur.*

1. Florijs Danel is sijn dingtael jegen Jan Lodewijxz. ende Florijs seyt, dat hy in sijnre pandijnge bliven sel ende hy te recht gepant heeft ende Jan Lodewijxz. tonrecht geweert heeft; ende seyt reden, wairby ende wairom, also hy gepant heeft om een wilh. scilt van lanthuyr [2]), die is binnen tsjairs, ende so Jan Lodewijxz. een dach van weer jegen him begeert heeft, die den scout him leyde ten naesten dingedage [3]), ende want die scout synen dingedag hilt dairna, alse recht [4]) was, ende vol uutdinghede ende Jan niet voirt en quam ende heeft Florijs ofgeclaicht als recht is, so seyt Florijs, dat hy in sijnre pandijnge bliven sel; ende noch so seyt Florijs, wair dat sake, dat hy dair niet mede volstaen en mochte in synen recht, dat hy sijn win ende sijn hout dairtoe doen wil van den lanthuyr na den recht van der stede.

2. Jan Lodewijxz. dingtael is jegen Florijs Danel ende Jan seyt, dat hy vry van der pandynge sel wesen by drien punten; dair dat eerste punt of is, dat Jan Lodewijxz. dat lant, dair Florijs Danel die renten of gepant heeft, wel gecoft heeft [5]) ende dat wel betugen sel mit goede wittachtigen tugen jegen Jan, synen broeder, die God genadich sy. Dat anderde punt is, dat Florijs Danel voirsz. Jan Lodewijxz. voirn. eerst sal winnen uten eygendom van den lande, want Jan voirsz. dit lant, dair Florijs voirsz. die renten of gepant heeft, beseten heeft over eyghen 7 jair lanck ongemoeyt van yement [6]). Dat derde punt is, dat Florijs Danel voirsz. gepant heeft ende hy sijn pandijnge niet en heeft laten teykenen, als recht is, [7]) ende dat dat een goede kuer is, dat men binnen 14 dage die pandijnge keren mach, als Jan Lodewijxz. voirz. gedaen heeft. By den punten

---

1) Het zeggen ontbreekt.
2) Kb. 1406. I, 3.
3) Kb. 1406. III, 13.
4) Kb. 1450. III, 24 en 25.
5) Kb. 1406. III, 24.
6) Kb. 1406. I, 1.
7) Kb. 1450. III, 24 en 25.

voirscr., so seyt Jan Lodewijxz., dat hy vry wesen sel van der pandijnge.

3. Aldus so wysen scepenen, dat Jan Lodewijxz. vry sel wesen van der pandinge na den tuge, die scepene dairof gehoirt hebben, behoudelic dat Jan Lodewijxz. mit synen eedt houden sel, dat hy dat lant wittelic ende wel gecoft heeft ende wel betailt heeft. Doet Jan sijn eedt, so geven wy Jan Lodewijxz. die kennijnge gewonnen ende Florijs verloren.

67. *Het gerecht als scheidslieden.*

Dit is zulck seggen, als tgerecht van Leyden geseyt hebben twisken die kerckmeesters ende huyssittenmeesters van Sinte Pancrais kerck an die een zyde ende Gheertrudt meester Jans wijfs erffnamen van hore moeder weghen an die ander zyde; so sy des an beyden zyden an den gherecht tot enen genoege gebleven sijn, is tgherechts seggen, dat die kerckmeesters ende huyssittenmeesters Gheertruyden erffnamen van hore moeder weghen uutreycken sullen twisken dit ende onser Vrouwendaghe te Lichtmisse naistcomende 36 Phil. scilde of payment hore wairde, behoudelic dat dieghene, die dit geld bueren sellen, goede zekere borge setten sullen, wairt datter enyghe erffnamen quamen, die beter recht van der erffnesse hadden dan sy, dat sy dan dit voirsz. gelt weder te borde brengen sellen; ende tgherecht sellen behouden voir hoir onlede elk hoir 18 sc. Ende dese voirsz. 36 ph. sc. sellen ontfangen Dirc Dirxz. een derdendeel, Willem Dirxz. een derdendeel ende Clemeyns Reyners een derdendeel.

68. *Scheiding van tafel en bed.*

Overmids twiedrachticheyt, die Ghijs Jan die Vechtersz. ende Katrijn, sijn wijf, tot veel stonden mit malkander ghehadt hebben, so is Ghijs ende Katrijn voirsz. gecomen voir den gerecht van Leyden ende hebben malkander quyt gescouden ende sellen van malkander wesen ende bliven, totter tijt toe oft God gevoichde ende hoir beyder magen ende vrienden hem weder vergaderden; ende Ghijs heeft geloift voir den gherecht, dat hy na Katrijn, sijn wijf, niet talen of moeynesse doen en sal, also lange als sy van malkander sijn; ende wair dat zake, dat Ghijs Katrijnen hierenboven enige moeynesse dede ende dat tgherecht ter wairheyt bevijnden conde mit wittachtigen tugen, so soud men dat an Ghijs corrigieren by den

gherechte, sonder him dat te verdragen in enygher wijs. Voirt sint voirwairden, wair dat sake dat Ghijs ende Katrijn, sijn wijf, enijgh goet anbestorven, also lange als sy gesceyden sijn, van yement, dat sal men altijt deelen half ende half, te weten Ghijs deen helft ende Katrijn dander helft. Dit is ghedaen upter stede huys voir den alinge gerechte ende hebbent geloift te houden an scouten hant.

69. *Onschoude.*

1. Vranck Lodder is sijn dingtail jegen Clais Paids ende Vranck seyt, dat hy tot sijnre onscoude comen sel na den recht van der stede, also als Clais Paids voirsz. scepene noch scepenebrieve up him sprekende heeft, ende Vranck seyt, dattet van rechts wegen behoirt tot allen tyden, als enijch van den poorteren den burghermeesteren begheert, dat sy hem sculdich sijn te verantwoirden [1]), den armen gelycken den rycken, ende so Clais Paids voirsz. uutgesent is mit Vranck voirsz. by beveel van den burghermeesteren up syne cost ende niet upter stede cost, by die reden so seyt Vranck, dat hy him niet sculdich en is. Hierenboven so heeft Clais Paids Vranck voirsz. mit recht angesproken voir dienst, die hy Vranck gedaen heeft, dair Vranck voirsz. of bekent heeft een phs. scild, die onder scepen leyt, dairup gewijst wort mit scepenevonnesse, dat hy mit dat beken tot sijnre onscoude comen sel ende die stede Clais voirsz. dat voirt loven sel, also als Clais voirsz. van der stede weghen uutgesent is ....

2. Clais Paids is sijn dingtail jegen Vranck Lodder ende Clais seyt, datter ghien onscoude geschien en sel, also als Clais voirsz. by den recht mit Vranck voirsz. vergadert is, ende dat men him loven sel by den recht, also Clais voirsz. dat bewysen sel mitten ouden burghermeesteren; ende also die oude burghermeesteren Clais voirsz. in hoir rekenijnge niet geset en hebben ende hem niet geven en wouden ende hebben Clais up Katrijnen hieten gaen, so seyt Clais voirsz. dat men hem geven sel die tien scilde, dair hy Vranck voirsz. om beclaicht heeft, of so veel mijn, als den gherecht goet duncken sal. [2])

---

1) Kb. 1406. II, 4.

2) Het vonnis ontbreekt. Naast beide dingtalen staat „ghedadinct."

70. *Goederen van weezen.*

1. Jacob Barenz. is sijn dingtail jegen Gherijt Andriesz., also als Jacob voirsz. geclaicht heeft up Jacob van Zonnevelt, also Jacob voirsz. geseten heeft in der vierscair, dair Jacob Barenz. pande upgedragen heeft an Marritgen Coman Damen buel, ende Jacop van Zonnevelt geseyt heeft, dat hy dairof segelen soude. Also Jacob Barenz. dat voirsz. boel mit recht verwonnen heeft ende so Jacob Barenz. dat bewysen sal mitten burghermeesters, die up die tijt waren, dat sy up die tijt een weet dairof hadden, ende die burghermeesters ende die voichde van den onmondighen kinderen overgaven [1]), wes dieghene mit recht ofgewonnen wort, die dair selffmondich sijn, dat sy dat mede doen sellen voir die onmondighen kinderen, ende Jacob seyt, dat hy bewijsen sal dat die selffmondighe een weet hebben; by dese reden seyt Jacob Barenz., dat men him sculdich is sijn brief te besegelen.

71. *Erfenis.*

1. Femeyns Reyners wedewy mit hoirs gecorens voichts hant, die is hoir dingtael van den aenvanck, die sy gedaen heeft an alzulck gelt, als Dirc Dirxz., Willem Dirxz. ende Dirc van Zijl tsamen ontfangen hebben ende hebben geloift mit gesamender hant ende elk voir all, wair dat sake dat dair yement quame, die him vermaet nare erffnaem te wesen [2]) van Gheertruudt meester Jans wijf was, dat sy dan dat gelt weder te borde brengen souden, dair die somme of beloipt 27 sc.; ende seyt, dat men dat int kennijngboick wel bewysen sel, als voirsz. is, so seyt Femeyns voirsz., dat sy hoir hant te recht an tgelt geslegen heeft ende Dirc ende Willem voirsz. tonrecht ofgeslegen hebben, ende seyt reden wairby, te weten dat Gheertruut voirsz. ende Meyns voirn. waren susterkinder ende broeder, aldair Dirc ende Willem voirsz. him niet naere en vermeten te wesen dan afterskint; ende Meyns voirsz. die hoopt, dat ment in der wairheyt wel bevinden sal, dat Dirc Nannenz., Willem ende Dirx vader, een bastayrt was; so seyt Meyns voirsz., wat van een bastayrt wedercomt, dat dat geen

---

1) Kb. 1406. II, 17.
2) Kb. 1406. I, 7 en Kb. 1450. I, 8. Zie N°. 67.

erfnesse nemen en sel; al en wair dat niet so, seyt Meyns voirsz., so sy die naghelnaeste is, dat sy hoir hant te recht angeslegen heeft ende dat dien brief van Boudijn Fyenz. hair niet deren en sel, also sy dat mit beteren besceyde bewysen ende betogen sel, dat hoir ouders anders hieten dan in den brief gescreven staet ende Boudijn selve een saeck is.

2 .... seggen, dat Clemeyns tonrecht hoir hant an tscouten roede gesleghen heeft ende dat sy die hant mit recht geweert hebben; reden wairby ende wairom: also Clemeyns mit Dirc Dirxz. ende Willem Dirxz. te samen gecomen sijn voir den gerecht mit horen bescheyt, dat sy van horen magen gebrocht hebben, dair kenne Clemeyns, dat Dirc ende Willem voirn. in der erfnesse bestorven waren also nae als sy was; ende Clemeyns die maecte Dirc ende Willem voirn. machtig dat recht te vorderen hoir andeel, gelijc of sijt selve wair, tegen die goodshuysmeesters van Sinte Pancraes ende tegen die huyssittenmeesters van Sinte Barbara ....., so seggen sy, dat sy niet naere wesen en zel dan sy hoir selven an den recht voir scepen bekent en heeft .....; ende also sy dit bewijst hebben mit horen magen, als mit Jacob Heynrixz. ende Heynric Heynrixz., synen broeder, die dat ten heylighen ghesworen hebben, so menen sy, dat him ghien tuuch deren en sel [1]), sy en zellen uut onser maechschip geboren wesen, of sy zellen onse maechschip beter kennen ende onderwysen, bet dan sy gedaen hebben.

72. *Goederen van weezen.*

2. Gerijt Andriesz. die is sijn dingtail, als een voicht van Marritgen Coman Damen kinderen by beveel van den poortmeesters, ende Gerijt voirsz. seyt, dat Jacob van Zonnevelt niet sculdich en is den brief te zegelen; ende seyt reden, wairby ende wairom: te weten also dat een recht is van der stede, dat men nyement verwinnen en mach mit recht, hy en sel een weet hebben, alse recht is [2]), ende also dit onmondighe kinder sijn en gheen onmondich kint uut sijn goet versuymen noch verbueren en mach, eerdat sy tot horen mondighen jaren gecomen sijn, ende so Jacob Barenz. him vermet in sijnre dingtail, alsdat die kinderen verwonnen sijn, alse recht is,

---

1) Nortier, blz. 62 vlg.
2) Onbeschreven recht. Zie N°. 70.

dair Gerijt up antwoirt, dat dat niet en is, also Heyn Reynersz. ende den poortmeesters niet anders geseyt en hebben dan dat die oudste kinderen bekenden, dat dat die jonxste wel mede doen zellen; ende so die oudste kinderen voir den recht niet bekendt en hebben, dattet van gheenre wairde wesen en sel ende dat men dien brief niet segelen en sel.

3. Aldus so wysen scepenen na den tugen, die wy gehoirt hebben, dat die weeskinder geen weet gehadt en hebben, alse recht is, so geven wy die weeskinder die kennijnge gewonnen ende Jacob voirsz. verloren.

73 *Scheidsrechters.*

1. Dirc Willem Borts ende Willem Bort, sijn broeder, sijn hoir dingtail jegen Jacob Rijswijck ende sy seggen, dat sy in hore pandinge bliven sellen, also sy gepant hebben om die beterscip [1]) van den scilden, als van 702 scilden na uutwysinge des seggens ende sceydinge, die dairof is, also dat seggen uutwijst, dattet sel wesen totter seggers verclaringe, ende so die seggers verclairt hebben, dat sy sellen hebben 14½ plack voir den scilt, ende sy niet meer ontfangen en hebben dan 14 plack, ende also Jacob voirsz. sijn 18 sc. niet onder scepenen geleyt heeft binnen staende vierschair [2]), by desen reden so seggen sy, dat sy in hore pandijnge bliven zellen na den recht van der stede.

2. Jacob Rijswicx dingtail is, dat Willem Borts kinder him tonrecht gepant heeft ende Jacob voirsz. te recht geweert heeft, by reden dat Dirc Bort, Willem Bort ende hoir zwagers geloift hebben voir scepene ghien gelt noch brieve te ontfanghen, sy souden quytsceldinghe doen Florijs van Bosschuysen van sulken coop, als hy gecoft heeft jegens Willem Bort, ende dat niet geschiet en is; ende omdat Dirc Bort ende Willem Bort gepant hebben om overquistinge van gelde, dat die segsluyde geseyt souden hebben, dair Jacob voirsz. an die segluyde hant nye geloift noch verlooft en heeft; ende dairtoe gheen scepen Jacob voirsz. overquystinge van gelde overgheseyt en hebben; by alle dese punten ende reden seyt Jacop voirsz., dat hy vry van der pandinghe wesen sall.

---

1) Kb. 1545. IV, 48.
2) Kb. 1450. III, 24 en 25.

3. Aldus so wysen scepene, also Jacop Rijswick voir scepenen overgegeven heeft, so wat scepen hem overwijsden dat hy dat betalen ende geven soude; ende so scepenen gewijst hebben, dat die segluyde dat sculdich sijn te verclaren; ende so die segluyden verclairt hebben, dat hy gheven sel voir elke scilt 29 groot, so geven wy Dirc Bort ende Willem Bort die kennijnge gewonnen ende Jacob verloren.

74. *Borgtocht.*

1. Jan Rycken dingtail . . . . , want die kuer [1]) inhout, dat alle scepenebrieve, die roeren van borchtocht, niet uut hore macht gaen en zellen, voir die tijt dat sy ontheven sijn van hore borchtocht; ende so Jan Rijckenz. desen brieff als een borge betailt heeft ende hy hem heeft doen teykenen int scatboeck, dair Jan voirsz. sijn eet toe doen wil, dat hy dair niet of ontfangen en heeft, so seyt Jan, dat sijn brieff van wairde ende in sijnre macht wesen sell.

2. Haedwy Coenen . . . , dat den brieff van gheenre wairde wesen en zel . . . , also Jan voirsz. dat niet bewysen en mach . . . , dat hy den voirsz. brieff betailt heeft . . . , wanttet een recht ende out haircomen is, dat so wye in borchtocht gelt voir enen anderen [2]), dat hy den brieff, dair hy borge in is, voir den scout ende scepenen ontfanghen sel ende selse hem laten overgeven mit recht mede te winnen ende te verliesen, in allen schijn als die principael, dien men tgelt sculdich is, soude mogen winnen opten borge, ende dairoff den enen brieff doir den anderen steken, als dat behoirt, in geteykenesse dat hy voir den saeckweldige betailt of scade geleden hadde . . . . . .

3. Aldus so wysen scepenen, alsoe Jan Rijckenz. enen brieff heeft doen teykenen int scatboick, die hy seyt, dat hy voir synen broeder in borchtocht betailt heeft, ende soe hy dat niet bewijst mit scepen noch mit scepenebrieven, dat hy den brieff betailt heeft noch dat hem den brieff mit recht niet overgegeven en is mit saeckweldigen, die men sculdich was, soe sel den brieff te niet ende van gheenre wairde wesen; ende

1) Kb. 1406. III, 17.
2) Onbeschreven recht

geven Haedwy die kennijnge gewonnen ende Jan Ryckenz. verloren.

75. *Getuigenis op het sterfbed.*

Item so Fie, Willem van der Lanen wedewy, geclaecht heeft up Teete Willem Florijsz. om gelt, soe dat Willem Florijsz. bekent heeft in sijn uterste, [1]) soe wysen scepene, dat Teete voirsz. by hore consciencie dit voirsz. gelt uutreycken ende betalen sel denghenen, die sy meent, datter die beste reden toe heeft.

76. *Slechte munt.*

Item soe tgerecht van Leyden in der wairheyt vernomen hebben, datter viel hagemunten van zilver uutcomen, die niet wairdich en zijn, dair men se voir uutghift, soe gebiet tgerecht dat men gheen zulveren gelt after een Sonnendage over achte dage naist comende uutgeven noch innemen en zel anders dan in Vlaender, in Brabant, in Hollant, in Vranckrijc ende in Engelant gemunt ende geslagen sijn, up dat zulveren gelt verbuert te wesen by den alinge gerechte. 25 Aug. 1441.

77. *Aanklacht van den baljuw tegen een poorter wegens vechten te Katwijk.*

1. Item soe claget die bailiu van Rijnlant over Gherijt Hasselair, dat hy gewapenderhant heeft geweest tot Catwick, aldair huysvechtinge geschiet is an Dirc Dijbbouts huys ende an Jacob Brootbackers huys, dair hy an verbuert heeft 10 pt. of wes, dat die scepenen wysen, dat recht is; ende seyt, dat die hantvesten van der stede inhouden [2]), wairt dat enijch poirter bruecte buten der vrihede ende onbesaect hem volbode voir scepene, dat hy soude staen onder scepenevonnesse ende onder niement anders, soe seyt die bailiu, dat hy zulke boeten, als hem scepenen onderwysen souden, wair dat hy binnen der stede ghebruect hadde, dat hy die buten gelden sell; want alle bruecken berecht sellen wesen ende die hantveste niet en inhout, soe wie dair onbesaect incomt, dat hy quyt sel wesen, mar hebben sel oirdel van scepen.

---

1) Nortier, blz. 68.
2) Privilegie 1266. Oorkondenboek II, 151.

2. Gherijt Hasselair die is sijn dingtail jegens den bailiu van Rijnlant ende Gherijt voirsz. die seyt, dat hy die huysvechtinge onsculdich is ende dat hy dair vry ende quyt of wesen sell ende dat hy den bailiu van Rijnlant totten recht niet antwoirden en zel; ende seyt reden wairom, also Gerijt voirsz. een poorter tot Leyden is ende onbesaect binnen der stede van Leyden gecomen is ende heeft hem aldairof volboden voir scepenen, ende Gerijt voirsz. seyt na inhout der hantvesten, die onsen genadigen heer van Bourgongen der stede van Leyden ende horen poorteren gegeven heeft [1]), dat alle hantvesten, privilegien ende oude costumen, alsoe die stede van Leyden van ouden haircomen gehadt hebben van synen voirvaderen, die graven of gravinnen te Hollant geweest hebben, ende also onse genadighe heer van Bourgongen die geloift heeft te styven ende te sterken ende niet te verminderen, soe seyt Gerijt voirsz., alsoe die oude costume ende rechte geweest hebben, soe wanneer enyge poorteren van Leyden buten der stede van Leyden gescheel gehadt hebben ende onbesaect binnen der stede van Leyden comen ende alsoewie poorter van Leyden van enygen bailiu mit recht dairof ingewonnen heeft geweest, soe seyt Gerijt voirsz. by den punten voirsz., dat hy den bailiu mit recht niet sculdich en is te antwoirden.

3. *(De schepenen stellen om de door hem opgegeven redenen den aangeklaagde in het gelijk.)*

78. *Schatting.*

Clais Dirc Hazenz. is sijn dingtail jegen Poes Stevensz. ende Clais voirsz. seyt, dat die scattinge dair niet geschien en sall, alsoe Poes voirscr. recht spreckt mit enen scepenebrieff van verwonnen scoude, aldair Clais voirscr. gheen weet of en heeft, alse recht is, dat men hem bewysen sal mitten bueren of mit enigen poorteren, ende seyt, dat zijn wijf noch niement sijn goede versuymen en mach, hy en sal selve een weet hebben, alse recht is [2]), ende alsoe alst een recht is, dat men niement panden en mach dan mit scepenebrieven, die van wairden sijn, soe seyt Clais voirsz., alsoe hem gheen weet

1) v. Mieris IV, 1048. Zie over de bevoegdheid der schepenbank: Nortier blz. 98 vlg. en mijne Holl. stad in de Middeleeuwen, blz. 98 en 219.

2) Kb. 1406. III, 6 en 10 en Kb. 1450. III, 24.

gedaen en is, alse recht is, dat dien brief van gheenre wairde wesen en sall ende dat die scattinge dair niet geschien en sall.

2. Poes Stevensz. is sijn dingtail jegen Clais Dirc Hasenz. ende Poes voirsz. seyt, dat men hem scattinghe sculdich is te doen, ende seyt reden, wairby ende wairom, also hy Clais voirsz. gepant heeft an alle sijn roerende goede ende an sijn poortrecht an tien Wilh. sc. van verwonnen scoude [1]), aldair die pandinge hoeren vollen stal of ghestaen heeft na den recht van der stede, aldair Clais voirsz. gheen weer op gedaen en heeft binnen 14 dagen, alse recht is; hierentenden soe heeft Poes voirsz. den scout, soe hy een rechter was van sheren weghen, upgedragen ende den scout heeft Poes voirsz. die pande te goede gescouden ende heeft hem een dach van scattinge geleyt; by den punten voirsz. soe seyt Poes voirsz., dat hy scattinge hebbe, alsoe Claisz. voirsz. van der pandinge niet ter weer gecomen en is, soe voirsz. is.

3. Item so wysen scepenen, alsoe Poes Stevensz. Clais Dirc Hasenz. verwonnen heeft mit volre clagen ende dairnae soe heeft Poes voirscr. gepant an sijn ymboel ende die pandinge horen vollen stal gestaen heeft ende den scout upgedragen heeft mit recht ende die scepen hierof gehoirt hebben, datter sculde is, so geven wy Poes Stevensz. die kennijnge gewonnen ende Clais verloren, behoudelic dat Poes voirsz. synen eedt doen sel, dat die sculde soe groot is.

79. *Morgengave.*

1. Heynric Pietersz. dingtail is, soe hy des gemachticht is van Florijs Gerijtz. mit enen scepenbrief, als erffnaem van Huge Simonsz., ende seyt, alsoe Ghijsbrecht, Huge Symonsz. wedewy, hem toespreect om 40 croonen, die sy eyscht van morgengave [2]), dair sy scepene noch scepenebrieve of en heeft, dair hy onsculdich of is, ende seyt, dat sy die 40 cronen niet bueren en sal van dien morgengave, alsoe sy scepene noch scepenebrieve dairof en heeft, ende alsoe Huge ende Ghijsbrecht gecomen sijn voir den gerecht ende hebben malkander gemaict een somme van goeden mitter stede zegle, dair somme van den goeden in benoemt staen, ende die somme bynae soe

1) Kb. 1406. III, 20.
2) Appendix Kb. II, 7.

groot is, als Hughe voirsz. in sinen lesten live gelaten heeft, ende sy in den brieff nergent geeyscht en hebbe enige morgengave, so seyt Heynric voirsz., dat sy gheen bewysijnge noch morgengave dairof bueren en sall ....

2. Ghijsbrecht.... jegen Heynric Pietersz. of tegens diegene, die mit hem die erffnesse jegen Florijs Huge Simonsz. oem gecoft hebben ...., dat sy sculdich sijn voirt te gaen ende hoir morgengave te maken uten gereetsten goeden, die Huge ..... aftergelaten heeft, ende alsoe Hughe voirsz. hoir besliep in den ambocht van Voirschoeten ende hair gemaect heeft 40 gouden Vrancrijxse croonen te morgengave up hair bruutstoel, soe seyt Ghijsbrecht, soe sy die morgengave sterken wil mit horen eede ende dat te betugen mit goede wittachtigen tugen ...; ende want men te lande mit tuge een ygelic zijn morgengave ofwinnen mach [1]) ....; ende zy hoipt, dat sij van den brieff *(voor hare overige aanspraken)* geen borge sculdich en is te setten, wanttet geen costuyme en is [2]).

3. ..... alsoe Hughe sijn wijff buten der stede beslapen heeft ende hoir up hoir bruutbedde tot hoir morgengave van Huge 40 croonen gemaect was, dat wel betuucht is, soe hebben wy scepenen mitten mannen van den lande dairup beraden; ende naedat dat burengericht geschiet is ende na den tuge, die wy dairof gehoirt hebben, soe geven wy Ghijsbrecht die kennijnge gewonnen ende Heynric verloren.

80. *Panding.*

..... ende wanttet wel bekuert is, dat gheen scepen langer hoegen sellen dan 12 weken [3]), ...

81. *Getuigenis van een Raad van Holland.*

Eerbaere heeren gelieve te weten, hoe datter een kennijnge steet tusschen Heynric van der Does ende Dirc van der Does an deen syde ende Clais Hugenz. an die ander syde, roerende van coop van lande; ende want ic [4]) heren Gerijt van Poelgeest gebeden hebbe, dat hy voir scout ende scepen seggen woude, hoe dattet dairmede wair ...., dair heer Gerijt of

1) Onbeschreven recht.
2) Onbeschreven recht.
3) Kb. 1450. III. 9.
4) Wie is die „ic"? Waarschijnlijk de baljuw van Rijnland.

getuucht heeft, dattet in den raet gewijst is, dat dit lant thyns geven sal . . . ; ende ic hoepe, dattet den scout ende scepen wel te gedeyncken is tselve, dat heer Gherijt voirn. getuucht heeft.

82. *Vonnis van den raad van Holland.*

Na de beide schepenvonnissen staat:

Gesien ende gevisiteert die dingtail ende vonnesse van den scepenen van Leyden, die voirscr. staen, ende die redene van beyden zyden [1]), soe hebben die rade mijns genadichs heren van Bourgongen, gestelt ten saken sijnre lande van Hollant, gewijst, dat die vier scepenen, die Jacob van Bleyswijc die kennijnc gewijst hebben gewonnen, wail ende rechtvairdelic gewijst hebben ende dat dairom Jacob voirsz. sculdich is in Wijburch Jan Splinters boel te wesen, als een voecht van sijns wijfs wegen. 2 Aug. 43. By den heer van Lalaing, governeur, dairby waren, heer Gerijt van Poelgeest, Willem van Naeldwijc, meester Heynric Utenhove, meester Lodewijc van der Eecke, Willem Engebrechtsz., rentmeester generael, Florijs van Kijfhouck, Jan van der Wye ende ic, Dirc Boudijnsz. van Zweten.

83. *Echtscheiding.*

1. Nijs Pietersz. dijngtail is tegen Dieuwer Clais dochter, synen wive, ende Nijs seyt, dat sy antwoirden sel ende dat dair ghien onscoude geschien en sal; ende seyt reden wairom, alsoe sy gescheyden sijn voir den provisoer [2]), soe seyt Nijs voirsz., dat sy sculdich is mit hem te deelen van den groten totten cleynen van zulker goeden, als hem beyden toebehoren, ende alle sculden, die sy beyde sculdich sijn, samen te betalen, ende Nijs seyt, dat sy niet bewysen en sal mit scepen of mit scepenebrieve, dat hoer beyder goeden yet gedeelt sijn; ende Nijs seyt, dattet een recht van der stede is, dat gheen man sinen wive noch gheen wijf horen man voirdel maken en mach [3]), ten sal wesen besegelt mit twie scepenzegelen ende mitter stede segel. Bij dese reden seyt Nijs voirsz., dat sy antwoirden sel ende datter gheen onscoude geschien en sal ende

---

1) Nortier, blz. 100.
2) Nortier, blz. 103; v. Limburg Brouwer, Bourg. Ch. blz. 22.
3) Append. Kb. II, 7 en Kb. 1406. III, 21.

hem deelinge doen na den recht van der stede of 200 scilden dairvoir te geven.

2. Dieuwer Claisdochter is hoir dingtail tegen Nijs Pietersz. ende Dieuwer seyt, alsoe Nijs hoir toesprect mit recht van eenre sake, dair sy onsculdich of is, ende seyt, dat sy dairof tot hoer onscoude comen sel na den recht van der stede ende nae uutwysinge der kuer, alsoe teen recht van der stede is, wair scepene noch scepenebrieve en sijn, dat men comen sel tot sijnre onscoude [1]) . . . .

3. Aldus so wysen scepenen, alsoe . . . . . gescheyden sijn voir den provisoer ende die sceydinge uutwijst, dat sy gescheyden sijn van horen goeden, ende alsoe dair gheen deelinge van den goeden geschiet en is, ... , soe sallen Nijs ende Dieuwer voirsz. delen alle goede, die sy op die tijt te samen hadden ende alle insculden ende uutsculden, die sy onder hem beyden up die tijt sculdich waren, eer sy sceyden; ende geven Nijs die kennijnghe gewonnen ende Dieuwer verloren.

84. *Kenningboek als bewijsmiddel.*

Jacob Hughenz. . . . . seyt, dattet gelt, dat onder scepenen leyt, van synen lijfrenten gecomen is ende dattet hem toe behoirt na den recht van der stede [2]) , . . . ende Jacob seyt , dat Jan niet bewysen en sall mit scepen noch mit scepenebrieven noch mitten kennijncboek [3]) noch mit gheenen brieven , gheestelic noch wairlic , . . .

85. *Beset.*

Coppenan Dirckz. is sijn dingtail tegen Florijs Willemsz. ende Coppenan seyt ende claget op zulc beset goet , als hy mit recht heeft doen besetten op synen groint om 25 phs. scilden, alse van sijnre huyr [4]), om sekerheyt dairoff te hebben tot synen dagen, dair hi sijn win ende hout toe doen wil; ende seyt , doet hy sijn win ende hout , alse recht is ende scepene wijsden , datter geen onscoude geschien en sel.

(ghedadinct.)

---

1) Kb. 1450. III , 27.
2) Onbeschreven recht.
3) Nortier , blz. 68.
4) Kb. 1406. I , 2 ; Kb. 1450. III , 12.

86. *Beset.*

Willem Jacobsz. dingtail is tegen Mathijs die stienplaetser, alsoe Mathijs voirsz. claget op zulc beset goet, dat Jan Ghybenz. toebehoirde, alse van huyshuyr, dat hy niet gehouden noch beset en heeft op sijn groint, alse recht is, dair Willem Jacobsz. up seyt, dat Mathijs dair niet an gehouden en sal wesen ende dat men dat goet scatten sel na den oudsten brieve of na den recht van der stede [1]), by dese reden seyt Willem voirsz., dat hy dairan gehouden sel wesen ende dat hy die scattinge hebben sel na den recht van der stede, alsoe hy die oudste brieven heeft.

2. Thijs Dircxz. is sijn dingtail up zulc beset goet, als hy onder Jan Wermboutsz. heeft doen besetten om sekerhede te hebben van huyshuyr, dair die huyr of is 3 pd., dair Jan Ghybenz. sijn huys om gehuyrt hadde een halff jair, ende soe Jan Ghybenz. geruymt is mitter dagerheyt ende dat goet dan op die tijt in den huyse bleeff, doe hy ruymde, gelijc voirsz. is, ende Jan Wermboutz. dat goet uten huyse gehailt heeft totter geenre behoeff, dier in gerecht is, ende alsoe Willem Tybis hem vermet, dat hy dair an gehouden sel wesen mit een scepenebrieff voir yement anders, [2]) dair Mathijs up seyt, dat hem dien brief niet deren en sel, alsoe dat goet binnen sijns selffs huys was ende alsoe dat een recht van der stede is, dat die huyshuyr gaet voir ander sculdenairs in scattinge [3]); ende want Willem Tybis dat goet mit scepen niet toegescat en is, soe seyt Mathijs, dat hy deran versekert sel wesen voir sijn huyshuyr ende voir sijn besetgelt.

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe dat huysraet uten huyse gedregen is by goetdencken des scouts ende des gerechts totter geenre behoiff, dier in gerecht is, ende als dat huysraet in den huyse is, soe selt dair bliven totter geenre behoiff, dier in gerecht is; ende geven Thijs die kennijnc gewonnen ende Willem verloren.

87. *Inleggen.*

Aldus soe wysen scepenen, alsoe Block Pietersz. ende Gijst-

---

1) Kb. 1450. III, 24.
2) Kb. 1406. I, 2 en 12; Kb. 1450. I, 2.
3) Onbeschreven recht.

gen, Ghijsbrecht van Zwetens knecht, tegen malkander gescheel gehadt hebben ende tegen malkander dairom inlagen [1]) ende want Ghijstgen, Ghijsbrecht van Zwetens knecht, uutgegaen is sonder borge te setten ende Ghijsbrecht van Zweten, die een rechter doe ter tijt was, ende Ghijstgen voirsz. tot Ghijsbrechts huys ingelegen heeft, soe sel Ghijsbrecht van Zweten ten heyligen zweren, dat hy Ghijstgens borge niet en was ende nyement en weet, die sijn borge is, noch dattet by sijn consent niet geschiet en is; ende als Ghijsbrecht voirsz. den eedt gedaen heeft, soe sel die vrede uut wesen na inhout der kuere van den inlegghen.

88. *Panding.*

2. ... ende Aernt nye genoemt heeft die somme, hoeveel hy gepant heeft, ende Ghijs seyt, dat enen ygeliken sijn somme groten sal, dair hy om pant [2]), dat een ander weten mach, wair dat hy sijn scade mede scutten sal, ... ende oick dat men ghien overjarige huyr panden en mach [3]), die van wairden wesen sel, tensy dat die huyrman of bruucker hemselven verwilkert heeft voir scepen of voir den bode, hetsy in stede of in dorpe, alsoedat hy hem mit gheenen recht dairof verweren en sal; oick soe seyt Ghijs Jansz., dat scout noch scepenen sijn recht noch nyements recht wechgeven noch verminderen en mogen buten den saeckweldigen [4]).

89. *Aanklacht tegen oudschepenen.*

Teete Willem Florijsz. wedewy, die is hoir dingtail tegen sommige van den ouden scepenen, alse..., die up die tijt in der vierscair waren als scepen, doe Tete voirsz. hoir derde clage dede, als up die segsluyde, te weten up ...., om een seggen te besegelen tusschen Clemeyns van Bergen ende Aelwijn van Bergen, hoir man, an die een zide ende Tete Willem Florijsz. wedewy mit horen kinderen, die zy gewonnen heeft by Willem Florijsz., an die ander zyde of elcx van den voirscr. segsluyden 100 scilden dairvoir te geven, dair die voirsz. scepenen of gewijst hebben, sijn zy ge-

1) Kb. 1406. IV, 10 en 11 en Kb. 1450. IV, 16.
2) Onbeschreven, vgl. Kb. 1450. III, 24.
3) Kb. 1406. I, 2 en Kb. 1450. I, 2.
4) Onbeschreven.

claicht ende beclaicht, alse recht is, ende hebben zy een weet, alse recht is, ende en comen sy niet voirt binnen staende warf ende verantwoirden hem, alse recht is, dat Teete voirsz. hoir clage gewonnen sal hebben, dair Coppenanne der stede bode of getuucht heeft, dat sy gedaicht sijn ende een weet hebben, alse recht is. [1]) By dese voirsz. punten soe seyt Tete, dat die voirsz. scepenen sculdich zijn voirt te gaen ende van der derder clage te bezegelen, alsoe sy niet voirt gecomen sijn, of elcx 100 scilden dairvoir te geven.

2. Wermbout Jansz. is sijn dingtail tegen Tete Willem Florijsz. ende Wermbout seyt, alsoe Jan van den Woude ende Pieter Florijsz. voir Florijs van Bosschuysen, als een scout, ende voir Wermbout voirsz. ende voir Jacob Gerijtz., als scepenen, geweest hebben ende hebben voir der derder clage hoir seggen uutgesproken ende dairnae soe heeft Tete voirsz. hemluyden noch doen dagen, des hebben Jan van den Woude ende Pieter voirsz. noch hair uutsprake overgegeven in gescrijfte, des geopenbairt wort in der vierscair voir der derder clage, die Tete voirsz. dede. By dese reden seyt Wermbout voirsz., dat hy dair niet sculdich en is of te segelen ende van den 100 scilden te comen tot sijnre onscoude na den recht van der stede.

3. Aldus soe wysen scepenen, dat Wermbout Jansz. kennet, dat hy dairby geweest heeft, dair dat vonnesse van der derder clage in der vierschair geweest is, soe sel Wermbout voirsz. den brief bezegelen; ende ist dat Wermbout voirsz. seyt by zynen eede, dat hy in der vierschair niet en was noch van den vonnesse van der derder clage niet en weet, dattet gestreken wort, dat hy dan den brieff niet bezegelen en sal ende van den 100 scilden comen tot sijnre onscoude; ende doet Wermbout sijn onschoude, soe geven scepenen hem die kennijnc gewonnen ende Teten verloren.

90. *Ontruiming.*

1. . . . . By dese reden seyt Jan, dat hem Gerijt ontrumijnge doen sal of dattet die scout sel doen van mijns heren wegen nae uutwysinge sijns scepenebrieff.

2. *Gerijt weigert ontruiming* „alsoe hy ende zijn voirsaten

---

1) Kb. 1406. III, 6.

desen plaet rusteliken ende vredeliken beseten hebben menich ewich jair .... ende wanttet een recht is van der stede, soe wie in besit is van een erff ende rusteliken bruuct een jair ende ses weken, dat men die dair mit ghienen recht uutwinnen en mach. [1]) By desen punten voirsz. soe seyt Gerijt, dat Jan Baertsz. die scout ende die scepenen tonrecht up sijn erff van sijn plaet gebrocht heeft, alsoe ghien slapers van scepenebrieve van wairden en sien. [2])

3. *Schepenen erkennen de geldigheid van de eerste bewering*, „alsoe Gerijt Dircxz. niet en bewijst mit beteren bescheyde dan Jan Jacop Doexz., dat hy dat derdendeel van der strate ende plate voir sijn doir beseten ende ghebruuct heeft voir sijn eygen."

91. *Waagrecht.*

1. Clais Willemsz., die wagemeester, is sijn dingtail tegens Dirc Florijs Heermalensz. . . , want hy gepant heeft om sijn wagelt als om drie sack varkenswolle, ende Clais voirsz. seyt, alsoe hy den wage gehuyrt heeft tegens der stede nae oude costuymen ende dat wel bewijsen sel mitten vier wairdeyns ende mit den ouden wagemeesters.

2. Dirc Florijsz. .... dat Dirc voirsz. onsculdich is, want Dirc voirsz. ghien goeden binnen Leyden vercoft en heeft by gewichte, dair hy wagelt of sculdich is nae oude costuymen, want die kuer inhout, dat men ghien wolle an dese zyde van der zee copen en moet [3]), diegene diese coept ende synen mededeelres, die sullen se selve drapenieren; ende soe Clais voirsz. dinget upten tuge van den wairdeyns, so seyt Dirc Florijsz. voirsz., dat men die wairdeyns horen sel by horen eede, wes die oude costuymen dairof zijn. . . . .

3. Die scepen hebben dese kennijnc geuut, gelijc voirsz. is van Florijs van Velde ende Clais Willemsz., alsoe dat alleens is *(d. i. de waagmeester krijgt ongelijk).*

92. *Verkoop van wege de stad.*

1. .... ende Pieter voirsz. seyt, dattet een recht van der stede is, soe wair dattet tgherecht een huys ende erve ver-

---

1) Kb. 1406. I, 1.
2) Kb. 1406. III, 17, 18, 19.
3) Appendix Kb. VII, 49 en 53.

coopt [1]), dat men dan gebiet in den drie kercken, offer yement brieve up sprekende heeft, dat hy hem sel laten teykenen in tscatboick ...., dat hy come totten clerck ende laet hem teykenen .....

93. *Huishuur.*

1. .... ende *(de verhuurders)* seggen, alsoe Jan Boudijnsz. dit huys jegen him gehuyrt heeft handelinge ende mondelinge drie jair of vijf jair om sijn neeringe van der backerie dairin te setten ende dair goidspennijnc ende opslach of gegaen is; ende sy seggen, soe sy wel betugen sullen mit wittachtigen tugen, dat hy geseyt heeft, dat hy die huyr upgegeven heeft, in kennesse dat hy dair huyr an hadde, ende want een recht van der stede is, dat, soe wie een huys huyrt, dat die sijn huyrwair uut sel gebruuken sonder upseggen, ten wair dattet in coopswair quame. [2])

2. ..... alsoe Jan Boudijnsz. gheen huys jegen *(de verhuurders)* gehuyrt en heeft, dan dat hy hem beraden soude, hoe lange dat hijt hebben soude, op sulke voirwairden soe gaf Jans voirsz. wijff den goidspennijnc; des soe beriet hem Jan ende seyde, dat hijt niet dan een half jair hebben en woude ende niet langer, van welc half jair huyr Jan Boudijnsz. hemluyden betailt heeft.

3. ..... alsoe *(de verhuurders)* niet en bewysen noch en betugen, dat Jan Boudijnsz. dair langer huyr an hadde dan een half jair, *stellen schepenen de verhuurders in 't ongelijk.*

94. *Panding.*

1. ... ende seyt noch, dattet een recht van der stede is, soe wie dat gepant wort, die sel dat gelt, dair hy om gepant wort, onder scepene leggen binnen 14 dagen, als hy gepant is [3]), off selve comen voir den scout ende voir twie scepen of meer ende begeren een dach van weer binnen 14 dagen [4])...

95. *Erfenis van een niet-poorter buiten de stad.*

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe Gerijt Willemsz woen-

---

1) Kb. 1450. III, 25.
2) Kb. 1406. I, 2; Kb. 1450. I, 2.
3) Kb. 1450. III, 24.
4) Kb. 1406. III, 13.

achtich geweest heeft mit sijnre alijnge woenstat tot Valkenburch ende dair gegouden ende gegeven heeft gelyken sijns gelijc ende dair gestorven is in sijnre alijnge woenstat ende zijn dode lichaem dair die doer geruymt heeft, dat men dair die boel sculdich is te scheyden. [1])

96. *Leengoed.*

1. . . . ende Dirc seyt voirt, dattet een recht van der stede is ende van den lande, dat nyement en is sculdich kennesse te dragen van tgene, dat leengoeden roert [2]), dan de heer, dair men de leene of hout, mit synen leenmannen, ende Dirc seyt noch voirt, dat geen leenman vervreemden en mach van zynen leengoede, tensy by hem onbedwongen ende mit synen vrien wille ende by des heren consent . . . .

2. Florijs van Bosschuysen is zijn dingtail tegen Dirc van der Does, alsoe Florijs van Bosschuysen up Dirc voirn. claget om voirwairde, dair hy zijn zegele en brieve of heeft ende geteykent mit zijns selffs hant, dat hy sculdich is voirt te gaen ende die voirwairde te lien ende te voldoen of 100 nobel dairvoir, dair Dirc voirscr. up antwoirde, soe die sake van leen roerden, dat hy niet antwoirden en soude, dair Dirc voirsz. van den scepenen of antwoirt gewijst is, alsoe dat Dirc voirsz. dat segel ende voirwairde bekent heeft, dat Florijs an scepene gedragen heeft, ende dairnae sijn voirspraec ommekeerde ende dair up een nye byseyde, alsoeveer als die quytsceldinghe, die Florijs gedaen heeft, die leenheer van geenre wairde en kende, aldus seyt Florijs, dat dat bysteken van den leenheer overvonnesse is, dat hem dat niet deren en sal, alsoe scepenen gewijst hebben, dattet van voirwairde roert, ende alsoet een recht van der stede is, soe wair enige coop geschiet, dair wijncoopsluyden of zijn, dat die voirwairde van wairden wesen sel [3]), . . .

3. *Dirk wordt door schepenen in het ongelijk gesteld.*

97. *Obligatie.*

1. . . . . wanttet een recht van der stede is ende wel bekuert staet, dat alle obligacien sullen wesen geliken scepene-

1) Kb. 1450. I, 8.
2) Onbeschreven.
3) Onbeschreven.

brieven [1]); ende want scepenebrieven ende obligacien niet langer in hore macht en zijn dan binnen tsjairs na den dach van der betalijnge [2]) . . . . . Voirt soe seyt Dirc voirz., soe boven dese voirscr. punten een geblijf gegaen is an vijf goede mannen, dair Dirc voirsz. zekerhede voir geset heeft van vijf wilh. scilden tsjairs om tonderhouden al tgene, dat by den segsluyden hem overgeseyt soude worden, ende soe Dirc voirsz. noch bereet is te voldoen al tgene, dat hem die segsluyden overseggen, dat hy sculdich is te doen, dat hy oick dairmede volstaen sel, . . .

98. *Zegslieden.*

Verclaringe van den punten, die de segsluyden, die by den gerechte geordineert zijn Eems van Noorde ende horen kinderen te scheyden, den gerecht weder angebrocht hebben, soe hebben tgerecht den partien gescheyden van den punten, gelijc hiernae volget, . . .

99. *Eigendomsrecht.*

1. . . . Voirt seyt Jan voirsz., alsoe hy van zynen brieven tot hairtoe buyten synen wille vervreemt ende vercort geweest heeft, dat hem dat niet deren en sal, wanttet een recht overal is binnen steden ende dairbuyten, dat men nyement van synen eygen goeden mit recht niet vervreemden, vercorten noch uut sijnen rechten setten en mach. [3])

100. *Geestelijken voor schepenen.*

1. Dit is broeder Aernts dingtail, als een procuratoir tscloesters van Sinte Bairnairts orde tot Warmonde [4]), also hem dat gemachticht is van den prior ende convente van den cloester voirsz., soe beclaicht broeder Airnt voirscr. op Dirc Gerijtsz. kinderen . . . . ; ende want broeder Gerijt voirsz. als een geecht bestorven kint in alle die goeden ende erffnesse, eer zy gescheyden ende gedeelt waren, ingeleit is in den boelhuyse van den provisoer, die dair alle die goeden becommerde mitten geesteliken rechte tot des convents behoiff

---

1) Kb. 1406. III. 17, 18, 19.
2) Kb. 1450. III, 37.
3) Onbeschreven.
4) Nortier, blz. 90 vlg.

op een pene van 100 gouden rijders, dat men noch wel bevinden ende betugen sel mit heren Clais Renger, die doe ter tijt provisoer was, op welke becommeringe die voirsz. kinderen voir den wairliken gerechte vervolgeden ende begeerden geschift ende gescheyden te wesen ende geloveden den prior, broeder Gerijt ende tconvente voirsz. te vernoegen ende te voldoen van des zy hem tot eniger tijt mit recht ofwinnen mochten . . . .

2. Jan Dircxz. is sijn dingtail tegen broeder Aernt . . . . , dat hy hem totten recht niet antwoirden en sel na den recht van der stede, ende seyt reden wairby ende wairom; wanttet een recht van der stede is, dat men nyement en is sculdich schiftinge noch scheydinge of deelinge te doen, hy en zy eerst bekent in den boel [1]), ende Jan voirsz. seyt, alsoe heer Gerijt een professijt persoen is ende binnen tsjairs mit recht in den boel niet bekent noch gewijst en is ende binnenslands geweest heeft ende geen recht gesproken en heeft, als hy sculdich was te doen, dair hy mede mit recht in den boel gecomen mochte hebben, ende want Jan Gerijtsz. jair ende dach doot geweest heeft ende oick den boel gescheyden is, soe seyt Jan voirsz., dat hy hem geen deelinge doen en sel, hy en sel eerst mit recht in den boel gewijst ende bekent wesen. By den voirsz. reden soe seyt Jan Dircxz., dat hy hem totten recht niet sculdich en is te antwoirden.

3. . . . . soe sel Jan Dircxz. hem mit recht antwoirden, alsoeveer als broeder Aernt voirsz. bewijsen mach, dat hy binnen tsjairs na Jan Gerijtsz. doot sijn recht angeleyt ende gesproken heeft; ende geven broeder Aernt die kennijnge gewonnen ende Jan verloren.

101. *Belofte van erfenis.*

1. Dirc Willemsz., alsoe hi des gemachticht is van den burghermeesters van zijn weeskinder wegen [2]), is zijn dingtail tegen Florijs Willemsz. ende Dirc voirsz. seyt, datter geen onschoude geschien en sel na den recht van der stede, reden wairby, alsoe Florijs binnen tsjairs poorter geworden is [3]), soe seyt Dirc voirsz. dattet staen sel ter scepeneproef ende niet

---

1) Kb. 1450. III, 8.
2) Nortier, blz. 92.
3) Kb. 1406. II, 15.

tot sijnre onschoude; ende Dirc voirsz. seyt, soe Florijs voirn. hem geloift heeft mit beyde synen zonen, tot wat tyden dat Florijs voirsz., hoir beyder vader, oflivich geworden is, dat dan Dircx voirsz. kinder, die hy gewonnen heeft by Katrijn Florijs dochter, dat die kinder in Florijs boel tasten sullen mit eenre hant, gelijc of der kinder moeder by der stoel saet; ende Dirc voirsz. seyt, alsoe Florijs voirsz. een coop gemaict heeft mit Jan synen soen van lande, dair Florijs geen gelt of ontfanghen en heeft, ende mit simonie gemaict is, dair die kinder mede onterft souden wesen, soe seyt Dirc voirsz., dat Florijs voirsz. is sculdich voirt te gaen ende Dircxz. voirsz. weeskinder mede te versekeren in den coop van den lande. die Jan voirsz. tegen Florijs synen vader gecoft heeft, ... dat Florijs doe dairmede alle zynen goede bezwairde ende dese coop gemaict heeft om een bescut ende om die weeskinder uut der erfnesse te wijsen [1]) . . . .

2. . . . . so seyt Florijs, dat hy machtich sel wesen ende bliven te copen ende te vercopen ende sijn vrien wille mit sijn goet te doen, alsoe lange als hy leeft, ende tenden sijnre doot dan te nemen, die dair recht toe heeft, . . .

102. *Getuigenis onder eede.*

Gerijt Dircxz., Gerijt Jacopsz. ende Ave Danels dochter tugeden by horen volcomen gestaefden eede, dat Dirc Jansz. moeder, Jan Schoutenz. moeder, Jan Gerijtsz. vader ende Griete Dirc Poesz. vader volle susteren ende broederen waren beyde van vader ende van moeder ende van enen wittachtigen bedde.

103. *Hooge jurisdictie over een falsaris.*

Int jair ons Heren 1445 op Sinte Agnietendach sprack Florijs van Bosschuysen, soe hy een rechter was van sheren wegen, Willem Andriesz. an van den hoichsten recht ende seyde hem an, dat hy gecomen was binnen der graeflicheit van Hollant, binnen der bailiuscap van Rijnlant ende binnen der stede van Leyden ende heeft Willem Hugenz. opgeseyt, dat hy hem vercoft heeft een valsche bille, ende seyde, dat hy was sculdich voirt te gaen ende die bille valsch te maken

---

1) Kb. 1406. II, 17.

of zelve valsch te wesen, ende dat hy dairanne verbuert hadde sijn lijf ende zijn goet; dair Willem Andriesz. op dingede, dat hy des onsculdich wair tgene, dat hy hem meer anseyde dan hy geseyt hadde, mar hy seyde noch, als hy geseyt hadde, dat Willem Hugenz. hem vercoft heeft een valsche bill ende dat bewairheden sel mittetgene, dair ment mede sculdich is te bewairheden, ende seyde, bewairheyt hy dat binnen staende warff, dat hy vry ende quyt sel wesen van der aenspraeck; dair die voirsz. rechter op dinghede, dat hy dat doen soude binnen staende warff of dat hy selve valsch wesen soude; dair Willem Andriesz. weder op dingede, dat hy vry ende quyt soude wesen na den recht van der stede, alsoe hy dat bewairheyden soude binnen staende warff mit brieven besegelt mit des stapels segel van Calis, dat die bille valsch is, ende mit scepenen, dair Willem Hugenz. voir bekent heeft, dat hy hem die bil vercoft heeft, ende oick mit wittachtigen tugen. Ende seyt by die voirsz. reden, dat hy vry ende quyt wesen sel van der aenspraeck. Des soe begeerde hy vonnesse, dair scepene of wijsden, alsoe wy dat bevinden mitten brieve bezegelt mit des stapels segel van Calis, dat die bille van geenre wairden en wair, alsoe zy gevalscht was; ende soe Willem Hugenz. bekent heeft voir scepenen van Leyden, dat hy se Willem Andriesz. vercoft heeft, soe wijsen wy, scepenen van Leyden, dat Willem Andriesz. bewairheyt heeft tgene, dat hy Willem Hugenz. upgeseyt heeft.

104. *Lijfrenten.*

1. Willem Gerijt Jansz. is sijn dingtail tegen den vier oude burghermeesteren, alse ...., om 22 eng. nob. van verleden renten ende 22 eng. nob. van dachgelt ..., alsoe sijn brieve uutwijsen, dat sy hem niet verweren sullen mit gheenen rechten geestelic of wairlic, ... alsoe hy wel bewijsen ende betugen sel, dat hy sijn gelden van sommige jaren ontfanghen heeft. Ende by dese reden seyt Willem Gerijtsz., dat sy hem betalen sullen ende datter gheen onschoude geschien en sal na den recht van der stede [1]).

2. Die burgermeesters sijn hair dingtail van der stede wegen tegen Willem Gerijt Jansz., ... alsoe Willem voirsz.

---

1) Onbeschreven. Vgl. Kb. 1450. III, 27.

hem beclaicht voir den scout ende scepenen mit enen brieff, die bezegelt is mitter stede segel, die van geenre wairde en is noch wesen en sal, te weten dat Willem voirsz. niet bewijsen noch wairmaken en sal, dat die stede van Leyden van den brieve van den nobel tsjairs, dair Willem rechts mede sprect, enich gelt ontfangen heeft, dair hem den voirsz. brieff van den nobel tsjairs voir gedaen soude wesen.

105. *Aanvang.*

2. . . . alsoe die hantvest uutwijst, dat alle oude costuymen ende oude gewoenten van wairden wesen sullen, ende dese vriheyt van der marct over menich jair gestaen heeft [1]), alsoe dat men nyement binnen den marctrecht becommeren noch besetten en mach an lijf noch an goet, ten wair van den hoechsten, . . . seggen sy, dat dien aenvanc van geenre wairde en is . . . .

3. Aldus soe wijsen scepen, also Thomas Cantels een aenvanc gedaen heeft binnen den tijt van den marctrecht, dair men gheen recht sculdich en is in te doen na den recht van der stede, dat Thomas sijn hant tonrecht an die goeden geslagen heeft . . . .

106. *Copie van een obligatie aan toonder.*

Kenlic sy allen luden, dat wi, Jan Bertout ende Dirc Florijsz., coeplude van Leyden, gelooft hebben Santilo, coopman van die stapel van Calis of brenger des briefs 100 pont staerninx, die hi voir ons betaelt heeft, als van die wolle ende vellen, die wy nu ter tijt tot Calis gecoft hebben, ende dit gelt sullen wy betalen in die Pinxtermarct tot Antwerpen naest comende; ende is dat saeck, dat wy dat eerste gelt niet betalen op die tijt, als wijt gelooft hebben te betalen, so soude hi hem verhalen mit desen brieve, gelijc den eersten brief, op ons ende op die velle ende wolle, die wy nu ter tijt uut Calis gevoert hebben, wair dat hy se vonde; ende wes hinder of schade, die hi dairof heeft, die sel hi verhalen an ons of an die velle of wolle. In kennis der wairheyt so hebben wy, Jan ende Dirc, onse singnet hierup geset. 1445 4 April tot Calis.

---

[1]) Onbeschreven. Zie Kb. 1406, III, 6.

107. *Houde.*

1. .... dattet een recht van der stede is, wair een hout up huys ende erve staet, dattet niet vervreemden en mach van zynen heer, dair en moet updracht eerst gaen, als recht is .....

108. *Panding wegens valsche obligatie.*

1. Willem Andriesz. [1]) is zijn dingtail jegen Willem Hugenz. ende Willem Andriesz. seyt, dat hy in sijnre pandinghe bliven sel na den recht van der stede , ... alsoe hy gepant heeft om 200 pd. sterninx ende 4 sc.,' als van een bil van der munte, die Willem Hugenz. geleden heeft voir scepenen van Leyden, dat hy die Willem Andriesz. vercoft heeft, ende die selve bil gekent is in die stapel van Calis, dat se valsch is ende van geenre wairde, nae uutwysinge des brieffs, die de stapel dairof besegelt heeft; ende van scepenen van Leyden gewijst is mit vonnesse der scepenen, dat se valsch is, ende Willem Andriesz. seyt, dattet een recht van der stede ende een recht van den gemeenen lande is, wair men comt tot enigen plaetsen, dat alle valscheyt uut alre comanscap wesen sal [2]), ...

2. Willem Hugenz. ... ., dat hy vry van der pandinge wesen sel nae den recht van der stede, te weten: soe wie men panden sel mitten scout ende mit scepenen, dat men die niet panden en mach dan van huyshuyr [3]) of van lanthuyr [4]), die binnen tsjairs is, of van verwonnen sculde [5]) of van verwilkoirde ende belyde sculde; ... mede seyde Willem Hugenz.: meen ghy of twijfelt u, dat die bille niet goet en is, gaet in den Paeu ende vraicht na Niclais Poedges knecht, die sel u alle bescheyt seggen, of die wairt in den Paeu; ende hout die bil by u ses of seven dagen ende en geeft geen gelt, eer ghy weet, of die bil goet of quaet is; soe seyt Willem Hugenz., soe die bille quaet gevonden is, ende die 200 pd. 4 sc. sterninx, dairof gecomen wesende, Aelwijn Pietersz. ontfan-

1) Zie nº. 103.
2) Onbeschreven.
3) Kb. 1406. I, 2.
4) Kb. 1406. I, 3.
5) Kb. 1450. III, 24, 25, 48.

ghen heeft, dair Willem Hugenz. niet by noch an geweest en heeft, dair Willem Andriesz. enich gelt van den billen gegeven of betailt heeft, soe seyt Willem Hugenz., al wairt alsoe, dat hy sonder geleyde gecomen hadde opter stede huys ende selff die voirsz. 200 pd. 4 sc. sterninx ontfanghen hadde, als hy niet en doet, dat men hem dat niet ofpanden en soude moghen, men soude hem eerst doen dagen [1]) ende mit claichliken woirden up sijn maelstat toespreken, gelijc men enen poorter sculdich is te dagen ende toe te spreken; ende alsoe Willem Andriesz. scepene noch scepenebrieve van enighe sculden op Willem voirsz. sprekende en heeft, die Willem voirsz. bekent, gelijt of verwilkoirt mach hebben of die op Willem voirsz. mit recht gewonnen zijn nae den recht van der stede, . . . seyt Willem voirsz., dat hij vry wesen sel van der pandijnge ende dat hy die 200 pd. 4 sc. sterninx nyement sculdich en is te eyschen dan denghenen, die se van hem ontfanghen heeft.

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe Willem Hugenz. gekent heeft voir scepenen, dat hy Willem Andriesz. een bille vercoft heeft, die valsch gevonden ende geproift is na den voirvonnesse, dat scepenen dairof gewijst hebben, soe sel Willem Hugenz. voirsz. Willem Andriesz. die 200 pd. stern. ende 4 sc. voldoen ende betalen . . . .

109. *Goederen te Calais verkocht.*

. . . . Ende want wy van desen saken voirscr. noch ter tijt den rechten groint niet vertasten en mogen, hoewel dat wy ons tot meninge tyden onledich dairover gemaict hebben, [2]) soe ist, dat wy uutspreken ende verclaren, . . .

110. *Erfrecht van geestelijken.*

. . . . ende oic myne genadighe heer van Bourgongen ende synen hogen Rade, gedeputeert ten lande van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant, enen tijt geleden ons genadighen heren opene brieve hebben doen condigen openbairlic van der stede huys van Leyden, dat soe wair enich professijt geoirt persoen enighe erffnesse anbestorve, dat men die uter erfnesse

1) Kb. 1406. III, 10.
2) Nortier, blz. 104.

soude houden ende keeren ende niet en soude laten deelen, sy en soudent eerst vervolgen in mijns genadighen heren Rade . . . .

2. . . . . soe seyt Cornelis voirsz., dat hem die hantvest niet deren en sel, by redene, al wair dat saick, dat hy professie gedaen hadde, dat hem dat niet hinderen en soude in sijn vaderlike erve te comen, want sy (*broeders van Sint Franciscus orde*) in hore professie niet en beloven verder dan enige reynicheyt haers lichaems ende die geboden Goids te houden, ... want hy van sijnre professie wel cappelrien of vikerien of eygen goeden hebben mach boven allen anderen geestelike geoirde personen, hoe die genoemt mogen wesen, ende alle erven ende goeden, die hem op besterven, eygentlic besitten mach . . . .

3. Aldus soe wijsen scepenen, alsoe die Rade van mijns heren wegen gescreven hebben, dat men trecht, staende tusschen heeren Cornelis Jacob Heynricxz., medebroeder van Sinte Jheronimushuyse tot Leyden, ende Heynric Heynrixz., opsetten soude tot der toecomender dachvairt toe, ende soe sint die tijt twie of drie dachvairden gehouden sijn ende van dier sake in den Rade niet gescheyden en is ende alle recht een uutganc hebben moet, soe sel heer Cornelis, alsoe hy Jacob Heynricxz. geechte ende gehuwde soen is, die gelden verborgen; ende geven heeren Cornelis voirsz. die kennijnc gewonnen ende Heynric Heynricxz. verloren.

III. *Maaggeld.*

1. Jan van Oestgheest is zijn dingtail tegen Willem Dircxz. ende Jan voirsz. seyt, dat hijs onsculdich is ende dat hy hem niet sculdich en is enige kerve te geven of gelden te borde te brengen na den recht van der stede, reden wairom, want onse hantvesten inhouden, dat men geen poorter van Leyden inwinnen en mach van borchtocht van dootslagen of van leempten [1]), . . . ende Jan seyt, dattet nye gesien en is, dat men enige poorter van Leyden inwinnen en mach alse van dese voirsz. saken, ende seyt, dat dat een nye costume ende gewoente wair; noch seyt Jan voirsz., dattet een recht van der stede is ende wel bekuert staet, dat geen poorter van Leyden

---

1) Kb. 1450. II, 37.

meer maichgelt sculdich en is dan een eerste lit van een dootslage [1]) 10 sc. ende van een leempte 5 sc., ten wair dat dit rechte maichgelt mijn beliep ende die kerve ende maichtail bewysen mocht; ende Jan voirsz. seyt, alsoe Willem voirsz. Jan voirn. niet bewijsen mach, dat hy sijn geboren maich is, dat hy niet sculdich en is dat vierendeel van den maichgelde te borde te brengen.

2. Willem Dircxz. is sijn dingtail . . . . mit recht op Jan van Oestgeest voirsz. als om een gerechte kerve, die hy seyt, dat Jan voirsz. mit synen magen sculdich is te kerven ende omme te slaen, als van een recht vierendeel van 150 pd., die Willem Dircxz. van den gerecht van Leyden upter stede seggen toegeseyt sijn voir alsulke leempte ende quetsinghe, als Willem Pietersz., die Jan van Oestgeest sijnre volre moeyen soen was, gedaen heeft, soe en claicht Willem voirsz. nochtans niet verder dan om een recht vierendeel die cerve van hem te hebben . . . .

3. *Jan v. O. wordt veroordeeld.*

112. *Landseigendom in handen van ambtenaren.*

1. Item Clais van Bosschuysen is zijn dingtail tegen Willem van der Sonne, alsoe hy hem vermet enen rentmeester ende procuratoir te wesen van tsheren wegen van Lallaing, ende Clais voirsz. seyt, dat hy Willem voirn. niet sculdich en is te antwoirden . . . , alsoe Clais voirsz. tegen den here van Lallaing onder recht staet binnen der stede van Delff, dat van dese selve sake mede een deels roerende ende alsoe Clais voirsz. dat voirsz. recht binnen der stede van Delff eerst angeleyt heeft ende noch mit hem onder recht staet, gelijc als Clais voirsz. dat bewijst heeft in die vierschair, doe hy mit hem an een kennijnc ghinc, mitter stede brief van Delff, ende dat recht voirsz. noch niet geuut en is . . . .

2. . . . . Willem van der Sonne . . . . seyt, dat Clais antwoirden sel na den recht van der stede . . . , want Willem voirsz. claicht om een brieff, die besegelt is mit mijns genadighen heren zegele van Bourgongen, inhoudende 6000 saluyten, die die gemeen ridderscip ende gemeen steden van Hollant toebehoren, die Clais ontfangen heeft, als een burgher-

---

1) Kb. 1406. II, 29.

meester van der stede van Leyden, tot behoiff der gemene ridderscip ende steden, ende niet als Clais van Bosschuysen; ende Willem voirsz. seyt, dat Clais voirsz. sculdich is voirt te gaen ende den voirsz. principaelbrief, alsoe mijn heer van Lallaing sijn goenisse dairan leyt, onder den 4 burghermeysteren te leggen, die huyden sdaghes der stede van Leyden regieren, totter geenre behoif, die dairin gerecht sijn. Voirt seyt Willem voirsz., alsoe Clais voirsz. gekent heeft voir den President ende Rade van Hollant ende voir scepenen van Leyden ende voir die gemeen vroescip ende oick in zijn rekeninghe bekent staet, dat hy desen brief onderheeft, toebehorende der gemeene ridderscip ende landen van Hollant voirsz., ende alsoe die dingtail, die te Delff staet tusschen mijn heer van Lallaing ende Clais van Bosschuysen, van desen principaelbrief niet en roert, so seyt Willem, dat den voirsz. principaelbrief is te leggen onder den 4 burgermeysteren van Leyden .... of 6000 saluyten dairvoir te geven.

3. Aldus soe wijsen scepene, alsoe die rechtvorderinge, die Clais van Bosschuysen tegen den heer van Lallaing uutstaende heeft voir den gerechte van Delff, den brief van den 6000 saluyten niet en roert, soe sel Clais voirsz. antwoirden; ende geven Willem die kennijnc gewonnen ende Clais verloren.

113. *Huishuur.*

1. .... wanttet een recht van der stede is, soe wat dat van huys of van erff roert te coop of te huyr compt [1]), dat dat een uutganc hebben sal by den gerechte ende by den wijncoopsluyden, die dairan ende over waren, doe die coop of die huyr geschiede; ende Clais seyt, dat hem die coer niet deren en sal, reden wairby, want Symon voirsz. openbair in een herberge geseten heeft tot Jan Symonsz. mitter canne ende heeft dit huys eerst geveylt te vercopen ende, doet Symon voirsz. niet vercopen en mocht op die tijt, heeft hijt geveylt te verhuyren vijf jair lanc; ende soude dat voirsz. huys waren vijf jair te huyr; des soe is Clais voirsz. gecomen ende heeft dit voirsz. huys ende erve gehuyrt vijf jair lanc, in allen voirwairden, als voirsz. is, elcx jair om 5 nobelen, dair die huyr of ingaen soude nu te Meye naist comende; ende noch soe

---

1) Kb. 1450. I. 3.

seyt Clais, dat hy sijn huyrwair dairan behouden sel, als die kuer dairof inhout, ende dat hy verset sel hebben van dat hem meer gebrect an die vijf jair by den gerecht ende by den wijncoopsluyden.

2. Symon Vredric van Zwieten is sijn dingtail . . . . , dat hy des onsculdich is die 25 Rijnsche gulden, dair Clais voirsz. Symon om beclaicht, ende oic van zulke huyrwair, als Clais Symon om beclaicht . . . , dat hy na den recht van der stede tot sijnre onscoude comen sel, alsoe dat een goede kuer is. dat gheen huyrwair van huysinge langer wesen noch duyren en mach dan een half jair na die coop [1]) . . . .

3. *(Symon verliest, Clais wint de kenning.)*

114. *Huishuur.*

1. Sybrandt Sybrantsz. is sijn dingtail tegen Clais Jansz.., alsoe Clais voirsz. hem gepant heeft om een heel jair huyshuyr; ende Sybrant voirsz. seyt, dat hy niet langer in die voirscr. huysinge gewoent en heeft dan drie vierendeel jairs, want Sybrant dese voirsz. huysinge ruymen most, omdattet huys niet woenbair en was, dat hy wail bewysen ende bewariden sel mitten buyren, dat dit voirsz. huys after ingestort was ende die zijtweech van den huyse mede ingestort was, ende Clais voirsz. van Jan Backer, die in dat weerdeel van den huyse woende, een vierendeel jair huyshuyr ofgecort heeft . . . , soe seyt Sybrant, dat Clais voirsz. sijn win ende sijn hout niet geschien en sal, hy en sal hem cortinge doen by den gerecht ende by den buyren . . . .

2. . . . . dattet een recht van der stede is, soe wat huys dat men te huyr hout gaen, dat men die anders van rechts weghen [2]) niet sculdich en is te houden dan dackdicht ende weechdicht, so seyt Clais voirsz., soe dat huys dackdicht ende weechdicht was ende hi dat wel bewariden sel mit wittachtigen tugen; ende dat hem dat niet deeren en sal, dat die heymelicheyt ingevallen was, want hy se dede maken, als hy een weet hadde . . . , dat hy die voirsz. gelden hebben sal van sijn huyrwair.

3. *Sybrant betaalt drie vierendeel jaars en wint de kenning.*

---

1) Kb. 1406. I, 12.
2) Onbeschreven.

fol. 217—224 *zijn niet beschreven, maar bevatten in groote letters telkens het woord «vacat». Waarom deze folio's open bleven, is duidelijk. Er volgt iets anders: boven de volgende uitspraken staat op fol.* 224 v.

DIT SIJN SULKE GEBLIVEN, ALS MEN AN DEN GERECHT BLIJFT, IN DER MANYEREN HIERNA GESCREVEN.

115. *Maagschap.*

1. Item alsoe Willem Dobbenz. uut bevele van den scepenen tot Noortich geseyndt was tot den scout, Adriaen Florijs Tendenz., tot Noortich om tuych ende kennesse te hoiren, of Willem Pietersz.'s maghen him een kerve toegekorven hadden dan niet als van eenre leemt, dair hi mit recht of verwonnen was.

Item so heeft Adriaen Florijs Tendenz., scout tot Noortich, ontboden tot synen huyse in tegenwoirdicheyt van Willem Dobbenz. voirsz., eenen geheten Willem Coopall, die hemzelven kende een afterste kintmaich te wesen jegens Willem Pietersz. voirn., dien gevraget wort, of hi dair mede overgezeten hadde als maich voirsz., dair hi op antwoirde: „ja", ende seyde, dat hi ende Willem Pietersz.'s magen van beyden zyden dairmede waren in thuys, dair sy Willem Pietersz. een kerve gegeven hebben; ende wie dair anders tegen seyde, ten wair geschiet, die en seyde wel noch wair, dair hy toe doen woude al, dat hi sculdich wair te doen by synen eede. Desghelijcx so heeft die scout voirsz. ende sijn wijf mede geseyt, dat sy dat gehoirt ende gesien hebben, wanttet niet by him alleen en geschiede, dair waren by ende over meer dan zesthien of zeventhien manne ende mage Willem Pietersz. toebehorende.

116.

Int jair ons heren 1442 op ten 8ten dach van Novembri, doe wort een ommevrage gedaen van den gemeenen gerechte, dair sy eendrachteliken overdroegen, alsoe Jan van Noorde dat ghelt uutgegeven heeft ende Gerijt Hugenz. brieve ontfangen heeft, soe sal alsulc seggen, als dair gedaen is, gehouden wesen of Jan van Noorde sal Gerijt Hugenz. sijn

brieve wedergeven ende Gerijt Hugenz. sal dan dat gelt weder overleveren.

fol. 225 v. *beginnen eenige getuigenissen, waaronder:*

117.

Reyner Ghijsbrechtsz., scout, Tyman Lambrechtsz. ende Willem Heynrixz., scepene in Wairder, doen condt allen luyden mit desen open brieff, dat voir ons gecomen sijn Arijs Aerntsz. magen ende vriende saliger gedachten ende hebben ons bygebrocht, dat sijn wijff, Reynburch, goetwillich ende rede wair voir die baer uut te gaen ende sy dat alsoe vol hebben gehouden, of zijt gedaen hadde, ende dairom soe heeft sy al Arijs voirn. goede laten staen ende hoir des niet onderwonden; ende omdat dat wair is, soe hebben wy onse zegel binnen op desen brief gedruct.

118.

Het is te weten, dat die rechtvorderinge tusschen Wyburch, Jan Splinters wedewy, ende Jacop van Bleyswijc tot hair toe uutgestelt ende mit genoege opgeset geweest is by scriven van mijns genadighen heren in den Hage. Soe is noch mit genoege van beyden zyden by consent des gerechts van Leyden alle die rechtvorderinge ende saken, der boelscheydinge roerende, die Wyburch ende Jacop mit synen borgen tegen malkander uutstaen hebben, upgeset ende uutgestelt, alsoe lange als enich van den partien den anderen mit recht wil toespreken; ende dan sel dieghene, diet recht weder anleggen ende beghinnen wil, den anderen 14 dagen dat te voren seggen ende doen te weten, behoudelic dat een ygelic van beyden zyden bliven sal in synen rechten, soe sy nu ter tijt staen (6 Oct. 44).

fol. 227 v.—229 r. „vacat." *Dan volgen eenige verklaringen van borgen enz.*

119.

Item Govairt Reynersz. uter Betouwe ende Jan Dircxz. uter Betouwe hebben geloeft ende gezekert weder binnen Leyden te comen twisken dat ende Sinte Bavendaghe naest cómende

ende niet weder uter stede van Leyden te sceyden, tensi bi den scout ende burghermeesters, 3 Sept. 38.

Govairt Reynersz. uter Betouwe heeft gezekert ende geloeft an des scouten hant ten heylighen weder in te comen binnen Leyden vier daghe, voirdat die rechtdach wesen sel tot Engelrehout, ende niet weder uut Leyden te scheiden, tensi bi den scout van Leyden. Vrid. na St. Lucien 38.

Desgelijcx heeft oic geloeft ende gezekert Gootschalc weder binnen Leyden te comen vier daghe, voirdat die rechtdach wesen sel van minen here van Gelre tot Engelrehout, ende niet weder uut Leyden te sceiden, tensi bi den scout van Leyden.

Bij zulke verklaringen en beloften, van zich op een bepaalden dag binnen Leiden te zullen bevinden, vindt men soms de namen van borgen en ook van twee schepenen, voor wie de verklaring of belofte geschied is.

KENNINGBOEK B.

120. *Schuldbekentenis.*

Huge Martijnsz. heeft verwilkoirt Aernt Pouwelsz. twie gouden Engelse nobelen te betalen tot Paesschen naist comende; ende wairt, dat Huge voirsz. die voirsz. twie nob. up ten tijt voirsz. niet en betailde, soe verwilkoirde Huge voirsz., dat dan een van der stede boden mit twie buijren die voirsz. gelden uut synen goeden sal mogen schatten den derden pennijnc beter, gelijc oft mitten schout ende scepenen wairen, alsoe Aernt voirsz. Hugen voirn. mit enen scepenebrief dair om gepant heeft. . . .

121. *Bezegeling van een pandbrief.*

Van der dingtalen, staende tusschen die burgermeesteren van Leyden an die een zyde ende Jan Heynric Paedzenz. an die ander zyde, roerende van enen pantbrieff te bezegelen, sprekende op Clais van Bosschuysen goeden, voir sulke gebreke ende afterwesen, alst die stede van Leyden heeft an Clais van Bosschuysen, mits der roeyeringe gedaen up syne rekeninge, nae uutwysinge des scepenebrieffs, die die burgermeesteren dairof hebben, dair Jan Heynric Paedzenz. hem up verweerde, seggende, dat hijs niet sculdich en is te bezegelen, alsoe hy voir hem selven niet geloot en hadde noch nyement voir hem gemachticht te loten om die pantbrieven te bezegelen, wairup scepene wijsden nader getugenisse van den ouden scepenen, die samentlic bekenden, dat sy die burgermeesteren

voirsz. geloift hadden te bezegelen, alst hem van den burgermeesteren voirn. vermaent worde, ende soe die oude scepenen dairom geloit hebben, ende soet Jan Heynric Paedzenz. mit enen lote gevallen is, dat hy dairom sculdich is die pantbrief te bezegelen.

122. *Maaggeld; Rijnlandsch recht vult Leidsch recht aan.*

1. Willem Florijsz. is sijn dingtail tegen Wouter Jacobsz. ende Willem voirsz. seyt, dat hijs ontsculdich is dat vierendeel van den 170 pd. te borde te brengen, ende dat hy dairof comen sel tot sijnre ontschoude na den recht van der stede; reden wairby, wanttet een recht van der stede is [1]), dat nyement opten anderen maechgelt winnen en mach, hy en moet bewysen, dat hy sijn geboren maich is, ende alsoe Wouter niet bewysen en mach, dat Willem voirsz. sijn geboren maich is, soe seyt Willem voirsz., dat hy dat voirsz. gelt niet sculdich en is te borde te brengen; noch seyt Willem voirsz., alsoe Allairt Aerntsz. geruumt is voir die soen, die hem dat gerecht van Leyden overgeseyt hebben, ende alsoe Wouter voirsz. geen vesticheyt an Allairt voirsz. begeert en heeft ende lange tijt die straet begaen heeft, soe seyt Willem voirsz., dat hy dat voirsz. gelt niet sculdich en is te borde te brengen, alsoe Wouter voirsz. hem heeft toegesproken voir den bailiu van Rijnlant, dair hy mit recht gewijst wort, dat hy niet sculdich en was te antwoirden, alsoe Wouter geen vesticheyt an hem begeerde, doe die soen gemaict wort; ende noch seyt Willem voirsz., al wairt saick, dat Allairt voirsz. dootgeslegen wair, dat God verhoeden moet, Willem voirsz. en soude geen heffer van die soen wesen ende een aftersusterkint soude die soen bueren voir Willem voirsz. Voirt seyt Willem voirsz., alsoe Wouter voirsz. hem niet bewysen en sal mit scepenen noch mit wittachtigen tugen, dat hy hem yet geloift heeft, ende oic nye gesien en is, dat ye geschiet is binnen der stede van Leyden, dair luyde voirtvluchtich waren voir een soene, die hem van den gerechte van Leyden overgeseyt wort, dat men hoir magen dairvoir inwinnen mach van dootslagen of van leempten. By alle dese voirsz. redene seyt Willem voirsz., dat hy dairof comen sel tot sijnre ontschoude.

2. Wouter Jacobsz. . . . . claicht op Willem voirsz. om een

1) Onbeschreven.

vierendeel van 170 pd., die Wouter voirsz. van den gerecht van Leyden in eenre soene toegeseyt sien, voir sulke leempte ende quetsinge, als Allairt Wouter gedaen heeft, aldair Allairt voirsz. mit vollen rechte voir den gerechte van Leyden of verwonnen is, aldair tgerecht een soen of uutgesproken hebben opter stede seggen, soe seyt Wouter voirsz., alsoe Willem voirsz. een recht vierendeel is van Allairt synen magen of dairenbinnen, ende Wouter voirsz. seyt, alsoe dat een recht van Rijnlant is [1]), dat alle leempten, die in Rijnlant gevallen, dair die bailiu mit synen mannen een soen of uutspreken tusschen die partien an beyden ziden, die twijst tegen malkander hebben, ende die saeckweldige die soene tot dien dage niet en betailde, dat men diegene, die een recht vierendeel wair van synen magen, voir den bailiu voirsz. mit recht inwinnen mach, ende soe wat dat die stede van Leyden niet bescreven en heeft, dat men dat sculdich en is te rechten na den recht van Rijnlant, soe seyt Wouter voirsz., alsoe Willem geen poorter tot Leyden en is, dat hy geen vryheyt hebben en sal dan sulke vryheyt, als een lantman toebehoirt . . . . . dat Willem dair geen ontschoude voir doen en sal.

3. *Vier schepenen* . . . . na den recht van Rijnlant, alsoe alst een recht is, wes wy niet bescreven en hebben, dattet recht sgemeenslants wesen sal, soe dunct ons reden wesen na den rechte van Rijnlant ende na den bescheyde ende ondersoeck, die wy dairof gedaen hebben onder die mannen van den lande, dat Willem Florijsz. sculdich is . . . . een vierendeel van den soen te borde te brengen . . . .

4. *Vier schepenen* . . . . , soe nye gewijst en is binnen der stede van Leyden, dat soe wie een leemte toegegroot wort by den gerechte, dair die handadige ende saeckweldige voir ruymt, dat dan dieghene, die de leempte toegegroot worde, den ontsculdigen magen dairvoir ingewonnen heeft een vierendeel van den soen te betalen, ende alsoe Wouter voirn. dese leempte mitten hoichsten rechte gewonnen heeft op Allairt voirscr. ende Allairt voirn. die soen niet betailt en heeft ende alle die dage van den soen ommegecomen sijn. dat Wouter sculdich is te clagen op Allairt voirsz., soe Allairt Aerntz. hem die soen niet betailt en heeft; dat men sculdich is Allairt voirn. dairvoir balling slands te leggen of betalinge te doen van den soene voirsz. . . . , ende sel Willem Florijsz. comen tot sijnre onscoude . . . .

5 Gesien by den President ende Rade van Hollant die voirsz. dingtail ende dairna dat vonnesse van scepene, die twydrachtich sijn, soe wysen die President ende Rade ende dunct hem na hoerre conscientie, dat Willem Florijsz. die kennijnge sculdich is te winnen , . . ende lasten dairom die voirsz. scepenen alsoe te wysen . . . .

123. *Panding.*

. . . . alsoe Jan voirsz. die scout die pande dairoff upgedragen heeft, dair hy van mijns genadighen heren wegen zijn dwersnacht an hilt [1]), als recht is, ende die selve rechter Jan voirsz. die pande te goede geschouden heeft, als recht is.

124. *Beset.*

Alsoe zekere persoenen binnen der stede van Leyden becommert ende beset hebben enige goeden toebehorende Pieter Zeelander, soe is dieselve Pieter ter antwoirde gecomen voir den gerechte van Leyden in der vierschair, ende bekende sommige persoenen sculdich te wesen sulke somme van gelde, als hierna benoemt ende bescreven staet, behoudelic dat die besette goeden, te weten: netten, sout ende harinc, in behoudender hant bliven souden, ter tijt toe dat Pieter voirsz. die besette goeden verborcht hadde voir scepenen van Leyden. Voirt soe heeft Pieter Zeelander voirsz. die besette goeden opgedragen ende quyt geschouden voir den gerechte tot enen vryen eygen Willem Spronck Oudziersz. voir 13 pont groot Vlaems gelts; dus soe heeft Willem Spronck voirsz. ende Florijs Pietersz. die goeden verborcht ende na hem genomen voir die voirscr. 13 pont grote, welke 13 pont grote sy uutreyken ende betalen sullen tot Sinte Andriesdage den personen hierna bescreven; ende Willem Spronck voirsz. lovede Florijs Pietersz. voirn. dairof scadeloes te houden.

125. *Geestelijke goederen.*

2. . . . noch seyt meester Walich voirscr., alsoe dit gheestelike renten sijn ende gemortificeert na inhout der fondacien, die heer Rutger voirsz. ghefondeert hadde by synen gaen ende staen ende geconfirmeert was mitten bisscop van Utrecht,

1) Nortier, blz. 77 vlg.

dat sy niet erven en sullen noch en mogen op nyement na den geesteliken ende wairliken bescreven rechten . . . .

126. *Niet opkomen van partijen.*

. . . soe seyt Jan voirsz., dattet een recht is van der stede [1], soe wie men mit rechte toespreect ende hy een wete heeft, alse recht is, ende hem een rechtdach beteykent is, comt hy niet up dien dach, dat hy dan verwonnen sel wesen, dair hy om beclaecht wort . . . .

127. *Schepenbrieven.*

. . . . ende hy seyt, dattet een recht van der stede is ende oic een kuer is, [2]) datter geen scepenbrieven langer in hore macht bliven en sellen dan een jair na den lesten dach . . . .

128. *Schepenbrieven.*

. . . . ende die borgen voirsz. seggen, dattet een recht van der stede is [3]), dat men gheen scepenebrieve doot kueren en mach, tensy by dengheenen, diet angaet, of tensy scepenebrieve, die gemaict worden na den tijt, dat die kueren gemaict worden; ende sy seggen, alsoe hoir scepenebrieve ouder zijn dan die kuer, die gemaict is [4]), dat alle obligacien wesen souden geliken scepenebrieve, aldair sy geen consenteringe toe gedaen hebben, . . .

129. Dit is den eedt, die meester Reynier Claesz. [5]) der stede van Leyden gedaen heeft by den schout ende gerechte.

Ic sweere, dat ic der stede van Leyden den tijt, dat ic hoir dien, hout ende getrouwe wesen sal in allen saken der stede van Leyden aengaende, dat ic altijt dat bestedoen sal ende der stede hoir archste wantrouwen sal, wair ic can ende mach, na allen mynen vermogen, tgene dat ic dairof weet, ende altijt, als my van den gerechte van Leyden raet gevraecht wort. roerende der stede saken of des lands saken of profiten derselver of van justicie te doen by den scout ende scepenen

1) Onbeschreven.
2) Kb. 1406. III, 17.
3) Onbeschreven.
4) Kb. 1450, III, 37.
5) Pensionaris en klerk der stad; zie Elsevier, Inventaris van het Arch. I, blz. 48.

voirsz., dat ic dan dien raet truwelic ende rechtvaerdelic geven sal na mynen besten wetenscip. ten wair dat ic dairmede irregulaer mede worden soude; ende dat ic alle bootscippen, hoe die genoemt mogen wesen, die my bevolen worden te doen van der stede wegen voirsz., dat ic die truweliken doen sal totten meesten profyten na mijnre macht, als een getruwe raedt sculdich is te doen, ende dat ic nijmmermeer gave noch myde nemen en sal van gheenen partien, die voir den gerecht van Leyden te doen hebben in justicien of anders, mar in allen saken der stede of horen poerters aengaende, die der stede te verantwoirden hebben, sal tevreden wesen mit mijn loen, dat my toegeseyt is, ten wair of my tgherecht yet meer hiernamaels gonnen woude; ende alle den raet, die by hem of dair hy by is ende by den gerecht gesloten wort, dat hy die heymelic houden sal ende geen saken uutbrengen, dair die stede of den poorters last of hinder of lyden mochten (6 Febr. a. 47).

130. *Erfenis met de geheele inleiding* [1]).

Wy, scout, scepen, etc. doen kondt allen luyden, alsoe Katrijn Gerijt die Wegen dochter gestorven is binnen der stede van Leyden, soe quam dairomme voir ons Symon Foy, als een voicht van Machtelden, Gerijt die Wegen weduwy, die moeder was van Katrinen voirsz. ende hoir rechte erve, ende begheerde van den scout, dat hy hem woude inleyden in den boel, dair die dode die duer geruymt heeft, te weten aen die een helfte van alle den goeden, huysingen, erven, landen ende renten . . . , die Clais van Werder hadde, doe Katrijn, sijn wijf, oflivich wort, alsoe als zy mit rechte na den recht van der stede ende van den lande dairin bestorven wair. gemerct dat sy des voirsz. Clais getrouwede wijf was, begherende voirt, alsoe alsdat eenre boelscheydinge anghinge tusschen Clais ende Machtelden voirsz., dat Symon Vrederic, als scout, hem een wete woude doen na den recht van der stede ter antwoirde te comen jegen den voirsz. Symon Foy mit Boudewijn, der stede bode van Leyden, an Clais voirsz., hem te kennen ghevende, hoe dat Symon Foy voirsz , als voicht van Machtelden, begeerde van rechtswegen te treden in den boel voirsz., dair

1) Nortier, blz. 28.

die dode uytgeruymt ware, ende dat hy dairom comen soude om sijn recht te verwachten ten lancsten op ten derden dach dairna [1]), alzoe als dat behoirt na den rechte der stede van Leyden; welke Boudijn, bode voirsz., den voirsz. Clais die wete gedaen heeft binnen die stede van Delf in jegenwoirdicheit der stede bode van Delf, gelijc als die scout van Delf, Lubbrant Allairtsz., dat mit zinen brief, die wy gesien hebben, bekent ende oic hem bezegelt heeft; ende des is gecomen Claes van Werder opten Sonnendach den 12ten dach in Februario lestleden tot Leyden ende doe quam Symon Foy voirsz. voir ons, begherende, dat wy hem als een voicht van Machtelden voirsz. leyden wouden in dat boel, dair die doode mitten doot uutgeruymt waren, ende des seyde hy verre, dat men hem dat sculdich ware te doen, ende begheerde dairof, dat hem recht van ons gescien soude, als wy dat van rechts wegen na den recht van der stede sculdich waren te doen op sijn banne ende boete. Ende wy, die niet sculdich en sijn yemants rechts te weygeren, sonden totten voirsz. Clais Florijs Pietersz. ende Gerijt Hasselair, onse medescepene, dat hy comen soude voir dat huys, dair die dode uutgeruymt waire, ende verwachten sijns rechts, dat Symon Foy voirsz. op hem anleyde. Des quam die voirsz. Clais aldair omtrent Vespertijt van den dage van den Sonnendach voirsz. aldair by Willem Heerman, als gemachticht scout van Leyden, Ghijsbrecht van Zwieten, Florijs Pietersz ende Gherijt Hasselair, als scepene van Leyden. Des begeerde doe Symon Foy voirsz. an den scout voirsz., dat hy hem zijn derde inledinge doen woude, alzoe als hy dair te voren tweewerf ingeleydt was na den rechte van der stede, soedat die scout mitten scepenen voir die doer voirsz. gecomen sijn, dair doe Symon voirsz. den scout voirsz andingede in tegenwoirdicheit Clais van Werder, dat hy hem sculdich waire in den boel te leyden, alzoe alst zijn derde dach was, in die helften van allen den goeden, huysen, renten, erven ende landen, gelijc als voirsz. is; dair Clais up antwoirde, dat die saken geestelic waren ende hy wail gesceyden ware ende dair en woude hy anders niet toe doen na uutwysinge sijnre sceydinge, die hy dairoff van den provisoir hadde; dair doe Ghijsbrecht van Zwieten Clais voirsz. seyde: „Clais, ghy sijt gecommen voir den President ende Rade van Hollant ende hebt

1) Nortier, blz. 32.

van hemluyden gedeclineert in dese boelsceydinge te staen te lantrechte ende die hebben u mede an dat lantrechte gewijst mit rechte; alzoo dat dairomme dat geestelic recht in deser saken geen stede en heeft, gelijc als men u wail bewysen sal mitten acte van den Hove van Hollant, die derof gemaect is, die wy, scout ende scepenen, gesien hebben"; dair Clais voirsz. doe op antwoirde, seggende: „ic en hebbe my nergent overgegeven"; des hem doe Ghijsbrecht wederseide: „men sal u dat mitten acte wail bewysen"; ende doe dingede Symon weder, dat men hem sculdich ware in den boel te leyden ende dair scepene doe off wijsden, alzoe als hy begeerde ingeleit te wesen op sijn banne ende boete, dat hem die scout sculdich ware in te leyden, op welke vonnesse die scout voirsz. den voirsz. Symon in den boel geleyt heeft na den recht van der stede in jegenwoirdicheit van Clais van Werder voirsz., dair hy mit rechte niet jegen en seide, mar seggende: „ic blive by mynen voirwairde ende brieven, die ic derof hebbe." Ende dat gedaen wesende, seyden die voirsz. scout ende scepene tot den voirsz. Clais van Werder: „Clais, wilt ghy u noch verantwoirden na den rechte van der stede jegen den voirsz. Symon, wy staen hier, wy willen u volcomelic recht doen"; dair Clais noch weder op antwoirde, dat hy niet anders doen en woude dan by sijn brieven ende voirwairden te bliven; ende alzoe Clais niet en antwoirde mit rechte, soe dingede dairom Symon voirsz. den scout een vonnesse an, seggende: „alzoe Clais hier jegenwoirdich staet ende mit rechte hem niet verantwoirden en wille, dat ic dan van Symon voirsz. al datghene gewonnen hebbe, dair ic my in den voirsz. boel hebbe laten inleyden, te weten in allen Clais goeden, renten, huysen ende erven, die Clais voirsz. hadde, doe sijn wijf oflivich geworden is, als voirsz. is", ende begeerde des een vonnesse, welc vonnesse doe gevraicht was Florijs Pietersz., ende dat wert doe gestedt; ende dit vonnesse aldus gesteet wesende, is openbairlic in der vierscair geset in der manieren hierna volgende, te weten, alsoe Symon Foeytgensz., als gemachticht procuratoir van Machtelt, Gerijt die Wegen wedewy, hem heeft laten inleden in alle Clais van Werders boel in jegenwoirdicheyt van Clais van Werder, ende alsoe Katrijn, Gerijt die Wegen dochter, sijn geechte wijf was, dair Machtelt voirsz. een recht erffnaem of is, dair Clais voirsz. hem voir den gerecht niet geweert en heeft na den recht van der stede, soe

wysen scepenen, dat Symon voirsz., als gemachticht procuratoir van Machtelt voirscr., comen ende wesen sel in Clais van Werders ende in Katrijn Gerijt die Wegen boel, die sijn geechte wijf was, nae uutwysinge der dingtael voirsz. 2 Maert anno 47.

131. *Veroordeeling bij verstek.* [1])

Allen denghenen, die desen brieve zullen sien of horen lesen, onsen lieven ende zeer geminden vrienden, scout, burgermeesteren, scepene ende rade der stede van Leyden, saluyt. Uutdien dat recht wijst ende redene begeert, dat men in allen rechtvairdigen saken der wairheyt getuge geven moet, als ment versoict, soe oirkonden wy voir die gerechte wairheyt, dat up huyden datum des briefs, Symon Vreric, als een rechter van sheren wegen, sat mit gespannen vierschair mit sijnre volre banck om recht te doen van den hoichsten recht, voir welken rechter quam Wouter Jacobsz. ende claghede over enen, gehieten Allairt Aerntsz., of hy dat genoemt is by synen kersteliken name, alsoe Allairt voirsz. mit recht gedaicht was van den hoichsten recht upten voirsz. rechtdach te recht te comen jegen Wouter voirsz.; ende Wouter Jacobsz. seyde mit clagentliken dingplechtigen woirden, dat Allert voirsz. gecomen is binnen der graeflicheit van Hollant, binnen der bailiuscip van Rijnlant ende in der stede van Leyden ende heeft hem aengevocht, gequest, verleempt ende verdorven, dairof dat hy Allert voirsz. voir den gerechte van Leyden mit vollen rechte verwonnen heeft, also dat up dien tijt by den gerechte tusschen Wouter voirsz. . . . ende Allairt Aerntsz. . . . mit recht een soen gemaict ende uutgesproken geweest is ende die leempte ende quetsinge gegrotet, dat Allert voirsz. ende synen magen Wouter voirsz. uutreyken ende voldoen sel voir sijn leempte, quetsinge ende smarte 170 pd. payments, dair die dage van betalinge lange of verleden ende verschenen sijn, voir welke leempte ende somme van pennijngen Allairt voirsz. sculdich is ende der stede van Leyden geruymt heeft: ende Wouter voirsz. seyde voirt, alsoe Allert voirsz. mit recht gedaicht is van den hoichsten recht na den recht van der stede ende hy niet ter antwoirt en comt binnen der stede van Leyden by clivender sonnen by staender vierschair, dat

1) Zie N°. 122.

hy hem verwonnen sal hebben van synen eyssche ende dat men hem dairom sculdich is balling te leggen, alsoe wijt ende alsoe sijt, alsoe lange ende alsoe breet, als ons genadichs heeren palen van Hollant strecken, hondert jair ende enen dach, ende begeerde des een vonnesse van scepenen; up welke aensprake ende clachte, by den voirsz. Wouter gedaen wesende, scepenen wijsden, alsoe Allert Aerntsz. van den hoichsten recht gedaecht is mit scepenen na den recht van der stede ter antwoirde te comen tegen Wouter Jacobsz. sijnre clagentliken woirden, ijst dat Allert voirsz. by clivender sonnen binnen staende vierschair niet ter antwoirde en coemt om hem tegen Wouter voirscr. mit recht te verantwoirden na den recht van der stede, dat dan Wouter voirsz. den voirn. Allert van synen eyssche van den 170 pont verwonnen sal hebben ende dat men Allairt uut [in?] ons genadichs heeren palen van Hollant van sijnre leempte, quetsinge ende smarte hiernamails overquame ende hem voldede ende voirt den heere vernoicht hadde van synen boeten, die hy verbuert heeft, ende voldaen hadde van sijnre lantwinninge, soe sel Allert voirsz. weder vry wesen. Ende want Allairt voirsz. by clivender sonne by staender vierschair niet ter antwoirt gecomen en is, om hem mit recht te verantwoirden op Wouter voirsz. clagentlike woirden, soe heeft Symon Vreric voirsz., als een rechter van sheren wegen, Allairt voirnoemt na den recht van der stede gebannen ende balling slands geleyt, geliken een rechter van sheren wegen, geboden alle rechteren ende dienaren, als zy over den voirsz. ballinge comen, dat zy dien aentasten ende vangen ende hem brengen in ons genadichs heren slot, ende oic geboden alle welboren luyden ende alle huysluyden, als zy van ons genadichs heren dienaren versocht ende vermaent worden, dat zy hem hulpe ende bystandicheit doen zullen om den voirsz. ballinge te becraftigen ende in ons genadichs heren slot te brengen, ende dat nyement den voirsz. ballinge en huyse noch en hove ende en stercke noch en stive by der hoichster boete. 1447.

132. *Afkondiging van besluiten.*

. . . . ende soe oic mynen genadigen heer van Bourgongen mitten rade ende ridderscip, knechten ende steden van den lande van Hollant, Zeelant ende Vrieslant tsamen overdragen

sijn, dat geen geoirde personen geen erf nemen en sellen, geliken mijns heren placaet dit noch binnen enen halven jair openbairliken is doen condigen mitter clock van den gerecht van der stede huys of ....

133. *Bouw van huizen.*

..... dattet een recht van der stede ijs, wair enich huys niet en staet in sijn rechte loet ende overgegaen is over een ander erve, dat men dairoff ontruyminge doen sel ....

134. *Panding wegens arbeidsloon.*

2. ..... dat sy hem tonrecht gepant heeft ende hy die pande te recht gekeert heeft, ende dat die pandinge ofwesen sel na den recht van der stede, alsoe sy hem gedaicht hadde in eenre poortdinge van Beloken Paesschen lestleden, dair mit vonnesse gewijst is, dat sy geloent sel wesen by den gerechte van Leyden ende by den buyren; ende alsoe als Jan van Leyden voirsz. hoir niet geloeft en heeft ende alsoe die grootheyt van den gelde, dair sy hem of gepant heeft, by den buyren niet geschiet en is, gelyken dat poortdingboick uutwijst by den gerecht ende by den buyren hoir te vernoegen, by alle dese punten soe seyt Jan van Leyden, dat sy tonrecht gepant heeft.

135. *Erfhuisrecht.*

1. Aernt Danelsz., als voicht van synen wive, . . . dat die inledinge, die hy gedaen heeft, van wairden wesen sel ende dat die gasthuysmeesteren van Sinte Katrynen antwoirden sullen na den recht van der stede, redene wairby, want joncfr. Lijsbet in hoirs selffs huys, dair die inledinge gedaen is, ontfangen heeft dat heylige sacrament binnen hoir vier bedstapelen [1]), dair sy lach ende dair sy uutgedragen wort by nacht by toedoen van hoir man ende buyten consent van den erfnamen; ende doe sy int gasthuys gebrocht wort, binnen een weynich tijts was zy uut alle hoir verstant ende wetenscip, als

---

1) Woordenlijst op de Keurb. i. v. bedstapelen.

heer Ghijsbrecht Symonsz., priester, die hoir olyde, wel tugen sel, soe seyt Aernt voirsz., dat hy te recht in joncfr. Lijsbetten boel gecomen is .... na den recht van der stede, want hy bestorven is in die helft van sulke goeden, als joncfr. Lijsbet gelaten heeft in hoir laetste lijf; ende Aernt voirsz. seyt, dattet een recht van der stede is [1]), dat die nagelnaeste sculdich sijn erf te nemen; ende alsoe joncfr. Lijsbet voirsz., Aernts voirsz. wijf ende Lucie, Willem van der Duyfs wijf, drie susteren sijn ende een moeder hebben gehadt, soe seyt Aernt voirsz., dat hy die nagelnaeste is; noch seyt Aernt, dattet hem niet deren en sel, dat sy int gasthuys gestorven is, want wie sijn goet int gasthuys bliven sel, die sel dair ingaen, eerdat hy binnen sijn vier betstapelen leyt, of hy selt gemaict hebben mitter steden zegele by synen gaen ende by synen staen of ten sel geschien by denghenen, die sijn rechte erfnamen sijn, of hy sel alsoe arm wesen, dat sy niet te verteeren hebben, ...

2. Die gasthuysmeesteren ..., dat sy ..... niet sculdich sijn te antwoirden .... na den recht van der stede [2]), dats te weten, soe wair men een inledinge mitten scout ende mit scepene ende mit rechte doen sel, dat men die inledinge mit recht nergent sculdich en is te doen dan aldair die dode die duer geruymt heeft of dair die dode uutgedregen is; .. alsoe Lijsbet oflivich geworden is in den gasthuyse voirsz..., dat sy hem niet sculdich en sijn te antwoirden, alsoe Sinte Katrynen gasthuys recht erfnaem is.

3. .... alsoe Aernt .... hem heeft doen inleden in den huyse, dair Heynric Woutersz. in woende, ende alsoe joncfr. Lijsbet, Heijnricx voirsz. wijf, gestorven is in Sinte Katrynen gasthuys, dat Aernt die inledinge dair mit onrecht gedaen heeft; ende geven die gasthuysmeesteren die kennijnge gewonnen.

136. *Uitstalling.*

2. Dit is Clais Jansz. ende Dirc Gerijtsz. mit hoir medegesellen dingtail tegen Clais Smitsz., alsoe hy gepant heeft als van

---

1) Onbeschreven.
2) Onbeschreven.

stalghelt van laken, die sy binnen horen huysen vercoft hebben ende up hoir veynsteren getoicht, ende seggen, dat Clais tonrecht gepant heeft ende dat sy dat te recht gekeert hebben, ende dat die pandinge ofwesen sel na den recht van der stede ende na allen ouden haircomen, want sy nergent te stalle geloot noch gestaen en hebben ter snede binnen der stede van Leyden of dairbuyten [1]); ende alsoe alle poorteren neringe mogen doen binnen horen huysen, neringen, die niet verboden en sijn [2]), ende alsoet van den huyse niet ofgelesen en is noch gecondicht, by alle dese voirsz. punten, soe seggen sy, dat sy vry wesen sullen van der pandinghe.

3. ..... alsoe Willem Smitsz. gepant heeft Clais Jansz. ende Dirc Gerijtsz. om stalgelt boven ouden costumen, die niet gehantiert en hebben geweest, ende men dair tot desen dage toe nye niet of gegeven en heeft, soe sullen Clais ende Dirc ende hoir medegesellen vry wesen.

137. *Bezitrecht.*

..... dat dat een recht van der stede is, [3]) dat nyement an des anders erff comen en mach, hy en selt bewysen mit coep, mit besterfte of mit wittachtigen hilic ....

138. *Nietigheid van koop bij zwakte van geestvermogens.*

..... dat die coep voirn. oic van geenre wairde en is, als hem Wouter vermet, want die geschiet is, doe Willem Brouwer niet starck en was van synen leden ende sijnre bescheydenheit; want een ygelic, dien aensach, die sprack, dattet scheen, dat soe siecken ouden man veer over sijn 60 jair by vermoeden na der siekten, die hy hadde, dat jair niet overleven en soude, als oic wel scheen, want die brieff voir sijn ziekebedde gezegelt wort ende hy oic niet een half jair derna en leefde ....

139. *Burengetuigenis.*

2. .... dat die ontruyminge niet geschien en sel na den recht van der stede, want die rede getogen is by den gemeen

---

1) Kb. 1406. VI. 24.
2) Kb. 1406. VI, 1.
3) Onbeschreven.

buyren ende dat die hort geslegen is by den gemeen buyren ende dat betugen sel mit den buyren, die dair an ende over waren . . . .

3. *Schepenen erkennen dit bewijs als geldig.*

140.

Dits sulke ordinancie, als by den gerecht ende vroescip overdragen is, van hoeveel dat men den clerc geven sal van brieven [1]) te scriven, geliken als hierna volcht:

Van een maickbrieve van voirdeel mitter stede zegel bezegelt . . . . . 8 gr.
Van een testamentbrieff mitter stede zegel bezegelt. . 6 gr.
Van een hilixevoirwairdebrieff . . . . . 8 gr.
Van een morgengaeffbrieff . . . . . 4 gr.
Van een wairbrieff . . . . . 2 gr.
Van een rentenbrieff, geliken wairbrieff . . . . . 2 gr.
Van een doirsteken brieff op wairbrieff van huys, lant, erf 2 gr.
Van brieve in hore macht te kennen . . . . . 1 gr.
Van een tollen te yken . . . . . 1 gr.
Van brieve van sculden . . . . . 1 gr.
Van teykenen in der poortdinge, als wilkoir, bekenninge of dat men verwint . . . . . 1 gr.
ende dairvoir sel men die brieve scriven uter poortdinge sonder gelt te nemen.
Van een boelhuysbrieff . . . . . 8 gr.
Van panding te teykenen . . . . . 1 gr.
Van een pantbrieff . . . . . 2 gr.
Van vertichtbrieff . . . . . 1 gr.
Van een corncedel . . . . . 2 gr.
Van brieve roerende der poorteren, die men buyten der stede ofscrijft . . . . . 2 gr.

Item alle brieve, die die poorteren behoeven van saken, die hem om der stede wille gebueren, dat sy gethoift of gelijt worden voir lijfrenten ende diergelike, die brieve sal den clerck scriven ende dair soe en sel men hem niet of geven.

141. *Van den boden.*

Item den boden sel men geven van dagen in der poort-

1) Kb. 1450 III, 6.

dinge enen halven comans groten van elc persoen ende buyten der poortdinge sullen zy hebben enen comans groten [1]). Item van besettinge sel men geven 5 groot, als gewoenlic ende costumelic is.

142.

Ordinancie, wat die boden nemen sullen, als zy pertien tugen halen in zuenen of anders.

Item soewie dat tugen begheert gedaicht of gehailt te hebben van den gerechte, als tgerecht up ter stede huys vergadert sijn, die sel den boden gheven, hetsy van een persoen, twee, drie of vier, in als enen groten; ende wairt, datter achte personen waren te dagen, dairof sullen zy hebben 2 groten; ende wairt, datter waren te dagen 12 tugen of dairboven, 3 gr. ende niet meer.

Item soewie dat ofgeleet worde voir den provisoir, die sel der stede bode geven, die mit hem gaet om of te leden, enen grote ende niet meer. 20 dage in Julio anno 55.

143. *Handelsrecht.*

.... ende Pieter voirsz. seyt noch, dattet een gemeen coomanscip hier ende in allen plaetsen is, dat men borge ende brieve pleget te bedingen van der voirsz. coomanscip....

144. *Afwezigheid van gedaagden.*

1. ... wanttet een recht is van der stede, [2]) dat nyement lijf noch goet verliesen en mach, hy en moet een weet hebben, alse recht is, want Huge van Weer op die tijt, dat sijn huys sijn was, van der daghinge of van der belaghinge of pandinge geen weet en hadde; ende dat is goet te proeven, want hy op die tijt geen warff houden en mochte, want hy buyten slands was...; dattet een recht van der stede is, dat nyement den anderen sijn goet oftugen sel, ten sel wesen twie van achten, die machtich sijn vonnesse te wysen.

3. .... ende want dien pantbrieff gemaict is in den jair

1) Kb. 1450. III, 7.
2) Onbeschreven. Zie Kb. 1450 III, 24.

51 ende soe Huge op die voirsz. tijt uutlandich was ende geen warf houden en mocht, soe sel hy vry wesen van der pandinge.

145. *Goederen van bastaarden.*

1. Aernt Danelsz. [1]) .... tegen die gasthuysmeesteren ..., dat hy te recht in joncfr. Lijsbetten erffnesse gecomen is ..., want hy bestorven is, als een voicht van sijn wijf, in alle die goeden, die joncfrou Lijsbet aftergelaten heeft ..., dattet een recht van der stede is, dat die nagelnaist sijn sculdich erve te nemen ...; noch seyt Aernt voirsz., dat hem die hantveste [2]) niet deren en sel, reden wairom, want sy anders niet en hout dan van den bastairden ende van den vreemden ende niet op onse poorteren; ende alsoe Aernt voirsz. poorter te Leyden is ende hem dese voirsz. erffnesse angecomen ende bestorven sijn als van der moeder wegen, soe seyt Aernt, dat die moeder geen bastairt winnen en mach ende dat mijn heere van rechts wegen onse rechte niet over en mach geven ..... *Bovendien wat hij* N°. 135 *aangeeft.*

2. Die gasthuysmeesteren ..., alsoe tgasthuys goede privilegien heeft ende rechten ende oick van ouder gewoenten costumelic is, dat soewie in den gasthuyse comt of gebrocht wort ende dairinne oflivich wort, dat die alle syne goeden, die hy heeft ende afterlaet, comen sullen ende bliven an den gasthuyse voirsz., tensy dat sy mit voirwairden dair incomen ende hoir goeden buytenbedingen ....

3. ... ende alsoe Lijsbet voirsz. een bastairt was ende na den privilegien, die tgasthuys heeft van den bastairden, ende na der ouder gewoenten ende rechten, die dairof zijn, van denghenen, die in den gasthuyse sterven, ... *stellen schepenen Aernt in het ongelijk.*

146. *Bouw van huizen in den omtrek der stad.*

Alsoe die scout van Leyden Florijs van Bosschuysen toesprack van boeten, die hy verbuert soude hebben, mitsdat hy der stede te na getijmmert heeft boven den hantvesten ende kueren van der stede, dair Florijs van Bosschuysen up ant-

---

1) Zie blz. 177.

2) v. Mieris III, 539, Handv. van 1389, en IV, 242, Handv. van 1413.

woirt ende seyt, dat hy ban noch boete verbuert en heeft, alsoe hy brieve van mijn genadigen heere heeft van vryheden [1]), die hy ons togede ende wy dairof gesien ende gelesen hebben, soe ist dat scepene wysen, alsoe die stede van Leyden privilegien ende hantvesten heeft van hertoge Aelbrecht saliger gedachten [2]) ende geconfirmeert van mynen genadigen heere van Bourgongen, ende soe Florijs voirsz. brieve van vryhede heeft, bezegelt mit onser genadigen heren segel, als grave van Hollant, die contrarye luyden den privilegien ende hantvesten van der stede, soe en sal Florijs van Bosschuysen ban noch boete verbuert hebben, voir die tijt dat op des voirsz. Florijs brieve van vryheden by den Rade ons genadichs heren van Bourgongen in den Hage an der schyve in der Raetcamer gewesen wort, of hy aldair sulke huysinge, dair tgescheel om is, sal mogen houden staen, nietwederstaende enige privilegien of hantvesten der stede, of niet.

147. *Erfenis van bloedverwanten.*

.... soe seyt Pouwels voirsz., als procuratoir van Clais Willem Langenz. dochter, die een medesuster is in den susterhuyse ende convente van Sinte Jheronymushuys ende convente, soe Goeswijn voirsz. niet naere en is dan een broederssoen, dat hy geen erffnesse nemen en sel na den recht van der stede [3]) ....

148. *Erfenis van bastaarden.*

.... dair Jacop op seyt, dat Marck voirsz. mit onrecht ingeleet is na uutwysinge der hantvesten, die mijn here der stede van Leyden gegeven heeft [4]), alsoe Beatrijs voirsz. een bastairt was, dair die heer van den lande een erffnaem of was van des vaders wegen, alsoe mijn here dat overgegeven heeft, dat men van den basterden erve nemen sel, soe seyt Jacop, dat hy in der halver erffnesse wesen sel ...., alsoe hy die nagelnaeste is van des vaders wegen, want een heer niet meer gegeven en heeft dan hem besterven en mocht .....

---

1) v. Mieris, Handv. van Leyden, 475.

2) Van Albrecht zijn er geene privilegiën te vinden, hierop betrekking hebbende: wel van Willem V in 1355.

3) Onbeschreven.

4) O. a. van 1413 bij v. Mieris IV, 242.

149. *Beden.*

Die burgermeesteren van Leyden is hoir dingtail tegen Gerijt van Werve ende sy clagen op Gerijt voirsz., dat hy der stede van Leyden sculdich is 19 pd., diewelke hy bekent heeft der stede sculdich te wesen, ende dat hy dair geen onschoude voir doen en sal, ende seggen dairof reden, wairby ende wairom: ten eersten alsoe Gerijt voirsz. gecomen is by den gedeputeerden van den vier steden, alse Hairlem, Delff, Leyden ende der Goude, die vergadert waren opter stede huys van Leyden ander schive, overmits dat sy van Pieter Bladelijn ende van den rentmeester-generaal toegesproken waren van den afterstalle van den 10 jaren bede, up twelke die gedeputeerde Gerijt van Werve toespraken, soedat die voirsz. Gerijt bekende, dat hy in verleden tyden uten 10 jaren bede gegeven ende gedaen hadde Mr. Bertelmees Allatruye omtrent 100 pd. grote ende dat Florijs Willemsz. onderhadde omtrent 48 pd. grote, alle welke gelden Gerijt voirsz. op hem nam te verantwoirden ende selve dairvoir staen woude. Dus dat enen tijt hiernae die vijf steden in den Hage versament waren, diewelke de voirsz. Gerijt aldair ontboeden om betalinge te hebben van den voirsz. gelden, aldair dat Gerijt voirsz. mitten vijf steden composeerde ende overquam den steden te betalen die somme van 98 pd., welken somme hy betalen soude tot 3 Kerssavonden, dairof dat die stede van Leyden hoir angedeelte beloipt 19 pd.

2. Gerijt . . . , dat hy des onsculdich is ende dat hy dairof tot sijnre onscoude comen sel . . . . . , want sy scepene noch scepenebrieve op hem sprekende en hebben . . . . . , mits dat hy der stede van Leyden in heymelicheden, buyten weten van den anderen steden, overcomen was ende vol ende al betailt hadde; ende draicht hem des an denghenen, die die wairheyt dairof weten, diewelke Gerijt voirsz. begheert gehoirt te hebben.

3. Aldus so wysen scepenen, alsoe die burgermeesteren van der stede wegen Gerijt van Werve beclagen om penlike sculden, ende scepene die clare wairheyt niet bevinden en connen, soe sel Gerijt voirsz. hem derof zuveren mit synen eede ende dairof comen tot sijnre onschoude. 22 Maert 1451.

150. *Morgengave.*

1. .... dair Pieternelle op antwoirt, dat sy geen deelinge sculdich en is te doen, voir den tijt dat sy hoir morgengave voir uutheeft, belopende 25 cronen, dairup seyt Dirc voirsz., dat sy geen morgengave voir uutnemen en sal ende dat die van geenre wairden en is, alsoe sy mit gheene scepenebrieve van Leyden noch mit schoutenbrieve in den ambocht, dair sy beslapen is, bewysen en sal, alse recht is, dat Jan Jan Goeloffsz. hoir 25 cronen te morgengave gemaict en heeft, soe seyt Dirc voirsz., dat sy gheen morgengave voir uutnemen noch bueren en sal ende dat sy hem delinge doen sal of 75 nobl. dervoir te geven.

2. ... alsoe sy buyten der stede van Leyden beslapen is, dats te weten, dat Pieternelle ende Jan, hoir man, malckander besliepen in den ambocht van Alcmade, dairt een recht is, dat men mit goeden wittachtigen tugen een wijf hoir morgengave winnen mach mit recht ....

3. ..... soe sel Pieternelle voirsz. hoir morgengave voir uutnemen, eerdat Dirc voirsz. vorder tegen Pieternelle deelen zal ....

151. *Erfrecht van geestelijken.*

1. Broeder Jan Aerntsz....., alsoe Andries, sijn broeder, seyt, dat hy niet meer erfnisse nemen en sal dan na uutwysinge der hantvesten of geboden, die van ons genadigen heren wegen van Bourgongen gedaen sijn [1]), dairup antwoirt ende seyt broeder Jan voirsz., dat hem dat niet hinderen noch deren en sal in synen rechte, want die privilegien, hantvesten of geboden, gedaen upten geesteliken luyden, van dat zy geen erffnisse nemen en souden, by onsen Heyligen Vader, den Paeus van Romen, niet geconfirmeert en sijn, noch dat oic die geestelike personen dat nye overgegeven en hebben, wairom sy na den rechten, geestelic ende wairlic, van geenre wairden en behoren te wesen noch oic nye dairom gebruyct en sijn.

2. *Beroept zich op de handvest.*

3. Aldus so wysen scepenen, alsoe broeder Jan Aerntsz. Aernt Jansz. geechte soen is, gelijc die ander kinder, soe sel

---

1) Groot Plakkaatb. I, 1470; v. Mieris, IV, 242.

broeder Jan voirsz. mede in der erffnisse wesen ende deelen, als die ander kinder, sijn broederen ende susteren, behoudelic dat Jan eerst borge setten sal, wairt, dat hy oflivich worde, voirdat by den Staten van den lande een gemeen ordinancie gemaict worde, hoe ende in wat schyne dat die gheestelike luyden erve nemen sullen, dat dan sulke erffnisse, als Jan voirsz. genomen heeft van sinen vader, weder comen sal op broeder Jansz. voirsz. rechten erven; ende wairt, datter ordinancie gemaict worde by den Staten van den lande, hoe ende in wat schijn dat die gheestelike luyden erffnisse nemen ende geven sullen, voirdat broeder Jan oflivich geworden wair, soe sel dese voirsz. erffnisse gaen ende staen na derselver ordinancie, die gemaict sal worden by den Staten van den lande ....

152. *Panding.*

.... soe wie mit rechte panden will an roerende ende drivende goeden, die sal die pande wysen, wair ende an wat goede dat hy pant, om die te schatten voir die sculde ....

153. *Erfenis van bastaarden.*

Aldus soe wysen scepenen, alsoe die graven van Hollant [1]) der stede van Leyden in privilegien gegeven heeft, dat sulke goeden ende erffnisse, als hem van den bastairden aenbesterven, comen sullen up die nagelnaeste, alsoeveer als zy 4 jair tenden een poorter geweest hebben, ...

154. *Dingtalen.*

.... ende alsoe alst een recht is ende een bescreven kuer [2]), dat een ygelic sijn dingtael onder den clerc in scrifte brengen sal binnen twie dagen, nadat sy an den wedden gegaen sijn, die des niet en dede, dat die van sijn recht vervallen sel wesen ....; ende soe wie van sijn rechte vervalt, die en sal hem niet weder up een nu mogen verhalen, of anders en wair des van gheenen node dit te bekueren ...

155. *Bekentenis op het sterfbed.*

.... dat hy Dirc geen deelinge doen en sal, overmits dat

1) v. Mieris IV, 242 en III, 539.
2) Kb. 1450. III, 15.

uterste bekenne [1]), dat Florijs, sijn vader, gedaen heeft voi die priesteren ende bueren . . .

156. *Testament.*

1. . . . . ende al wairt, dat sy oick enich bespreck gemaic hadde in hoir vier betstapelen, als zy niet gedaen en heeft, soe en soude zy niet meer mogen wechmaken mit bespreck, dat van wairden wesen soude, dan dat tiendendeel van horen goeden [2]) . . .

2. . . . . want sy dat wel bewysen sullen mit horen biecht-vader [3]), mitten coster ende mitten bueren, die dair an ende over geweest hebben, dat sy by horen gaen ende staen, wetende hore vijf sinnen, op hoiren biechtvader hoir uterste wille begeert heeft, dat nyement hoir goet of erve nemen en sal dan die drie goidshuysen voirsz. na hore doot . . . ; ende alsoe die graeflicheyt van Hollant ende tgerecht van Leyden mit die gemeen vroescip die goidshuysen voirsz. puyrmentelic om Goids willen gegonnet ende gegeven hebben mit horen brieve, soe wes testament ende bespreck, dat men den goidshuysen voirsz. besprekende is, dat die van wairden wesen sullen na uutwysinge der brieve . . .

157. *Erfenis.*

. . . . . wantet een recht is te lande ende in die stede, dat een ygelic, die in den boel besterft, eerst schiftinge ende scheydinge nemen sel of borge setten sal, alle wittachtige sculden te betalen, eer hy enige goeden aenvairden sel, mit recht of sonder recht, . . wantet een out recht is al Hollant over, dat men den boel scheyden sal, dair die dode die duer geruymt heeft, . .

158. *Notarieele brieven.*

. . . . ende soe dese renten wittachtige sculden sijn, gemaict mit scepenebrieve, soe sel die mogeliken na den recht van der stede van meere wairde wesen ende bliven dan dat testament of notarijsbrieve, die na den kuren van der stede van gheenre wairden en sijn, . .

1) Nortier, blz. 68.
2) Kb. 1450. III, 33.
3) Nortier, blz. 68.

159. *Erfrecht.*

. . . . na den rechte van der stede ende na den rechte van den lande, wanttet een recht van der stede ende een recht van den lande is ende oick recht is, dat niement zijn kinder dat een opt ander te erven en mach geven, ten sal geschien over dat open graff, ten wair dat een lage binnen zijn vier betstapelen ende dair niet comen en mochte; ende oick niement zijn erfnamen onterven en mach, hy en sal dat geruymt hebben jaer ende dach, . . .

160. *Eigendom.*

. . . . . ende noch seggen sy, dat hy sculdich is een rechte reede mit hem te trecken in den gescheyt van hore beyder erff, ten wair dat hijt bewysen mocht mit scepenebrieven, dat dat erve verkerft of vergeert wair, . . . want men nyement uut sijn eygendom brengen en sel mit eenre heininc na den recht van der stede . . .

161. *Legaten.*

. . . . wantet een recht ende een kuer van der stede is [1]), wair meer maickbrieve zijn dan een, dat men niet meer dan mit enen brief winnen en sel ende den joncsten brief den ouden doden sel; ende het oic een recht is, dat men niet houden ende geven mach, want Willem Gerijtsz. deze voirsz. goeden niet geruymt en heeft by synen leven mar gebruyct heeft zijn leven lanck . . .

162. *Huwelijksche voorwaarden.*

Aernt Dircxz. die claecht mit recht op Wouter om 28 sc., die hem noch gebreken van 40 sc., die Wouter voirn. in hilixe voirwairden hem geloift heeft voir goede mannen, ende een tabbairtlaken ende een hoiclaken dairtoe, te medegave mit Barbara, sijnre dochter, doe Wouter voirsz. woenachtich was tot Zwamerdam . . , aldair Aernt voirsz. Berbra voirn. besliep, doen hy eerst by hair te bedde ghinck, alwair Wouter voirsz. niet of betailt en heeft dan 12 sc. an grof wit ende voerlaken, vleysch ende speck, een becken ende een

---

1) Kb. 1450. III, 41.

coperen pot ende een scip turffe . . . . . , alsoe dat rechte in Rijnlant is ende men mit goeden tuge winnen mach, dat men in hilicxe voirwairden geloift heeft.

163. *Inleiding.*

. . . . dattet een recht is van der stede, dat soewie men mit recht in een erfnisse doet inleden ende dat aftervolcht mit recht, drie dagen aneen aftervolgende, alsoe dat behoirt mit recht, ende die weerperty binnen den derden dage niet voirt ter weer off ter andert en comen ende veranderden hem, als recht is, dat zy dan bevallen ende verwonnen sellen wesen van alsulc recht, als zy totter erfnisse hebben mogen.

164. *Lijfrenten.*

. . . . ende want niet gewoenlic en is, dat men van poorteren van Leyden, lijfpensien hebbende upter stede van Leyden, enige quytancie pleget te nemen, soe seggen die burgermeesteren voirsz.: ist, dat si die betalinge bewisen mitter rekeninghe van der stede , . . *dan winnen zij de kenning.*

165. *Rijnlandsch recht.*

. . . . ende alle lande in Rijnlant sculdich zijn te leggen tot lantrechte, dair die landen gelegen sijn , . .

166. *Kenning.*

. . . . also si dat an beiden syden overghegheven hebben voer scepen, in allen schijn oft voer die vierscaer gesciet waer . . .

167. *Erfrecht.*

. . . soe seyt Florijs voirsz., dat Nelle die nagelnaeste is. want Sanne stont in die rechte lyne van Nelle voirsz. uutgecomen ende Clais voirsz. is van der zyde gecomen; voirt seyt Florijs, dat Nelle voirsz. dien brieff van den voirwairden hoir niet hinderen noch deeren en sal, want die gemaict is tusschen den susteren ende Sanne voirsz., ende dat een na den rechte van der stede mit sulken voirwairden sijn rechte erffnamen niet onterven en mach , . .

168. *Recht van onmondige kinderen bij boedelscheiding.*

. . . . behoudelic dat den heelen ende gemeenen boel, die Jan van Noorde saliger gedachten int laetste van synen leven

aftergelaten heeft, borge bliven sal; als die voirsz. kinderen tot horen jaren gecomen sijn, wairt dat dan die voirsz. drie kinderen liever hadden 1300 ende 11 wilh. scilden dan die voirsz. landen, dat men dan die voirsz. 1311 scilden den drien kinderen voirsz. dairvoir uutreycken ende voldoen sal, na inhout hoirs scepenebrieffs van der bewysinge van hoirs moeders erve . . . . .

169. *Poortding.*

. . . . datter een kuer is [1]), dat gheen poorter opten andren poorter recht spreken sall om schade ofte om sculde dan up zijn rechte maelstat; ende wantet nu gheen poortdingh en was, doe Florijs voirsz. Jan toesprack voir recht, dairom seyt Jan, dat hy hem van dier aensprake niet sculdich en is te verantwoirden na der kuer . . .

170. *Erfrecht van kloosterzusters.*

. . . . . ende alle die ander susteren van der oirden van Sinte Augustinen binnen Leyden altijt tot desen dage toe erve genomen hebben ende mit rechte dairin gewijst zijn . . .

171. *Erfrecht.*

. . . . seyt, dattet een recht van der stede is ende een recht van den lande, dat dat naeste bloet een rechte erffname wesen sal ende is, . .

172. *Bezet.*

Gerijt Gillisz. . . , alsoe hy die goeden beset heeft, die Willem Aelbrechtsz. toebehoren, ende drie clagen dairup gedaen heeft ende verwonnen mit aften dagen ende Volkert niet en vermat voir den bode, doe hy dat goet beset hadde, dattet hem yet in die hant geset was, ende Willem Aelbrechtsz. oic niet en bekent, dat hy dat goet yet gelevert of verset heeft, . .

173. *Getuigenis van schepenen.*

. . . . dat als men enige saken opter stede huys trect, dat dan een ygelic vry spreken mach onbehailt ende onbevangen

---

1) Kb. 1450. III, 13.

van woirden ende sonder verbueren, ende dat oic scepene over nyement kennesse en sullen dregen dan in der bedingeder vierschair mit dingplechtigen woirden of dat dieghene, die die belydinge doet, an den scepenen begeert, dat over hem gekent ende besegelt te hebben; ende alsoe Jutte voirsz. geen scepenen gebeden en heeft enige kennesse over hoir te dragen of over hoir te kennen ende sy opten huyse mit overplechtse woirde hoir saken op Dircs aensprake verantwoirt heeft, dat onbehailt geweest heeft tot desen dage toe, dat sy dairof onbehailt ende vry wesen sal . . .

174. *Schuldvordering.*

Andries Symonsz. . . . claget op Jan Heynricsz. om 4 pont, die hy sculdich is van goeder wittachtiger sculde, als hy hem dat wel overtugen sel mit goeden, eerbaren, wittachtigen ende geloefliken tugen; ende want Jan voirsz. dair onschoude voir doen wil, dairup seyt Andries voirsz., datter gheen onschoude geschien en sel, alsoeveer als Andries voirsz. hem die sculde overtuget, gelijc hy hem vermet; by dese redene seyt Andries voirsz., datter geen onschoude geschien en sel na den recht van den lande, want scepene schuldich sijn in dusdanigen saken scerp aen te sien ende die gelegentheyt dairof clairlic te doirsien, eer men yement van dustanigen claren sake ter onschoude wysen soude.

175. *Recht van waring.*

. . . . dairup antwoirden die voirsz. erffnamen, dattet recht van der stede is, dat soewie een eygen van den lande besit ende die vruchten dairof buert ende geen rechtelike schade en heeft, dat dye geen schade, verset of beteringe van waringe, tsy van lande, van huysinge of van erve, die gewairt sijn, winnen en mach noch en sal, hy en sel eerst bewysen, dat hy mit recht in persone toegesproken ende hem mitten scerpsten rechte verweert heeft, dat hy heeft mogen en connen doen, ende alsoe mit rechte in costen ende schaden gewijst is, ende anders niet . . . .

176. *Mishandeling eener zwangere vrouw.*

Dirck van Vliet is zijn dingtael tjegen Jan Woutersz. . . . , alsdat Jan Woutersz. mit synen handen ende wapen Alijt, Jan van Vlieten wijf, in hoir hoeft gewont, gequetst ende

anders in hoir zyde, in hoir lenden ende an hoir live mitten hilte van zynen messe geslegen, gestoken ende mishandelt heeft, dairvan dat zy van horen kinde misschienisse gehadt ende dat kint doot ter werelt gebrocht heeft, welc kint dair tegenwoirdich leggende is ende sulke litteykenen van quetsinge in den hoefde heeft, gelijc als dair die voirsz. Alijt gequetst was, ende voirt sulke blaeuwe ende zwarte lelike lendenen heeft, in allen schijne als dair Alijt voirsz. clagede, dat sy geslegen, gestoten ende mishandelt was, gelijc scepenen dat an den doden kinde jegenwoirdich zagen ende bezien hadden; ende begeert des een vonnisse, of scepenen dat dode kint also bezien hebben, dattet hem kenlic wair, dat dat dode kint ende die heydene moirt (?) van quetsinge ende by toedoen van Jan Woutersz. handen gestorven wair ....., gelijc Alijt die moeder dat op hair uterste henevairt, doe zy berecht wort mitten heyligen sacrament, genomen heeft, . . ende dat men dairom dat dode kint die hant sculdich is of te winnen ende of te doen na den recht van der stede.

2. Jacop Jan Zalichsz. in den name van Jan Woutersz..., dat men dat dode kint niet sculdich en is die hant of te winnen na den recht van der stede . . ; dat men gheen dode menschen die hant sculdich en is of te winnen, tensy dat men an een mensche bevint opene wonden of sulke quetsinge, als dat scepene kenliken is, dat die mensch van mans handen gestorven is; ende also men an dit dode kint gheen opene wonden noch quetsinge en bevint ende Alijt, moeder van den voirsz. kinde, dat kindt gedragen heeft zes of zeven weken na den vechtelic voirsz., dat sy niet gedaen en mochte hebben, hadde dat kijnt by Jan Woutersz. voirsz. gewont of gequetst geweest; ende also Alijt voirsz. anders gheen quetsinge noch blaeuwe leden den scepenen, die sy hoir quetsinge togede, liet besien dan alleen die quetsinge in hoir hoeft, twelc dat sy sculdich hadde geweest den scepenen te togen, soud men kennesse dairvan dragen; ende dairna heeft Alijt voirsz. oic bekent voir scepenen, dair zy lach in hoir sacramente [1]), dat sy dat kint lange tijt levende in hoir lichaem voelde ende sonderlinge twie of drie dagen, voirdat zy van den kinde verlost worde, . .

---

1) Nortier, blz. 68.

3. *Vier schepenen* . . . , dat sy dat kint voelde leven drie dagen voir den arbeit van den kinde, ende oic mede twie goede vroetwiven by horen eede geseyt hebben: hadden zy over den arbeit van den kinde geweest, sy souden by der hulpe Goids een kerstenziele dairof gehadt hebben; oic mede soe en heeft Jan van Vliets wijf hoir zyde niet laten bezien van scepenen noch van den meester, doe zy hoir quetsinge in dat hoift liet bezien , . . . dat men die hant niet ofwinnen en zal ende dattet niet gerekent en sal wesen voir een doitslach, behoudelic dat Jan Woutersz. zweren sal ten heyligen, doe hy ghinc ten huse voirsz. van Jan van Vliet, dat hy niet in meyninge en was Jan van Vliets wijf te misdoen, noch dat hy niet en wiste, dat zy mit kinde was, ende dat hy hoir in die zyde niet geslegen noch gestoten en heeft . . .

4. *Vier andere schepenen* . . . . , alsoe Alijt opten derden dach . . . . scepene getoicht heeft ende heeft die quetsinge in den hoefde laten bezien, ende clagede dat die quetsinge in der hoefde hoer niet soe zere noch soe wee en dede als die slage ende stotinge in hoir zyde . . . *(verder op getuigenis van twee oude vroedvrouwen over deze zaak en het getuigenis van het sterfbed, verklaren het voor een doodslag).*

5. *De Raad van Holland bevestigt het eerste vonnis.*

177. *Huwelijksche voorwaarden.*

1. . . . . mar vijf of ses jair, nadat sy tsamen in der echte vergadert waren, ende malkander beslapen hadden, sy enen brief geordineert, gemaict ende bezegelt hebben in manieren van hilixe voirwairden, die na den rechten van der stede van geenre wairden en zijn [1]), want overal voirwairde ende voirdeel van hilixe voirwairden bezegelt ende bebrieft behoren te wesen, eerdat sy by malkander te bedde gaen; ende hadden die hilixe voirwairden alsoe versproken geweest, doe zy vergaderden, sy soudent wel gemaict ende bebrieft hebben, eer sy by malkander te bedde ghingen, gemerct dat sy an beyden zyden soe jonck niet en waren, sy en wisten wel van den rechten . . .

2. . . . . alsoe die hilixe voirwairden buyten der vryhede van Leyden gemaict sijn, bezegelt mitten segel van Dirc van

---

1) Kb. 1450. III, 40.

Tol ende veel goeder mannen, . . . ende hebben veel jaren buyten gewoent, nadat die hilixe voirwairde bezegelt sijn, . . .

3. . . . . soe wysen scepenen, dat die brieve van hilixe voirwairden ende die voirwairden, dairin begrepen, van sulken wairden, craft ende machte wesen sullen, als scepenen van den Hage, aldair sy malkander beslapen hadden, mit rechte die oirdelen ende kennen sullen, aldair sy gemaict sijn, . . .

178. *Panding.*

1. . . . ende Joest Heynricxz., als een stedehouder van des scouten wegen, Jutte voirn. dese pande te goede gescouden heeft voir die vierschair, alsoe zy hem mit recht angedinget ende geboden worden, dat scepenen wel kennelic is; ende doe die scout ommeghinc panden ende voir Dirc van Rijns duer ghinck ende aldair quam, Jutte voirsz. rechts begeerde, alsdat hair die scout die pande soude leveren op die heerstraet, des doe een uutsettinge by den scepenen gemaict wort; . . . noch seyt Gerijt, of Pieter Rijnsz. seggen woude, dat dit lange geleden wair ende die pandinge sint gegaen wair voirby sijn duer, dat hem dat niet deren noch schaden en sel an zijn recht, want dair geen tijt van den gerechte toegeseyt en was, als den scepenen noch wel huegende wesen sal, die op dic tijt scepenen waren.

2. . . . . dat die scattinge van geenre wairden wesen en sel na den rechte van der stede, alsoe dat een recht is ende wel gekuert staet [1]), dat die sculdener sijn recht vervolgen sel binnen 13 weken, nadattet hem mit rechte toegewijst is, of die pandinge en sel van geenre wairden wesen. Oic soe seyt Dirc, alsoe zijn wijf ende hair moeder mit malkander gegeten ende gedroncken hebben ende mit vrientscip mit malkander van dese sculde overdragen sijn, eerdat sy mit Gerijt voirsz. vergadert is, ende sy oic dat recht eenwarff ende anderwarff dairover heeft laten staen ende Dirc voirsz. oic geen wilkoir voir scout noch voir scepenen gedaen en heeft . .

3. *Schepenen stellen Gerijt in het gelijk.*

179. *Huizen en erven.*

2. . . . . ende Dirc seyt onschoude ende dat sy van dien eysche ende aensprake vry ende quyt wesen sullen na den

---

1) Kb. 1450. III, 24.

recht van der stede; ende seggen, hoe dattet tgerecht mit rypen rade ende mit goeden voirsien, om sulke saken, als Jacop Scout voert, te benemen ende te bescutten ende dat die oude sympele ende onnosele of die hem in drancke ontgaen niet bevroet noch vercloect en worden, souden gekuert hebben, dat geen coop van huys ende erve van wairden wesen en sal, sy en sel mit goeden voirsien wetende ende goetwillichlic van den vercooper ende van den cooper aengebrocht, bekent ende belijt wesen voir scepenen van Leyden, na uutwysinge der kuer [1]). . .

3. . . . . aldus soe wysen scepenen, alsoe Dirc Hellenz. in coop van syne huysingen ende erven mit Jacob Scout overgecomen is ende hem dat by goede mannen vercoft heeft ende heeft dairna terstont voir scepenen den coop bekent ende belijt . . . . , dat dien coop van wairden wesen sal . . . .

180. *Poortrecht.*

1. . . . . Florijs Pietersz. . . . , dat Jan voirn. hem mit recht sculdich is te antwoirden, want die men antwoirde ontseyt, die ontseyt men alle recht; ende want Florijs voirsz. wel bewysen sel, dat Jan Gerijtsz. sijn goeden uter stede gevlucht ende geruymt heeft; ende Florijs voirsz. seyt, dat een recht is ende wel bekuert staet, dat soewat poorter sijn goede vlucht of hem licht uut der stede, dat brenget, dat hy dairmede ontpoortert is [2]) , . .

2. . . . . dat hy niet sculdich en is te antwoirden na den recht van der stede, want Jan Gerijtsz. een poorter tot Leyden is ende met recht niet uut sijn poortrecht geset noch dat oic niet upgegeven noch quyt geschouden en heeft, noch dat desgelijc die burgermeesteren, die kenres ende ontfangers sijn van den poorters, hem sijn poortrecht niet wederseyt noch quytgeschouden en hebben. Ende al ist, dat Jan voirsz. uter stede van Leyden getogen is om sijn comanscip over zee ende over lant te doen, als menich goet coopman doet, ende zijn wijf van vrese hoirs lijffs, om der pestellencie ende sterfte wille, uter stede getogen is ende hoir goeden voir hair ge-

---

1) Kb. 1450. I. 3.

2) Deze keur is nergens te vinden; het schijnt mij toe, dat hier „ende wel bekuert staet" abusivelijk is bijgevoegd; het werd in de dingtalen eene geijkte uitdrukking, die men neerschreef zonder er bij te denken.

nomen, als menich eerbair poirter te lant doet ende gedaen heeft, ende noch buyten sit, dat hy mitsdien sijn recht poorterscip ende vryhede van poortrechte niet verburen noch quytscelden en mach, want als Jan voirsz. van sijn reyse van over zee quam, heeft hy terstont him gevoicht te wesen ende te comen binnen der stede van Leyden, twelc hy niet gedaen en soude hebben, hadde hy der stede geruymt, want Jan niet heymelic geruymt en is by nacht mair int openbair ende by dage, als een coopman, om sijn comanscip te doen, als een ygelic toen ter tijt wel wiste; ende want Jan nergent geen poorter geworden en is ende geen buyrrechte angenomen en heeft ende als een poorter in der poortdinge gedaecht ende beclaecht is om schade ende om schulde . . . . . ende dattet sculdich is te staen van der eenre poortdinge tot der ander, na uutwysinge der kuer [1]), alsoe hy hem buyten der poortdinge mit recht aensprect.

182. *Proces tusschen echtgenooten.*

1. Lucie Kerstant Dammesz. dochter mit hoirs gecoren voichts hant is hoir dingtail, alsoe als zy dat mit recht gedinget heeft, dat sy een voicht kiesen mochte, alzoe zy rechts te doen hadde tjegen horen rechten voicht, alsoe als scepene dat mit recht gewijst hebben . . . , dat zy hoir mit recht heeft doen inleden in sulke erfnesse ende goede, als Ave, Gerijt van Assendelffs wedewy, mitter doot geruymt heeft, want die uutsprake van den geblijf, dair zy onder hem beyden ingetreden zijn, uutwijst ende bescreven staet in der stede boick, dat alle die goeden, die van die tijt van desen dage toe ende voirt alsoe lange, als zy beyde leven, sullen wesen halff ende halff . . . .

2. Gerijt van Assendelff is sijn dingtail tegen Lucie, sijn wijf, . . dattet eene onrechte inledinge is . . . Eerst seyt Gerijt [2]), dat geen wijff binnen der stede van Leyden noch in den lantrechte gheen rechts spreken noch plegen mach, sy en sel hebben hoir gerechte voicht by der hant, twelke dat sy hier niet gedaen en heeft . . . . ; ten anderen, doe men hoir die twieste reyse inleden soude sonder hoir gerechte voicht, wair-

1) Kb. 1450. III, 10.
2) Nortier, blz. 88 vlg.

om dairtegen gerepliceert worde, soedat dairom een vonnesse den scepenen gevraget worde, diewelke scepenen hoir stede namen om hem te beraden, dairmede sy wechgegaen zijn; dus soe is Lucie des derden dages gecomen ende heeft hoir derdewarff doen inleden sonder hoir gerechte voicht ... ende sonder dit gestede vonnesse geuut te wesen ...: dat die inledinge van geenre wairde en is, tenzy dattet voir gestede vonnesse eerst gewijst ende geuut wort, gelijc dat recht is van der stede ende alle dage jegenwoirdelic an der vierschair openbairlic geviseert ende gehanteert wort .... (*Zij waren gescheiden maar weder verzoend door zegslieden: later evenwel had Lucie zich gedragen* „als die hele stede wel weet" *en niettemin had Gerijt haar eene hereeniging voorgesteld, zoodat het niet noodig was geweest haar* „te doen inleden mit enen anderen voecht in hoir geechte mans huysinge ende goeden.")

183. *Schepenbrieven.*

.... want den brief gans ende gave [1]) is, ongeraseert, dat men geen scepenebrieve doden en mach dan mit scepene of mit scepenebrieve ...., want scepene overste kenres sijn in scepenebrieve.

184. *Schepenvonnis.*

..... dairnae hy noch mitten scriften Clemeynse voirsz. toesprack om een somme van pennijngen van hoir te hebben; des sy ghingen an eene scepenekennijng, soedat scepenen hair wijsden tot horen onschoude, na inhout des kennijncxboicx [2]); dairof den scout hoir den eedt staefde ende int eynde des eeds seyde Pier: „ic verdrage u des rechts"; aldus seyt Meynse voirsz., alsoe sy die scriften, dair hy hoir om beclaicht, onder den gerechte gebracht gehadt heeft ende hem dairof uutscrifte gedaen, mit des clercx hant gescreven ende geteykent, ende heeft hem voirt dairna trecht gedaen; soe seyt Clemeyns voirsz., dat soewat Pier voirsz. dinget, dattet is boven den eedt, die hy genomen heeft, ende over scepenevonnesse; ende soewie over scepenevonnesse dinget, dat men

1) Nortier, blz. 57.
2) Nortier, blz. 68.

die totten rechte niet antwoirde en sel, na den recht van den lande ende van der stede . . .

185. *Moeite door schepenen voor een juist vonnis gedaan.*

Na den bescheyde ende getugenisse, die scepenen selve gehoirt hebben tot Aemstelredam in tjegenwoirdicheyt van den alingen ende heelen gerechte van Aemstelredam, van den personen, die by horen eedt bekent hebben, dat zy dair by, an ende over geweest hebben binnen der stede van Aemstelredam, dair Andries ende Voppe een voirwairde ende comanscip aengegaen zijn mit Hans Daniel . . .

186. *Erfrecht.*

. . . . want alle die kinder van eenre vader ende van eenre moeder even rijc behoren te wesen . . .

187. *Erfrecht.*

. . . . dattet een recht van der stede is, dat soewie uut der erfnisse blijft ende die quytschelt, die en mach gheen splittenisse noch bysonderinge maken, hy en moet heel incomen of heel uutbliven na den recht van der stede . . .

188. *Poortding.*

. . . . na den recht van den lande ende van der stede, want men den buel eerst sculdich is in te winnen, eer men enyge goeden sculdich is in scrifte te brengen . . . . , alsoe men in die poortdinge geen recht en dede anders dan van gasten of van die poortdinge. [1])

189. *Gedwongen verblijf in een klooster.*

. . . . . voirt soe seyt Clais Jan, alsoe hy Machtelt in den cloester gebrocht heeft om cussenen te leeren wercken ende om te leeren lesen ende scriven ende sy se dairenboven gehouden hebben buyten Clais Jans wille ende zijn vrienden ende buyten consent van den wesemeesters, die se Clais Jan bevolen hadden, want sy noch tot horen mondige jaren niet gecomen en was , . . .

---

1) Kb. 1450. III, 10.

190. *Borgstelling.*

2. .... dat nyement van sijn eygen goet borge en behoirt te setten ...

191. *Onderhoud van een huis.*

.... ende dairtoe sel Clais voirsz. op zijn cost tvoirsz. huys ende erve sijn leven lanck houden in rake, in dake ende in strate, alse redelic ende weselic is ...

192. *Beset.*

.... wantet wel bekuert staet, dat den enen poorter opten anderen geen recht spreken of besetten en moet buyten Leyden, hy en selt eerst binnen Leyden versoeken, op die verbuernisse van vijf ponden [1]) ...

193. *Panding.*

2. ... dat hy te recht gepant heeft met enen scepenbrieff, die in sijnre macht is, ... omdat dieselve Dirc geen goet en heeft an te verhalen binnen Leyden, dair Clais voirsz. sijn recht op vorderen mocht, dan an pennijnclike sculden, die men Dirc sculdich is, ende dieselve Clais gepant heeft an sulc gelt, als Jacop Goetgen voirn. Dirc sculdich is, ende scepenen wel kennelic is, dat Jacop voirsz. dat bekent heeft Dirc sculdich te wesen.

194. *Rechtspersoonlijkheid.*

... ende gheen warff houden en mach, want hy gewilkoirt heeft in die stede niet te comen up zijn lijf, ende soe hem zijn goedenisse dairan leyt ende mit scepenevonnesse gewijst is voir rechte ...

195. *Meerderjarigheid.*

... Item Fye is oudt 26 jair ende heeft meer dan 9 jair lanc een man gehadt ende noch heeft; item Philips is oudt 18 jair ende is een regulier buyten Schoenhoven; Jonge Jan is oudt 17 jair ende Marye is out 15 jair ende dair en zijn niet meer kinderen. Aldus soe blijcket, dat dese kinderen voirsz. geen onmondige kinderen en zijn ende dat sy dairomme

1) Kb. 1450. III, 14.

nyement machtigen en mogen mitter stede brieff van Delff, alsoe sy gesont sijn ende alle binnen slands wonen.

196. *Boeten.*

1. .... want alle verboerde boeten zijn gelyken pennijncsculde ende wie den anderen om pennijncsculde beclaecht, dairof moet dieghene, die beclaecht werdt, lyen of versaken [1]) mit zynen eede ...

2. ... wantet wel bekuert [2]) staet, dat gheen poorter van brueken, die men hem opleggen mach, van hemselven tugen noch kennesse dragen en sel noch hemselven belasten en sel.

3. .... soewie men mit rechte toesprect ende hem enen eedt gewedt wort, dat die den eed doen sal, of hy sel verwonnen wesen, dair hy om beclaicht wort, ... *Schepenen veroordeelen A*, „doet B den eedt."

197. *Panding.*

.... dattet een recht is van der stede van Leyden [3]), soewie gepant wort binnen der vryhede van Leyden an zijn poortrecht, dat hy dan zeker goeden bewysen mach in Leyden of in Rijnlant, zijn poortrecht mede te scutten ...

198. *Betoog.*

Bij een „betoich" (zie blz. 24) *staat:*

Dit betoich quam upten 22^{en} dach in Februario anno 90 ende hem is geconsenteert by den meesten ommeseggen van den gerechte, alse ... (*volgen de namen van schout, 4 schepenen en 3 burgemeesters.*)

199. *Schepenvonnis.*

... wanter een hantvest seyt, dat die poorteren van Leyden gheen oirdeel hebben en sullen dan oirdeel van scepenen [4]) binnen Leyden, ende want der heren van den Rade vonnesse contrary is beyde die vonnesse van scepenen, indien dat sy seggen, datter een ordinancie gemaict is [5]), hoe die geestelike luden erff nemen sullen, twelck niet geschiet en is by mynen

1) Nortier, blz. 43.
2) Kb. 1450. III, 5.
3) Kb. 1406. III, 20.
4) Handvest van 1306.
5) van Mieris IV, 242.

genadigen here ende by consente der Staten van den lande, ende oick contrarie der hantveste, die hertoge Willem gegeven heeft, gelijc dat blijct by den vonnisse van scepenen . . , soedat die heren van den Rade niet gewijst en hebben na ouden costumen ende haircomen, want sy sculdich waren na ouden costumen dat een vonnisse, dat die een vier scepenen gewijst hebben, van wairden te kennen, ende by wat scepenen sy bleven, dat soude van wairden wesen , . . ende sy niet gewijst en hebben na die dingtalen, die sy voir scepenen gedingt hebben, noch na die vonnisse, die die scepene gewijst hebben , ... dat hem die vonnesse niet deren en sel.

2. . . . Ten eersten is recht, dat sowie over vonnisse dinget, dat men die dairof niet sculdich en is te antwoirden, want men van eenre saken niet dan een oirdel hebben en sal. Ten anderen, dat men op nyement en sel recht spreken, hy en sy eerst gedaicht by den ghesworen bode [1]) ; . . . dat hy niet sculdich is tantwoirden . . , welke sentencie tHof gegeven heeft ende scepenen uutgelesen ende in der vierschair uutgesproken hebben voir recht sonder dairtegen te achten ende dat gevolghlic gewijst sijn, seyt Danel, dat hierom die sentencie van wairden is ende sijn voortganck hebben sal . . . . , dat onsen genadigen here ende synen Rade sijn als die achte scepen van Leyden ende meerre dan die achte; noch en sijn sy niet sculdich gevolchlick te wesen die vier scepenen hoir vonnisse van der een syde noch van der ander syde noch het merendeel van den achte; ende indien die questie te Hove voir hem quame, sijnre genaden hoir vonnisse reformieren ende discernieren soude mogen, so sijn genade dat voir recht kennen ende wysen soude . . .

200. *Schepenbrieven.*

1. . . . wantet een recht ende gewoente van der stede van Leyden [2]) is, dat men geen scepenebrieve op enigen poorter doorsteken en sal, men moet dat eerst ondersoecken, of dair enige goeden zijn, dair hy hem an verhalen mach mit synen brief; ende vint hy dan gheen goede hem an te verhalen, soe is men een poorter sculdich te panden an zijn poortrecht ende mit recht te ontpoorteren, eer hy den scepenebrieff sal laten

---

1) Kb. 1450. III, 16.
2) Kb. 1406. III, 20.

duersteken . . . . ; dat hy vry ende quyt sel wesen van der pandinge . . .

2. . . . alsoe Florijs voir scepenen in de pantkeringe gheen goeden genoemt noch bewesen en heeft, leggende binnen der vryhede van Leyden noch in der bailiuscip van Rijnlant, dair hy sijn poortrecht mede bescudden mochte, ende Florijs voirsz. gheen goede oic voir die vierschair bewesen en heeft, zijn poortrecht mede te scudden . . . , dat hy by alle dese redene te recht gepant heeft . . .

201. *Besct.*

1. *Jan Heynricxz. . . . . tegen Gerijt Gerijtsz. . . . . ,* want hy op hem claicht om alsulke goeden ende brieven, als hy onder hem heeft doen besetten, toebehorende Clais Pietersz., ende want dese Clais geen poorter en is ende Jan Heynricxz. enen scepenebrief op hem sprekende heeft, soe seyt Jan voirsz., dat hy hem sal mogen verhalen an alle Clais Pietersz. goede, want hy se weet te vinden, ende want Gerijt Gerijtsz. twie scepenebrieve ende ijmboel onder hem heeft, die Clais Pietersz. toebehoren , . .

2. Gerijt Gerijtsz. seyt, dat hy gheen goet noch gheen brieve binnen sijn huysinge heeft, Clais voirsz. toebehorende; ende Gerijt voirsz. seyt, wes hy binnen sijn huysinge heeft, dat hem dat selve goet ende brieve toebehoren ende nyement anders, ende dairtoe doen wil altgene, dat hy van rechts wegen sculdich is te doen.

3. . . . . Clais Pietersz., die der stede mitter dagherheyt geruymt heeft , ... soe wysen scepenen, dat Gerijt voirsz. sculdich is te antwoirden van den besetten goeden ende die bekennen of ontkennen sal . . .

202. *Schepenvonnis.*

. . . ende dattet een recht van der stede is, soewat seggen dat men uutsprect ende upter stede seggen seyt, dat sel van wairden bliven, ende nochtant verbuert hy 5 pont, diet niet houden en woude , . .

203. *Geld, onder schepenen berustende.*

. . . . . wantet een recht is van der stede, soewat gelt dat men onder scepenen leit, dat dat goede betalinge is , . . .

204. *Afkondiging van insolventie.*

. . . . dair die scout ende scepene van Leyden hoir gebodt openbairlic mitter clocke van der stede huys of gedaen hebben, soewat dat men Groenevelt lyende ofte borrichde, dair en soude die stede nyement recht of doen . . .

205. *Gerechtelijke verkoop.*

. . . . oick soe seyt Dirc, dat men nyement sijn huys en is sculdich te vercopen na den recht van der stede, dan die hemselven ontpoortert [1]) ende die sijn sculden meerre sijn dan sijn goet is . . .

206. *Eigendom aan graven.*

. . . . . ende soewie dat geen eygen noch recht tot enich van den stallen of graven en heeft of tot anderen dingen ende dat dan wech gift, die ghifte is als niet, al wairt al datter scepenebrieve of ander kennisse van worde gemaict . . .

207. *Erfenis* [2]).

. . . . ende wantet een recht is van der stede, dat die vader of moeder delinge ende bewysinge doen moet horen kinderen binnen ses weken, naedat die vader of moeder die doer mitter doot ruympt . . .

208. *Vertegenwoordiging door anderen.*

. . . . . dat een recht is van der stede [3]), dat nyement sijn recht yement machtich maken en mach off overgeven enen anderen, dan lantsheren, bannerheren, abten of abdissen of dieghene, die in hoire vier betstapelen leggen, of denghenen, die scepenen kennen, dat zy selve gheen warff houden en mogen . . .

209. *Rentmeester.*

. . . . noch dat oic Wiltoen sulken man niet en is, dat hy na den rechten ende gewoenten van den lande ende van der stede enich rentmeester over hem setten mach . . .

---

1) Kb. 1450. III, 26.
2) Kb. 1450. I, 7.
3) Nortier, blz. 93.

210. *Ondersteuning van poging tot ontvluchten.*

Jan van Zwieten, als scout van Leyden, ... tegens Florijs Jansz..., dattet wair is, dat Florijs gestaen heeft totten huyse van Cornelis, die tijmmerman, dairoff dattet wijf van den huyse naeste nicht is van Florijs voirsz., dair Jan uut bevele van mynen heer die stedehouder des heren knechten gesent heeft om enen, gehieten Jacop Costersz., te brengen, die over twie dootslagen geweest hadde; ende als die knechten aldair quamen, soe vraechden sy na den voirsz. Jacop ende hem wort enen onrechten man gewijst, opdat Jacop wechcomen soude by middelen tyden; ende als Florijs sicht, dat Jacop niet wel wechgecomen en soude hebben, soe heeft hy tot twie stonden die kaerssen uutgeslagen, opdat Jacop te bet wech hadde mogen comen; ende segge, dat hy dit sculdich is te beteren by den scepenen of 60 pd. dairvoir te geven, alsoe hy dairmede gedaen heeft tegens die hoge heerlicheyt van mynen gen. heer, dat hy enen man, die sijn lijff verbuert hadde, om maeschaps willen of anders om vrientscips wille soude willen bescutten; ende dat hy dat gedaen heeft, dat blijct wel by den woirden, die sijn gehuyrde talman sprack;.. soe begeert Jan, dat die scepenen mede horen willen des heren knechten by horen eede, dat sy die wairheyt dairof seggen, want him die saken niet an en gaen mer mynen genadighen here, ende dat sy dairin geloift sullen wesen als tuge bet dan Florijs, die dat versaken wil.

211. *Incompetentie van scepenen.*

Upten 17 dach in Aprille 66 is by scepenen bevolen Jan Philipsz. [1]) te geven Jan Dedel sulke 18 sc., als Dirc Hoichstraet ingeleyt hadde, alsoe Dirc van Jans wege dat recht angeleyt heeft, soe als Jan Dedel die posse (possessie?) van den goeden, der queste om is, ten hogen Hove mynen genadigen heren gewonnen heeft, na uutwysinge der bezegelde sentencie, die hy dairof gethoent heeft den scepenen van den jare 61.

212. *Beschutbrief.*

.... ende seyt redene wairby ende wairom, dat dien brief, dair Aernt voirsz. mede gepant heeft, een bescutbrief is, want

1) Dit is de secretaris der stad.

Aernt niet betugen en sel mogen, datter ye enige renten of gegeven sijn van desen scepenebrief, dair Aernt mede ghepant heeft, . . dat alsoe Jacop Gerijtsz. desen brief ophout, stercken sel mit synen eede na den recht van der stede, dat hy dair ye renten of ontfangen heeft . . .

213. *Wraking van getuigen.*

. . . want die Clais een persoen allien is, die mede in der comanscip paert ende deel heeft, wairomme sijn getugenisse gheen gehoir noch gelove in den rechte hebben en sel . . . .

214. *Huwelijksche voorwaarden.*

1. . . . . also dese hilicxe voirwairde ende verslapinge geschiet is buyten der stede van Leyden in een dorp, dat genoemt is Segvelt, ende want dat dair een recht van den lande is, sowat men dair mit twie goede mannen of meer betugen mach, dat is dair van sulker wairden, als scepenkennisse binnen der stede van Leyden is . . .

3. *Schepenen erkennen dit niet; zij erkennen alleen schepenkennis als geldig.*

215. *Kosten van getuigenis.*

1. . . . . dat Jacop Gerijtsz.[1]) dien brief stercken soude mit zijn eede . . . ; ende want dese Jacop Gerijtsz. buyten slands woende ende dese kennisse an hem gewijst was, soe eyschede Aernt voirsz. van den scepenen te weten na rechte, wie die voirsz. Jacop ontbieden of doen comen soude ende tot wies coste; dairop dat tgerecht openbair seyden, dat Aernt hem halen of doen comen soude op desgeens coste, die in den onrechte bevonde worde.

2. . . . . ende een ygeliken, die getuge of certificacie tot zijn recht dienende behoift, dat die dat doet elc op zynen oncosten, na den rechte ende gewoenten van der stede . . .

3. *De tweede klager wordt veroordeeld in de kosten volgens het vonnis van schepenen, in de eerste dingtaal genoemd.*

216. *Verloren raken van eigendomsbewijs.*

. . . oic en ist nergent recht oft sake, wair dat yement zijn

---

1) Zie N°. 212.

brief verlore mit brande of ander ongelucke, dat hy dan dairomme verliesen soude zijn huys of lant . . .

217. *Poortding.*

. . . ende Aernt voirsz. een poorter is, die men om pennijncsculde niet sculdich en is toe te spreken dan in die poortdinge op zijn rechte maelstat [1]) . . .

218. *Verjaring bij erfenis.*

. . . dat is trecht van der stede, dat men geen gemeen boel en mach dagen noch toespreken int gemeen, die verjairt ende verdaicht sijn . . .

219. *Rijnlandsch recht.*

1. . . . . ende seit redene wairby ende wairom, dats te weten: dat die rechten van der stede zijn, des geen kueren noch hantvesten en sijn, dat men dat berechten sel na den Rijnlantschen rechte . . ; soe niet bekuert noch behantvest en staet, dat soewat gelden in betalinge onder scepenen mit rechte gebrocht worden, dat men die gelden buyten der vierschair of sonder rechte of buyten weten desgheens, dier anseggen toe heeft, yet verborgen sal, mar na den Rijnlantschen rechte behoirt te staen ende verborcht te worden in der vierschair voir den scout ende buyren of voir den bailiu ende mannen in der vierschair . . .

2. . . . seit, dat dat geen recht van der stede en is, so mit wat recht die scepene tevreden zijn, dair mach men mede volstaen mit recht; ende oic soe seyt Jacop voirsz., alsoe dese gelden geestelike goeden zijn ende men se niet besetten ende becommeren en mach dan mitten geesteliken rechte, dair men dat sculdich is te doen . . .

3. . . . ende want Jacop Woutersz. die gelden buyten der vierschair sonder rechte, die onder scepenen lagen, voir denselven scepenen verborchde ende bekende die ontfangen te hebben, dat Jacop voirscr. die gelden sculdich is weder onder scepenen te brengen ende dair te leggen, gelijc si lagen, doe hy die ontfinck ende verborchde . . . .

1) Kb. 1450. III, 10 en 14.

KENNINGBOEK C.

220. *Afstand van eene nalatenschap.*

2. Haestgen, Aernt van Honthorst wedewi, mit hoirs gecoren voichts hant, is hoir dingtail jegens Jan Willemszoen; ende Hase voirsz. seit onsculde van den gelden, dair Jan voirsz. hair om beclaicht, ende dat sy vry ende quyt wesen sel van der aensprake ende eyssche, die hy op hoer doet, ende dat sy hem totten recht niet antwoirden en sel na den recht van der stede, want Hase voirsz. wel bewysen ende betugen sal, alsdat die scout mit twie scepenen quamen ten huyse, dair Aernt van Honthorst, hoir man, doot, gebloct ende gebaert, binnen den huyse stonde, ende dair dat Hase voirsz. in kinderbedde lach, aldair dat mit dingplechtigen woirden bedinget ende mit recht gewijst wort, alsoe Hase voirsz. zieck in kintsbedde lach ende mitsdien niet naect voir die baer uutgaen en mochte, indien zy voir rechte den boel quytschoude, dat sy dairmede volstaen soude; aldair dat doe mit rechteliken woirden Hase voirsz. den boel quytschout in alre manieren, alsoff sy naect voir die baer uutgegaen wair, ende dede dair al toe, des sy van rechts wegen toe doen mochte na den vonnisse ende oirdeel van scepenen, twelc dat den scepenen noch genoich kenlic ende indachtich is; ende als zy van den kintsbedde ter kercken gegaen is, soe is Hase voirsz. by Clais Claisz., als wesemeester, ingeleet in alle alsulke goeden, als hoir kinder toebehoirden, diewelke goeden Jan van Zwieten *(schout)* mit rechte gewonnen heeft mit enen scepenebrief.

welken brieff mitten alle den gewonnen goeden Jan van Zwieten voirsz. den wesemeesteren gegeven heeft tot hoir kinderen behoiff, dairop sy in bewaringe sit, om die totter kinderen behoiff oirbair ende profyte te regieren ende te bewaren, . . .

3. *Om die redenen wordt zij door schepenen in het gelijk gesteld.*

221. *Zegslieden.*

2. . . . . dattet een recht is van de lande ende van der stede van Leyden [1]), dat soewie in een geblijff gaet, dat die gaet dairmede uut all sijn recht, . . .

222. *Panding.*

2. . . . ende Jan van Leyden voirsz. seit voirt, alsoe Willem van Zwieten voirsz. in sijnre pandinge noemt een derdendeel, dairmede hy die pandinge groot, off om soeveel, als scepenen kenlic is, dair hy in bestorven is, dairmede dat Willem voirsz. die pandinge meerret off mindert, twelc hy na den recht van der stede niet doen en mach, hy sal nemen een proper somme, dairomme hy pandt [2]) ende dair die scepenen die pandinge op scatten na den rechte, tsy an ijmboel of an huysen, dat Willem voirsz. niet gedaen en heeft, dat dairom Jan voirsz. vry van der pandinge wesen sal.

223. *Verjaring van aanspraak op nagelaten goederen.*

2. . . . . die seit, dattet een recht is van der stede ende wel bekuert staet [3]), dat alle boeten, die verjairt ende verdaicht sijn, sellen staen als principalike sculden; ende of Jonge Jacop Doem voirsz. seggen woude, dat desen boel niet verjairt noch verdaicht en is, wantet altijt gestaen heeft onder den gerechte off in een geblijff, dair Jan voirsz. op antwoert ende seyt, dat hy wel bewysen ende betugen wil, dat Jan Dobben ende Jacop Doem in een geblijff gegaen sijn van dese selve aensprake ende eyssch; ende dattet een recht is van der stede [4])

---

1) Onbeschreven. Vgl. Nortier, blz. 106.
2) Kb. 1450. III, 24.
3) Kb. 1450. I, 8.
4) Onbeschreven.

ende van den lande, soewie in een geblijff gaet, dat die dairmede gaet uut alle sijn recht ....

224. *Afstand van nalatenschap.*

1. ... ende oic na den ghemeenen recht men ghedozeert ende gheplogen heeft, dair die erven voir die baer uutgaen, dat alsdan die heer dair int goet comt, twelke in die erffnisse van den voirsz. heeren Gerijt alsoe niet geschiet en is, dat IJsbrant wel anders bewysen sel mit goeden certificacien, dat dat meeste deel van den ijmboel, die dair wairen in den huyse comende, sijn gegaen, dair den voirsz. Willem *(Gerijt's zoon)* belieft heeft ....

3. *Schepenen zeggen*, „dat Willem van Zijl sculdich is te antwoirden; ende geven IJsbrant voirsz. die kennijnge gewonnen ende Willem verloren.

225. *Bastaardij, aasdomsrecht.*

1. .... dat Adriaen geen erffnisse nemen en sal *(van zijn moeder)* noch oic nemen en mach na allen rechten ende redene, want dese Adriaen voirsz. in overspeel gewonnen is boven horen echten getrouweden man; ende seggen, wie dat also gewonnen is, dat die geen erfnisse en mach nemen, want dat een sake is, die tegens God ende tegen alle redene ende recht is, ...

2. Adriaen Heynricx dochter ....., want Adriaen voirsz. Marritgens dochter is ende dieselve Marritgen anders geen kinderen aftergelaten en heeft, ende wantet asedumsrecht is ende trecht van der stede [1]) ende oic overall in Rijnlant, dat die nagelnaeste van den bloede dat erve nemt ende nyement anders.

3. .... ende want na allen recht van der stede ende nae asedumsrechte die nagelnaeste die erfnisse van hoir ouderen nemen ende die voirsz. Adriaen die nagelnaeste in den bloede is ..., geven Adriaen die kennijnc gewonnen ende Willem en Symon voirsz. *(opkomende als neven)* verloren.

226. *Erfrecht van kloosterlingen.*

1. .... want wy hoir rechte erfnamen sijn ende recht is, dat alle erfnis die naeste erfnamen volget, ende van Goids

1) Onbeschreven.

wegen ende alle rechts wegen dat alsoe behoirt; ende of die susteren van den convente van Abcoude seggen wouden, dat Wyburch haer alle dese goeden gemaict soude hebben mit besprekinge of by sclinke informaci van rechte, dat seggen sy, dattet him niet deren en sal, want wy dair hant noch mont toe gedaen en hebben, ende van rechtswegen niet behoirt noch wesen mach, dat men alle sijn goet niet wech bespreken noch maken en mach ende alsoe zijn rechte erfnamen tonderven. . . .

2. Jan Lambrecht Merincxz., als gemachticht van den convente . . ., dat Wyburch voirsz. mit horen vrye moetwille ende rechte voichts hant tegens ende mitten susteren ende convente vergadert zijn in der manieren hierna bescreven, dats te weten: datter een brief is, gehieten een notarius- of instrumentbrief, diewelke inhout, verclaert ende begrijpt, in wat schijn dat sy vergadert sijn; dair Jan voirsz. van tsconvents wegen op antwoirt ende seit, dat die ministra mit den gemeenen convente alle die voirwairden volcomen ende gehouden hebben geheel ende all, dair sy, susteren, nye geen clachte van Wyburgen voirsz. rechte voicht of gehoirt en hebben . . . .

3. *Schepenen stellen het convent in het gelijk.*

227. *Waarde van het zegel van een raadsheer.*

1. . . . . aengesien dat die voirsz. heren Gerijt van Zijl [1]) in sijn leven een Raedt was van mijns genadighen heren, tshertogen van Bourgongen, ende op dieselve tijt, doe die sculden gemaict worde ende heer Gerijt van Zijl sijn segel ende brief dairof gaf, een Raedt was mijns gen. heren van Bourgongen, ende diewelke dat als Raedt tselve segel gebruyct heeft an veel sententien ende hoge saken, diewelke alsoe autendijc ende alsoe crachtich noch opten dach van huyden gehouden werden over allen den landen ende hoir oick breder strecken dan doen mogen scepenebrieven der stede van Leyden, behoudelic die wairdicheyt van een ygelic . . ., *dat dus Willem van Zijl de schulden zijns vaders moet betalen.*

2. Willem . . . nae inhout der kuere, die expres seyt ende inhout: dair scepene noch scepenebrieven en zijn, dair sel een ygelic of mogen staen tot sijnre onsculde [2]) . . . . . dat

1) Zie N°. 224.
2) Kb. 1450. III, 27.

hy na den recht van der stede comen sel tot sijnre onsculde.

3. *Schepenen stellen Willem in het gelijk*, „nae inhout der cuere."

228. *Majoraat.*

Willem van der Does tegens den gemeenen boel van Dirc van der Does, synen vader.

1. . . . . ende alle die werlt doer een recht is, dat die oudste erfnaem is van den heerliken goeden, . .

2. . . . . Joncfr. Lijsbet van Matenesse, Dircx wedewi van der Does, . . . ende die wesemeesteren van Leyden . . . . in den name ende van wegen Dirc van der Does onmondige kinderen . . , dat sy van Willems eysch ende aensprake sullen wesen vry ende quyt na den rechte van der stede . . , alsoe Willem niet bewysen en sal mit scepene of mit scepenebrieven, dat Joncfr. Lijsbet (*enz.*) hem in enige scepenebrieven verbonden hebben . . ; noch soe seggen sy, soe Willem voirsz. nu anders an den warf geclaicht heeft dan hy in de poortdinge gedaen heeft . . , dat sy vry sullen wesen.

Dading.

229. *Scheidsrechters bij erfenis.*

1. Clais Clais Hugenz. tegens Jan van der Graft . . , dat Jan van der Graft is sculdich voert te gaen ende mit Claes voirsz. te deelen alle alsulc erfnisse, als hem anbestorven is, nae uutwysinge der uutsprake ende geblijfs, dat dair die vier segsluyden ende overman of uutgesproken ende bezegelt hebben; ende of Jan van der Graft seggen woude, dat dese vier segsluyden mitten overman dese erffnisse deelen sullen, dair antwoirt Clais op ende seyt, dat sy dieselve erfnisse uut horen handen geset hebben, also sy van dat geblijff een uutsprake ende een verclaringe gedaen hebben; ende hoept, dat hy voertmeer onder den gerechte van Leyden staet na inhout der kuere, die dairof is [1]), also als men alle boelen, die men niet mit vrientscappen sceyden en can, dat men die sel scheyden by den gerecht.

2. Jan van der Graft . . , dat die scout niet sculdich en is te scheyden of te deelen rechtelic enige huysen ende landen

---

1) Kb. 1450. I, 8.

van enigen gemeen boelen, wantet in desen landen nye geschiet en is ende bysonder in boelen, die verjairt zijn, gelijc die kuer van den boelscheyding dat uutwijst, ende Wyburch, onse moeder, heeft boven vier jair doot geweest, also dat hoir boel verjairt is. Item op tgene, dat Clais seit, dattet seggen begrijpt van deelen ende bruycken etc., dairop antwoirt Jan, also die scepenen dat seggen van wairde gekent ende gewijst hebben, dattie interpretacy ende meninge van den seggen alleen toebehoirt den segsluyden ende nyement anders, ... dat die scout noch nyement anders dan alleen die segsluyden mit recht dair enich seggen in hebben . . .

3. Alsoe . . . . si een seggens gebleven sijn an N.N., als dadinxsluyden . . , geven Clais die kennijnge gewonnen.

230. *Beset.*

2. . . . . dat die besettinge, die Jacop mit der stede bode als een waerlic rechter gedaen heeft an der heren ende des cloesters goeden van Sinte Jans binnen Hairlem, diewelke geestelike personen ende oick geestelike goeden zijn, ende dat dairom die besettinge te niete is ende van geenre wairden na den rechten van den landen ende stede, want geen waerlike rechters over geestelike personen noch over geestelike goeden, als van penlike ende onbekende sculden, mit rechten kennen noch wysen en mogen [1]), mar Jacop voirsz. waer sculdich hemluyden toe te spreken mit rechte voir horen geesteliken rechter . . .

3. *Schepenen erkennen dit.*

231. *Verkoop van huizen en erven.*

. . . wantet een recht is [2]), soewie den anderen ontgelden sel van coope ende overghifte van huys ende erve binnen Leyden gelegen, die sel hem zekerhede doen mit borge, dair hy an gehouden ende mede bewairt is, . .

232. *Boedelscheiding.*

Clais Clais Hugenz. is sijn dingtail tegen Jan van der Graft . . , dat Jan sculdich is voirt te gaen ende mit hem te schiften

---

1) Nortier, blz. 25.
2) Kb. 1450. I, 46.

ende te scheyden van alle, dat sy gemeen hebben, also zy dingplechtich geweest zijn tegens malkander, dat Clais voirsz. mit scepene toegewijst is, dat sy deelen sellen; dair Clais voirsz. doe den scepenen vraghede, binnen hoe lange dattet wesen soude, dair doe scepene mit vonnisse op gewijst hebben van ure te ure, van tijt tot tijt, ter tijt toe, dat sy gescheyden sijn; ende voirt soe heeft Clais voirsz. Jan voirsz. doen vraghen in tegenwoirdicheit van den gerechte, tot wat tijt, dat hy een tijt woude setten, dat sy minliken van malkander mochten scheyden ende an elke zyde twie goede mannen dairtoe nemen; dair Jan op antwoirde eenwarf ende anderwarff, dat hy hem dairop beraden woude; want Clais dit verleyt heeft acht of thien dagen ende hem geen antwoirt gecomen en is, so heeft Clais Jan weder doen dagen . . . na uutwysinge dat vonnisse, dat scepene dairof gewijst hebben, of dattet die scout sal doen van tsheren wegen; dair Jan voirsz. op ghantwoirt heeft ende seit voir scepene, dat hy niet deelen en sal voir die tijt, dat hy dat vonnisse in scrifte heeft van de kenninge voirsz.; hierop antwoirt Clais ende seyt, dat hy hem niet sculdich en is dat vonnisse in scrifte te geven, want hijs niet machtich en is [2]) . . . . . ; des begeert hy vonnisse van scepene ende eerst dairop gehoirt te wesen.

2. Jan . . , want die scout ende tgerecht niet sculdich en is rechtelic te deelen enighe huys of landen van enen gemeenen boel . . . ende oic, wantet in dese stede ofte landen nye geschiet en is. Item soe seit Jan, dat Clais niet betugen en sal . . , dat Jan voirsz. ye gebleven is genoechlic of mit recht enige scheydinge off deelinge te doen, te weten, dit huys sel ghy hebben ende dat ander sel ghy hebben, ende dat lant selt ghy hebben ende dat ander lant sel ghy hebben, mar want men meenighe manieren van scheydinge ende deelinge vint, als ten eersten, te weten, dat elc sijn aendeel van den huyshuyer boert; ten andermael, dat elc sijn aendeel vercoipt: welke twee manieren Jan Claisen nye belet en heeft; ten derdenmael mach men deelen an sticken; ten vierden, dat men deelen mach, dit huys is ju ende tander is ju, twelk in deser stede mit recht nye geschiet en is; hierom seit Jan, dat

1) Kb. 1450. I, 8.
2) Vgl. Kb. 1450. III, 56 en III, 15.

Clais over vonnisse van scepenen dinct ende oic contrarye der uutsprake, die seit, dat se onder hem drien gebruycken sullen, ...

3. . . . naevolgende dat voirvonnesse . . , behoudelic dat Jan ende Clais voirsz. tusschen dit ende St. Jansdage Nativitas naestcomende by vrienden mit vrientscippen besoecken sullen, . . ende by alsoe, dat sy binnen desen middelen tijt by vrientscip niet scheyden en mochten, dat dan die schout mitten gerechte die scheydinge doen sullen up des goets coste; ende geven Clais die kennijnc gewonnen ende Jan verloren.

233. *Boedelscheiding.*

2. . . . dat dit trecht is van der stede, want soude een vertien off quytscheldinge van erffnisse doen, eerdat se gedeelt, geschift ende gescheyden waren, soe soude altoes een boelhouder of boelhoudster in den besitte ende in den eygen van den bestorven goeden bliven ende die behouden voir eygen, overmits des vertichts ende quytsceldinge wille, wairomme die deelinge ende scheydinge mitten rechte van den boeleede, dat dairtoe behoirt, eerst sculdich is voirt te gaen, eerdat men vertien of quytscheldinge doen sel, gelijc dat een ygelic kennelic ende openbair is, sy sijn jonc of oudt.

3. *Schepenen erkennen dit.*

234. *Klacht op Zondag.*

1. . . . want die clager synen claechdach open gedaen heeft ende geclaicht opten Heyligen Sonnendach, twelke na allen rechten godlic, geestelic ende wairlic die rechter geen recht doen en sal noch sculdich en is recht te doen, wantet dat derde gebodt is van den tien geboden Goids, al en wairt oic, dat beyde pertien consenteerden, dat recht is al niet, ende dat drage ic my an allen geleerden . . ; noch seyt Dirc, dat die clager sijn anderde claechdach gedaen heeft, ter plaetse dair die rechter die clage staende gehoirt heeft, wairby die rechter niet rechtelic dat recht gevordert en heeft, want die rechter sittende recht sel doen ende niet staende. [1])

2. . . . want hy gepant heeft mit enen scepenenbrieff van

---

1) Kb. 1406. III, 10 en 11. Zie Nortier, blz. 35.

Leyden, die van wairden, onbetaelt ende in sijnre macht is, gans ende gave, . . dat hy te recht gepant heeft.

3. *Schepenen erkennen dit op den grond van de tweede dingtaal en stellen den eersten klager in het ongelijk.*

235. *Getuigenis van priesters.*

1. Die kerkmeesters van Sinte Pancraeskerc tot Leyden is hoir dingtael van der voirsz. kercken wegen tegens Gheertruyt Pauwelsz. . . ; ende ten eersten, so seggen die voirsz. kerckmeesteren, dat Gheertruyt voirsz. sculdich is die 30 leeuwen, want men hoir overtugen sel mit wittachtigen tugen, als mr. Walich en heer Claes Tol Heynricxz., welker twie priesteren getuych [1]) voergaen sel boven horen eedt, want zy haer selven int afgront van der hellen zweren soude en hem allen, diet haer raden; . . noch seggen die kercmeesteren, dat elc een sculdich is te helpen in allen rechten ende saecken, die God aengaen, bovenal; ende want dese belofte, die sy geloeft heeft den voirsz. twien priesteren tot Sinte Pancraeskerc behoeff, Gode principaliken aengaen, ende dattet vreesselijc is God wat te loven of zynen heyligen ende na der beloften niet te houden . . .

2. . . . dat haer geen tugenisse deeren en sel dan scepentuuch na den recht van der stede [2]) . . .

3. . . . . geven Gheertruyt die kennijnge gewonnen ende die kercmeesteren verloren.

236. *Leengoed.*

2. . . . Jan voirsz. seyt: heeft yement te seggen yet op sijn leengoed, dat hem die sculdich is toe te spreken voir den leenheer ende voir den mannen, ende dat alle leengoeden vry comen ende erven op die oudtste ende naeste . . ; ende noch, dattet gheen recht en is in dese lande yement verscoringe te doen van sijn leen.

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe Pieter Jansz., Jans voirsz. vader, leengoeden ghecoft heeft uten gemeenen goeden, die hy mit Katrijn Allairts dochter, sijn wijf, gehadt ende

---

1) Nortier, blz. 68.
2) Onbeschreven.

beseten hebben, ende Pieter Jansz. voirsz. kinderen aftergelaten heeft by zijn eere wijf gewonnen, dair Jan voirsz. die oudste of is; ende want die gelden, dairom die leengoeden gecoft zijn, uut hore beyder gemene goeden gegaen ende gegeven zijn, dat Jan Pietersz. dairof die voirsz. Katrijn verscoringe doen sel by den gerechte ende tot des rechts bescheydenheyt.

237. *Dezelfde zaak.*

1. Jan Pietersz. is sijn dingtael tegens Jan Splinter ende Jan Pietersz. voirsz. seyt, alsoe hy dingplechtich geweest heeft tegens Jan Splinter in eene scepenekenninge, . . . ende Jan Pietersz. die seyt, dat alle leen sculdich is vry te comen an synen heer; noch seyt Jan Pietersz., alsoe die kennijnge openbair in de vierschair by den clerc van der stede gelesen ende uutgesproken is, dair die selve Jan Pietersz. begeert heeft an der vierschair ende an sijn voirspraeck den scout van Leyden te vermanen om dat vonnisse te voldeylen, twelc die scout van Leyden soe volcomelic gedaen heeft by den seven scepenen, die doe ter tijt ter vierschair saten, soedat Aelbaeren van Noorde, Willem Jacobsz. ende Jacop Vinck wijsden voir recht, dat Jan Pietersz. die voirsz. Jan Splinter ghien verscoringe doen en soude van den voirsz. leen, ende Jacop Rijswijc heeft gewijst voir hem selven voir recht een vonnisse, dat nouterael ende op him selven staet, te weten, dat Jan Pietersz. niet sierre verscoringe doen en sal, dan na den principael coep gecoft tegen den heer; dus dat Jacop Rijswijc niet en volgede die ander drie scepenen, alse Willem van Zijl, Willem van der Does ende Jan Aerntsz., gelijc als den anderen scepenen dat wel kenlic is; ende of Jan Splinter voirsz. seggen woude, dat Willem Heerman, die achtende scepen is, sijn vonnisse ende opinie gegeven heeft opten selven dach, dat den scout van Leyden van den hoichsten recht lestleden dingede, dat Jan Pietersz. verscoringe doen soude, dairop antwoirt Jan Pietersz. ende seyt, soewes dat Willem Heerman als scepen dairvan gewijst heeft voir rechte, dat draecht hem Jan Pietersz. an den anderen scepenen, die dat gehoirt hebben; noch seyt Jan Pietersz, of Jan Splinter noch seggen soude, dat hy vier scepenen tot synen baten . . . ende dat Jan Pietersz. niet meer dan 3 scepenen en heeft . . ; dair Jan Pietersz. op antwoirt ende seyt, dattet een recht is van

der stede van Leyden, [1]) dat gheen man of wijf een kennijnge mach winnen of medegaen, hy sal hebben vijff scepenen, te weten tmeerendeel van den achte scepenen . . . . . ; by alle desen redenen, dat die achte scepenen van Leyden sculdich sijn van rechts wegen dit vonnisse te doen bescriven ende te bezegelen ende voirt te Hove te senden in den Hage, voir mijn heere die Stedehouder ende Raide van Hollant.

2. Jan Splinter . . , dat men niet sculdich en is na den rechte van der stede enige vonnisse te senden in den Hage onder die Rade van Hollant anders dan gesplitte vonnisse . . ; [2]) ende of Jan Pietersz. seggen wil, dat dit een gesplit vonnisse is, dairop antwoirt Jan Splinter ende seyt, dat hy hem dat draget an dat kennijngeboick.

3. . . . Jan Splinter die kennijnge gewonnen.

238. *Overspel.*

1. Jan van Zwieten, als scout van Leyden, is sijn dingtail tegens Aernt Butendijck . . , dat hy Aernt rechtelic toegesproken ende geeyscht heeft alsulke ses duysent stiens, als Aernt verbuert heeft . . , nae inhout der kuer [3]), dairom dat Jan van Zwieten als scout des voirsz. Aerts goeden heeft laten halen uut sijn huys om versekert te wesen, want die kuer seyt, soewie in overspul of in onechte sit, die verbuert ses duysent stiens tot mijns genadighen heren behoif ende half tot der stede behoif, als voirscr. is; ende want Aernt niet bewysen en sel, dat hy dit wijff voir die Heylige Kerc getrouwet heeft tot eniger plaetsen; voirt seyt Jan van Zwieten, dat Aernt selve gelijt heeft, dat hy een absolucie gehaelt heeft van den Provisoer, nadat die scout sijn goet heeft doen halen, ende dairom ist merckelic, dattet sijn getrouwet wijf niet geweest en is, als Jan sijn goet gehaelt heeft. Voirt seyt Jan, dat hy wel betuycht heeft mit twie tugen van Haerlem van des scouten dieners, dat Aernt voirsz. altijt onder tribuyt van den scouten knechten van Hairlem heeft geseten van desen selven wive ende heeft hemluyden alle jair gegeven een postulaetsgulden, ende haddet sijn getrouwet wijf geweest, hy en hadde die tribuyt alle jairs niet gegeven . . . .

1) Onbeschreven.
2) Nortier, blz. 100.
3) Kb. 1450. V, 82.

2. .... dat Aernt voirsz. binnen der stede van Haerlem onder den scout geseten heeft, hierop antwoirt Aernt, dat alsoe als niet en is, ende by synen eede wel seggen wil, .. want hy ende sijn wijf malkander lange getrouwet hebben ende sy leven te samen mit horen kinderkijns vredelic ende eerbaerlic, als man ende wijf sculdich sijn te doen, .. ende dat nyement sculdich en is te verdecken dan boven ende hoeren, die boefliken ende oneerbaerliken leven, ... dat hy niet verbuert heeft ende dat Jan van Zwieten hem sculdich is al sulke goeden weder te leveren, als hy ..... heeft doen halen, ...

3. Soe wysen scepenen, dat Aernt ende Geertruut elc by horen volcomen ende gestaeffden eede lieflic ende hoichlic ten heyligen zweren zullen, dat sy voir den tijt, dat Jan van Zwieten hoir goeden dede halen, malkander mit hande ende mit monde die ene den anderen hoir rechte manlike ende wijflike truwe gegeven hebben; doen Aernt ende Geertruut den eedt, dat dan Aernt vry sel wesen; ende doen sy den eedt niet, dat dan Aernt boetsculdich wesen sel ...

239. *Verjaring van rentebrieven.*

... want alle rentenbrief dairmede men binnen een derdendeel van hondert jaren niet mede en maent noch rechts en sprect, dat prescripsi hiet, sijn doot, te niet ende van gheenre wairden [1]) ...

240. *Gift.*

1. .... na uutwysinge der kuer [2]), dat gheen coep van huys ende erve van wairden wesen en sall, tensy dat die coeper ende vercoeper beyde willichliken die coep voer scepenen bekennen ende inbrengen, ..

2. Heer Harman Kerstantz., priester, mit sijns gecorens voichts hant is sijn dingtail tegens Dirc die Man ende heer Harman claget mit recht op Dirc voirsz. ende seyt, soe hy sijn huysinge ende erve staende an die Stienschuyer, dair Sinte Pieterskerc die ghift op heeft, ende dat afterhuys ende erve gelegen op die Oude Vest, dair heer Harman die ghift

1) Onbeschreven.
2) Kb. 1450. I, 3.

op heeft, samentlic vercoft heeft Engebrecht Zyvertsz., gelijc heer Harman voir den gerechte mitten wijncoepsluden dat wel betuycht heeft, datter waerachtighe coep gegaen, begoidspennijnct ende bewijncoept is [1]), dairop dat sy voergegaen sijn voir den goidshuysmeesteren tSinte Pieters ende hebben den coep van den voirhuyse hemluyden opgedraghen, als recht is, die Engebrecht voirsz. dairof die ghift ghegeven hebben van dien huyse, ende sijn dairnae ghecomen tot heren Harman ende hebben him geseyt, hoe dat Dirc sijn huysinge vercoft hadde, ende vrageden hem, of hy die ghifte hem geven woude, dairop heer Harman die voirn. Dirc die Man antwoirde, dat hy verloeft wair, soedat Dirc ende Engebrecht doe seyden: „is hy verloeft, wat willen wy se hem dan opdregen?" ende sijn wech gegaen; dus dan seyt heer Harman, alsoe hy Dirc op synen eedt aensprect, dat Dirc die Man sculdich is voirt te gaen ende die coep te bekennen voir scepenen of die by synen eede te ontkennen of hondert nobel dairvoir te gheven; ende want Dirc die Man voirsz. in dingplechtige woorden onscoude geweddet, twelc dat is na den rechte mitten eede hem te zuveren, ende die kuer inhoudt [2]), soewie den eedt wedt, dat die den eedt doen sel by staende vierschair, of hy sal verwonnen wesen . . .

3. Aldus soe wysen scepenen *(volgens de keur, die Dirk aanvoert,)* . . . ende want heer Harman niet en bewijst, als recht is, dat den coep . . . voir scepenen ye verleden of bekent is, dat Dirc vry sal wesen van heren Harmanns eysch; ende geven Dirc die kennijnge gewonnen . . .

241. *Dezelfde zaak.*

1. Dirc die Man . . , alsoe hy een huys ende erve vercoft heeft, dair heer Harman die ghifte op heeft ende Dirc heren Harman die ghift ende coep opgedragen heeft mit scepene na ouder gewoente ende recht van der stede, van welke coep, die hem Dirc alsoe opdroech ende heer Harman die doe an him hilt ende den coeper niet te goede en schout noch en gaf, hierom soe seyt Dirc, dat hem heer Harman sculdich is te antwoirden ende te voldoen ende te betalen van alsulke

---

1) Kb, 1450. I, 74.
2) Kb. 1450. III, 38.

voirwaerde. als van die voirsz. coep geschiet is, ende Dirc seyt, want dat wel bekuert staet [1]), wairt dat dieghene, die die gift op huys ende erve staende heeft, den coep an hem hilde, of dat hy die ghifte van den huyse ende erve enen anderen overghave, dat dan den ghifthouder den vercoper wishede doen sel van syne gelden, geliken of hy dat huys gecoft of an hem gehouden hadde. Item of heer Harman seggen woude, dat hem die coep niet gerechteliken opgedragen en is, hierop antwoirt Dirc die Man ende seyt, dattet een gerechtelike coep is ende dat hijt heeft openbaer vercoft mitter kanne [2]) ende oic doen bieden in die kerc ende is geschiet sonder sy' [3]) of voirdel, dair Dirc synen eedt toe doen wil, als recht is, ende seyt, dat hem heer Harman sculdich is te voldoen van den voirsz. coep na den recht van der stede of hondert nobel dairvoir te gheven . . .

2. Heer Harman . . , dat hy vry sel wesen . . , dairomme sy tegen malkander voirtijts in recht getreden sijn ende hy na den eersten coep, mit Engebrecht gemaict, als men bewysen mach mit Heynric van Alcmade een na- ende een ander coep gemaict heeft, dat hy niet eer sculdich en is enige opdrachte van coep te ontfanghen noch ghifte te gheven noch enige gelden te loven, te versekeren noch voirwairden te doen voir den tijt, dattet recht, dat heer Harman als ghifter van den huyse ende erve begonnen heeft tegen Dirc die Man, mit al, dat an dien coep ende rechtvorderinge cleeft, gesleten, getermyniert ende gesentencieert is ende dat alsdan die coeper ende vercoeper heer Harman die coep opdragen ende presenteren sullen, alst na den rechte behoirt ende recht is, soe sel heer Harman doen, dat hy na den rechte sculdich sal wesen te doen; ende heer Harman seyt, soewat recht voir beghonnen is, sal allvoiren yerst wesen . . .

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe Dirc den coep van een huys ende erve opgedragen heeft voir scepene ende geboden heeft nae inhout der kuere, welke coep heer Harman an hem behilt, dat heer Harman Dirc voirwairde ende zekerhede doen sal na den voirwairden van den coep, soe

---

1) Kb. 1450. I, 46.
2) Kb. 1450. I, 74.
3) Nortier, blz. 59.

die geschiet is; ende geven Dirc die kennijnge gewonnen ende Herman verloren.

242. *Huishuur.*

2. .... wantet recht is [1]), dat alle huyshuyren toebehoren denghenen, die den eygendom van denselven huyse toebehoirt, ...

243. *Erfzoen.*

Katrijn Aelbrecht Dircxz's dochter mit hoirs gecoren voichts hant, is hoir dingtail tjegen Gerijt Jan Michielsz., als voicht ende erfname van zijn soen, die op desen tijt doot ende oflivich geworden is, ende Katrijn voirsz. seyt, dat sy voir scepene van Leyden verborgen ende dairnae heffen, opbueren ende ontfangen zal die erfzoen, die Katrijn voirsz. toebehoirt ende nyement anders voir hoir, by dese redenen, hierna bescreven. Alsoe dese sake eens gebleven is, roerende van der zoene van Aelbrecht Dircxz's doot, hoirs vaders, .. te weten, an Gerijt Heerman, Jan van Zonnevelt an die een zyde ende Coen van Oesterwijc ende Bouwen van Dorp an die ander zyde, ende, of dese vier niet eens en conden worden, alsdan tgerecht tot enen overman; ende alsoe dese vier goede mannen niet eens en hebben geweest, soe heeft tgerecht een uutsprake gedaen als van der erfzoen, dat die gaen sal nae Rijnlants recht; dus soe seyt Katrijn voirsz., dat hoir dese erfzoen toebehoirt by dese redene, dat Rijnlants recht is, die beste redene dat beste recht; ende alsoe als Gerijt voirsz., als voicht van zijn soen, bekent in zijn dingtail, dattet een erfzoen is, soe seyt Katrijn voirsz. by die redene, datter geen erfname naere en is dan een wittachtich getruwet kint; .... ende, of Gerijt voirsz. seggen woude, als voicht van zijn soen, dat een dochter geen maichgelt geven en soude en soude ..., dat hoir dat niet deren en sal, want se van der maechsoen niet en eysscht noch hoir selven niet en bekent dairin gerecht te wesen. Mar Katrijn seyt, dat zy hoir die erfzoen vermet hoir alleen te wesen, soet een erfzoen hiet, .. voirt, eerbare, lieve, geminde heren, ic, Katrijn voirn., arme deerne, bidde uwe eerbairheden oet-

1) Vgl. Kb. 1450. I, 2.

moedelic om Goids willen, soe ic dat meeste verlies hebbe van mijns vaders doot ende anders nyement, ende dairom gescepen ben om broot te gaen, dat ghy my wilt doen onvertogen recht ende hebben mach, dair ic in gerecht bin, want ghy sonder twifel Goids loen dairan verdienen sult; ende begheer hierof een vonnesse van scepene.

2. Gerijt . . , dat Katrijn een vrouwepersoen is ende gheen vrouwenpersoenen van dootslagen of van leempten maechgelt en gelden noch en geven . . ; alsoe Dirc, sijn soen, dat naeste bloet is ende een manpersoen is ende Aelbrecht Dircxz. volle zustersoen is ende nyement anders, alsoe Dirc, sijn soen, an Aelbrecht, sijn oem, geboren is na den recht van Rijnlant. [1])

3. *Volgens* „het recht van Rijnlant ende van der stede geen vrouwenpersonen in zoenen van dootslaghen mit recht en gelden, en geven noch en nemen"; *daarom geven schepenen Katrijn de kenning verloren.*

244. *Erf in poortrecht uitgegeven.*

1. . . . wantet een recht is van der stede, [2]) soe wanneer men een erve in poortrecht uutghift, dat men dat erve, dat alsoe in poortrecht uutgegeven is, wel verbeteren mach mar niet verargen; want mocht men verargen, soe mochte dieghene, die een erve in poortrecht angenomen hadde, dat uutdelven ende latent leggen voir den pacht, soe soude die pachter sijn jairlicxe pachte quyt wesen ende zeer dairby vercort, dat ghien recht noch redene en wair.

245. *Schulden eener nalatenschap.*

2. . . . dattet een recht [3]) ende een oude gewoente van der stede van Leyden is, soewie in enen wairliken boel ende erffnisse, hetsy man of wijf, priester of yement anders, geestelic of wairlic, comen om te nemen, dat men sculdich is wederom te betalen ende te voldoen alle sculden of gebreken, die men kennelic bewysen mach, . . .

3. *Schepenen erkennen dit.*

---

1) Zie de Costumen van Rijnland (N. Bijdr. voor Rechtsgel. N. R. III, 3, bl. 465.)
2) Onbeschreven.
3) Vlg. Kb. 1450. 1, 8.

246. *Panding en beset.*

2. Jan van Zwieten, als scout, is sijn dingtail tegens Jacop van Zonnevelt, ende Jan seyt onsculde van tghene, dair hem Jacop om beclaicht, ende seyt, dat hy Jacop geen goet sculdich is te leveren . . , alsoe Verbout Hugenz. Jan van Zwieten, als scout, opgedragen heeft alsulke goeden, als hy gepant hadde, die Willem Scilt toebehoirden, dair Jan sijn dwersnacht an hilt, ende heeft dairnae ten naesten dincdage tselve weder opgedragen; ende noch heeft Jan van Zwieten noch eens om alles besten wil by consent van Verbout zijn dwersnacht dairan gehouden, ende, als Jan doe weder te recht sat, soe heeft Verbout Jan die panden opgedragen ende heeft geseyt, dat hy se an hem hilt of him te goede scout of dat hy nyement gheen recht doen en soude, etc. ende doe scout hem Jan die pande te goede ende die pande sijn Verbout gelevert na den recht van der stede, [1]) ende nu seyt Jacop, dat hy die pande binnen den huyse beset heeft ende dat ic hem dairom die panden sculdich ben te leveren; dat dinct Jan wat vreems wesen, dat hy Jacop panden leveren sel, die him niet toebehoren , . . want wie enich beset doet [2]) an lijf of an goet, die moet dairop claghen ten naesten dingdage, dat die scout te recht sit, of dat beset is van gheenre wairden, ende Jacop heeft zeer den beset geen clage op dat goet gevoert....

247. *Verwen van lakens.*

1. Jan van Zwieten, als scout van Leyden, is sijn dingtail tegens Willem Foeytgen van Zijl . . , dat hy Willem met recht beclaecht van mijns gen. heeren wegen nae inhout des gebots, dat by consent van den ghemeenen rechte ende vroescip van der stede om nut ende oirbair van der neringe van der stede geboden is openbaerlic, [3]) dat gheen poorter noch poorterskinder enige laken sullen moghen verwen of doen verwen, die lijsten ende haeckgaerns hebben, op vijftich duysent stiens te verbueren, ende dat die scout een yegeliken op sijn eedt dairof anspreken mach, geliken dat gebot inhout; dat dairom Willem sculdich is te lyen of te

1) Kb. 1450. III, 24.
2) Kb. 1450. III, 11 en 12.
3) Deze keur komt niet in de keurboeken voor (Zie Hamaker, Inleiding blz. VI).

versaecken; ende of Willem seggen wilde, datter een kuer staet, dat nyement van hem selven tuegen of seggen en sal, [1]) dairop seit Jan, datter oic ander kueren staen, die dagelicx gepleecht worden, dat die scout, die in die kueren brueken, op horen eedt wel anspreken mach.

2. Willem Foeytgen van Zijl is sijn dingtael . . , dat hy dairof vry ende quyt wesen sel . . , alsoe die kuer inhout, dat een yegelic vry ende ongehouden wesen sel van hem selven yet te seggen of te tugen, ende men gheen kueren doot noch te niet maken en mach dan by den scout ende achte scepenen eendrachtelic [2]) . . ; ende, of die scout seggen woude, dat overmits tgebot, dat hy mitten gerechte by consent ende goetduncken van der vroescip gedaen heeft, hy Willem voirsz. mit rechte toegesproken heeft, etc., dairop soe seyt Willem Foeytgen, alsoe die scout mit ghenen hantvesten noch kueren van der stede bewysen en sal, dat hy mit scepenen ende mitter vroescip enigen poorter toespreken mach van brueken of van boeten, [3]) die niet behantvest noch bekuert en staen, mar hem toespreect uut een gebot contrarie der kuere, die ouder is dant gebot . . , ende die voirsz. kuer in hore wairden ende wesen staet. . . . .

3. *Schepenen stellen den schout in het ongelijk.*

248. *Leengoed.*

2. . . . alsoe Bruyninc voirsz. Foeytgen voirn. toesprect om tiende, welc dat heerlic goet is, dat men niet sculdich en is te berechten voir scout noch voir scepenen, mar men sel dat versoeken van rechts wegen voir zijn lienhere ende voir sijn mannen . . , dat hy sel wesen vry ende quyt.

3. . . . ende soe dese tiende leengoeden zijn, die men te leen hout van der graeflicheyt van Hollant, dat Bruyninc voirsz., als gemachticht van der vrouwe van Hoichtwoude, sijn recht dairof versouken sal.

249. *Wijnkoop.*

1. Ewout Pietersz. is sijn dingtail tiegen Clais Jansz . . , alsoe hy een huys gecoft hadde tjegen Jan Splinter, dair

---

1) Kb. 1450. III, 5.
2) Zie mijne Holl. stad in de Middeleeuwen, blz. 35.
3) Kb. 1450. III, 2.

Clais die coop off heeft ondergaen mit die ghiftenair, soe seyt Ewout, dat hem Clais sculdich is zijn goidspennijnck weder te geven ende die wijncoop, die dairop vertheert is, te betalen of 10 nobelen dairvoir te geven; ende Ewout die seyt, dat Clais dair geen onscoude voir doen en sel na den rechten van der stede, want die wijncoopsluyde die wijncoop aen hem hilden, doe zy die coop uutspraken, ende dair gheen voirdeel noch arghelist ingedaen en hebben; des draget hem Ewout aen diegene, die de wijncoop uutgesproken hebben; item, of Clais seggen woude, dat sy wel wisten, dat hy die coop van der huyse hadde, ende dairom die wijncoop alsoe geset ende vertheert hebben, hierop antwoirt Ewout ende seyt, dattet alsoe niet geschiet en is, mar dat zy die wijncoop vertheert ende uutgesproken hebben nae gewoente van huyscoep sonder voirdeel of argelist, als voirsz. staet [1]), . . dat hy tot sijnre onscoude niet comen en sel na den recht van der stede mar hem zijn goidspennijnc wedergeven ende die wijncoop betalen, des begheert Ewout vonnesse van scepenen.

2. Clais Jan Paedzenz. tjegen Ewout Pietersz. . . , dat hy Ewout Pietersz. liet weten goets tijts voir middach mit twie of drie goede mannen, eer die wijncoop gedroncken wort, dat die ghifte verloift was ende dat hy se niet hebben en soude; hierenboven heeft Ewout veel gasten genoet, die over die coop niet en waren, ende hebben getheert een costelike maeltijt tot Heynric van Akens huys; item noch meer, dat zy gedroncken hebben in die maeltijt ende na der maeltijt sukerde malevezeye, costelijc ende veel, twelke een onredelike wijncoop is. Noch seyt Clais, dat hy gairne betalen wil een redelike wijncoop, als men van ouds pleecht te doen by scepenen, ende dat seyt Clais, dat reden ende recht is na den Rijnlantschen rechte, dair men die beste redene voir recht wijst.

Door dading wordt de zaak geëindigd.

250. *Testament.*

1. . . . . gelijck als dat behoirt na den recht van der stede van Leyden, daer man noch wijf elc den ander bysonder niet

---

1) Kb. 1450. I, 74.

maken en mogen [1]) mit enigen brieven, tensy mit wedermakinge ende wederbrieven . . .

251. *Heimelijk verlaten van de stad.*

2. Beatrijs . . . . ende soewie sijn goet vlucht [2]), verstect ende heymeliken soe ruymt, dat die hemselven dairmede ontvryet van sijn poorterscip ende vryhede ende dat men die tot allen tyden, al waert binnen vry jaermarct, in lijf ende goet arresteren ende becommeren mach; ende want die voirsz. Pieter uut Leyden getogen is in maniere van een bevertreyse ende sijn goeden by synen gaen ende staen versteken ende geruymt geweest sijn, dat hy dairmede ontvryet is van sijn poortrecht ende vryhede . . .

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe Beatrijs . . . . beset heeft zekere goeden, Pieter Dircxz. toebehorende, ende Alijt Pieter Dircxz.'s wijf gemachticht van Pieter horen man om zyne goeden in te manen, op te bueren ende te ontfangen, rechts dairom te spreken ende te nemen, mar niet gemachticht en is alle zyne goeden te verantwoirden mit rechte ende rechts dairom te plegen, noch zy na hoere machte ghene sculden bekennen noch ontkennen en mach, dat Beatrijs mitter derder clage voirt varen ende volstaen sel; ende geven Beatrijs die kennijnc gewonnen ende Alijt verloren.

252. *Kerfstok.*

1. Gerljt Willemsz. die Keyser is sijn dinctael tegens Pieter Pietersz. van Thienen ende Gerijt die seyt, dat Pieter voirn. tot gheenre onsculde comen en sel van alsulke 6 Rijnsche gulden ende 12 placken, dat rekents gelts is ende up hoir beyder stock staet gekorven, ende dattet van verdient loen is . . . .

253. *Aanvang.*

1. . . . . ende alsoet een recht van der stede van Leyden is [3]), soewie dat enich goet by besterften of in medegaven gecriget of diet coept, binnen Leyden gelegen, sel hy dat goet, dat hem alsoe by besterfte off in medegaven gecomen

1) Kb. 1450. III, 31.
2) Nortier, blz. 86. Kb. 1450. II, 24.
3) Onbeschreven. Nortier, blz. 27.

is of dat hy gecoft heeft, wederomme quytwesen ende enen andere den eygendom overgeven, diegene, diet anbestorven is of in medegave gegeven wordt of diet gecoft heeft, sal selve hant ende mont dairtoe doen, sal die overgevinge of waringhe of coep van wairden wesen.

2. .... ende seggen, dat Gerijt na der kuer [1]) enen onrechten aenvanck gedaen heeft ..., reden wairby ende wairomme, alsoe die voirsz. huysinge ende erve vercoft heeft geweest boven tderdendeel van hondert jaren, dairomme seggen Lourijs ende Katrijn, dattet bescripsie is ende dat sy dairomme bliven sellen int besit van sulken coop, als dairof vercoft geweest is, ende Gerijt voirsz. heeft dick ende menichwarf hiervoirtijts tot Leyden geweest ende en heeft an die voirsz. huysinge nye geen aentalinge gedaen.

3. .., dat Gerijt nae uutwysinge der kuer enen onrechten aenvanck gedaen heeft, ..

254. *Leemte.*

1. Jan Oude Gerijt die Mansz. is zijn dinctael tegens Jan Hoop, Adriaen Hoop ende (4 *anderen*), ende Jan die Man voirscr. die seyt, alsoe als hy een ongeval gehadt heeft roerende van eenre leemte, die hy gedaen heeft an Clais Jacopsz. van Bancken, ende Jan die Man voirscr. mit recht of gewonnen is, alse recht is na den recht van der stede van Leyden [2]), ende die scepenen van Leyden gegroot hebben mit die volle banck, alse recht is, ende uutgesproken hebben van der stede huys na den rechte van der stede; ende Jan die Man die seyt, dat dese voirn. personen sculdich sijn voirt te gaen mit recht ende Jan die Man, hoeren neve voirn., een kerff te geven na den rechte van der stede van Leyden, alzoe zy alle te samen zijn geboren tegens Jan die Man voirn. afterskintmaech of dairenbijnnen ende dese voirsz. personen rechte kerffgevers sculdich sijn ..; ende bidde ende begheere, dat ghy, heeren scepenen der stede van Leyden, my wilt doen hebben een cort ende onvertogen recht, alsoe alst halslossinge is ....

2. *De tegenpartij* .., dat sy vry sellen wesen van Jan die

---

1) Kb. 1450. I, 8.
2) Kb. 1450. IV, 21.

Man voirsz. eyssch ende clage . . , alsoe onse gen. here van Bourgongen, grave van Hollant, enz. mit rypen rade van synen gemeenen ridderscippen, enz. gegeven heeft een hantvest ende een privilegie . . . . , dat soe wanneer enige vechtelicken geschien binnen den landen voirsz., dair dootslagen, leemten of quetsinge geschien, dat dieghene, die dat dede, dat soude beteren mit sijn lijff ende goet ende niet sijn magen sculdich en sullen sijn hem enich kerff of maechgelt te geven ; . . ende die hantveste in der stede van Leyden jeghenwoirdich sijn, hoewel dat sy niet gekondicht en sijn, [1]) dat wy dair niet en sullen by veraftert sijn , . .

Dading.

255. *Gifte.*

1. Andries Riddelofsz., als een rentemeester van die joncfr. van Vianen, is zijn dinctael tegens Danel Willemsz. . . . , dat Danel voirsz. sculdich is hem die coop in te brengen ende die ghifte hem op te dragen van alsulke boomgairt ende huysing, als hy Jan Jansz., den asijnck, vercoft heeft, welc lant mitten boomgairt, dair Andries . . . een ghifte op heeft, Andries mit die nonnen te Poel buyten Leyden mit malkander gemeen ende onverscheyden hebben ende in rechten poortrecht uutgegeven is, als voirsz. staet; hierom soe seit Andries, dat Danel voirn. die ghifte niet verscheyden en mach dan roede roede gelijck ende voet voets gelijck; by alle dese voirsz. redenen soe seit Andries, dat Danel sculdich is van Andries deel die ghifte op te dragen ende an him te versoecken, als dair een rechte of is, of dairvoir te geven 25 gouden leeuwen; item of Danel voirsz. seggen woude, dat op dit voirsz. lant geen ghifte en staet, dairop antwoirt Andries ende seyt, dat Danel dat niet bewysen en sel, alse recht is, wanttet altijt mitter ghifte in rechten poortrecht uutgegheven is.

2. . . . dat voirsz. lant ofte tuyn leyt verde buyten die vryheyt van Leyden.

3. . . . Danel sal hem zuyveren mit zynen eede , dat hy dat erve, dair thuys op staet, sonder tsy [2]) overgegeven heeft

1) Zie van Limb. Brouwer , Bourgoensche Charters , blz. 87.
2) Zie Nortier , blz. 59

meester Clais voirsz. om die renten, die daerop staen; doet Danel den eet, soe geven scepenen him die kennijnc gewonnen.
Daniel deed den eed.

256. *Huishuur.*

. . . want een huysheer sijn huyshuyer ende die schaden, die hem gedaen worden an sijn huysinge, nader sculdich is met synen eede te houden dan hem enen anderen soude mogen ontzweren, na den rechte ende gewoente van der stede [1]); want soude een man, die een huys huyert om te bewonen, een huys mogen breken ende onwoenbaer maken sonder dat te beteren, soe souden sy die luyden hoir huyse mogen verderven ende dairan veel meer te schade doen dan sy te huyer dairvoir gheven ende dan mitter onschoude willen betalen, twelck dat wesen soude tegen alle rechten ende reden.

257. *Keur op het molenaarsgild.*

1. Die procuratoirs van den molenairs van Sinte Victoirs broederscip is hoir dinctael tegens Jacop Jansz., die molenair... alsoe zy een broederscip ende ordinancie hebben, die hem gegont ende gegeven is van den gemeenen gerechte... ende hy dagelicx sijn coren haelt binnen der stede van Leyden . . , dat hy sculdich is die ordinancie te onderhouden ende den autair dairof te voldoen na uutwysinge den brief, die hem die stede van Leyden dairof gegont hebben . . . dat sy Jacop te rechte beset hebben.

2. Jacop Jansz . . . tegens die homans van den molenairs.., dat hy mitten homans noch mitten moleners voirsz. hem niet verbonden en heeft . . . noch oic nyet sculdich en is mit hem te gelden . . , alsoe hy buyten die vryheit van Leyden woent... ende is buyerman in Leyderdorp . . , want hi ghien poorterssnering noch ambocht binnen der stede en doet . . .

3. *Volgens de keur* [2]) *wordt de molenaar veroordeeld.*

258. *Aanvang.*

2. . . . . ende alsoe varinck als joncfr. Machtelt voirsz. die aanvanc medegegaen is, soe is sy mit hoirs voichts hant ende

---

1) Kb. 1450. I, 2 en 4.

2) Vgl. Kb. 1450. V, 4. De eigenlijke keur behoort tot de niet bewaarde statuten van het molenaarsgild.

mit 2 scepenen, alse Huge Spruyt ende Claes Jan Claesz., gecomen ten huyse van Willem van der Does ende begeerde in tegenwoirdicheyt van den scepenen voirsz. hoeren brieff van hilicxe voirwairde van Willem, horen broeder voirn., te hebben,. ende Willem en heeft hoeren brief niet langer willen bewaeren dant hoir beliefde ende heeft se in tegenwoirdicheit van den selven scepenen voirsz. in horen handen overgegeven ende gelevert, gelijc Willem voirsz. dat mit scepenen of mit scepenebrieve wel bewysen sel, alst hem noit is.

259. *Panding.*

1. .... doe sy quamen voir zijn dore mitten schout ende mitten scepenen om mit recht te panden an Pieters voirsz. goet ....

260. *Beset.*

1. Jan Heynricxz. is sijn dinctael tegens Michiel Claesz.., dat hy mit onrecht beset is . . , ten eersten: dat hy Michiel niet antwoirden en sal buyten der poirtdinge, [1]) mer ist, dat Michiel Jan claecht ende beclaecht op zijn rechte maelstadt, soe Jan voirsz. poorter is, soe behoirt Jan Michiel te antwoirden na den rechte van der stede; ende of Michiel voirsz. seggen woude, dat Jan zijn ijmboel ende goet gescheept hadde ende dairmede uut Leyden mitter woen varen woude [2]), . . . dat hy niet varen en wil; ende waert al, dat hy mitter woen uut Leyden varen woude mit zijn ijmboel, hy hoept nochtans ende meent wel te weten, dat die burgermeesteren van Leyden hem nochtans kennen sellen voir een medepoirter, om overmits dat hy eenloop is ende gheen getrouwet wijf en heeft; ende Jan seyt oic, al hebben somme poorteren van Leyden, die eenloop waren, lange jaren uutlandsch geweest ende, dair zy woenden, nochtans huysraed hilden, als zy weder tot Leyden quamen, ende gheen wijff gehadt en hadden noch oic hoer poorterscip ellewaerts niet gecoft, die sijn poorteren van Leyden gebleven . . .

2. Michiel Claisz., die brouwer, . . alsoe hy mit recht heeft doen besetten Jan voirsz. goet om een somme van pennijnghe.

---

1) Kb. 1450. III, 13.
2) Kb. 1450. III, 11 en 12.

roerende van bier, dat Jan gehadt heeft, . . . alsoe Jan sijn goet gescheept heeft, noch huys noch erve noch tilbaer have binnen der stede niet en laet, . . daerom Jan sculdich is van rechts wegen Michiel zekerheit te doene of dat besette goet binnen Leyden te laten, ter tijt toe dat Michiel van Jan versekert is van zijn bier . . .

261. *Eed van boelhouders.*

1. . . . . Item of Alijt seggen woude, dat soewaer ghien scepene of scepenebrieven en zijn, dair mach men mitter hant te heyligen mede betalen, dairup soe seit Lucie, dat dat niet geschien en sal, want een boelhouder of een boelhoudster, die men een boeleedt of neemt of afbegeert, die gaet boven al ende moet van waerden wesen. [1])

262. *Erfrecht van kloosterlingen.*

1. Jan Lambrecht Merincxz., als gemachticht van meester Willem Claesz., confessoir der susteren ende gemeen convente van Sinte Barbaren Susterhuys tot Delff, is zijn dingtael tjegens Mees Claesz., als gemachticht van Joesep Dircxz., tjegens Willem Dobbensz., als gemachticht van wesemeesteren, voir Aelbrecht Jacopsz. wesekinderen, ende tjegens Ewout Aelbrechtsz., ende Jan die seit, alsoe Baerte Jacopsdr., die een medesuster is in den convente, mede rechte erfnaem is van Marritgen, Heynrick Willemsz. wedewi, hoir moeder, dat hy dairom hem te recht heeft doen inleiden in alsulke erfnisse ende goeden, als Marritgen voirsz. aftergelaten heeft, ende dat men se met onrecht tjegen God uuten voirsz. boel weren wil . . ; item dattet soude wesen groet onrecht ende tjegens alle sticken van rechten, geestelic noch waerlic, dat nog Paeus noch Cardinael noch Bischop noch Keyser noch Coninc noch Hartoch noch Grave noch Heer soe groot in der werelt niet en is, die enige statuten, privilegien of hantvesten geven mach tjegens die vryheyt der Heyliger Kerke ende der geesteliker personen, wanttet upten ban des Paeus ende der Heyliger Kercken verboden is . . ; dat hem draecht Jan Lambrechtsz. an alle meesteren van rechten, geestelic ende wairlick, die in den rechten gegradueert ende gheeedt sijn . . .

---

1) Kb. 1450. l, 8.

2. Ewout Aelbrechtsz. (*voor hem zeken, enz.*) .... dat zy geen erffnisse ofnemen en sel dan na der overdrachte van ons heeren Rade, alsoe zy een professide ende een besloten medesuster is, . .

263. *Erfrecht.*

1. Symon Jansz. is zijn dinctael tjegens Daem Gerijtsz., die berbier, dat Daem voirn. tot sijnre onsculde niet comen en sel . . ; want, alsoe Daem dat naeste bloet is van des vaders magen wegen van Aem Dammesz., Symons voirsz. stieffkint, ende alsoe hy die moeder heeft tot een wijf ende die sculdenaren eyschen Symon voirn. die voirscr. sculden, die Dammes ende zijn wijf tsamen gemaect hebben in zijn leven, ende Daem Gerijtsz. een rechte voecht van tvoirsz. kind is ende oec die zoene van zynen vader gemaeckt, dit (?) ontfangen heeft met syne magen voor dit voirsz. kint . . ; dat Daem sculdich is al sulke sculden te gelden ende te betalen zijn deel ende Symon voirsz. daerof te vryen ende te quyten . . .

2. Daem Gerijtsz. is zijn dinctael tjegens Symon Jansz. . . , dat hy van Symons aenspraeke vry ende quyt sel wesen . . , want hy tjegens Symon voirn. niet gehuyert noch gecoft noch gelooft en heeft van enighen gelden . . ; item of Symon seggen woude, dat Daem voirn. een vierendeel is van des kints magen, daer Symon die moeder of heeft, ende die gelden, die gecomen zijn van den zoene van des kints vader, dat Daem, als een voecht van den kinde, sculdich is voert te comen ende des voirz. kints sculden te helpen te betalen, daerop seyt Daem, dat hy gheen gelt en heeft van den zoene, den kinde toebehoerende, ende dat hy oec gheen voecht is van den kinde, want hy die wapenrucht mitten kinde niet en dede, alsoe hy die naeste niet en was; ende oec soe en heeft hij die gelden van den zoene niet onder, mer die ghelden, die daerof zijn, die behoeren die ghemeen magen toe van den kinde, ende dat ghelt van die zoene, dat heeft Daem van Cleeff in den Hage by consent van die gemeen magen.

3. *Schepenen kennen*, „dat Daem comen sal tot sijnre onschoude."

264. *Erfrecht van kloosterlingen.*

2. Griete Mathijs Jansz. dochter, medesuster in den suster-

huys van Sinte Katrynen . . . , dat hoir die hantveste [1]) niet deren en sel . . , want hertoge Willem noch ghene waerlike heeren hantvesten noch statuten geven en mogen op geestelike geoirde personen, tjegendragende die rechten ende vryheden der Heyliger Kerken, op de ban ende op die ewige maledictie, die dat doen ende daerin voertgaen, ende gedraecht hoir des an den rechten ende an den geleerden, die daeroff weten, diet u, heeren, dat wel seggen sullen; ende dat oic die hantvest, die hertoge Willem gegeven heeft, by sijn leven noch na zijn dood in gene steden noch plaetse van Hollant gemeenlic gebruyct en heeft geweest, noch int eerste ter executie niet gelcyt en wordt, als zy gegeven was, overmits dattet met God na den rechten der Heyliger Kerken niet geschien en mocht, ghemerct of een kint zijns vaders ende moeders erve verbuert sel hebben, overmits dattet die vader ende moeder gheestelic maken, dat die waerlike luyde tot een glose voir hem nemen. twelc alsoe na den rechte niet sculdich en is te wesen noch te geschien, want die rechten zijn ende houden, al waert dat een kint tjegen zijn vader ende moeder sulke brueke gedaen hadde, daermede dattet zijns vaders ende moeders erve verbuert hadde, soe soude dat kint waerdich worden zijns vaders ende moeders erve te nemen, indient in een cloester ghinge ende geestelic leven anname ende leefde na der oirden recht, ende gedraecht hoir des an den geleerden . . , dat zy ijmmer hoirs vaders noch moeders erve niet verbeurt en heeft.

3. Alsoe Griete eene professide suster is . . . naè inhout der hantveste . . , geven Griete die kennijnge verloren.

265. *Curateele.*

Gerijt Symonsz. bij consent van den burgermeesteren, alsoe Gerijt voirsz. in der voichdie staet, is zijn dingtael tjegens Symon Heerman . . , dat Symon Gerijt tonrecht gepant heeft . . , noch Gerijt en heeft oic mitten burgemeesteren, als zijn voichden, binnen den tijt, dat hy in der stede voichdie quam, tot desen dage toe Symon gheen scepenbrieve van Leyden gegeven . . ; want na den inhout der kuer, [2]) soe en moet Gerijt voirsz. den tijt, dat hy in der stede voichdie is of geweest heeft, zijn goeden niet vercopen, verloven, versetten, vervreemden,

1) van Mieris, IV, 242.
2) Kb. 1450. II, 56.

beswaren, vermijnderen, belenen noch gheenrehande sculden maken, noch hy en sal zijn goeden niet verspelen; waere dat hy enich van desen deden na inhout derselver kuer, soe en soud men niement gheen recht daerof doen. . . . Item, of Symon voirsz. seggen woude, dat Gerijt voirsz. geen poorter en waer ende daeröm niet en behoirde onder der stede voichdie te staen, daer antwoirt Gerijt op, wes dat daerof is, dat draecht Gerijt hem an die voirsz. kuer.

2. *Symon Heerman . . , dat hij terecht gepant heeft.*

3. Alsoe . . . Gerijt Symonsz. mitter clock geset is in der stede voichdie . . . ende soe Symon voirsz. gepant heeft aen ijmboel om $3\,^1/_2$ Rijnsche gulden, dat Gerijt ende Cellie, zijn wijf, hem zuveren sullen mit horen eede, dattet ijmboel, dair Symon voirsz. an gepant heeft, Gerijt toebehoorde, doe zy elkander namen; doen Gerijt ende Celie die zuveringe, soe geven scepenen Gerijt die kennijnc gewonnen. . . .

266. *Gelden, die onder schepenen gelegd worden.*

. . . Dattet recht is ende van oudts recht geweest heeft, [1]) dat soewie een schout mit die scepenen andinget enich gelt, dat onder scepenen leyt, ende dat begeert te verborgen, ende Albrecht die seyt, set hy borge, dat scepenen kennen, daer Perkin *(de tegenpartij)* an gehouden zy, dat Aelbrecht alsdan die voirsz. kennijnghe buren ende stryken sal op zijn borge . . ; want alle die gelde, die men voir die vierschair verborricht, dat daer nyement of vervreemt en is, . . .

267. *Poortding.*

2. . . . dat hy van Gijsbrechts voirsz. eysch ende aensprake sal wesen vry ende quyt ende daerof comen ende staen tot zijnre ontschulde . . , want Dirc Gijsbrecht voirsz. niet sculdich en is, waerby Ghijsbrecht Dirc soude mogen dagen of beclagen, maer Ghijsbrecht is Dirc voirn. sculdich van coep van gherst, die hy van hem gehadt heeft; ende waert al, dat Dirc voirsz. Gijsbrecht sculdich wair, als hy niet en is, soe waer hy sculdich van rechtswegen Dirc voirn. te dagen en te beclagen in der poortdinge, [2]) omdat zy beyde poorteren van Leyden zijn, mair niet te dagen ende te beclagen buyten der poortdinge. . .

---

1) Vgl. Kb. 1450. II, 59.
2) Kb. 1450. III, 10 en 13.

268. *Huwelijksche voorwaarden.*

1. ..... sulke scepenehilicxevoirwairdebrief, als Nanne Paedze onder den gerechte van Leyden gebrocht heeft, ... daerom Kerstant, Gerijt ende Greete die voirsz. scepenehilicxevoirwairdebrief sculdich zijn van rechtswegen van den gerechte van Leyden te hebben ende te ontfangen, welke scepenehilicxevoirwairdebrief inhout, als hiernae bescreven staet: „Wy Gerijt Rijswijck ende Voppe Jansz., scepene in Leyden, oirkonden, dat wy daer an ende over waeren, daer Jacop van den Sande an die een zyde ende Clemeynse Boeyens dochter an die ander zyde mit hoeren gecoeren voichts hant tsamen vergaderden in wittachtigen hilike, eerdat zy mit malkander te bedde ghingen, in sulken manieren ende hilicxe voirwairden. als hierna volgen ende bescreven staen; dats te weten, dat Jacop van den Sande brenget an Clemeynse voirsz. dese goeden hierna bescreven: Eerst die huysinge ende erve ... Item die helft van een molen ende molenwerve ... Item an ijmboel, huysraet ende silverenwerck getaxeert voir 30 nobl., 8 sc. gr. voir den nobel. Item dairtoe an ghelde 40 engelsche nobl. Ende hiertjegen, soe brenget Clemeynse an Jacop van den Sande alsulke goeden, als hierna volgen ende bescreven staen: Eerst enen raem mit hoeren erve ... Item noch enen raem mit hoeren erve ... Item in den ambocht van Hazertswoude 19 morgen lants .. Item 400 nobl..., daerof dat hilicxe voirwairden zijn, dat Clemeynse die voirsz. 400 nobl. an hoir behoudet om hoeren vryen wille mede te doen, hetzy die wech te geven by hoer leven of na hoer doot haer vrienden of hoeren magen of ander vreemden personen, jonck of oudt, of hetzy die te gaen ter geesteliker hant of ter waerliker hant, ... by goetduncken van Clemeynse voirsz. ende by twie mannen personen van hoeren naesten magen, die dat te samen mit hoeren vryen moetwille overgheven sullen. Oeck soe ghift Jacop van den Sande noch over Clemeynse voirsz., dat sy selve ende buyten hem sel mogen inmanen, opbueren ende ontfangen alle sulke renten, huyren ende pachten, als van hoeren goeden, die zy an Jacop voirsz. gebrocht heeft, jaerlicx comen ende verscinen sellen, ende die ramen, huysinge ende landen selver verhuyren, gelijc ende in alre manieren, alsof zy vry op hoer selven waer; ende Jacop voirsz. gaf Clemeynse voirsz. volcomen macht sonder wederroepen hoir voirsz. goede

te eysschen, in te manen, op te bueren ende te ontfangen, rechts daerom te spreken, te plegen ende alle rechte dairof te nemen ende te geven, in allen schijn oft Jacop van den Sanden voirsz. selver wair ende dat handelinge ende mondelinge selver dede, ende soewat dat Clemeynse voirsz. gelieven sal, sonder dat Jacop van den Sande voirsz. of yement van zynen wegen of yement anders enich recht eygendom of toeseggen daeran te hebben . . . soewat gewin, wasdom ende profyte dat van den voirsz. 400 nobelen comen, dat sal wesen tot bate ende schade van Clemeynse, sonder dat Jacop van den Sande enich recht eygendom of toeseggen dairan hebben sal. Voirt so zijnt hilicxe voirwairden ende Jacop van den Sande ghift over in rechte hilicxe voirwairden mit goeden voirsien ende mit synen vryen moetwille, dat hy die goeden, die Clemeynse an hem brenget, die voirsz. staen, ende sulke goeden, als hoir van hoer zyde upcomen ende anbesterven mogen, niet en sal vercopen, versetten, belenen, bezwaeren, vervreemden noch verminderen in gheenre manieren, hoedattet geschien soude mogen, ten sal wesen by consent van Clemeynse voirn.; ende so Clemeynse overghifte daerin doen of laten sel, gelovede Jacop van den Sande voirsz. te houden vast ende gestade ende van goeder waerden, in alre manieren of hy dat handelinge ende mondelinge selver gedaen hadde. Behoudelic dat sulke gelden ende goeden, als Clemeynse jaerlicx ontfanget van hoeren ramen, landen, huysen ende cameren voirsz., comen sullen in hoeren beyder gemeenen coste, oerbaer ende gemeen profyte van costen, huysraden, cledinge ende bodelonen, soeals dat behoirt. Voirt soe zijnt hilicxe voirwairden, waert sake dat Jacop oflivich worde voir Clemeynse sonder levende wittachtige blikende geboorte by haer gewonnen after hem te laten, soe sel Clemeynse voirsz. vry na hoir nemen alle alsulke goeden, als zy an Jacop voirsz. gebrocht heeft, ende mit sulke goeden, als zy buyten an hoir behouden heeft, ende oick mit sulke goeden, als hoir van hoer zyde angecomen ende opbestorven sullen wesen, ende daertoe mit sulke clederen ende clienoden, ende juwelen, als tot hoeren live behoeren, daermede uut te gaen ende of te staen sonder enige sculden te betalen. Ende Jacops voirsz. erfnamen sullen nemen alle die ander goeden mit allen insculden ende uutschulden, soeals Jacop voirsz. die aftergelaten ende mitten doot geruymt sal hebben, in deser manieren ende voirwairden als alle die wittachtige sculden,

die den boel sculdich wesen mochte, betaelt zijn; waert dat daer enige wintsel van goeden bevonden worden, hetzy dat zy gewonnen, verworven, vercregen off verspaert, hoe dat die alsoe gecomen ende gecregen waeren, van dien voirsz. goeden sal Clemeynse voirsz. hebben die een helft ende Jacops erfnamen die ander helft; ende wairt datter verlies ende afterwesen van goeden waer, dat sullen Jacops erfnamen allien gelden ende betalen buyten Clemeynsen cost ende schade ende sonder Clemeynse voirsz. yet daerin te gelden. Voirtmeer zijnt hilicxe voirwaerden, waert sake dat Clemeynse oflivich worde voir Jacop . . . sonder blikende geboorte after haer te laten, soe sullen Clemeynsen voirsz. erfnamen vry na hem nemen alsulke goeden, als zy an Jacop voirsz. gebrocht heeft, ende sulke goeden, als zy buyten an hoir behouden heeft, ende oick sulke goeden, als hoir van hore zyde opgecomen ende anbestorven sullen wesen, ende daertoe mit sulke clederen, clienoden ende juwelen, als tot hoeren live behoeren, ende daermede uutgaen ende ofstaen sonder enige sculden te betalen; ende Jacop sal behouden alle die ander goeden met allen insculden ende uutsculden, soeals die wesen sullen. als Clemeynse oflivich geworden is, sonder hoir erfnamen enich toeseggen daeran te hebben; ende daertoe sel Jacop hebben te lijftocht ende te gebruycken, Jacops leven lanc duerende ende niet langer, sulke renten, als hiernae volgen... Ende als Jacop oflivich geworden is, soe sullen die voirsz. renten ende landen vry weder comen an Clemeynsen voirsz. rechten erven, sonder Jacops erfnamen enich recht eygendom off toeseggen dan daer vorder an te hebben. Voirt zijnt hilicxe voorwaerden, dat Jacop mit Clemeynse woenachtich ende woenende binnen der stede van Leyden bliven sel, alsoe lange als zy beyde leven, of tot sulke stede ende plaetse. aldaer dat Clemeynse believen sal te wonen, sonder wederseggen van Jacop of enich contrariheyt daerin te doen of wederspannich te wesen. Ende hierof zijn twie brieven, daer Jacop ende Clemeynse voirsz. elck een of hebben. In oirkonde...

269. *Bedorven vleesch.*

1. Gerijt van Zonnevelt ende Gerijt Butewech, als scepenemeesteren, zijn hoir dingtael tjegens Willem Claesz. ende Jan Dircxz., vleysschouwers in der Halle, ende seggen, dat sy elc boetsculdich zijn na inhout der kueren, ende seggen, alsoe die

kuer inhout [1]), dat nyement gheen goet, dat men eten mach, ter marck brengen en sel anders dan gave ende goet is; ende soe die gesworen vinders van der stede [2]) bevonden hebben, in der vleysschalle, daer dat die daghelicxe vleysschmarck is, een deel vleyssch, toebehoerende Willem ende Jan voirsz., dat ongave, quaet ende vul was ende stanck, daerof die vinders Willem ende Jan bekuert hebben ende dat vleyssch den scepenen laten besien, diet oick quaet ende ongave geoirdelt hebben, . . ende soewat brueken die vinders by horen eede anbrengen, daerof en sel men tot gheenre onscoude staen, . . dat Willem ende Jan voirsz. boetsculdich zijn, ende begeren des een vonnesse van scepenen.

2. Willem Claesz. ende Jan . . , dat sy staen sullen tot hoere onschoude . . , want die vinders hem bevolen hebben, dat zy dat vleyssch thuys soude dragen, welc zy alsoe gedaen hebben ende int sout gelcyt, gelijc zy dat in den zijnne hadden te doen, eerdattet hemluyden van den vinders geheten wort . . . , dat dat selve vleyssch geheel vierendeelen waren ende oeck niet ontgonnen was, want zijt selver souten wouden ende daerom alsoe geheel lieten hangen, ende oeck, dat sy die stallen huyren tjegens der stede van Leyden, souden sy dan niet mogen hoer vleyssch after hem an hoer haken hangen, dat en soude hem gheen reden duncken wesen . . ; dat sy vry ende quyt wesen sullen van hoer aensprake.

3. . . , dat sy boetsculdich zijn na de kueren van der stede.

270. *Bevoegdheid van schepenen.*

1. Dirck van Bossch Pietersz. ende Jan Lambrecht Merincxz., als gemachticht van den eerwaerdigen vader in Gode, heren Gerijt van Poelgeest, by der gracien Goids abt tot Egmont, is hoer dingtael tjegens Jan van Duvenvoerde, als voicht van joncfr. Reynoey, sijn wijf, op dese tijt enige ende rechte erfgenamen van heren Reynen Dever, ridder, ende Gerijt Dever, zijn zoen, . . dat Jan tot sijnre onschoude niet comen noch staen en sel . . , alsoe Jan hem overgegeven heeft, doe hy ofgeleet wordt van den Provisoer van Rijnlant, daer hy voer te rechte getogen was, ende en begeerde daer niet te rechte te

1) Kb. 1450. V, 30.
2) Kb. 1450. V, 37.

staen, daer hy doe overgaf voir den gerechte van Leyden, dat hy hem mit gheenre onschoude te bieden niet behelpen en soude mit recht, ende nu comt ende biedt onschoude, dat die niet en behoert te geschien, alsoe hy dat overgegeven heeft niet te doen, wanttet recht van den lande is ende oeck van der stede, waer men tot gheenre onschoude comen en mach, dat dat bekende sculde is, ende by die bekennesse soe seggen Dirc ende Jan voirsz., als gemachticht, dat Jan van Duvenvoerde sculdich is voert te gaen ende sulke waringe te voldoen ende te waren een derdendeel van zekeren stucken van landen, gelegen in Zwammerdamme, . . als heer Reyner Dever, ridder, ende zijn zoen mit hoer zegele ende brieve vercoft ende geloeft hebben te waren tot ewighen daghen, voir hem ende horen erven ende nacomelingen, heeren Gerijt van Ockenberghe, abt van Egmonde, ende zijne nacomelingen . . ; item alsoe Jan van Duvenvoerde dinget tjegen die clage, dat des abts brieve alsoe oudt zijn ende datter met recht niet mede gedaen noch gesproken en is in een derdendeel van 100 jaren ende dat zy daerom van gheenre waerde ende prescribeert zijn . . ; daertjegen Dirc ende Jan replicieren, . . dat men tjegen der Kercken van Romen ende hoeren goeden, sonderlinge die exempt zijn, men niet perscriberen en mach, dan teynden 100 jaren . . ; gemerct mede, dat Rijnlants recht maect die beste reden dat beste recht, of 600 vrankr. scilde daervoer te geven, want hy ijmmer van rechtswegen renten of geldt behoert te hebben . . ; ende begeeren hierof vonnesse van scepenen ende eerst hierop gehoirt te wesen.

2. Jan van Duvenvoerde . . , dat heer Reyner Dever vercoft soude hebben, dat geleden is boven tsestich jaren, . . . dat die scepenen van Leyden niet sculdich en zijn daerof te wysen by recht ende by reden . . , dat alle dese brieven van lant roeren ende oic van waringe van lant roeren ende alle lant leyt tot lantrecht . . ; dats te weten, dat dat lant den abt van Egmonde voirsz. ontwijst sal wesen mit lantrecht of mit leenrecht. . . .

3. *Schepenen erkennen dit laatste en geven aan Jan van Duivenvoorde de kenning gewonnen.*

271. *Wijze van klagen.*

1. Heer Harper . . , dat hij in den name van Sinte Katrynen convente ten eersten rechtdage, doe Clemeynse clagede, geant-

woordt heeft voir rechte . . ; daerop Jan van Zweten, schout, in tegenwoirdicheyt van den gerechte seyde, dat hy thuys gaen soude, het waer die eerste clage [1]) ende men soude die sake doirsien; daertjegen Clemeynse voirsz. noch niement van hoeren wegen geseyt en heeft; daerup heer Harper voir hem thuys gebleven is, waerby het onredelic ende oic buyten rechte waer enen alsoe uut ende van zijn recht te leden, ende hoipt ende en twifelt niet, dit en is den scepenen wel indachtich ende kenlic . . ; ten anderen seyt Katrijn, procuratrix der convente, dat zy ter derder clage van des convents wegen voir der vierschair te recht ende ter antwoirde gecomen is ende heeft van des convents wegen geseyt ontschoude van den gelde. . . .

2. Clemeynse . . ., dat zy terecht gepant heeft ende in hore pandinge bleven sel . . ., want sy heeft mit enen gezwoeren bode van Leyden doen dagen die susteren ende gemeen convente ende zy heeft se beclaecht, alse recht is, te weten eenwarf, anderwarf ende derdewarf, ende zijn verwonnen mit volre clagen ende mit aften dagen, alse recht is, daer Jacop van Noorde, als scepen, dat vonnisse van der derder clage of wijsde, alsoe die bode die daginge bekende gedaen te hebben , . .

272. *Vonnis van het hof.*

Die here van den Gruythuyse, stedehouder, ende anders die Rade mijns gen. heren, tshertogen van Bourgongen . . Eerbaere, lieve ende geminde vriende, alsoe gy ons onlancx in gescrifte toebezegelt gesent hebt die dingtale . . . van der kennijnge, die zy voer u angeleit hebben, alsoe gy vier tegen viere een gesplit vonnisse daeroff gewijst hebt ende om des wil, dat wy by der voirsz. dingtale, die wy u hierinne weder besloten zeynden, die materie soe niet gedisposeert en vonden, dat wy u goetlicx enich vonnisse daerop gheven mochten, soe hebben wy dairom gesent gehadt zekere commissarissen op der plaetse, daeraff dat questie is, die mit u van der materie int lange gesproken ende gecommuniqueert hebben , . . ende nadat wy die materie rypelick overgewegen hebben, soe wysen wy voir recht, . . . [2]) ende compenseren die costen, voir ons alleenlick

---

1) Zie Nortier, blz. 33.

2) De zaak zelf loopt over een watergang, als honderden andere zaken in de kenningboeken; wij hebben dezen brief overgenomen, omdat zij getuigt van nauwkeurige rechtspraak.

gedaen an beide zyden, die een jegens die ander, om sonderlinge redenen wille, ons dairtoe porrende. . . .

273. *Huishuur.*

1. . . . Nog so seggen Dirc ende Heyl, zijn wijf, dat verjaerde huyshuyer pennijnclike sculde is ende dat men die sculdich is te eysschen van rechtswegen mit clagelike woerde, . . [1])

274. *Servituut.*

1. Meester Jacop van Busch is zijn dingtael jegen Paeds Pietersz. . . ., alsoe Mr. Jacop claecht over Paeds Pietersz. ende seyt hem an, dat Paeds van rechtswegen sculdich is zijn water, dat comt overmits zijn brouwerie ende anders, waent comen mach van zynen wege, sculdich is van rechtswegen te leeden over zijns selfs erve ende niet over Mr. Jacops erve ten naesten waterganck, opdat dair nyement by belast, bescadicht of gehindert en worde na allen rechten . . ; want lancheyt van tyden bezwairt die misdaet ende veel jaren onrecht maect geen recht . . ; ende overmids oec dat waterloop gheen recht van verjaringe maken en mach, dan zijn beghin neemt op sijn rechte plaets ende als ongeduerich , . .

2. *Dat hij reeds* „60 ende 70 jaren zijn tocht ende lovinge gehadt heeft, dat hy mit twie of drie van zijn outste buyeren wel bewysen sal . . . .

Dading.

275. *Speelschuld.*

1. Florijs Heermalen is zijn dingtael tjegens Gerijt van Tol . . , dat Gerijt tot gheenre onscoude comen en sal . . , want Gerijt voirsz. met zyne voirspraec voir scout ende scepen bekent heeft sculdich te wesen . . . alle alsulke gelden, als hem Florijs om beclagende was; dan hy seyde, dattet van buverie was . . , wanttet van scaken is een deel ende een deel van geleende gelden . . ; want in dat scaken geen buverien is [2]) . . . wantet Keysersrecht is, sowes man mit scaken wint, dat men dat betalen sal, ende het en staet oic tot geenre avontuer van geluc of men winnen sal dan verliesen, dan soewie die

---

1) Nortier, blz. 38.

2) Kb. 1450. V, 45; vgl. Kb. 1450. III, 43.

cloucste sinnen heeft ende scaecspul best spelen can, die salt meest winnen . . ; ende heeft dat gewonnen met dat rechte scaecspul op gene vierdach noch onder gene getyden van den dage, die men in die kercke hielt, wantet geschiede omtrent vier uren . . . in die vasten.

2. Gerijt van Tol . . , alsoe als Florijs voirsz. scepenekennesse noch scepenebrieven op Gerijt sprekende en heeft . . . *vraagt onschoude.*

276. *Gift.*

1. Jan Stien Dircxz. . . . tjegens Voppe Jansz. ende Jan seyt onsculde van den gelden ende van alle datgeen, dair hem Voppe om beclaecht . . , dat hy niet sculdich en is Voppe Jansz. enige ghiften op te draghen van dat erve, dat dair leyt . . , also Voppe Jansz. niet bewysen en sel . . , als dat hy enige gifte heeft op dat voirsz. erve; ende of Voppe Jansz. seggen woude, dat hy dat betughen soude mit dat schatbouck . . , daerop antwoord Jan, dat hem dat niet deren en mach . . , also als men dicwijl wel vint int schatboick gescreven, alsdatter wel ghiften op huysen ende op erven staen of gestaen hebben ende dairna ofgecoft werden ende te niet gaen . . ; ende want het een recht is [1]), wanneer men enich man of wijff enighe ghiften opdraecht voir scepen, dat hy dan zijn dwersnacht dairan mach houden ende tenden dwersnacht die ghift te geven of die coop an hem te behouden ende den vercoeper zijn gelt te geven tot zynen dagen.

277. *Boedelscheiding.*

2. . . . dattet een recht is van der stede van Leyden, dat alle boelscheydinge, die verjaert ende verdaecht zijn, sullen staen in recht totter onschoude [2]) . . . ende dat hy niet sculdich en is sulke brieven, die hy heeft van den coep van den huyse ende erve, onder den gerechte noch te voirschijn te brengen, want niemant sculdich en is zijns selfs brieven te voirschijn te brengen, dair een ander meynt mede te winnen, mer diegene, die wijnnen wil, die is sculdich sulc bescheyt te brengen, als dair hy mede meynt te winnen, . . .

3. *Schepenen stellen hem in het gelijk.*

---

1) Kb. 1450. I, 46.
2) Kb. 1450. I, 8.

278. *Herhaalde kenning.*

. . . want Jan dat wel betugen sel met goeden waerachtigen ende wittachtigen tugen, die dat liefliken ten heyligen zweren sullen, dat Jan binnen denselven dach sonneschijn, doe Willem Jansz. die kennijnc toegewesen wort, Willem Jansz. weder pande ende zijn recht op een nyeuwe anleyde. . . .

279. *Donatio inter vivos.*

2. . . . diewelke gelden Duve voirsz. den kinderen voirn. gegeven heeft by hoir levende live mitter warmmer hant wel een jair te voren, eerdat zy starf, . . .

280. *Gemeenschappelijk eigendom.*

1. . . . Joncfr. Adriaen tegen Jan Hugensz., dattet gheen recht en is, dat nyement diegeen, die lants gemeen hebben of erven, die een den anderen dairtoe brengen mogen mit recht datselve lant of dat erve te deelen, te schiften of te scheyden of te loten.

2. . . . Jan Hugensz. tegen Joncfr. Adriaen, want sy hoir lant souden willen verhuyren een man, die hem dochte, dat zy goede betalinge of hebben souden mogen; ende Adriaen, die alsdan ijmmer niet tot een huyerman hebben en woude mer een ander huyerman, soude dan Jan Hugensz. van den zynen also veraftert wesen, ende tzijn alzoe niet mogen gebruycken, dat en wair recht noch redene. . . .

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe sulke landen, als Willem van Oestgheest ende Joncfr. Adriaen, zijn wijff, doe Willem oflivich worde, aftergelaten heeft in zijn lesten live, leggen gemeen onverscheyden ende gemengeder aerde, dat elcx zijn deel, soe als elcx dairin bestorven is, an elck stuck behouden sel sonder te splitten of die een den anderen an perchelen of stucke bysonder te bewysen, ten wair of Joncfr. Adriaen dat moetwillich doen woude; ende geven Joncfr. Adriaen die kennijnc gewonnen.

281. *Reformatie van een vonnis.*

1. Gerijt Mouwerijnsz. dinctael is tegen Claes Gerijtsz., zijn zoen, also voirleden tyden een vonnisse van scepenen gegaen is twisken Gerijt ende Clais voirn., welc vonnes Gerijt Mouwerijnsz. reformeerde te Hoof, van welke reformacy een

mandament uut den Hove gecomen is, bevelende ende gebiedende den gerechte van Leyden van desen saken geen recht dair meer of te doen, dairof dat Claes ende Gerijt voirsz. een dach van recht beteykent wert te Hove te recht te comen; binnen desen dach van recht so is Clais voirsz. gecomen by Gerijt, zijn vader, ende is minlic mit zijn vader in een geblijf gegaen. . . . [1])

282. *Erfenis.*

1. Joncfr. Adriaen . . . tegens Jan Hugenz. ende seyt, dat Jan ende zijn wijf sculdich zijn voirt te gaen ende in te brengen alle datghien, dat zy uut den boel gehadt hebben, wanttet een recht van der stede van Leyden is, [2]) soewie dat hem den boel bewint binnen jaer ende dage, dat die sculdich is in te brengen, dat hy uut den boel gehadt heeft, . . of 100 nobelen dairvoir te geven.

2. . . . alsoe als Joncfr. Adriaen voirsz. scepene noch scepenebrieven up hem sprekende en heeft, dat zy van der aensprake totter onschoude sellen comen na den recht van der stede . . . [3])

283. *Schuld.*

1. Roelof Sloop is zijn dinctael tjegens Jan van Zwieten . . . want dat recht ende reden is voir allen rechten, geestelic of wairlic, dat wat personen, die mit recht toegesproken wort om seker sculde, die hy sculdich is, die persoen of mensche, wye hy wair, gien onredelike dage van betalinge an zijn sculde en sel mogen nemen; ende also als Jan voirn. grote goede ende renten heeft, die ongelike meerre zijn dan zijn sculde, soe seyt Roelof, dat Jan die onredelike dage niet hebben en sel noch so oic zijn eet niet verclaren en sel. Item . . . dat Jan die verclaringe niet hebben en sel, die hy geeyscht heeft, . . want Jan niet bewysen en sel, dat hy zijn goeden of zijn renten vercoft heeft; ende want men dat gemeenlic seyt voir die vierschair van Leyden, soewie twie tabberden hadde, dat hy sculdich wair den een te vercopen ende zijn sculde dairmede te betalen, also veer als dat strecke, . . . ende also Jan lant ende sant ende huys ende

1) Nortier, blz. 106.
2) Onbeschreven.
3) Onbeschreven.

erve ende renten genoich heeft [1]) . . ., dat hy sculdich wair te betalen. Item noch seyt Roelof, dat hy die scepen van Leyden alsoe eerbair hout ende gelooft te wesen, dat zy wel scepe aensien sullen, ende dairom scepenen hieten, omdat sy scepe aensien sullen, . . dat die scepen hoeren eedt dairtoe gedaen hebben, dat zy twijsschen twee menschetaelen recht ende vonnis wysen sullen na hoere vijf sinnen . . ; [2]) ende want die saeck verwairlic ende te lanclic wair, dat die rechter van der stede (*Jan was schout*) tot sijnre onschoude comen solde, want hy zijn zegel op die sculde geset heeft, dair hy mede plach te zegelen. . . .

2. Jan van Zwieten . . , dat hy dairof staen sel tot zijnre verclaringe by zynen eedt, alsoe Roelof scepen, noch scepenbrieven op hem sprekende en heeft, ende seyt voirt, dat hem Roelof te hoge beclaecht heeft, . . . ende soewes hem an die somme gebrect, dat sel hem Jan betalen binnen 10 jaren . . .

284. *Beschutting.*

1. . . . Item of Roelof seggen wil, dat hy Claes voirsz. een beset gedaen heeft, dair hy of eysscht 8 gl., hier antwoirt Clais voirsz . . , dat hy hem dairvan niet sculdich en is, want die man, die hy beset soude hebben, terstont zyne scade schuttede [3]) mitten gelde, dair hem Clais om besetten woude, ende die man betaelde Clais terstont in tegenwoirdicheyt van Roelof voirsz.

285. *Schepenbrieven.*

2. . . . dat men geen scepenebrieven van Leyden doden noch te niet maken en mach dan mit scepene of mit beteren scepenebrieven van Leyden ende niet mit gene seggeswoirden doden en mach, die by informacie geschien mogen, want also Duve, Dircx moeder, oudt ende teer is, doef ende blint, onwetende hoere macht van hoeren vijf sinnen, want Clais voirsz., als een borge, noch oic Wis Jansz., als saickweldige, niet betailt en hebben sulke somme van pennijnghe, als Dirc voirsz. nu ter tijt eysschende is by den scepenenbrieven voirsz.,

---

1) Kb. 1406. III, 19 en Kb. 1450. III, 49.

2) Zie mijne Holl. stad in de Middeleeuwen, blz. 151.

3) Nortier, blz. 23.

geliken tot anderen dagen geschiet is in der betalinge, als den principael brieve opten rugge dat wel clairliken specificieren ende verclaeren sel . . .

286. *Koopcontract.*

1. Mertijn Mertijnsz. . . . tjegens Bruyn Claesz . . ., dat in den coop van den huyse bedinget wort, wair dat saeck dat Claesz. zijn dage van betalinge niet houden en mocht, so soude hy dair huyer of geven tot goeder mannen seggen, welc also gesciet is, ende wair men alsulken sy in enen coop maict, dat die coop niet rechtvairdich en is, van welken huyrwair een geblijf of gebleven is ende een uutsprake dairof gedaen . . .

2. Bruyn Claesz . ., dattet een recht is van der stede van Leyden, [1]) ende van dat lant van Rijnlant ende oic mede alle die werelt over, dat gelt ende lanthuyr of erve niet en behoirt in een hant ende dat nyement den anderen onthuysen noch onterven en mach, men sel hem weder ontgelden . .; dattet een recht is der stede van Leyden, [2]) dat so wanneer datter coop schiet binnen der stede van huys of van erve, dair men die coop voir scepene of bekent, dat die coop van wairden is ende bliven sel. . . .

3. *Bruyn krijgt de kenning gewonnen.*

287. *Voortvluchtigheid.*

1. . . . want hy sijn goet gevlucht ende versteken hadde, voir die tijt dat hijt overgegeven soude hebben; want soe wie zijn goet vlucht, die is daermede ontpoortert na den recht van der stede . . , [3]) ende zijn goeden staen alsdan in der burgermeesteren handen om die selve goede te vercopen . . . tot die gemeen sculdenaeren behoef. Noch so seyt Hans voirsz., dat Jan Wermboutsz., als gezwoeren bode van Leyden, oic wel seggen sel by zynen eede, alst hem vermaent sel worden, soewat goeden hy bevonden heeft ende bescreven zijn, die vertogen ende gevlucht waren.

2. . . . soewat een poorter van Leyden binnen zynen huyse heeft, dair hy zijn winne ende hout toe doen wil na den recht

---

1) Onbeschreven.
2) Onbeschreven.
3) Onbeschreven. Vgl. Kb. 1450. II, 24.

van der stede, dat sijn is ende nyement anders, dat hy van der besette ende aenspraeck sel comen tot zijnre ontscoude...

288. *Rijnlandsch en Leidsch recht.*

1. ... dattet recht is van der stede van Leyden, [1]) soewes dat niet behantvest noch bekuert en is, dat is Eylans (*Rijnlants*) recht; ende want dat Rijnlants recht is, soewie met brieve sprect, hoe die genoemt zijn of hoe dat zy zijn, ende winnen wil, die moet se stercken met zijn eede, dattet rechtvairdige brieve souden zijn.

2. . . dat hy in sijnre pandinge bliven sel..., also hy gepant heeft met enen scepenenbrief van Leyden, die in zijnre macht is [2]), ende dat men geen scepenebrieven van Leyden doden noch te niet maken en mach dan mit scepene of mit scepenebrieven.... [3])

3. *De schepenen erkennen het laatste als geldig.*

289. *Vierschaar en schijf.*

1. ... wanttet een recht van der stede is, al wair dat sake dat Jan voirn. staende an die schijf opter stede huys yet gesproken mach hebben, twelc niet geschiet en is, want men an die schijf voir den gerechte vry spreken mach ende men dair geen vierschaer en houdet, ende dat seyt Jan, dat recht is... [4])

290. *Partijen voor de schijf.*

1. Jan Claesz., die Smit,.. die seyt, dat hem Gerijt voirsz. mit onrecht gepant heeft..., alsoe als Gerijt hem beclaecht heeft om 22 scilde, diewelke Jan den voirsz. Gerijt niet en bekent sculdich te wesen noch oic bekent en heeft, hoewel Gerijt den voirn. Jan dairom gepant heeft, welke beclaginge doe ter tijt van beyden zyden boven opten huyse getogen wort.... [5])

2. Gerijt Hugenz..., want Gerijt heeft Jan doen dagen in tyden voirleden ende heeft hem beclaget om 22 scilden, van welker beclachte pertien voirsz. boven upten huyse gewijst

1) Onbeschreven.
2) Kb. 1450. III, 30.
3) Onbeschreven.
4) Onbeschreven. Vgl. Kb. 1450 IV, 27.
5) Nortier, blz. 108.

worden te comen om der sake voirsz. te ondertasten, ende doe zy upten huyse quamen, soe vermat dem Jan te betugen, dat Gerijt hem dairof quytscheldinge gedaen hadde . . ; daerna so is Gerijt gecomen voir die vierschair ende voir scepenen ende begeerde met zijn gehuyerde voirspraeck an den scepenen van Leyden, of Jan voirsz. zijn tugenisse ende zijn vermeten gedaen hadde, dat hemluyden als scepenen kenlic wair, dair geen van den scepenen doe ter tijt of wisten, . . .

291. *Meineed.*

1. . . . ende binnen derselver vierschair, so bekende hy die gelden sculdich te wesen, also dat hy doe minedich worde, dair hem die Provisoir van Rijnlant mit recht om toesprack, . . .

292. *Vertegenwoordiging voor de rechtbank.*

1. . . . wanttet een recht is van den lande van Rijnlant ende van der stede van Leyden, twelc is die overste stede van Rijnlant, te weten, dat nyement den anderen mach machtich maken zijn recht te bewaren ende te achtervolgen dan lantsheren, bannerheren, abten of abdissen of oude trage luyden of jonge onmondige kinderen, ende alsoe Joest, Pieter Woutersz. wedewy voirsz., warf houden mach, gaet ende staet dagelicx, wairt hoir belieft, te kercken ende of kercken. . . .

293 *Schepenbrieven.*

1. . . . wanttet een recht is [1]) binnen der stede van Leyden, wair dat een enen scepenebrief heeft, opten anderen sprekende, ende die in coopswaert comt, dat men dan sculdich is dien scepenebrief te bieden voir scepenen by zynen eede, alst recht is dengenen, dair den brief op hout, . . .

294. *Beset en Inleiding.*

2. . . . wanttet een recht is van Leyden, wie hoger claecht dan hy beset, die vervalt in zijn recht [2]), ende also hem Roelof hoger in heeft laten leden dan dair hy in gerecht is ende niet gespecificeert en heeft, in wat deel of in hoe veel, ende dit een hoger ende meerrer recht is dan besettinge is, want

---

1) Kb. 1450. II, 35.
2) Kb. 1450. III, 11.

dat schiet by den bode ende die inledinge schiet by den scout ende scepenen; ende ist dan een recht, die hoger beclaecht dan hy beset, alst is, dat die zijn recht verliest, soe ist oic recht, wie hem hoger in doet leden dan hy in den boel behoirt, dat die zijn recht verliest. . . .

295. *Wedde.*

3. Aldus soe wysen scepenen, dat (*partijen*) by tusschenspreken van goede mannen overgecomen zijn ende hoir scepenebrieve voir scepenen overgegeven hebben ende dese dingtalen die selve sake aengaende is, soe sel dese questie of ende te niet wesen ende elke partie sel van de 18 sc., die zy ingeleyt hebben, weder hebben 9 sc. . . .

296. *Besct.*

. . . die besette goederen sellen in behoudender ende in besetter hant bliven staen totten dach van der betalinge om die voirsz. gelden ende sculden, dairvoir zy beset zijn, dairan met recht te betalen ende te verhalen, indien dat Clemeynse die sculden niet en betaelde.

297. *Proces.*

2. . . . want dat recht van der stede is [1]), soewie dat dat recht begint, die moetet selver eynden ende dairmede voirtvaren. . . .

298. *Dobbelen.*

1. Jan van Zwieten, als scout van Leyden, is zijn dinctael tjegens Jan Willemsz. ende seyt, dat hy Jan wel ende mit goeden recht toespreect, dat hy sculdich is te seggen by zynen eedt na inhout der keur van den dobbelen [2]), wie diegene waren, die in zijn huys gedobbelt hebben, als him Jan van Zwieten, als scout, openbairliken bekeurde, dair hy optie tijt niet veel tjegens en seyde noch seggen en mochte, wanttet wel gehoirt is, dat Jan van Zwieten, als scout, betugen wil mit diegene, diet mede met hem hoorden; mar als Jan van Zwieten in zijn huys quam, soe en was dair geen licht, dattet Jan van Zwieten, als scout, zien mochte; voirt seyt die scout,

1) Onbeschreven.
2) Kb. 1450. V, 45.

dat Jan Willemsz. verder sculdich is te seggen by zynen eedt, wie meer binnen tsjairs in zijn huys gedobbelt hebben.

2. Jan Willemsz. van Delf tjegens Jan van Zwieten, scout . . , dat hy van Jan van Zwietens eyssch sel wesen vry ende quyt . . , alsoe dair een kuer staet, die ouder is dan die kuer van dobbelen, die van waerden is ende niet ontkoert en is . . , dat een ygelic poirter van Leyden sel wesen ongehouden yet te tugen of te seggen van hem selven [1] . . . Voirt alsoe die scout hem vermeten heeft te betugen datgeen, dat hy hem aenseyde des Manendages na Sinte Pieter ende hy dat niet en betuychde binnen staender vierschair, dat hy dairom vry sel wesen . . . , also die scout, als een rechter van tsheren wegen, zijn broeken winnen mach mit tugen, dat scepen kennen, dat die tuge van waerden zijn, welc die scout niet gedaen en heeft.

3. . . . alsoe bekuert staet van dobbelen . . , geven die scout die kennijsse gewonnen ende Jan verloren.

299. *Scheidslieden.*

2. Florijs Jansz. is zijn dinctael tjegens Griete, Gerijts wedewi, ende Florijs die seyt, dat him Griet mit onrecht heeft doen dagen ende beclagen ende dat hy van hoer aenspraeck vry ende quyt sel wesen . . . , want Griet hem beclaget om ontruyminge van heyninge, dair se seyt, dat hoir Florijs te nae is, dair Florijs up antwoirt . . , dat hy hoir niets te nae en is, want Griet ende Florijs die hebben gebeden vier buyerluyden, die hem noch haer niet en bestaen, om twisken hem beyden een reede te trecken, dat een yegelic tsijn hebben soude, twelc dat also geschiet is. [2] . . . . .

3. Aldus soe wysen scepenen, dat na der rede die scepenen getogen hebben by wercklyden, dat Florijs hoir niet te nae getijmmert en is; ende geven Florijs die kennijnc gewonnen ende Griete verloren.

300. *Testament.*

1. . . . dat dat testament wederroepen is mit recht na den recht van der stede [3] mit scepenen over tgraf, doe die dode

1) Kb. 1450. III, 5.
2) Nortier, blz. 106.
3) Onbeschreven.

int aerde geset worde, wairby dit recht volcomelic aldus gesciet is voir scepenen.

301. *Huur van de strijkerij.*

1. Goeswijn Jansz. . . ., als stryckeriemeester, . . . is zijn dinctael tjegens IJsbrant Jacobsz. . . , als wairdeyns, . . . dat die voirn. wairdeyns sculdich zijn voirt te gaen ende Goeswijn voirn. sulctanich gelt te geven, als zyluyden op die paertse ontfangen hebben aengaende der stryckerie, of 2 nobl. dairvoir te geven, welc gelt den selven wairdeyns bevolen is by den gerechte van Leyden den voirn. Goeswijn te geven; ende dairtoe hebben zy hoir gezworen bode, te weten, Willem Buekelsz., bevelen te gaen tot die 4 wairdeyns om hemluyden te seggen, dat zyluyden geven souden Goeswijn dat voirn. gelt van der stryckerie . . ., welke bootscip die wairdeyns voirn. wederstaen ende niet onderhouden en hebben, twelc een bewijs is of schijnt te wesen, dat zyluyden boven die Burghermeesteren ende den gerechte van Leyden waren of wesen willen, dat Goeswijn zeer vervreemt, want Goeswijn voirn. onderhouden heeft sulctanighe huyerwair, alse van der stryckerie roerende is, die hy tjegens den Burghermeesteren gehuyert ende volcomelic ende algeheel onderhouden heeft, na uutwysinghe der voirwairden ende huyrwair alse van der stryckerye voirsz., ende heeft die 4 wairdeyns alle weeck elcx 2 pd. gegeven na inhout der selver huyerwair. Voirt soe vervreemt Goeswijn harde zeer, dat die waerdeyns seggen, dat zy dat gelt plegen om Goids willen te geven, dair Goeswijn up antwoirt ende seyt, dat hy by der gracie van God self machtich genoich is zijn gelt te geven om Goids willen of dairt hem belieft, want die huyerwair niet en begrijpt, dat die wairdeyns enich seggen dair vorder in hebben sullen dan die huyerwair uutwijst. Noch seyt Goeswijn, dattet een grote nuwicheyt is ende hem zeer vervreemt, want hy betalen moet tot allen tyden, als hem des die Burghermeesteren vermanen; ende of zy twist ende gescheel crigen tjegens die Burghermeesteren . . , dat dat gescheel soude staen tot des gerechts bescheydenheyt na inhout der huyerwair voirsz. sonder dinctael, hierom zoe vervreemt Goeswyn harde zeer, dat die wairdeyns hem een wedde geboden hebben hierof, dat Goeswijn voirsz. aengaen moste of vervallen te wesen van zijn recht, twelc een grote nuwicheyt is, die die waerdeyns up hem

soeken; ende Goeswijn die segt, dat die Burghermeesteren sculdich zijn van rechtswegen na inhout der huyerwair voirsz. Goeswijn dese moeyenisse ende coste af te doen ende hem te helpen an zijn pennijnghe, wairmede hy den Burghermeesteren ontfangen mach van sulke pennijnghe, die hy hemluyden noch sculdich is; ende dit seyt Goeswijn, dat recht is. . . .

2. Die wairdeyns . . . tjegens Goeswijn Jansz. ende sy ontsculden van dair hem Goeswijn om beclaecht. . . also Goeswijn der stede strikerye gehuyert heeft tjegens den Burghermeesteren na der gewoenten . . . mit al, dat die wairdeyns plegen te hebben, . . also Goeswijn hem aanseyt, dat zy sijn gelden ontfangen hebben, twelk dat Goeswijn niet betugen noch bewysen en sel noch bewariden, alse recht is, mar zy hebben ontfangen sulke aelmisgelden als ander wairdeyns hiervoirtijts hebben gedaen ende geleden is boven twintich of dertich of veertich jair lanc, als die wairdeyns dat wel bewysen ende betugen sellen . . , dat zy dat plegen te geven den armen om Goids willen . . ; also dat geleden ende gestaen heeft boven dat derdendeel van 100 jaren, dat dat prescripcy wesen sel; . . dat zy mit Goeswijn in gheen geblijf en zijn gegaen, mar seggen, dattet den armen toebehoirt, als voirsz. staet, dair zy horen eedt toe doen willen, alse recht is, . . .

3. . . . alsoe by tusschenspreken van den gerechte die questie genoichlic gehangen geweest is an den gerechte, die dairof hoir uutsprake deden, als dat sulke gelden, als die waerdeyns ontfangen hadden zeder Goeden Vrydage . . . , die doe noch heel lagen, dat zy die selve gelden den voirsz. Goeswijn uutreyken ende betalen sullen, dat navolgende des gerechts uutsprake die wairdeyns den voirn. Goeswijn die gelden, die zy ontfangen hebben, als voirsz. is, hem uutreyken, voldoen ende betalen sullen; ende geven Goeswijn die kennijnc gewonnen ende die wairdeyns verloren.

302. *Testament.*

1. Alijt, Willem Bloncken wedewy , . . want Willem int leste van zijn leven groten last ende bezwaringe in zijn consciencie hadde van dat hy in zijn necht zijn goeden onnuttelic ende qualic hadde wechgebrocht ende een deel van zijns wijffs goeden mede ende hy oick hoir morgengaefbrief van 200 pd. te niete gedaen hadde in toirne ende in spite van

hair, dairom dat Willem voirsz. Alijt, zijn wijf, erflic bekent ende besproken heeft, als voirsz. staet, van welc bekenne, testament ende bespreck Alijt Pieter Hugenz. ende Pieter Vranckenz. heeft doen dagen voir den Provisoir van Rijnlant; ende indien dattet testament gemaict ende gesciet voir den Heyligen Sacrament ende voir den priester ende voir den buyeren gewesen wort, als gescreven staet in den rechten geestelic ende waerlic, int capittel: cum esset de testa etc., alse van den testamente ende den uterste wille, dairom so en sullen Pieter ende Pieter voirsz. van die voirsz. goede niet hebben, mar Alijt sel alle die goeden erflic behouden . . ., dat Pieter ende Pieter een onrechte inledinge gedaen hebben.

2. Pieter Hugenz. ende Pieter Vranckenz., als erfnamen van Willem Blonc hoer beyder neve, . . . tjegens Alijt . . , dat sy mit onrecht geweert heeft . . , want een recht is van der stede van Leyden [1]), dat die nagelnaeste dat erve van horen doden neve nemen . . , dat die goeden, die Willem Blonc, horen neve, hadde in zijnen leste live, niet langer toe en behoirden dan doe hy oflivich worde . . , dat men niet bewysen en sel, alse recht is, dat sy hemselven overgegeven hebben of verbonden hebben in enige brieve.

Dading.

303. *Eigendom.*

2. . . . wie hem vermet eygen te hebben, als lant of an enich dinc, die wair sculdich dat te bewysen binnen der staender vierschair, als hem dat geeyscht wort of angedinget wort; ende of Jan Gerijtsz. seggen woude, dat hy zijn win ende zijn hout dairtoe doen woude, dat hem die lanthuyer gebraeck binnen tsjairs, dair Jan die Haes up antwoirt ende seyt, dat hy tot dien win ende hout niet comen en sel, eer hy die eygendom van die landen gewonnen heeft, als recht is.

304. *Keuren maken.*

1. Jan van Zwieten, als scout van Leyden, is zijn dinctael tjegens Willem Jacopsz. . . , dat hy boeten verbuert heeft na inhout des briefs ende ordinancie van der stede. . . . Eerst is

---

1) Onbeschreven.

wair, dattet een manier ende recht is [1]), dat alle tgene, dat men settet, hetzy mit hueren of geboden over die gemeente, dat dat van wairden wesen sel, men sculdich is te kundigen van der stede huys mitten clocke; ende wat men also kundicht mitter clock, dat is een yegelijc poorter sculdich te houden .., al en ist metter stede zegelen niet bezegelt.... Voirt seyt Jan van Zwieten, als die poorteren der stede geboden ende bezegelde brieven niet houden en sullen, wat is dan die poorterie, want so en wair al trecht van der stede niet.., dat die scout van Leyden zijn boeten inwinnen mach mit twee wittachtigen tugen [2]).

Dading.

305. *Beset voor het Hof.*

Alsoe Henric van Aken beset heeft Dirc Potter van der Loo, bailiu van Rijnlant, mit enen scepenebrief, die Allairt Ghijsbrechtsz. up Dirc Potter van der Loo, bailiu van Rijnlant, gewonnen ende den voirsz. Heynric mit recht overgegeven heeft, soe dair Heynric borge voir was geworden den voirsz. bailiu te recht te brengen, mit welken scepenebrief Heynric van Aken gepant heeft an des bailius pairden ende wagen, welke pandinge mitter rechtvorderinge dairan clevende, die heeren van den rade in den Hage ofgescreven ende die kennisse ende tberecht van dien an hem getogen hebben, dairof dat die voirsz. bailiu ende Henrick van Aken voir den heeren van den Rade voirsz. mitter voirsz. sake ende materie in rechte hangen ongetarmineert. Soe wysen scepenen, alsoe dese besettinge, die Heynric voirsz. upten voirn. bailiu nu gedaen heeft, geschiet is mitten selven scepenebrief ende om den oncosten van der pandinge ende besetgelde voirsz., alsoeveer als den scepenebrief, dair Heynric van Aken voir mede gepant ende den bailiu nu weder beset heeft, bij den heren van den Rade van wairden gewijst wort, dat dan Dirc voirsz. tot gheenre onscoude comen en sel. Ende worde by den heeren van den Rade den scepenebrief van onwairden gewesen, dat dan Dirc Potter tot sijnre onscoude comen sal; ende geven dan Dirc Potter die kennijnc gewonnen ende Heynrick verloren.

1) Onbeschreven. Zie mijne Hollandsche stad in de MIddeleeuwen, blz. 35.
2) Kb. 1450. III, 2.

306. *Schepenen van Leiden en het Hof.*

1. Heynric van Aken is zijn dinctael tjegens Adriaen van Berge . . , dat Adriaen in den name van Anthonis Aerntsz. van Berge tot geenre onscoude comen en sel . . , also Anthonis selve gestaen heeft voir die vierschair ende voir scepenen van Leyden ende heeft die sculden bekent.

2. Adriaen van Berge, als voicht van Anthonis van Berge, is zijn dinctael tjegens Heynric van Aken . . , dat hem Heynric mit onrecht heeft doen dagen . . , also als Adriaen wel bewysen mach mit brieve uten Hove van Hollant van den heren van den Rade, dair gestelt van ons genadichs heren wegen, dat nyement, wie hy zy, copen noch vercopen en sel noch mangelen noch gheenrehande hantieringe van comanscip hebben en sel noch lenen noch borgen en sel den voirsz. Anthonis buyten consent ende wille van den voirn. Adriaen, noch dat die gerechte van Leyden dair geen recht over doen en sullen mit genen rechte van enige sculden of mangelinge of comanscip. die den voirsz. Anthonis also gedaen mochte hebben; ende wairt dat yement, wie hy zy, dairenboven mit Anthonis enige coep of mangelinge dede, verre dan die ordinancie begrepen heeft, die die heren van den Raide dairof geordineert hebben, dat die comanscip van geenre wairden wesen en sel; ende wairt, dat dan enige comanscip geschiede mit Anthonis voirn. ende men dair recht om spreken woude, dat dat rechte geschien sel in den Hove voir den heren van den Raide ende binnen der stede van Leyden niet; ende voirt so seyt Adriaen, dat hy staen sel ende comen tot kennisse van scepenen van Leyden, also als hy volbodich is tot allen tyden te betalen na den beloip van den jair na inhout der ordinancie, die die heren van den Raide daerop geordineert hebben; by alle dese redenen so seyt Adriaen, dat hy comen sel ende staen tot kennisse van den scepenen van Leyden ende dair betalinge of doen na inhout der ordinancie.

3. Aldus soe wysen scepenen . . , soe als die sculden, die Heynric voirsz. den voirn. Anthonis ende Adriaen, zijn voicht, eysschende is, gemaict zijn seder den tijt, dat Anthonis onder die voichdie van Adriaen van Berge, zijn neve, geset is, dat Heynric zijn sculden versoecken ende vervolgen sel voir den heeren van den Raide, die de kennisse dairof an hemluyden gehouden hebben . . , dat Adriaen van Berge na inhout der

kueren [1]) comen sel tot zijnre onscoude; ende geven Adriaen die kennijnc gewonnen ende Heynric voirsz. verloren.

307. *Arbeidsloon.*

1. Aecht, Jacop Pietersz. wedewy, . . tjegens Gerijt Jacopz. van Haerlem . . , dat Jacop Pietersz., hoir man, gewrocht heeft Pieter Post, also dat hy daeraen verdiende 10 rhijnsg. van arbeytsloen, also dat Jacop voirsz. Pieter Post met recht ansprack om dat ghelt, also dat dat gerecht schickede, dat zy an beyden zyden elcx een man dairtoe nemen souden, konden zy ons verenigen wel ende goet; konden zy niet, so souden wy weder te recht comen; aldus so nam Pieter Post N. N. ende Jacop Pietersz. nam N. N.; aldus so wort dit gedainct, dat Pieter Post soude gheven een scepenbrief, dat hy soude betalen int jair van 72 op Meye $2^1/_2$ r.g. (*enz.*); voirt warent vorwairden, wairt dat Pieter niet en betailde up die dagen voirscr., so soude Gerijt Jacopsz. dit gelt upleggen ende lovede voir die sexsluyden die voirsz. daenginge in zijn rekenboick te scriven; des so moste ic, Gerijt Jacopsz., die willige pande in zijn huys brengen, die ic van Pieter Post hadde, die veel beter was dan dat gelt . . ; by alle dese voirsz. punten so seyt Aecht, dat zy die gewonnen zal hebben, ende begeert hierof een vonnis van scepen ende dairup gehoirt te wesen.

2. Gerijt Jacopsz. . . , die seyt onscoude van die gelden . . . na den rechte van der stede, also Aechte voirsz. scepen noch scepenbrieve up Gerijt voirn. sprekende en heeft. . . .

3. Schepenen . . , alsoe Aecht scepene noch scepenebrieven up Gerijt Jacopsz. sprekende en heeft, dat Gerijt . . . comen sel tot sijnre onschoude.

308. *Gemeenschappelijk eigendom, Rijnlandsch recht.*

1. Adriaen van Zwieten is zijn dinctael tjegens Bueckel Heerman, Gerijt Heerman, Florijs Heerman en Adriaen van der Mye . . , dat hy met goeden reden ende na den gewoenten, costume ende rechte van der stede van Leyden hemluyden eysschende is die sloetelen van den huyse ende erve . . . , also Adriaen dat meeredeel van den huyse . . . dairin heeft. Eerst so seyt Adriaen, dat hy wel bewysen sel dat van dergeliken saken meer in Leyden geschiet is ende noch huyden

1) Kb. 1450. II, 56.

des daghes geschiet . . , die dat meeredeel an een huys gehadt hebben, dat die up hoir huyer dat minderdeel van die huyse ende erve beseten hebben ende noch besitten. . . . Noch seyt Adriaen, dattet nye gesien en is binnen der stede van Leyden, dat enich huys doirgeschoten is geweest mit recht contrarie dengenen, die dat meerdeel daeran hadden, mar het is wel gesien, dat men een huys doirgeschoten heeft, dat half ende half was. . . . Ende of zyluyden seggen wouden, dat alletgene, dat niet bekoert en staet of behantvest en is, dat dat gaen sel na den rechten van Rijnlant, [1]) ende dattet in Rijnlant een recht is, dat dat meerendeel dat mijnredeel niet verdrucken en sel . . , dat mach also wel wesen van landen, mar niet van huysen ende erve . . . Mar het is oick een recht, [2]) dat dat mijnredeel dat meeredeel volgen moet, dat hem Adriaen draecht an die wairheyt; ende het is oic wair, dattet recht van Rijnlant is na der hantvesten van der Keyserinnen, [3]) dat die meeste reden dat beste recht is, . . ende men hanteert noch dagelicx soe in Rijnlant, soewie dat meeredeel van zijn huys ende zijn erve heeft, dattet die alsoe in huyerwair besitten mach.

2. . . . dat zy hem niet sculdich en zijn hem eenige sloetelen off ontsluytinghe te doen, want zy onder hem vieren een recht derdedeel van den huysinge ende erve hebben . . , also hier een gewoente ende costuyme in der stede van Leyden is, [4]) sowat huys in besterfte valt, dair twiste of comt, die twie roeden of dairenboven wijt zijn, dat men die doirschieten sel na die costuymen van Leyden . . , na den recht van der stede ende na den recht van Rijnlant, alsoe hier in der stede gheen bescreven rechten of en zijn ende dat gemeen recht van Rijnlant is . . ; men sel dese huysinge ende erve aen drien leggen, ende doirschieten ende loten by scepenen roede roede gelijc ende voet voets gelijc ende elc sel zijn lot wachten . . ; ende alsoe dat dat after erve, genaemt die boemgaert, een vry erve is ende sonder ghifte ende onbelast van enigen renten, dat men dat sculdich is te scheyden ende te loten bysonder an drien of an vieren na den rechte van Rijnlant . . ; wair dat

---

1) Onbeschreven.
2) Onbeschreven.
3) van Mieris , II.
4) Onbeschreven.

in Rijnlant huys of lant leyt, soe mach dat cleyn wel scheyden van dat grote met recht, mar dat groet en mach van dat cleyn niet, dat cleyn moet dair toe willich wesen. . . . .

3. Aldus soe wysen scepenen . . , dat na den tuge van den bescheyden die tgerecht gehoirt hebben, dattet minste deel van huysen ende erven binnen Leyden gelegen dat meeste deel altijt gevolcht hebben, . . . dat si sculdich zijn den voirsz. Adriaen van Zwieten den sloetelen van den voirsz. huysingen te leveren . . . , soe hy tmeeredeel dairan heeft, ende dat Adriaen . . . elc van hoir deel huyer geven sal by scepenen of by den bueren; ende geven Adriaen die kennijnc gewonnen.

309. *Scheidslieden.*

1. . . . dat dick ende menighwarff binnen Leyden gebuert ende geschiet is, dat buerluyden malkander geconsenteert hebben voir werckluyden, dat men op des eens of op den anderen zijn eygendom tijmmeren soude, hoewel dattet die een of den anderen te nae ghinck, daer gheen scepenen over gehaelt en worden; ende alst geconsenteert ende gemaict was, soe behoerdet na den recht alsoe te bliven, hoewel dat dieghene, diet tjegens ghinck, daernae wel woude, dat hijt niet geconsenteert en had, ende dieghene, die hemselven voir werckluyden overghift, die gaet dairmede uut alle sijn goed recht na den recht van der stede. . . . [1])

310. *Geestelijke jurisdictie.*

1. . . . dattet een recht is van der stede van Leyden, soewie dat gebreck heeft an den anderen, alse van schade of van sculde, dairof sel die verweerre moeten den aenspraker antwoirden ende hem bekennen of ontkennen, tgeen dat hy hem eysschende of beclaghende is.

2. Baertemoer, mater van Sinte Katrynen susterhuys tot Leyden , . . tjegen Jacop Schout in den name van den susteren van Sinte Katrynen convent , . . dat sy Jacop Schout van rechtswegen niet sculdich en is te antwoirden voir die schout ende schepenen van Leyden, alsoe zy een geestelic persoen is . . , want zy tjegen Jacop niet gecoft noch vercoft en heeft; dat dairom Jacop voirsz. sculdich is toe te spreken voir den rechter, dair zy onder staet, te weten onder den geesteliken

1) Onbeschreven.

rechter . . ; voirt wair dat sake, dat zy in rechte trade tjegen Jacop of yement anders wairlike personen, dat zy dairan verbueren soude tjegens den Provisor, daer zy onder staet. . . .

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe Baerte . . . een religioese ende geestelic persoen is . . , dat Jacop hoir voir den geesteliken rechter, dair zy behoirt, sculdich is toe te spreken; ende geven Baerte die kennisse gewonnen ende Jacop verloren.

311. *Beset van personen.*

2. Jacop Dapper is zijn dinctail tjegen IJsbrant Heynricxz., die apoteker, . . dat IJsbrant hem met onrechte beclaget hevet voir die pennijnghe, die Jacop IJsbrant sculdich is nae inhout een scepenenbrieff, die IJsbrant van Jacop heeft, te weten dat Jacop IJsbrant betalinge doen soude van den pennijnghe, die hem verschenen waren, of dairvoir binnen te gaen . . ., want Jacop goets genoich heeft binnen der stede van Leyden . . . ende IJsbrant sculdich wesen sal zijn sculden eerst te verhalen an dat goet, eer hy an zijn lijff comen sal mogen, ende dat dat goet dat lijff sal vryen.

3. (*Schepenen wijzen*) . . , dat Jacop met zijn goede ter scepenen besceydenheyt van den verschenen dagen sijn lijff vryen sel van der besettinge . . ; ende wairt dat Jacops goede die verschenen dagen niet strecken en mogen, dat dan IJsbrant van alsoe veel, als an den verschenen dagen rest ende ten afteren blijft, an Jacops goeden mitter besettinge behouden sel; ende geven dan IJsbrant die kennijnge verloren ende Jacop gewonnen.

312 *Vonnis van het Hof.*

Die President, Overste in die absencie van mijnen heere den Stadhouder General ende anders die Rade mijns genad. heren, shertogen van Boergoengen, gecommitteert ten saken zijnre landen van Hollant, Zeelant ende Vrieslant. Eerbare lieve ende geminde vriende. Wij seynden u hierinne besloten dat hofvonnisse van den gesplitten vonnisse, onlancx by uluyden gewijst tusschen den 'scout van Leyden an dien zyde ende meester Martijn Steenhouwer an dander, dat ghy terstont tvoirscr. hoftvonnisse ter execucie lecht, dat pronuncierrende ende anders mit allen toebehoerlicken solempniteyten, als dat behoirt ende van ouds gewoenlic is; ende dairvan en zijt in genen gebreke, up al dat ghy denselven onsen gen. heren

duchtende zijt ende tjegens zijnre genaden verbueren moecht. Eerbaere, lieve ende geminde vriende, God zy met u.

313. *Boedelscheiding.*

1. Here Dirck van Bossch, priester, mit zijn gecoerens voichts hant is zijn dinctael tjegens Katrijn Dirc Pietersz. . . , dat hy hoer te recht geclaecht heeft om dat block . . . ende heer Dirc sel bewysen ende bewariden, dat dat block dair stont, doe Jan Gijsbrechtsz. oflivich geworden was, ende dair gestaen heeft tot . . . ende heeft gestaen aertvast ende nagelvast gemeen mit den huyse, want had men dat huys vercoft ende ment niet uutgescheyden en hadde, dat bloc soude metten coep van den huyse gegaen hebben.

2. . . . . dat sy vry soude wesen van hoer onscoude . . ; of heer Dirc seggen woude, dat Katrijn mit hoeren voicht sculdich soude wesen dat block weder up sijn stede te setten. . , dat zy dat bloc niet sculdich en zijn weder ter deelinge te brengen, also als datselve block eens gedeelt ende gescat is voer 17 pd., daer Katrijn den voirn. heren Dirc zijn aendeel wel of voldaen ende betailt heeft.

Dading.

314. *Bezet.*

1. Symon Jacop Voppens . . , dat hy van de besettinge ende beclachte vry ende quyt sal wesen . . , want [1]) genen poorter die een den anderen besetten en mach, tenzy dat hy zijn goet heymelic verstect of wechvoert voir zijn sculdenaers, omdat zy dair geen recht up en souden mogen spreken. . . .

2. Thomas Aerntsz. . . , dat hy Symon mit recht heeft doen besetten . . , also hy hemselven ontpoortert heeft [2]), ende seggen reden wairby ende wairom: in den eersten so is Symons huys van der stede wegen vercoft ende zijn ijmboel is oec angedinget te vercoepen; voert so heeft hy zijn wolle ende ander goet gevlucht. . . .

315. *Erfenis.*

1. . . . na den recht van der stede [3]), dat is te verstaen,

---

1) Onbeschreven. Zie Nortier, blz. 20.
2) l.l. blz. 21.
3) Onbeschreven. Zie Kb. 1450. I, 8.

soewie dat in een erfnisse comt op zijn gewin ende verlies, die behoert van rechtswegen alle testamenten, dootsculden ende andere sculden, die die dode sculdich is, tsy mit brieven of sonder brieven alle te samen te voldoen ende te betalen...

316. *Eed.*

Onder een vonnis van schepenen staat:

Jan Dobbenz heeft synen eedt gedaen nae inhout dit voirsz. vonnisse binnen synen huyse, soe hy van siecten voir den dingstael niet comen en mochte.

317. *Verborgen.*

2. ... dattet een recht van der stede is, [1]) wanneer dair enich goet comt onder scepenen van Leyden, hoet genoemt mach wesen, comt dair yement, die die goede toebehoeren, ende begeert se te verborgen, set hy borge, dat scepenen kennen, die goet genoich is, dat hy alsdan die goede sel verborgen; ende heeft yement op die goede yet te seggen, hy mach denghenen toespreken of zijn borgen, die die goede verborcht heeft ...

318. *Schatting van schepenen.*

1. Gerijt Mouwerijnsz. ende Gerijt Jacopsz., ende Gerijt Scoemaker, als homans van Groenhasengraft van der stede wegen,.. tjegen die gemeen buyeren twisken die Hagebrugge ende die Hagepoort, die sy gepant hebben ende pantkerinc gedaen hebben .., dat si in hoer pandinge bliven sellen .., want dat alle scattinge, [2]) die scepenen gescat hebben, die sijn geliken scepenenbrieven, ende dat men gheen scepenen scattinge doden noch te niet maken en mach dan mit scepenenbrieven ...

2. Dit is Pieter Bouwensz., meester Claes ende Gijsbrecht Jansz. dinctael, als gemachticht ende geordineert voir den gerecht van den buyren van Noirtende .., dat si te hoich ende te onrecht gepant sijn .., [3]) alsoe die stede geordineert ende gecoert heeft die graft te dammen ende te vollen ende der stede plaits is, want sy die wagens dairop gecoert hebben

1) Onbeschreven.
2) Onbeschreven.
3) Kb. 1450. V, 101.

te staen . . , dair wy niet toe gelden en sellen; ende by also dat gerecht kende, dat die buyeren mit recht sculdich waren te gelden, soe seggen wy dat dat geschien sel by den gemeen ommeslach van den buyeren ende van die gemeen bon na oude costumen ende niet by exemte personen, also sijt nu geset hebben . . . ; noch dat wy hant noch mont noch rait dairtoe gedaen en hebben . . . , dat wy te recht geweert hebben . . . .

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe by den gerechte ende vroescip geordineert is tot gemeenen besten die graft te dammen, gehieten Groen-Hasengraft, omme die wagenen dairop te setten, dairof tgerecht een ommeslach ende settinge gedaen hebben opten buyeren, die dairby ende an geseten zijn, . . . dat die homans in hoer pandinge bliven sullen, . . . ende geven die homans die kennijnc gewonnen. . . .

Op de verdere zeer door het water geschonden bladen hebben wij niets bijzonders kunnen opmerken; op een los blad staat: [1])

319. *Romeinsch en kanoniek recht.*

Dit is tgene, dat Volcwijff . . . . . wedewy . . . . . recht te wesen voir den geesteliken ende wairlyken rechte . . . . , datter zijn vergadert in den . . . . wijf . . . . wesende, heeft gemaict veel sculden . . . . onderdanicheyt van sijn ouders, geen eyge guet hebbende overgegeven ende gescreven mit sijn ouders dese man ende zeer onlange staende in den echte, is oflivich geworden; het is een vraech, of dit vroutgen gehouden sal wesen, dese sculde half te betalen. Solucio mit corten woerden: dit vroutgen sal ongehouden wesen in dese sculden belast of beswaert te wesen; angesien dat hy sijn eygen man niet en is geweest ende mede geen eygen guet gehadt en heeft, so sien die ouders dairin gehouden dese sculde te betalen ende niet dat vroutgen. Ende dit uut crafte der rechten ende gewoente der stede van Leyden, [2]) diewelke seer redelic sien ende niet en gaen contrarie noch en sien die godlike rechten noch natuerlike rechten, wairom men sculdich is die rechten te onderhouden als enige bescreven rechten, tsy geestelic of

---

1) Voor zoover leesbaar. De taalman was hier klaarblijkelijk iemand, ervaren in het geestelijk recht.

2) Onbeschreven.

wairlic, als men scrijft in dat leste capittel van die gewoenten. Ende openbaer die Paeus seyt ende mede concordiert die Keyser in sijn rechten, dat overmids sijn bescreven rechten, so en wil hy niet te niet maken enige guede gewoenten off statuten van enige steden, als men vint bescreven int eerste capittel van constitucien in sexto. Ende offer yemant wilde contrarie seggen, dat die vader en is niet gehouden voer die soen noch die soen voer die vader, als men heeft bescreven in den waerliken rechten: *Ne filius etc. nec pater etc.*, dat is te verstaen gemeenliken, mer dair sien veel punten uutgenomen, in welke die vader gehouden is voer die soen, als men vint bescreven in den waerliken rechten in die titel: *quod cum eo, qui in aliena potestate etc.* Ende sonderlinge also lange die soen niet ofgesneden en is van den vader, wat hy verwerft ende vercryghet, dat verwerft hy synen vader ende niet hem selven, gelijck een knecht synen heer, als men vint bescreven in den waerliken rechten, Instit. l. II., *per quas personas nobis acquiritur;* sal dan die vader mogen profyten hebben van zynen zoen, staende onder sijnre machte ende obediencie, waerom en soude hy oick geen laste hebben, want wie profijt heeft in dat een, die sal wederom belast wesen int ander, als er staet bescreven in den geesteliken rechten, in Clementinis, *cum sit*, etc. . . . . , dat Jacop Willemsz. sal allien gehouden wesen dese sculde te betalen, saller enich fundament wesen of crafte, dat een soen sel mogen sculde maken staende in die machte van synen vader, ende en sel die vader niet sculdich wesen, noch die sone, als men vint bescreven, van enigen penningen also gelient te betalen dan allien van gracien ende niet van rechte. alsoe staet bescreven . . . *ad S. C. Maced.;* ende en is vader noch soen sculdich, so en sal oeck anders yemand belast worden.

J. Arremuyden. [1])

---

1) Dit is de naam van den taalman.

KENNINGBOEK D.

320. *Schepenbrieven.*

2. . . . dat Ghijsbrecht die pandinge niet deren en sel, alsoe die brief, die Aernt heeft, niet verleden en is binnen die vryheyt van Leyden, als men scepenebrieve van rechtswegen [1]) sculdich is te verlyen . . ; ende aldus seyt Dirc, als ghemachticht van Ghijsbrecht zynen vader voirn., dat alle scepenbrieven, die in dese naeste hondert jaeren of dairenboven besegelt zijn, houden in Leyden besegelt te wesen. . . .

321. *Testament.*

1. . . . want geen poorter noch inwonende geen van synen goeden den rechten erven ontmaken mach om nae zyne doot anders te gaen dan up zijn rechte erfnamen, tenzy dat diegene, die die goeden alsoe gemaict hadde, die selve goeden, die hem gemaect waeren, terstondt gave ende vercofte mit goeden brieve ende dat die ander die selve goeden terstondt mitter wermer hant antaste ende die profyten dairof terstondt hadde ende oick die besate jair ende dach over eygen rustelic ende vredelic . . ; ende indien dat zy dairmede winnen souden moeten, dat sy alsoe gedaen ende hoeren brief nae inhout der brieven getoent hebben, twelc al te samen alsoe na den recht ende kueren [2]) der stede van Leyden niet geschiet en is . . ;

---

1) Onbeschreven.
2) Kb. 1450. III, 34, 41.

2. . . . soewie enige goeden in testamente ontfanget, dat hy dairmede bekent dat testament van wairden te wesen. . . .

Sedert 1477 *staat bij vele dingtalen de naam van den taalman: Willem Schilt, Paidze Hugenz., Jacop Jansz., Gerijt Hereman, Willem Jansz.; echter vindt men den naam niet bij alle dingtalen. Eerst in* 1484 *werd het wet, dat men bij iedere dingtaal den naam van den taalman moest zetten.* [1])

322. *Vechten buiten de stad.*

Adriaen van Zwieten, als bailiu van Rijnlant, is zijn dingtail tjegens Clais Claisz. ende seyt, dat Clais Claisz. boetsculdich is nae inhout der kuere, [2]) want Clais Claisz. gesteken heeft een kuerwonde Jacop Symonsz., twelc dat Clais oick selver bekende voir scepenen in zijn dingtail; ende of Clais Claisz. seggen woude, dat hy angevochten was ende dat hy daeromme niet gelden en soude, dair seyt die bailiu weder op, dat Clais niet betuget en hevet, dat hy van Jacop Symonsz. aengevochten was. Ende oic mede al is wair, dat die koir spreect, dat den poorter van Leyden vry wesen sel, die aengevochten wort, dat is te verstaen: wort een poorter aengevochten van een lantman of van een ander, die gheen poorter en wair, dat dan die poorter van die boeten vry wesen soude; mer off twie poorteren int bailiuscip van Rijnlant tegens mal kander vochten, soe en mochten sy niet vry wesen, want die kuer seyt: dat een poorter niet meer verbueren en sel int bailiuscip van Rijnlant dan binnen der stede van Leyden. Soe ist dan oick te verstaen, dat zy niet mijn verbueren en sullen. Ende wairt dan, dat twie poorteren binnen Leyden vochten tegens malkanderen ende elc den anderen queste, soe soude nochtans die angevochten werde, mede boeten moeten betalen. . . . Ende al wairt, dat die stede sulke hantveste ende kuere hadde, als Pieter voir hem nempt, als zy niet en heeft, soe seyt die bailiu, dat hem dat nochtans in zijn rechte niet hinderen, deren noch letten en sel; want men mitten kueren, die dair nu in den jaere 81 upten vech-

1) Kb. 1450. III, 56.
2) Kb. 1450. IV, 18, 22, 36.

teren, die buyten Leyden vechten, gemaict is, die hantvesten ende cueren, indien se die stede hadde, dairmede rusten, leggen ende te niet wesen sal, soe lange als die voirsz. kuer hoir stadt hout. . . .

323. *Gerechtelijke verkoop.*

1. Kerstant Dircxz. is zijn dingtailt [1]) tjegen Joest Dirc Pietersz. . . , dat hy Joest mit recht heeft doen dagen ende beclagen . . , alsoe hy wairborge is van twie sevendeelen van den huyse, dair hy nu ter tijt in woent, diewelke by den gerechte van Leyden die een helft dairof weder vercoft zijn voir dergheenre sculden, dair hy wairborge voir is [2]) ende hem geloeft heeft allen commer af te doen na inhout zijnre brieve . . ; ende soe die commer boven zijne waerbrieve gecomen is, dat hy hem dat sculdich is te beteren ende hem dairoff te vryen ende te voldoen by scepenen, soe hy rechtlike schade dairby geleden heeft . . , als dat claerliken blijct by der vercopinge, gedaen by den gerechte. . . .

2. . . . als dat Kerstant niet sculdich en is te dagen noch met recht an te spreken , . . want hy niet bewysen en sel, dat hy rechtelike schade gehadt heeft, want die rechtelike schade hebben sel an een huys of erve, dat hy gecoft heeft ende hem gewaert is rechtelic, welke schade hy an zijn wairborge verhalen wil, die moet hem rechtelic laten panden an zijn huys of erve, dat hy gecoft heeft, ende dan is hy sculdich pantkeringe te doen ende dat te beschermen met recht, soeverre als hy mach, ende tjegen den aenspreker an een scepenkennijnc te gaen; ende als dan die scepene wysen, dat die aenspreker te rechte gepant heeft ant huys of erve, ende de verwere tonrecht hem verweert heeft, ende gheft den aenspraeker die kennijnc gewonnen ende die verwere verloren, soe heeft men eerst rechtelike schade gehadt an huyse of erve.

3. . . . Kerstant die kennijnc gewonnen ende Joest verloren.

324. *Verwijzing van partijen naar het Hof van Holland.*

1. Mattheeus van Berendrecht ende IJsbrant Heynricxz. is hoir dingtail tjegens Willem, die clerc van den Briele,

---

1) Deze t komt in de kenningboeken meer achter het woord voor.
2) Kb. 1450. III, 25, 26 en 48.

poorter der selver stede, alsoe die selve Willem tjegen den voirn. Mattheeus ende IJsbrant (an) een scepenkennijnc gegaen is, in alre manieren oft voir den dingstal geschiet waer .... als van een halven jair lijfrenten. Ende Mattheeus ende IJsbrant die seggen, dat scepenen sculdich sullen wesen hem toe te wysen mit recht hoir lijfrenten na inhout horen brief, aengesien dat die stede van den Briele ende elken poorter bysonder hem verbonden hebben na inhout des briefs te betalen, welke inhout verclairt, dat zy vertyen van allen rechten, geestelic ende wairlic, alle excepcien ende privilegien ende alle andere vonden, die hem in stade mogen comen ende die Mattheeus ende IJsbrant letten of hinderen mochten.

2. Willem Gerijtsz., als gedeputeert van der stede van den Briele, ... dat sy hem mit onrecht beset hebben, ..., dat die gemeen steden in tyden voirleden ende mitten cansellier, [1]) doe ter tijt wesende, gesproken hebben, soedatter overdragen wort, dat die stede onderlinge betalen souden die Rijnsche gulden voir 43 gr., twelc Willem hemluyden geboden ende gepresenteert heeft soe te betalen, als hy lestwerven ende dairtevoren hemluyden betailt heeft ....

3. .... soe Willem hem gepresenteert heeft 43 gr. te betalen, dat zy geweygert hebben tontfangen, ... ende die kennesse van ons gen. heren munte ende valuer van den pennijnc toebehoirt onsen gen. here ..., dattet staen sel tot wairderinge van den heren van den Raide in Hollant ..., soewie dat die heren in den rechte kennen ...., die geven scepenen die kennijnc gewonnen, ende den anderen verloren.

325. *Scepenbrieven.*

1. Ewout Jansz. is zijn dingtail tjegens Pieter Gerijtsz. ende Gerijt Roelofsz..., dat Pieter ende Gerijt sculdich zijn voirt te gaen ende hem den scepenebrief van Leyden te laten besegelen van Pieter Pieter Reymbrantsz., scepen, die zy voir Pieter Jansz. van Noortich, scepen, verleden hebben ..., alsoe zy hem dat geloeft hebben te laten besegelen van Pieter Reymbrantsz., soe wanneer hy thuys quame, die doe ter tijt

---

1) In overleg met de Staten regelde de regeering volgens Art. 28 van het Groot-Privilegie de munt.

van huys was, doe den enen segel an den selven brief gehangen ende besegelt worde, . . .

2. . . . . dat hy dat niet sculdich is te doen, angesien dat Ewout hem geen touwe gelevert en heeft, dat soe goet is, als hy Pieter geloeft heeft, . . dat Ewout sculdich is dat selve weeftouwe thuys te halen ende Pieter ontruyminge dairof te doen of dattet die scout van tsheren wegen doen sel . . . , alsoe Pieter wel betugen sel, dat Ewout geloift heeft, wairt sake dattet selve touwe soe goet niet en wair, dat men dair wel op wercken mochte, dat Ewout dat selve touwe weder thuyshalen soude . . . .

3. . . . soe sel Pieter Gerijtsz. hem suveren mit enen eede, dat hy Ewout Jansz. niet geloeft noch toegeseyt en heeft, als Pieter Pieter Reymbrantsz. thuys quame, dien brief hem te doen besegelen; doet Pieter die zuveringe ende den eedt, als voirsz. is, soe geven scepenen Pieter Gerijtsz. die kennijnck gewonnen ende Ewout verloren. Ende en doet Pieter den eedt niet, soe sel Gerijt met sijn vader den scultbrief vertien ende an den touwe blyven; ende geven dan Ewout die kennijnck gewonnen ende Pieter verloren.

326. *Bezet.*

1. Jan Gerijtsz., als voicht van Alijt, zijn wijf, ... tegens Katrijn Wouters dochter ende zy seggen, dat zy Katrijn voirn. mit recht binnen Leyden beset hebben om seker cost, hinder ende schade, die zy hemluyden ende hoir borgen mit onrechte moeynisse dagelicx doet binnen der Goude voir den geestelicken ende wairlycken rechte, ende dat Katrijn sculdich sel wesen van rechtswegen hemluyden borge te setten binnen Leyden, zo zy anlegster trecht is, om, indien zy trecht verloren, dat zy weten mogen hoir scade te verhalen, also Jan ende Aernt oic willich zijn om borge te setten hoir schade te verhalen, indien zy int recht winster worde . . . ; dat zy dairom tot geenre ontschoude comen en sel, gemerct dattet dagelicx voir den Hove van Hollant ende voir ander rechteren geplogen wort. . . .

2. Katrijn . . . . dat zy van hoerluyden besettinge vry ende quyt sel wesen ende staen sel dairof ter hoerer ontschoude, also coman Jan met zynen evenknyen geen scepene noch scepenebrieven up Katrijn sprekende en hebben. Item of coman Jan seggen woude, dat Katrijn hemluyden sculdich

wair borge te setten, roerende van sulke rechtvorderinge, als Katrijn ende coman Jan tegens malkander ter Goude hangende hebben voir den Provisoir, om, of se aldair winres worden, om alsdan hoir schade ende winsel dairan te verhalen, dair Katrijn seyt, dat sy hemluyden dat niet sculdich en is te doen, aengesien dat nyement verboden en is recht te spreken; voert soe seyt zy, dat zy hemluyden geen borge geloeft en heeft dairof te setten, dair zy hoeren eedt toe doen wil. . . .

Dading.

327. *Bewijs uit officiecle stukken.*

1. . . . ende dat die kuer voir die tijt gestaen ende gemaict was int opscriversboick van den paerts ende draperye van Leyden, twelc een stedeboick is ende autentijck. . . .

328. *Wedde.*

1. . . . dus soe wesen scepenen, alsoe hem Herman twedde boet, dat hy sculdich was an zijn woort te lyden of an twedde te gaen, dus soe moste Dibbout an twedde gaen of zijn exsyse verloren te hebben, tgene hy tegens der stede gehuyrt heeft.

329. *Onmondigheid.*

1. Jonge Aernt Heerman is zijn dingtail tegens joncfr. Janna, Direx wedewi van der Does . dat hem die rekeninge ende quytancie niet deren en sel, want hy des niet machtich en was noch en is enige rekeninge te ontfangen ende quytancie dairof te geven buyten consente van den wesemeesteren van Leyden ende buyten weten van zijns vaders naeste magen, die van wairde gekent sullen worden, na inhout der kuere van den wesemeesteren van Leyden; [1] want hy in de voichdie van den wesemeesteren van Leyden stonde ende noch staet, soe hy hylicte binnen zyne onmondige jaeren. Item of zy noch seggen wouden, dat hy des wel machtich was te doen, overmits dat hy gehylict is ende dairom doe sijns selfs voicht was, dair jonge Aernt up antwoirt ende seyt, dat hy him oic in die hilicxevoirwairdebrieven, gemaict tusschen hem ende zijn wijf, overgegeven heeft, alsdat hy in ses jaeren of meer

---

1 Kb. 1450. II, 56 en 66

ghien van zyne goeden vercopen, versetten, vervreemden, verminderen, overgeven, belasten noch bezwaeren en soude . . . dan by consente van den wesemeesteren van Leyden ende by goetdunken van zijns vaders naeste magen.

2. Joncfr. Janne . . , datter quytancie van is.

3. Aldus soe wysen scepenen, dat na den bescheyde ende kennisse, die zy upte voirsz. questie ende dingtalen gesien ende gehoirt hebben, dat joncfr. Janne, Dircx wed. van der Does, tot hare ontschoude komen sal na inhout der kuere. [1])

330. *Schriftelijke kenning.*

. . . Aldus soe wysen scepenen, alsoe jonge Jan Clais Hugensz. zijn kennijnck in gescrifte niet ingebrocht en heeft nae inhout der kuere, [1]) dat Jan Claisz. voirsz. als versteken is van zijn recht nae inhout der kuer; ende geven Gerijt voirsz. die kennijnc gewonnen ende jonge Jan verloren.

331. *Bordeelen.*

1. Die scout van Leyden mitten burgermeesteren is zijn dingtael tegens Geerte Jacops dochter . . , dat zy terecht hem gepant hebben . . , alsoe dattet wel bekuert staet, [2]) dat nyement quade herberge houden en sal, hy en sal wonen tot sekere plaetsen, die die stede dairtoe geordineert heeft; ende alsoe als Geerte woent in dat beste van der stede . . . . ende men wel betugen sal, dat tot hoeren huysen ongelike personen ende ingegaen sijn ende aldair gegeten ende gedroncken hebben ende samen geslapen, dat men met die gemeen buyeren wel betugen sal; ende wairt al byalsoe, dat die buyeren dat niet en betuychden, soe wair nochtans genoich voir ons in rechte, want zy in die gemeen faem wel beruftich is, dat zy alzulke quade herberge hout. . . .

2. Geertruyt . . . , dat zy mit onrecht gepant is . . , want nyemant panden en mach dan mit scepen of mit scepenbrieven [3]) . . , ende comen sel van den eyssch ende aensprake ter ontschoude na den recht van der stede ende na inhout der

---

1) Kb. 1450. III, 15.
2) Kb. 1450. V, 80—82.
3) Onbeschreven.

kuer, alsoe zy van der sake, die men hoir anseyt, niet verwonnen en is. . . .

3. Aldus soe wysen scepenen, dat na der getugenisse ende bescheyde, die scepenen gehoirt hebben, dat Gheertruyt Jacops dochter bordeel gehouden ende gehantiert heeft ende niet en woent tot sulker plaetse, als zy nae inhout der kuere sculdich is te woenen, dairof die schout hoir verwonnen heeft, dat die schout ende burgerm. bliven sellen in hore pandinge; ende geven die schout ende burghemeesteren die kennijnc gewonnen ende Gheertruyt verloren.

332. *Waterloozing.*

2. . . . dat N. N. geopent heeft op sijn selfs erve ende in zijn selfs muyer om N. N. zijn waterlosinge te mogen hebben op zijns zelfs erve ende op sijn zeven duymen buyten der muyere, gelijck dat na den recht ende gewoente [1]) van der stede behoirt.

333. *Processen tegen een onwettige overheid.*

. . . Pieter Gerijt is zijn dingtael tegens Willem van Tetroede, soe hy een van den achtienen [2]) geweest heeft, dairtoe gecoren totten regimente van der stede, ende Pieter die seyt, dat Willem sculdich is voirt te gaen ende hem zijn schade te beteren by den gerechte van Leyden, die den selven Pieter geschiet is an sijn 4 huysen ende 3 schuyeren, die ofgebrant sijn, ende enen boemgairt, die ofgehouwen is, . . alsoe Willem mit sijn medegesellen ende andere een gebot mitter clocke van der stede huys hebben doen ofroepen upten Sonnendach te Midvasten lestleden, dat een ygelijck sijn huysen staende buyten om Leyden ontdecken soude van dien dage of sManendags dairan, of sy soudent selve laten doen . . . Ende soe Willem niet bewysen noch betugen en sel, dat zy enige macht hadden van onsen gen. here of van den gerechte van Leyden sulke saken te mogen doen . . , dat Willem hem sculdich sal wesen die schade te beteren . . , want al datgene, dat sy ende sijn medegesellen mit heren Reyner van Broichuysen ende andere

---

1) Onbeschreven.

2) Zie mijn Holl. stad onder de Bourg. Oostenr. heerschappij, blz. 115.

syne hulperen gedaen hebben, is al geschiet contrarye onsen gen. here. . . .

2. Willem van Tetroede . . . , die seyt ontschoude van alle tgeen, dair hy hem om beclaicht heeft . . . dat hy sijn thuyn noch boemen niet en heeft doen ofhouwen . . ; oick mede wil Willem ten heylighen zweren, doe hy hierom boven opten huyse ontboden worde om dat te helpen consenteeren ende te veynster te leggen, doe ment van den huyse oflesen soude [1]), alsdat hy doe van den huyse ofginck ende en woude dairin niet consenteeren . . , dat hy vry ende quyt sel wesen, soe hy raet noch daet dairtoe gegeven noch gedaen en heeft.

Zulke processen zijn er acht door dezen Picter Gerijt tegen de leden der achttien gevoerd; onder geen van alle staat een vonnis.

334. *Persona standi in judicio.*

2. . . . dat zy hem gepant heeft sonder voicht ende hoeren man hoir zijne voichdye niet overgheghcven en heeft [2]), alse recht is, ende horen manne noch in levenden live is ende oic noch gemeen sit mit hoeren kinderen ongescheyden ende zy en heeft oick hoirs mans uutvaert niet gedaen, hierom seyt N. N., dat zy hem mit onrecht gepant heeft.

335. *Willig pand.*

1. . . . dat zy oick der selver Belie die rinck in geen willige pande gedaen en heeft. . . .

2. . . . Belie die seyt, dat zy Zusanna hoir hant mit onrecht geslegen heeft an alsulken ringe, als Belie voirsz. onder hoir heeft als willige pande.

336. *Eigendomsrecht.*

1. . . . soe wat een ygelic binnen zijnre doer heeft ende voir hem eygelic behoudet, als van roerende goede wegen, dat een ygelic poorter van Leyden dat voir zijn vry eygen behouden mach na den recht van der stede [3]). . . .

---

1) Dit diende om de persoonlijke goedkeuring van het besluit door de betrokken magistraten beter te doen uitkomen.

2) Kb. 1450. II, 36.

3) Onbeschreven.

337. *Getuigenis van poorters buiten de stad.*

1. Willem van Bosschuysen, baliu van Rijnlant, is zijn dingtail tegen Vranck Bruynenz. ende Willem die seyt, dat hy navolgende die rechten ende gewoenten van der stede van Leyden Vranck voirn. gedaicht ende beclaicht heeft om getuigenisse ende oirkonde der waerheyt te geven ende dat Vranck voirn. sculdich sal wesen nae rechte voort te gaen ende te tugen ende te seggen voir scepenen by zynen eede binnen dweersnacht, hoe ende in wat schyne dat Adriaen van der Goes van hem voirtijts gecoft heeft zeker lant ende venen, gelegen in den bailiuscap van Rijnlant, ende dat hy by den selven eede verclaeren sal, of die coop mit sy ende forpel geschiet is, dan sonder sy ende forpel, ende of die coop van den lande geschiet is om goede pennijnghe of up sekere dagen van betalinge ende voirt wat brieve, borge, reetgelt, wijncoop of goidspennijnc dairvan gegaen is, sonder die wairheyt dairin te verswygen of yemant dairin te verschonen, of dairvoir te geven den voirsz. Willem van Bosschuysen 600 r. g., tstuc 40 gr. Ende of Vranck seyt, dat alle lant leyt tot lantrechte ende dat men hem sculdich wair hierof an te spreken na den lantrechte ende dairom niet tugen en soude. Dairup antwoirt den baliu, dat des niet anders en is van hem gesocht dan uutwege ende om die wairheyt te verswigen ende dat hem den baliu mitten lantrechte niet gemoeyt en heeft, heeft hy gelaten tot liefte van der stede van Leyden, soe Vranc poorter is, wairom hem den baliu ter eerster instancie toegesproken heeft om die wairheyt te seggen voir den scout ende scepenen der stede van Leyden, dairvoir Vranc na den recht van der stede sculdich sal wesen getugenisse te dragen, want den baliu den landen niet an en sprect dan alleen den persoen van Vranck. Oick seyt den baliu, wairt dat Vranc ofte andere, die gedaicht worden om getugenisse te geven van tsheren wegen, gehouden mochten wesen sonder te tugen etc., mijn gen. heere soude dijcwylen zijn recht verliesen, twelc alsoe niet en behoert, want men mijn gen. heere mits die wairheyt te verswigen, als men dair toe gedaicht wort, rechtelijc niet sculdich en is te vercorten ende te veronrechten. . . .

2. . . . dair Vranc op antwoirt, alsoe hy zijn eygen lant vercoft heeft, dair den heer niet op te seggen en heeft noch

nyement anders dan diegheen, diet van hem gecoft heeft, ... ende gheen poorter van Leyden van hem zelven sculdich en is van zijn eygen zake enige tugenisse den heer te geven na den recht ende privilegie van der stede van Leyden [1]); wairt byalsoe, dat hem yet gebreke an dat lant, dat hy dat sculdich wair toe te spreken den coper ende niet den vercoper....

338. *Geldige verkoop.*

3. Alsoe men bevint mit goeden tugen ende claren bescheyde, dat Willem Jansz. Cager buyten Leyden in een openbair herberge, soe dat in der kercken openbairlic geroepen is, geseten heeft om te vercopen een molenwerve ende in sekeren manieren ende voirwairden geveylt heeft mitter canne, dair dat nae geboden is geweest, soedat Dirc Hout int leste bodt gebleven is ende den goedspennijnck gegeven ende wijncoep betailt heeft [2]) . . , wysen scepenen, alsoe die comanscip buyten Leyden geschiet is ende terve oick buyten Leyden gelegen is ende geen ontschoude voir die coep en biedet, dat die coep van wairden wesen ende sijn voirtganck hebben sel.

339. *Scheidslieden.*

2. . . . Item of N. N. seggen woude, dat by scepenen geseyt was, elcx twie goede mannen te kiesen [3]) om hoeren beyder sake, dair sy om onder recht stonden, te havenen, soe sy susteren ende broederen sijn, dairop soe seyt Cornelie, dat sijt wel bewysen sel met die goede mannen . . , dat sy over hoeren beyder sake geseten hebben twie aftermiddagen lanck ende hebben hoeren beyder saek doirgesien, overgelesen ende wel verstaen ende hebben pertien voirsz. in beyden syden elcx bysonder gehoirt ende en hebben se niet connen verenigen, soedat die vier goede mannen voirn. hoir hant van den voirsz. pertyen getogen hebben ende hebben se weder gelaten in die state, dair sy in stonden, doe sy luyden dairtoe van beyden pertien gecoeren worden . . .

---

1) Kb. 1450. III, 5.
2) Kb. 1450. I, 74.
3) Nortier, blz. 104.

340. *Aanvang.*

1. Geertruyt Jans dochter . . . die seyt, dat zy enen rechten aenvanc gedaen ende hoir hant geslegen heeft an des scouten roede, soe dat mit vonnesse scepenen gewesen wort, in allen schijn of zy hoir hant geslegen hadde an een coffer mit sekere goeden. . . .

341. *Schepenkennis.*

. . . Van welken coip Cornelis van der Goude scepenkennesse heeft, te weten, dat Pieter Pieter Reymbrantsz. ende Bruyninc Spruyt, als scepenen wesende voir Sinte Jacopsdage lestleden die coip van den vloten selver gemaict hebben ende die kennesse dairof namen, welke scepenen up die tijt machtich waren kennesse te nemen, gelijc scepenen nu ter tijt doen, . . .

342. *Schuldvordering.*

1. Jan Claesz. Brouwer . . . tegen Aechte Celie Baernts . . . dat die onredelike verclaringe, die Celie . . . geeyscht heeft up Jan Claesz.'s eyssch ende aensprake, niet sculdich en is te geschien noch dat scepenen dat niet toelaten en sullen. Alsoe Jan wel bewysen sal: Item ten eersten mael, dat zy die pennijnghen, die Jan hoer eysschende is, hem sculdich is ende dat zijt oick wel eer beteren mach te betalen dan die onredelike verclaringe, die Celie hierof doen woude; ende zeyt mede, dat zy oick goets genoech heeft hoir sculde mede te betalen ende dat men nae allen rechte ende redene wegen sculdich is eerst te pennijncwairden sulke goeden, tsy huysen, ijmboel, huysraet of tilbair have, als zy hebben, ende dair hoir sculde mede te betalen, soeveer alst strecken mach, eerdat hem trecht van der stede hierin of in dustanige gelike saken volgen ende helpen sel . . . dat hy bewysen mach, dat zy goets genoech heeft hoer sculde mede te betalen tot redelicheyt, dat hoir trecht van der stede van der verclaringe[1] niet helpen en sel, mer alsdan sculdich sel wesen te staen tot scepenproeve ende niet tot hoer verclaringe. . . .

2. . . . dat zy mit der bekennesse ende verclaringe vol-

1) Kb. 1450. III 27

staen sel ende tot hoer verclaringe comen sel na den recht van der stede van Leyden.

343. *Gastrecht.*

1. Katrijn, meester Cornelis Boudewijnsz. wijf van Dordrecht, . . alsoe sy Jan Aerntsz. mit recht heeft doen clagen ende dairup twie clagen gedaen na den recht van der stede [1], . . zoe zy een uutheemsch persoen is, die sculdich is te hebben een onvertogen recht [2]. . . .

344. *Beset tegenover voortvluchtigen.*

1. . . . dat zy die besettinge te recht gedaen heeft ende dat na den recht van der stede die goeden blyven sullen in behoudender hant ende dat sy van die goeden betailt sal worden in betalinge van hoeren scepenenbrief, tot zoeveel als die strecken mogen; want trecht van der stede is ende die kuer inhout [3]), zoe wye der stede ruymt, dat die ontpoertert is, ende indien men die goeden bevinden can mitten bode, ruymende ende porrende, dat alsdan die goeden behoeren te gaen ter betalinge van dengenen, die scepenbrief up die goeden sprekende hadden, gelijc of alle die dagen van betalinge alsdan verschenen waeren; want souden diegene, die sculdich waeren, mit scepenbrieven buyten wete van dengenen ruymen, die zy sculdich wesen zouden, dat men hoir goeden, die belast waren met scepenbrieven, na inhout der brieven soude mogen arresteren om versekertheyt ende betalinge te hebben, het soude dagelicx gebeuren, wanttet geen recht maken en soude mogen. Ende of hy seggen woude, dat hy mitter dagheraet niet geruymt wair, dairop seyt Mynen voirsz., dattet recht van der stede is ende oick so breet bekuert of gecostumeert is tot desen dage toe [4]), zoe wye mitter dagheraet ruymt of oick ruymen wil, dat die behoirt te hebben welck recht, als si bedinget ende hoipt te winnen; want al wairt, dat hy by nachte hadde willen ruymen, ten soude in sijnre macht niet geweest hebben, overmits tsluyten van den poorten ende waterbomen. . . .

---

1) Kb. 1450. III, 16.

2) Kb. 1450. III, 39.

3) De keur is in de keurboeken niet te vinden.

4) Waarschijnlijk niet „bekuert", maar „gecostumeert", want de keur is niet te vinden. Zie Kb. 1450. II, 25; Nortier, blz. 20 en 86.

2. . . . dat waer is, dat hy tot Aemsterdam sel wonen ende heeft sijn goeden openbairlic gesceept smiddages voir Mynen voirsz. dore, dair een ygelic zien mochte, dat hy zijn goeden openbairlic sceepte, ende hy seyt, dat hy dairom niet ontpoortert en is, want hy syne goeden niet gevlucht noch mitter dagherheyt geruymt en heeft, mer hy seyt, dat hy hebben sel, gelijc alle poorteren van Leyden sculdich zijn te hebben, dats te weten 6 weken lenten ende 6 weken oest [1]).

3. *Schepenen erkennen, dat de laatste dingtaal waarheid bevat en geven aan B de kenning gewonnen.*

345. *Panding door kerkmeesters krachtens fundatiebrieven.*

1. . . . kercmeesteren van Sinte Pieterskerc tot Leyden, is hoir dingtail tegens heeren Florijs Vranckenz.; ende die voirscr. kercmeesteren die seggen, dat zy te recht gepant hebben an die huyshuyren van der huysinghen ende erven . . . . , alsoe als die huyshuyren der voirscr. kercken toebehoiren . . . na der fundacie, die de kercke dairof heeft. . . .

2. Heer Florijs Vrankenz. . . , dat hy mit onrecht gepant is . . , alzoe zy gepant hebben sonder scepenbrieven of sonder scepenvonnisse . . . . Item of die kercmeesteren seggen wouden, datter een geblijf gegaen is, dair heer Florijs op antwoirt, dat hy an dat selve geblijf hem al gedraecht, behoudelycken dat zy hem een copie autentijck dairof geven sullen, alse dat seggen inhout ende redelijck is, up synen costen; ende soe wes die copie inhout, dat wil heer Florijs gairne onderhouden, mer begeert eerst copie van tseggen ende geblijf om hem dairna te regelen ende te rechten . . . . na den recht van der stede . . . . .

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe die kercmeesteren van Sinte Pieterskerc navolgende der handveste ofte fundacie van den stienen huysinghe van Leyden ende uut crafte van dien gepant hebben die huyerluyden, besittende ende bewonende die selve huysinghe van Leyen, dat zy blyven zullen in hoer pandinge; ende geven die kercmeesteren die kennijnc gewonnen ende heer Florijs verloren.

In dit jaar staan weder de namen der talmans bij de dingtalen met den datum van inlevering der dingtalen.

---

1) Van Mieris, II, 839.

346. *Klacht.*

1. Wynaert Symonsz. tegens Aechte Jacops dochter . . , dat hy Aechte te recht gedaecht ende beclaecht heeft, van dat zy sculdich was voirt te gaen ende Wynaerden te hoeren clagen zijn derde clage van sijn pantkeringe, alsoe die scout van Leyden, doe Wynaert sijn derde clage doen soude, haestich upstondt ende Wynaert dair tegenwoirdich stonde ende riep: „heer scout, hoirt mijn clage," gelijc dat den scout ende scepenen noch wel kenlic is, . . ende oick mede, also trecht staet tot geen behail, soe heeft Wynaert Aechte terstont weder doen dagen om sijn derde clage te doen, daer Aecht doe up antwoirde: sy en woude niet antwoirden mer bleef by hoir pandinge. Soe seyt Weynaert, alsoe trecht niet en staet tot behail ende by syne sculde niet versuymt en is ende dair rede stont te clagen . . , dat Aechte by desen reden sculdich sal wesen up sijn derde clage van sijn pantkeringe te antwoirden. . . .

347. *Zegslieden.*

1. . . . Ende of N. N. seggen woude, dattet geblijf, dat voir scepenen aldus geschiet is, van geenre wairde wesen en soude, overmits dattet niet verpeent is, noch die segsluyden up een pene angenomen souden hebben ende up een sekeren dach uuttespreken, daerup seyt mr. Jacop, dattet alle daghe voir scepenen geschiet, dat men alsulke gebliven maect, ende van wairde van scepenen gehouden worden. . . .

2. . . . Ende N. N. segt, dat geen geblijf stede houden sel na den recht van der stede, beyde die pertien, die gescheel hebben, sullen comen voir scepenen van Leyden ende aldair bekennen voir scepenen van Leyden, dat sy alle hoir geschelen alinge ende al clacx up een pene gebleven sijn, welke pene men verclaren sel an sekere personen ende segsluyden, die sy voir scepenen noemen sullen, ende die selve segsluyden sullen oic comen voir den selven scepenen ende bekennen dat selve seggen angenomen te hebben ende dair een uutsprake of te doen op die selve pene ende dat oic binnen enen sekeren tijt dairanvolgende, twelc alhier niet also clacx geschiet en is, ende dat derom al van geenre wairden wesen en sel, wes dairvan tot beproeve geschiet soude mogen wesen . . .

348. *Schepenbrieven.*

1. Gerijt Claesz. Copal is sijn dingtail tegens Luytgairt Goverts weduwi ende Gerijt die seyt, alsoe Luytgairt hair vermeet een scepenbrief van renten sprekende te hebben upten huyse ende erve, dair Gerijt in woent, ende alsoe dien brief dan Gerijt angaet, dat Luytgairt sculdich sel wesen den brief onder scepenen te brengen, om Gerijt copie autentijc deruut te hebben up synen cost of ten minsten lectuer of ten minsten te sien of te hoeren lesen, hoe ende in wat schyne sy an den brief gecomen is ende of dien brief in coip of in berteringe geweest is, of 50 pd. dairvoir te geven; want wair dat den brief in coep of in berteringe of in anderen handen geweest is, soe sel men dien brief Gerijt sculdich wesen te bieden na den recht van der stede ende na inhout der kuer. [1])

2. . . . dat sy van synen eyssch ende aensprake sel wesen vry ende quyt . . . , alsoe hy scepene noch scepenenbrieven van Leyden op hoir sprekende en heeft . . , dat sy na den recht van der stede [2]) nyement sculdich en is copien te geven of anders an en gaen (?), ten wair sake dattet hoir eerst ende alvoeren ofgewesen worde by vonnesse van scepenen, dat sijt sculdich soude wesen te doen, twelke al niet geschiet en is. . . .

3. . . . dat Luytgaert voirsz. die voirn. Gerijt voir scepenen die lectuer van den selven brieven doen sel; ende geven Gerijt die kennijnc gewonnen ende Luytgairt verloren.

349. *Korenhandel.*

1. Jan Dircxz. is zijn dingtail tegens Pieter Claisz. . . , dat Pieter hem sculdich sal wesen te betalen 8 rijnsgulden. . . van 18 achtendeel tarwe, die Pieter gecoft heft ende den voirn. Pieter gelevert sijn by Aernt Heynricxz., den gezwoeren meter van der stede; ende Jan Dircxz. die seyt, alsoe hem tcoren by den gezworen meter gelevert is, dat hy na den recht van der stede van desen eyssche tot geenre onscoude comen en sel mogen mer dattet sculdich sel wesen te staen, alsoe die

---

1) Kb. 1450. III, 35.
2) Onbeschreven.

sculden roerende sijn van coren, tot scepenen proeve ende bescheydenheyt [1]). . . .

350. *Schriftelijk bewijs.*

1. Huge Symonsz. . . . , dat Anthonis voirsz. sculdich sel wesen voirt te gaen ende hem te voldoen tot kennisse van scepenen ter somme toe van 84½ rinsgulden, alsoe Anthonis voirsz. hemselven dairvoir verbonden heeft voir wittachtige tugen na inhouden een hantscrift, dat dairof is gescreven mit Anthonis selfs hant, . . . dat Anthonis tot geenre onscoude ofte verclaringe comen sel dan dat Anthonis staen sel tot scepeneproeve ende dat scepen anzien zullen, te weten bysonder dair eygen hantscrift ende wittachtige tugen zijn. Dit seyt hy, dat recht is, [2]) ende begeert vonnisse van scepenen ende eerst hierop gehoirt te wesen.

2. Anthonis . . , alsoe Hugen voirsz. scepen noch scepenbrieve en zijn, dat dair een ygelijck comen mach tot sijnre ontscoude. Dit seyt Anthonis voirsz., dat recht is [3]) . . . .

3. *Schepenen stellen Anthonis in het gelijk en geven hem de kenning gewonnen.*

Onder staat:

Opten 12 dach in Oct. anno 86 soe heeft Anthonis gepresentiert voir der vierschair in sittende gedinge ende is bereit geweest synen eedt te doen na inhout tvoirsz. vonnisse; dan Huge Symonsz. voirn. verdroech hem den eedt, seggende, dat hy by reformacie van den Hove dairin voirsien soude; gedaen by (3) scepenen opten dach voirscr.

351. *Procuratie.*

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe Pieter Pietersz. uter stede van Leyden getogen is ende binnen slands woenachtich is ende binnen der stede van Leyden comen, wonen ende wesen mach, of hy wil, ende dagelicx overal binnen steden ende dorpen te water ende te lande comt ende verkeert, noch ghien prelaet, bannerheere noch gebannen en is ende zijn eygen saken vervolgen ende hantieren mach, dat sulke procuracie ende machte, als hy Jasper Jansz. gegeven ende

---

1) Kb. 1450. V, 39 en 94.
2) Onbeschreven.
3) Kb. 1450. III, 27.

gemachticht heeft, in deser sake ende in dit stuck geen stede hebben noch houden en sel ende dat die voirsz. Clais in zijnre pandinge bliven sel; ende geven Clais die kennijnc gewonnen ende Jasper verloren. . . . .

352. *Schulden van arbeidsloon.*

1. . . . dat die onsculde niet geschien en sel, alsoe die gelden van arbeytsloen zijn ende men van arbeytsloen niet gewoenlijck en is scepenbrieve te nemen of te geven . . . .

2. . . . dat hy vry ende quyt sel wesen, alsoe N. N. scepen noch scepenbrieven op hem sprekende en heeft.

Dading.

KENNINGBOEK E.

353. *Daging.*

. . . . . Noch soe heeft hy dese kennijnge mit onrecht angeleyt op hem beyden, want zy hem op dit pas niet gedaecht noch beclaecht en hebben, twelc een nyewe maniere van rechte is, dat men niet sculdich en is te hengen noch toe te laten.

354. *Kenning.*

2. Ic, Pieter Paedze, ben [1]) mijn dingtael tegens Adriaen tWilde Hert, ende ic Pieter voirsz. segge, dat ic Adriaen voirn. mit recht hebbe doen dagen ende beclagen, ende segge hem an, dat ic hem toespreecke, soe hy poorter binnen Leyden is, up sijn rechte maelstede, soe men een poorter sculdich is toe te spreken, dat hy sculdich is voirt te gaen ende te lyen of te versaken, of hy dat hanteyken, dat ic, Pieter Paedze, van hem hebbe, selver gescreven heeft, of niet; ende segge, dat hijt na den recht ende kuere van der stede sculdich is te lyen of te versaken. . . . Dese kennijnge leyde ic an Thert in die poortdinge van Sinte Jacop lestleden, ende mr. Gerijt Hereman was mijn talman.

1) Deze soort van kenning komt een enkelen keer voor.

355. *Munt.*

1. . . . Ende of Gerijt voirsz. seggen wilde, dat Willem voirn. meer voir die cronen hebben wilde dan men voirtijts plach te geven, daer antwoerde Willem op, dat die valuacie van den penningen toebehoert onsen gen. here of synen Rade; ende Willem voirn. niet meer en begeert te hebben dan na inhout sijnre brieven, te weten, twie gouden Vrancrijcxe cronen of payment dier waerde navolgende die gebode ende valuacie, van onsen gen. heere of synes Rade wegen gedaen . . . .

2. . . . alsoe Gerijt voirsz. altijt willich ende rede geweest heeft ende noch volbodich is den voirn. Willem te betalen alsulke pacht, als hem op Gerijts huys ende erve verscenen is, te weten, soeveel . . . . . Vrancrijcxe scilt, als alle rentemeesteren gemeenlic van hoeren pachten of renten ontfangen ende als men altijt van outs den voirn. Willem tot desen dage toe betaelt heeft, . . . alsoe hy nye meer gegeven heeft, dat hy noch na den rechte van der stede [1]) mit die oude betalinge volstaen sel.

3. . . . geven Willem die kennijnc gewonnen ende Gerijt verloren.

356. *Afscheiding van erven.*

1. Ghijsbrecht is zijn dingtael tegens Heynric meester Danelsz. . . . , dat hy sculdich is voirt te gaen ende mit den voirn. Ghijsbrecht een heyninge te steken tusschen hem beyden op hoer beyder cost, elcx half ende half, in allen schyne als die heyninge plach te staen over 25 jaren . . ; dat die heyninge niet en behoert te staen, daer Heynric die nu ter tijt tot zynen wil gemaict ende geset heeft, . . . want na den rechten van der stede [2]) ontheyninge geen ontervinge en is . . . .

2. . . . dat hy tot sijnre ontschoude staen sel, alsoe Ghijsbrecht scepen noch scepenbrieven van Leyden op hem sprekende en heeft.

3. . . . geven Ghijsbrecht die kennijnc gewonnen ende Heynric verloren.

---

1 Onbeschreven.
2) Onbeschreven.

357. *Eed.*

. . . . dat den rechter hem na allen recht ende na den recht ende oude costuymen van deser stede niet setten en mach op hoer alre eedt, noch dattet den rechter na den recht van der stede niet sculdich en is up horen eedt te setten, mer die rechter is sculdich alle sijn brueken in te winnen met tugen, als recht is [1]), ende anders niet . . . .

358. *Bewijs uit officieele bescheiden.*

1. . . . . gelijc dat kennijncboic inhout, twelc is gelijc scepenbrief van Leyden. . . .

359. *Verhuizen met Mei en November.*

. . . . alsoe die oude costuymen van der stede zijn, [2]) dat men alle huysinge ende erve ontruymt, te weten tot Heyligermisse ende Meye; ende seyt, alsoe hy in besitte is na den tijt van Heyligermisse lestleden, als men gewoenlic is te ontruymen, dat hy in den besitte blyven sel tot Meye naestcomende, sonder tot synen cost, hinder ende verderfflike schade te ontruymen ende niet te weten waerheen, behoudelic dat hy gepresenteert heeft ende noch presenteert den selven N. N. huyer te geven van Heylighermisse tot Meye toe, nae taxacie ende goetduncken van scepenen of buyeren, gelijc dat na den recht gewoenlic is te geschien ende dagelicx, alst gevalt, also na ouden haercomen gehantiert ende gecostumeert wordt.

360. *Huwelijksche voorwaarden.*

1. Dircx Ghijsbrechtsz. is sijn dingtael tegens Gerijt van Dorp . . . , dat hy Gherijt voirn. te recht gedaecht ende beclaecht heeft . . . te geven, ende te betalen ende te voldoen alsulke 10 ℔ gr. vl., als Gherijt hem mit Hillegont, sijn wijf, in rechter hilicxvoerwaerden geloeft heeft . . . , daer Gerijt die Cuyper, Bruyninc Spruyt ende Jan van Grieken, als segsluyden van

1) Kb. 1450. III, 5.
2) Onbeschreven.

den voirsz. hilike, selver an, over ende by geweest hebben, daer dese voerwaerde aldus geschiede, die dat ten heyligen zweren sullen; ende alsoe dese voirsz. penninge geloeft sijn in rechten hilicxe voirwaerden ende daer den hilike verpeynt was, soe seyt Dirck, dat Gherijt tot geenre onschoude comen en sel mogen, alsoet een oudt seggen is, dat die bruydegom tugen mach ende die bruyt niet.

2. Gherijt van Dorp . . , dat hy dat mit recht gekeert heeft . . , alsoe Dirck scepen noch scepenbrieve van Leyden op Gherijt sprekende en heeft.

3. *Schepenen erkennen het laatste.*

361. *Gerechtelijke weet.*

2. . . . alsoe als hier an der vierschaer van Leyden gecostumeert is geweest ende noch gewoenlic ende costumelic is, ende alle dage noch geuseert ende gebruyct wort, dat van allen saken staende of hangende in rechten, als daer enige upsettinge of uutstellinge gemaect ende gedaen worden ende mit malkander binnen dien opgesetten tijt niet en overcomen, dat dan na dien tijt gheen van den pertyen, soewel den verwere als den eysscher of den eysscher als den verwerer, en mogen versuymen noch behaelt worden in horen rechte, tensy dat by den rechter ende by scepenen ten versoucke van pertien een rechtelike wete gedaen wordt by den gezworen bode van der stede weder te recht te comen ende den rechtdach beteykent wordt. Ende alsoe gheen van den pertyen voirsz. die ene den anderen een rechtelike wete om te recht te comen en hebben doen doen noch geen rechtdach beteykent en is ende die burgermeesteren, die de arrestatie hebben doen doen van der stede wegen, van huys ende buyten Leyden sijn, soe seyt N. N., dat die personen van den eyssche, die zy doen, als van der besettinge geabsolveert ende ontslegen sullen wesen, ende dat pertyen voirsz. by den rechter ende scepenen enen dach van recht geset ende beteykent sullen wesen om elc sijn rechtdach waer te nemen. . . .

362. *Onderzoek naar het vaderschap.*

1. Die heylige-geestmeesteren van Leyden is hair dingtail tjegen Willem Jan Conincxz. ende Catrijn Jansdochter alsoe dattet kennelic genoich is, dat Catrijn Jansdochter voirsz.

Willem Jansz. voirn. hair kint opgesworen heeft, dat die Heylige Geest houdt, ende al dairtoe gedaen heeft, dat zy van rechts wegen sculdich was te doen, tot alsulken plaetsen, als dat diende en behoirde, daer men sulke eeden van kinderen pleecht te doen, die men die vader op pleget te zweren; ende by dese reden soe seggen wy, heylige-geestmeesters, dat Willem ende Katrijn voirsz. of enich van hem beyden sculdich sullen wesen die costen, die dat kint gedaen heeft, den Heyligen Geest te betalen of van elke maent, diet dair geweest heeft, te geven 15 placken. Ende off Willem Jansz. seggen wilde, dat dat kint hem niet en wair, daer seggen wy op, dattet ons genoich is, dattet hem opgesworen is, wanttet een oude gewoente is: soewie men die kinderen op zweert, dat die de kinderen houden moet voir hem, geliken of se hem selver waren. . . . Noch of Willem seggen woude, dat hy geappelleert heeft ende noch onder den geesteleken recht staet van zijnre appellacie tot Utrecht of anderswair, dairop antwoirden wy ende seggen, alsoe Willem hier in Rijnland voir den Provisoir ende Deken geweest is, dair hy onder staet van geesteliken saken, mit Katrijn voirsz. om dit kints willen ende aldair rechteliken een sentencie gehadt heeft, welke sentencie hilt, dat Willem dat kint nemen moste na den eedt, die Katrijn aldair dede, . . .

2. . . . dat hy vry ende quyt staen sel . . , alsoe sy scepene noch scepenebrieve van Leyden op hem sprekende en hebben. Noch seyt Willem, dat hy niet sculdich en is te antwoirden, want dese questie geestelic is ende in den geesteliken rechte hangende is ongetarmineert, daer hy zijn oirdeel of wachtende is, ende dat hy nae allen rechte niet sculdich en is te hebben noch te verwachten van eenre sake twie oirdelen. . . .

3. Alsoe dat Willem bekent heeft Katrijn Jansz. dochter lichamelic ende vleyschelic bekent te hebben ende Katrijn in horen arbeyde op hoir uterste genomen ende geseyt heeft, [1]) dat Willem Jan Conincxz. den vader van den kinde is . . , dat die heylige-geestmeesteren den voirsz. Willem met rechte becroent ende beclaget hebben.

363. *Wedde bieden.*

1. . . . soe en is die kuer, die daer staet int koerboeck,

1) Zie Nortier, blz. 68.

van dat alle wedde sculdich sijn wederwedde te hebben [1], tot sulker meninge niet gemaict, dat men se in dusdaniger manieren ende in dusdanigen schyne misbruycken sel, mer is gemaict ter goeder meninge, datten die partyen malkander eerst sculdich zijn te dagen ende te beclagen, eer zy na den recht van der stede malkander sullen mogen wedde bieden ende ant wedde gaen; ende alsoe dat van dese kennijnge niet geschiet en is, soe seyt die pater mit sijn consoerten, dat zy vry sullen wesen van hoeren eyssche. . . .

364. *Panding.*

2. . . . gelijck Jan Pietersz. dat selver bekent heeft, doe hy pande tegen den scout ende scepenen, ende dit geschiede by den blauwen stien op Sinte Mairtijnsavont des aftermiddachs.

365. *Beloken hant* (1487). [2]

3. . . . Soe wysen scepenen, dat N. N. met Aernt, horen man ende voicht, enen beloken hant maken ende dairin nemen sel by hore zielen ende consciencien alsoe veele, als hair God int harte stuert, ende sel dairop openbairlic ten heyligen zweren, dat van den gelde voirsz. in horen hoestel, oirbair ende profyte niet gecomen en is; ende wairt dat hoir by Machtelt sulc verliese, schade ende achterwesen geschiet wair, als Machtelt voirsz. by N. N. geschiet ende gebuert mach wesen, dat N. N. dairmede tevreden wesen soude met sulke beteringe ende betalinge, als zy in hoir hant heeft. . . .

366. *Appel op den Hoogen Raad.*

2. . . . Ende Kerstant voirsz. seyt noch, alsoe dese questie ende sake van dese besettinge beropen is ende hangende in cas van appelle voir den hogen Hoven ende Rade ons alre gen. heeren des Roemschen Conincx ende hertoge Philips, synen zoen, gelijc dat den gerechte kennelic ende openbair is ende blijct by den mandamente, dairinne de selven Willem ter cause van des voirsz. verdachvaert is voir den Hove te compareren ende dairinne den selve Willem ende den sce-

1) Kb. 1450. III, 8 is hier waarschijnlijk bedoeld; wat de algemeene rechtsregel betreft, deze komt niet voor in de keurboeken maar is onbeschreven recht (Nortier, blz. 45).

2) Eenig voorbeeld hiervan in de kenningboeken.

penen van Leyden verboden woert, up zekere grote pene te verboren tegens mijn alregenadichsten here, dat zy, hangende die materie van appelle, dairjegens noch in achterdeel van dien noch van de voirsz. appellant niet en doen accepteren noch innoveren laten of gedogen gedaen, geaccepteert of geinnoveert te zijn in eneger manieren, ten wair dat zy dat repareren ende stellen of doen repareren ende stellen terstont ende sonder vertreck in sijn eerste ende behoerlike staet. . . .

367. *Goed van weeskinderen.*

1. . . . wanttet recht van der stede is [1]) ende een ygelic kenlic ende wort oic dagelicx voer recht gehouden ende gecostumeert ende soe lange gehanteert, dat gheen memorye van menschen ter contrarye en gedeynct, soe wanneer een boelhouder off boelhoudster mit wesekinde ofte wesekinderen sittende is of geseten heeft in gemeenen boel ende dan dat wesekint off wesekinderen bewijst vader- of moedererve an zeker perchele van goeden, dat alsdan die de bewysinge gedaen heeft, blijft sitten in alle die ander goeden, insculden ende uutsculden, soe die boven der bewysinge blyven . . . .

368. *Overdracht eener hooge heerlijkheid.*

1. Lijsbet Andries dochter, vrouwe van Endegeest , . . tjegens Dirc Engebrechtsz. ende Jan Dircxz., zijn zoen, . . ende seyt hem aen, dat zy schuldich zijn voirt te gaen ende hoir in horen handen weder te leveren die hoge heerlicheyt van Oestgeest ende van Poelgeest, die zy aen hoir behouden heeft nae inhout hoirs scepensbrieffs, die luydende is onder andere woirden aldus: „ende in welke leengoeden ende tienden Lijsbet voirsz. Jan Dircxz. versekert heeft mit des heeren hant ende voirt versekeren sal nae inhout der brieven, die dairof gemaict zijn, des is te verstaen, dat in die overghijft van den leengoeden ende tienden niet begrepen en is die hoge heerlicheyt van Oestgeest ende van Poelgeest, soe Lijsbet die hoge heerlicheyt an hoir behouden heeft"; ende alsoe die Grave van Hollant die heerlicheyt an hem mochte lossenen ende behouden om die somme van 45 pd., gelijc den Grave gedaen heeft, soe heeft Dirc Enghebrechts die 45 pd. groot verborcht ende

1) Onbeschreven.

ondergeslegen, soe seyt Lijsbet, dat hoir die 45 pd. toebehoren hoir leven lanck ende hem niet . . , dat Dirc Enghebrechts hoer sculdich is die hoge heerlicheyt weder te leveren.

2. Dirc ende Jan . . , dat Lijsbet dat niet bewysen sel en mogen, alse recht is, dat Dirc of Jan voirn. die yet vervreemt hebben in eniger manieren, mar Dirc ende Jan sullen met goede scepenebrieven van Leyden bewysen, dat Lijsbet die selve hoge heerlicheyt niet en mach vercoopen noch vervreemden in geenre manieren, ende, alsoe dese sake die graeflicheyt angaet ende dat die goeden, dair questie of is, heerlike goeden zijn, soe seyt Dirc ende Jan, dat dit recht sculdich sel wesen in den Hage voir den Hove van Hollant gesloten te worden ende nergent anders. . . .

3. . . . . geven Lijsbet die kennijnc gewonnen ende Dirc ende Jan verloren.

369. *Eigendom.*

1. Lijsbet, Jorijs Pietersz. wedewy, alsoe sy voir scepenen van Leyden cautie suffisante gestelt heeft, indient by den Hove van Hollant by diffinitive anders gewijst worde, dat alsdan wederomme te restitueeren. . . .

2. Jacop Enghebrechtsz. . . , dat trecht van der stede is [1] ende soe lanck gehantiert ende gecostumeert is, dat soewat anckerye off metselrye binnen Leyden gestaen heeft jaer ende dach, dat des stede houden sel na recht, gelijck dat alsoe voir recht altijts na den recht van der stede is gehouden ende gheaccostumeert boven terdendeel van hondert jaeren.

370. *Huishuur.*

2. Ende ist byalsoe, dat die scepenen, dair die pennijnghe van huyshuyr onder geleyt zijn, buyten off boven trecht ende ouden haircomen van der stede yement anders gegeven of gelevert hebben dan denghenen, diet van rechte toebehoirt. soeals dairom tusschen persoonen twist ende twydrachte is, dat scepenen dat sculdich zijn te restitueeren of te doen restitueeren denghenen, diet toebehoirt te hebben, buyten synen cost, hinder ende scade. . . .

1) Onbeschreven.

371. *Kenning.*

1. ... Ende of zy noch seggen wilden, dat Willem voirn. meer begeert te hebben voir den nobel dan hy pleecht, antwoirt hy op, dat hem dat zeer vervreemt, angesien dat sy hem geen eynckel noblen noch die wairde van dien gepresenteert en hebben nae inhout zijnre brieven, gelijc ende an sulke paymente, als men over 20, 30, 40, 50 jaren plecht te doen, Willem voirsz. soude des wel tevreden geweest hebben; by wat recht of redene soude hy dan te hoge gepant hebben mogen? Ende also Willem in de vierschair openbair gairne geweten hadde van den gasthuysmeesteren of horen voirspraeck, by wat recht of reden hy te hoge of te onrecht gepant heeft verder dan voirsz. staet, ten mocht hem niet gebeuren, dan hy moste met hem an twedde gaen sonder enich recht of reden dairby meer te seggen. Ende alsoe dan die kennesse van dien ende van allen anderen wairlike saken, die binnen Leyden gevallen tusschen twier luyder tale, nergent ter eerster instantie berecht of gescheyden en behoirt te wesen, wie dat recht of onrecht heeft, dan van scepen van Leyden, navolgende den eedt, die den scepenen zweren [1]), als zy scepene worden, recht ende vonnesse te wysen tusschen twier man tale; ende oic wel bekuert staet [2]), soewie dat an een kennijnc van scepen gaet ende in den onrecht bevalt, verbuert 18 sc.; by wat recht of redene souden dan enich van den pertien 18 sc. verbueren, sy en souden weten by wysen van scepen, wie dat recht of onrecht hadde? Oic mede soe is een hantvest gegeven by Vrouwe Marie saliger gedachten [3]), die inhout in een punt, dat alle erflike saken ter eerster instancie nae ouden haircomen berecht sullen worden ter plecken, dair zy gevallen, gelijc dat 9de artikel in der selver hantvest dat wel breder verclairt.

372. *Kwijtschelding van kenninggeld.*

Na eene dingtaal staat: Clais bidt om goidswillen oitmoedelic den goeden heeren van den gerechte, of men hem tken-

---

1) Zie mijne Holl. stad in de Middeleeuwen, blz. 151.
2) Kb. 1450. III, 8.
3) Groot-Privilegie Art. 9.

nijncgelt door die minne Goids quytscelden wil, soeals hijs by zijnre zielen niet en heeft te geven.

373. *Reformatie van vonnissen.*

1. . . . Ende als Machtelt voirsz. voir u, mijn heeren, hierop verantwoirde, was dat, indien dese sake hangende was in den Hoff van Hollant doer reformacie, dat dairom dese sake suspendiert sal wesen, ter tijt toe dattet by der diffinitive alsdair concludiert is; hierop antwoirt Dirc mit zijn evenknyen ende seyt, dat ghien reformacie statiert mar altois effect sortiert ende ter execucie wort geleyt, behoudelic dat men sufficiant caucie setten sel, indien by der diffinitijf van den Hof van Hollant contrarie gewesen werde, dat alsoe ontfangen wederom te restitueren. . . .

374. *Partijen voor schepenen.*

2. Clais Martijnsz., is zijn dingtail tjegen Gerijt Willemsz., Noppe Keyser ende tjegen Aelbrecht Myenz. ende beclaget hem beyden mit eenre tonge, soeals die sake hem beyden angaet, ende hy seyt, dat zy van hem hebben doen halen, alsoeveel houts, dair sy of gemaict hebben 25 karen, dair zy mede gevischt hebben int Vroen . . , dat sy sculdich zijn voirt te gaen ende hem zijn hout weder te geven . . , alsoe alst scepenen wel kennelic is, dat zy een kijff onder malkander hebben, dat Aelbrecht seyt: „ic hebbe die Keyser die karen betailt"; ende die Keyser seyt: „ic en kenne smans niet; Aelbrecht heeft die karen ende Aelbrecht heeft die karen weder vercoft, laet diet ghelt geven" . . ; alsoe als hoir beyder geschil gebleven was aen Clais Martijnsz. voir die vierschair, dair Clais terstont die volsprake of dede by staender vierschair. . . Item noch seyt Clais, dat scepenen wel kennelic is, als doe die sake boven getogen was, dat Clais doe seyde: „ziet, ghy heren, ic wil myselven stellen tot correxie; ist dat ic hem niet over en tuge, dattet wair is, dat ic hem ansegge, soe corrigiert mijn, als een swijn, als een meneedich valssch man; ende ist, dat ict hem overtuge, dattet wair is, dat ic segge, soe corrigiert hem" ; . . dair die Keyser doe op seyde: „dat en wil ic niet doen"; dair tgerecht doe op seyden: „ghy hebt onrecht, dat is nu goet te horen"; dair Clais doe bevolen wort: „beleet u tugen"; ende Clais heeft zijn tuge beleet; dat scepenen wel kennelic is, dat die Keyser onrecht heeft.

375. *Huur in oorlogstijd.*

... soe seyt Willem, hoe dat wair is, dat thuys te Poelgeest tot Coudekerck ingenomen worde [1]), dat doe Willem noch denghenen, diet Willem voirt verhuyrt hadde, dese voirsz. boomgairt niet en mochten gebruycken noch die vruchten, oirbaeren of te profyte brengen, overmits den vianden leggende opten voirsz. huyse; .. ende alsoe alst een out recht is ende lange gecostumeert is geweest ende ter contrarie in smenschen memorye niet te gedeyncken en is, ten heeft altois geweest: soe wair oirloge was in den lande ende die lantsaten hoir landen, tuynen ofte boemgairden overmits den oirloge niet en mochten gebruycken van den vianden, dat die huyerwairders hoir huyer van den lande plegen te geven, soe lange den oirloge duyerde, ende nye gegeven en hebben van tgene, dat sy by feyte van oirloge niet en mochten gebruycken. . . .

376. *Rekening van gasthuismeesters.*

... Alsoe Gijsbrecht Jan Woutersz. enige woirde ende sprake gehadt heeft mit Jan Mathijsz. , .. als dat by den gerechte overdragen was, [2]) dat men nae ouder costuymen ende gewoenten thele niewe jair renten soude laten staen in sursciancie tot Sinte Pietersdage toe ad Cathedram, om dat den nuwe gasthuysmeesteren, die ancomen souden, geheliken ende sonder splissinge over souden leveren, soe dat gewoentlic is. . . .

377. *Scheidslieden.*

Ghijsbrecht Gerijtsz. is sijn dingtail tjegens Willem Jansz. van Alphen . . ; dus soe seyt Gijsbrecht voirscr., dat hy noch presenteert hem te voldoen by scepenen of by goede mannen, nae die redelicheyt, of by doctoren of by geestelike mannen, ofte presenteert hem sijn scip weder te doen hebben ende van die slytinge ende schade hem te beteren by enige geestelike ofte wairlike personen, die zy elcx dairtoe nemen, ende seyt, dat hy mit die volbiedinge in rechte volstaen sel. . .

---

1) Zie mijne Holl. stad onder de Bourg. Oostenr. heerschappij, blz. 122.

2) Niet in de keurboeken opgenomen.

378. *Vertegenwoordiging voor de schepenbank.*

1. Cornelisz. Claesz., als gemachticht [1]) van meester Willem van Berendrecht, Raedt mijns alregenadichsten heeren den Roomsch Coninck ende Hartoge Philips, zynen zoen, nae inhoudt der acte dairvan wesende. Soe meester Willem uut redenen van zijnre officie alle sijn rechtdagen niet vervolgen en mach, is Cornelis zijn dingtael tegen Pieter Jansz. van Reynsburch. . . .

379. *Daging van inliggenden.*

2. . . . . Ende Bairte is dairenboven dese dadinge, dair sy te voren of beset hadde geweest ende dair heer Kerstant borge voir geworden was, wedergeseit by monde van Jan Ghijsbrechtsz.: „Baerte, stae gy hier, mijn broeder sel te hant sijn derde clage up u clagen boven dese dadinge;" dair doe Baerte op seide: „ic legge in, ic en mach niet uutgaen;" dair Jan voirsz. doe op seyde: „indien ghy niet uutgaen en moecht, soe maectet u zuster machtich voir twie poorters;" dair dat Baerte alsoe dede; ende als hoir suster alsoe dede, soe worde voir recht geseit, dat zy gheen recht voir Baerte spreken en mochte, ende men seide, dat men thoeven soude, soelange Bairte uutgaen mochte. . . .

380. *Scheidslieden.*

2. . . . want gheen recht noch reden maken en soude nae alle redelicheyt ende rechten te spreken ende enen ygeliken zijn consciencie te vrien, dat hy hem dairvoir ende voir synen eysch betalen soude moeten zwair gelt; mar evenwel soe seyt Cornelis Ghijsbrechtsz. tot volbiedinge in rechte ende om die rechtvairdicheyt ende redelicheyt haer stede te laten hebben, dat hy dese sake gairne geheel ende all hangen wil an meester Jacop van der Hoick, priester, doctor in der Godheyt, etc., of an den gerechte ofte andere geestelike ofte wairlike personen, dies hem verstaen, om soewat die seggen tusschen pertien voirn. om te verenigen, te dulden ende te doogen, wantet grote onredelicheyt wesen soude. . . .

---

1) Dit is eene uitzondering; zie Nortier, blz. 94.

KENNINGBOEK F.

381. *Scheidslieden.*

... Soe seit Willem voirsz., dat hy daermede in sijn recht volstaen sel ende alsdan vry ende quyt sel wesen van der voirsz. pandinge na den recht van der stede; dan om wel te voldoen ende om campeedt malkander in rechten te verdragen, soe presenteert Willem voirsz. noch den voirsz. Haze dese zake te hangen an den gerechte ofte an den Deken van Sinte Pancraes ende commenduyer van Sinte Pieters tot Leyden, om by dien elc te hebben, dair hy in gerecht is. Dit seyt Willem voirsz., dat recht is.

382. *Eed.*

Die dingtael van Adriaen van der Does opten eyssche, die Kerstijn, Dirck Reijersz. wedewi, op hem doet. [1]) Eerst seyt Adriaen, dat hy tegens Kerstijn gecoft noch gehuyert en heeft ende dat hy hoir niet sculdich en is. Item of Kerstijn seggen wilde, dat Clais Woutersz. van hoir enige goeden gehaelt heeft opten naem van Adriaen voirsz., dairop seyt Adriaen, dat Kerstijn sculdich is dat te soicken aen Clais voirsz., die bekent van hem loodt ende nagelen gehaelt te hebben, ghelijck Clais dat by synen eede bekent heeft, ende dat Adriaen mitsdien gheen eedt doen en sel, overmits dattet Clais bekent, als voirsz. staet, gehaelt te hebben, ende dat men

1) Deze vorm van kenning komt ook zeer zelden voor.

een goet man in diergelyke saken niet sculdich en is ten eede te brengen of te wysen, overmits tbeken van den schulden voirsz., want men eedt ende camp verby sal gaen, dair men mach, ende nae allen rechten niement van desergeliken saken sculdich en is ten eede te wysen.

383. *Voogdij.*

1. . . . want na den recht van der stede van Leyden is [1]) ende oick van Rijnlant, dat niement, die enen voicht heeft, rechts spreken mach, nemen ofte geven, winnen of verliesen, buyten hoeren voicht; ende indien dieghene, die enen voicht heeft, sijn voicht niet verwerven en mach, moet dien voicht rechtelic verleggen ende enen voicht kiesen.

384. *Ontvreemding.*

1. . . . Ende of Heynric voirsz. seggen woude, dat hy die aentastinge te recht gedaen soude hebben, gemerct, wair een sijn goet vindet, dat die soude mogen antasten sonder verbueren. nae inhout een articule van die Nuwe Privilegie, [2]) dairop antwoirden N. N. ende seggen, dat die antastinge met onrecht geschiet is, alsoe darticule van de Niewe Privilegie inhout van woerde tot woerde, gelijc hiernae volcht. „Item, dat alle die ingeseten der voirsz. landen van Hollant ende van Zeelant ende Vrieslant sullen metten heere van der plecken mogen anvairden hoer goeden, hemluyden gestolen, ontdragen oft anders ontvreemt, tot allen plecken, dair sy die betrappen, achterhalen of bevinden sellen mogen, sonder verbueren"; seggen die voirsz. N. N., alsoe als dat selve articule van die Privilegie alleen inhout van den ingesetenen en dese Heynrich die Luykenair van den ingesetenen niet en is, dattet selve artikel hem niet profiteren noch te baten comen en sal. . . .

385. *Schepenbrief.*

Splinter Jansz. is zijn dingtail tjegens Huge Jansz. Bol . . , dat Huge hem met onrecht heeft doen dagen ende beclagen. . . . alsoe Huge noch scepene noch scepenenbrieve up hem sprekende en heeft. Item, of Huge seggen woude, dat Splinter

1) Onbeschreven; vgl. Kb. 1450. II, 56 en 66.
2) Groot-Privilegie, Art. 44.

sculdich soude wesen enen scepenenbrieff onder recht te brengen, dair Huge in staet, dat hy Splinter bekent sculdich te wesen 11 pd. staerninx, dair die dagen van betalinge in staen ende dair den eersten dach noch niet off verschenen en is tot dergeenre behoef, die dairin gerecht is, ... dairup seyt Splinter, dat hy niet sculdich en is van sijn brieff te scheyden, voirdat hy zijn gelt heeft, begrepen in den voirsz. scepenenbrieff; mede seyt Splinter, dat hy dair al toe doen wil, dat hy van rechtswegen sculdich is van doen, dat Splinter hem die gelden, in den scepenbrieff voirsz. begrepen, dair die dagen van betalinge noch niet off verschenen en zijn, niet betailt en heeft ende dat hy dairomme die scepenenscultbrieff selver sculdich is te houden ende te bewaren, mar presenteert die den gerechte te laten sien ende lesen tot des gerechts vermaninghe, om te obedieren, mer synen brieff weder te ontfangen, zoe dat behoert.

3. *Schepenen wijzen* ... dat Splinter Jansz. den scepenenbrief, dair Huge voirsz. den voirn. Splinter om beclaecht, sculdich is te brengen onder den gerechte tottergheenre behoef, die dairin gerecht is. ...

386. *Brief van het Hof van Holland over een vonnis.*

Die grave van Egmonde, heer tot Bair, ik ende anders die Raide mijns aldergen. heere, ... Eerbare bysondere goede vrunde. Wy hebben gesien een twyvonnisse by uluyden ons gesonden na den costuyme van uwen stede omme te hebben verclaringe van ons up den selven vonnisse, zoe ist, dat wy, tselve vonnisse gevisenteert hebbende, zijn van der advyse van den eersten vier scepenen, te weten ..... ende dat hoirluyder vonnisse gegeven, uutgesproken ende verclairt zy, wairvan wy uluyden adserteren omme voort gedaen te wesen in deser saicke, als nae ouden costuyme gewoenlijk is ende behoort te gescien.

387. *Woeker.*

1. Jan Pietersz..., dat hy Geertruyt te recht gepant heeft an hoir huysinge ende erve staende an die Breedestraet nae inhout enen scepenebrieff van Leyden, wesende gans gave ende in der macht. ...

2. Geertruyt .., dat Jan hoir te hoge gepant heeft .., dat zy den voirn Jan niet en bekent sculdich te wesen ten groten

noch ten cleynen, hoewel hy scepenbrief heeft, noch van Goids wegen, van hoeren biechtvader, hem ter cause van dien scepenbrief niet geven en moet, van overmits dat Truytgen hem of zijn moeder sijn principalsomme doichtelicken te vollen betailt heeft ende die somme, in den selven scepenbrief begrepen, gemaict is van oploep ende uzure; dat Truytgen de eerste penningen gebesicht heeft, welke uzure meer beloept, dat zy van Truytgen voirn. te baet ende te wouker gehadt hebben, dan tselve dat Jan voirsz. nu eysschende is; welke voirsz. baet geestelicken noch waerlicken rechten toelaten noch consenteren en mogen. . . .

3. *Schepen wijzen* . . . . dat mr. Cornelis bleven sal in syne pandinge, alsoeveer als hy nae den voirsz. scepenebrieff stercken (mach) mit synen eede, dat hem die somme in den scepenebrieff begrepen gehelic ende volcomelic gebreken van goeder, rechtvairdiger ende wittachtiger sculden. . . .

388. *Schulden door kinderen gemaakt.*

2. Ende alsoe dat trecht van der stede van Leyden ende oic van den lande is [1]), dat die kinder, die vader ende moeder hebben, hoer ouders goet niet en mogen belasten in genen saken, dan alleen ten waer of zy een doetslach deden, dairof soude die heer mogen nemen brieve van syn boeten opten ouderen hoir goeden ende die en souden hem niet eer verschinen dan na der doot van vader of moeder.

389. *Beset namens een factor.*

2. . . . ende soewie te hoge beset, die beset mit onrecht ende en sal niet wijnnen na den recht van der stede [2]); voert soe en ist geen recht [3]), dat een factoir, die geen rechtelike factoirscip voir recht en toent van synen meester noch enen anderen sal mogen machtigen, dat stede houden of van wairden wesen sel.

390. *Handel op Calais.*

2. . . . . alsoe in der overdracht gemaect is [4]) ende wel

---

1) Onbeschreven.
2) Kb. 1450. III, 11.
3) Onbeschreven.
4) Zie mijne Holl. stad onder de Bourg. Oostenr. heerschappij, blz. 307.

voirspreken staet ende tusschen die stapel van Calis ende der stede van Leyden getracteert ende wel gearticuleert staet, dat nyemant van wegen die principaalmeesters ende coopluyden in der stapele mit obligacie van Calis of mit anderen brieven, den coopluyden van Calis angaende, den coopluyden van Leyden mit rechte achtervolgen, procederen of mit recht spreken en zel, dan die selve coopluyden of hoeren factoren, die binnen Calis woenachtich zijn, ende nyemant anders; ende alsoe Jan voirsz. een poerter van Antwerpen is, geboren in die lande van Brabant, soe seit N. N., dat hy dat niet sculdich en is te doen. . . .

391. *Borgstelling.*

Aerst Hermansz. . . . tegens Jan van Dorp . . , dat Jan him te onrechte gepant heeft met een scepenenbrief van Leyden, die Aerst bekent heeft sculdich te wesen Huge Hoechstraet ter cause van den coop van den huyse, dair Aerst nu ter tijt in woent, die welcke brief Huych voirsz. vercoft of verruylt heeft jegens Jan van Dorp in maniere van barteringe. Soe seit Aerst, dat waer is, dat hy die huysinge gecoft heeft, dair hem Huge gheen waerborch of geset noch gegeven en heeft na den rechte van der stede [1]), ende dat Jan in den name van Huych voirsz., indien Jan die penninge van den coope ontfangen wil, hem sculdich sel wesen wairborch te setten na den rechte van der stede, eer hy enige penningen van den coop sculdich zell wesen over te gheven. . .

392. *Panding.*

2. . . . Jan Pietersz. . . . tegens Symon Zybrants . . , dat Symon hem mit onrecht gepant heeft, alsoe dat hy hem niet gepant en heeft, aengesien dattet int scepenenpantboeck niet geregistereert en staet, alst sculdich is te geschien.

3. *Schepenen erkennen dit niet.*

393. *Panding door factors.*

2. Heynrick Dircxz. is zijn dingtael tegens Symon Zybrantz., als houder sbriefs, . . dat Symon him te hoge ende met onrecht gepant heeft an zijn poortrecht . . . mit een obligacie

---

1) Onbeschreven.

van Calis . . , gecomen uter hant van . . , alsoe Symon gheen factoer en is noch rechtelike macht en heeft ende mede die obligacien selver met eede niet stercken en mach, als recht is; mede seyt, dat hy selver goets genoech heeft binnen Leyden, roerende ende onroerende, die Enghelschen horen eysch dairan te verhalen [1]). . . .

394. *Brieven van uitstel.*

2. Dirck van Leuwen is sijn dingtail tegens Ghijsbrecht Mouwerijnsz. . . , soe Ghijsbrecht Mouwerijnsz. met sijn geselscip selver niet betaelt en hebben ende scepenen wel kenliken is, dat sy een respijtbriefe van twie jairen verworven hebben, dat sy selver niet eer betalen en sullen ende dat men hoir noch hoiren borgen mit ghenen recht porren en zel; ende soe Ghijsbrecht voirsz. selver boven inhouden van den respijtbrieff doet, dat hy dairomme hem te hoge ende mit onrecht gepant heeft. . . . .

395. *Panding door factors.*

2. Heynric Dircxz. . . , als Ghijsbrecht, als houder sbriefs, hem gepant heeft mit twie obligacien van Calis, gecomen uter hant van . . . , dat hy vry sel wesen van der pandinge na den recht van der stede, alsoe die selve Ghijsbrecht selver ghien factoer en is noch ghien brief van factoerscepen heeft noch ghien rechtelike macht en heeft noch die selve obligacien niet stercken mach mit eede, als recht is . . . .

396. *Waarde van eene handteekening.*

1. Mees Jansz. . . . tegens Claes Douwenz. . . . , dat hy Clais voirn. te recht in der poortdinge heeft doen dagen ende beclagen . . . , dat Clais voirn. sculdich is voert te gaen, te kennen of te ontkennen alsulken hanteyken, als hy op hem sprekende heeft ende hy selver mit zijn hant gescreven heeft ende zijn nopteyken daironder geset heeft, oft sijn hantteyken of merck is of niet, of dairvoir te gheven 24 rijnsg.

2. Claes Douwensz. . . . tegens Mees Jansz. . . , dat hy van Mees eyssch ende aensprake na den recht van der stede zel

---

1) Kb. 1450. III, 26.

comen ende staen tot syne duechtelike verclaringe, die hy willich was ende noch is te doen mitten hant ten heyligen, alsoe Claes duechteliken by Mees heeft sitten rekenen ende hem bewesen van parceel te parceel van den cleenen totten groiten, wairmede hy den voirn. Mees tselve hantteyken, dair questie of is, tot zijnre verclaringe toe betaelt heeft, by welke rekeninge goede mannen by geweest hebben ten huyse van Jacop Gerijtsz., die dat lieflic ten heyligen zweren zullen . . . .

3. Aldus soe wysen scepenen . . . , alsoe Mees Jansz. scepene noch scepenebrieve up Claes voirsz. sprekende en heeft, dat Claes Douwe mit sijnre verclaringe volstaen ende voirt tot sijnre ontschoude comen sel . . . .

397. *Testament.*

2. . . . ende seyt, datter ghien makinge geschiet en is, groot noch clien, voir den priester ende voir den buyren; mer of den priester seggen woude, datter makinge voir hem geschiet waere int uterste van hoeren leven, dairop soe seyt sy, dat sy dair groot noch clien in en weet, soe dair gheen buyren by an noch over geweest en heeft, noch datter ghien testament bescreven en is, wantter buyren genoch tegenwoirdich waeren binnen den huyse, doe sy bewairt ende geolijt worde; hadde zy yet gemaict, zy souden dair wel by geweest hebben, twelck zy niet betuygen en sellen, datter enige makinge geschiet is, ende dat oick dat hoir niet hijnderen noch deeren en sall, all wairt dat den priester seyde, datter makinge voir hem geschiet waer, wantter ghien makinge van wairden wesen en sell, ten zy bezegelt mitter stede zegel ende mit twie scepenenzegelen nae den rechte van der stede [1] . . . .

398. *De beste reden het beste recht.*

. . . ende seggen die personen, soewie van den partyen die beste tugenbrieven ende bescheyt voir scepenen betoget, dat die dat beste recht hebben sal, na den rechte van der stede [2] ende van Rijnlant, twelc is die beste reden dat beste recht.

---

1) Kb. 1450. III, 33, 41, 53
2) Onbeschreven.

399. *Borg.*

. . . Machtelt Jan Bairtoutsdochter . . . tegen Pieter Martijnsz., die hoir als borge van Willem Vranckensz. heeft doen beclagen, alsoe zy beyden poorteren der stede van Leyden zijn, dat hy hoir niet sculdich en is buyten der poortdinge an te spreken mer in der poortdinge, gelijc den eenen poorter den anderen sculdich is an te spreken nae den recht ende kuere van der stede, [1]) alsoe hy hoir ansprect om penninghen; noch soe seyt Machtelt, dat Pieter hoir mit onrecht ansprect, want hy sculdich is an Willem Vranckensz. goeden te verhalen ende niet an den hoeren, soe Willem voirsz. goets genoch heeft an te verhalen; ende noch, dat meer is, zijn huysinge van der stede wegen vercoft is [2]) ende in der kercken geroepen is, dat alle diegene, die brieven up Willem Vranckenz. sprekende hadden, dat zy by den clerck comen souden ende laten teykenen; ende soe dat in der kercken geroepen is, dat hijt sculdich is an zynen goeden te verhalen ende niet an den hoeren. . . . .

400. *Voor de baar uitgaan.*

. . . want zy niet naect voer die baer uutgaen mach na den rechte van der stede ende die goeden nae der tijt weder an te tasten, want wie naect voir die baer uutgaen mach na den recht van der stede, [3]) die en moet niet een doeyt nae hoir nemen noch vervreemden noch behouden van hoer goeden, die zy ende hoir man tsamen hadden, eer zy voir die baer uutgegaen was. [4])

401. *Eed.*

. . . . also Dibbout voirsz. een geloeflick man is ende voirt gerecht gestaen heeft mit uutgerechte vingeren ende heeftet willen zweren. . . . .

402. *Bordeelen.*

1. Hillegont Hermansdochter is hoir dingtail jegens die

---

1) Kb. 1450. III, 13.
2) Kb. 1450. III, 26.
3) Onbeschreven.
4) Het laatste gedeelte van de verdere kenningen uit dit jaar is bijna onleesbaar door de vocht, die het schrift voor een groot deel heeft doen verdwijnen.

vierschair tsgerechts van Leyden, ... , dat zy sculdich zijn voirt te gaen ende hoir weder te leveren . . . . enen vrouwen zwarten tabbairt. . . .

2. N. N. en N. N. en N. N., schoutedienairs van tsheren wegen, is hoir dingtail tegen Hillegont Hermansdochter . . . , dat zy die voirsz. Hillegont bevonden hebben (leggende slapen int bordeell), dat zy hoir nae oude ordinarisse gewoente ende coustume dairop verdost hebben [1]), twelck . . . . dat zy wel bewysen ende bewaryden sellen mit wittachtighen tugen. Ende soewes die dienairs (dairin) gedaen hebben, (dat hebben) zy uut beveel van mijn heere den schout gedaen, ende hy salt hemluyden altijt staen. Ende . . . . soet een oude ordinancie, coustume ende gewoente is van der stede, dat die dienairs denghenen, (die zy alsoe hebben bevonden), verdost hebben, ende die heer hemluyden dat altijt gestaen heeft, twelck zy bewysen ende (bewaryden sullen) . . . . onderhouden geweest, ende 30 ofte 40 jaren lanck . . . . . .

1) Onbeschreven.

KENNINGBOEK G.

403. *Raden van Holland en Schepenen.*

. . . . dairop dat scepenen hair vonnisse gegeven hebben. Adriaen Bout in zijn pandinge te volstaen, gelijck dat blijckt by der dingtalen ende scepenenvonnisse, dairop gewesen wesende van den datum 8 daghe in Meye anno 93. Ende off Adriaen seggen woude, dat hy sentencie van den Hove voir hem hadde, andwoirt Adriaen Bout, hoe tHoff hem beyden voir den gerechte gerenvoyeert ende geremitteert heeft ter eerster instantie van hair gescille voor den gerechte van Leyden, als ter eerster instantie gesceyden te worden, gelijck dat blijckt by der acte van renvoy, die Adriaen Bout daervan heeft, nae die sentencie gegeven ende jonger van dato dan die sentencie is.

404. *Schuld.*

. . . dattet recht van der stede was ende die privilegien van der stede inhouden, [1]) dat een poorter van der stede in die uterste noot altijt zijn lijff ende poortrecht met zijn goet bescutten mach; ende is oick gemeen recht, dat soe lange als een goet bewijst om zijn sculden te betalen, dat die goeden alsdan eerst gaen sullen voir tlijff, alsoeveer als zy bedragen sullen soeveel als die eysscher eysschende is.

---

1) Oorkondenb. II, 151. Zie ook mijne Holl. stad in de Middeleeuwen, blz. 31.

405. *Bevoegdheid der schepenbank.*

Ende off N. N. seggen woude, dat Jan voir hem sculdich sel wesen sekerheyt te doen ende borge te stellen, indien vonnisse van scepenen, hierop gewesen, in rechte niet mede en ghinck, dat hy den voirn. Pieter niet vorder betrecken en soude voir enige andere rechteren, antwoirt Jan voirsz. up ende seyt, alse dat hy na allen rechten [1]) sculdich is zijn eerste instantie te doen tot dier plecken, dair den sculdenair woenachtich is; ende indien hem tvonnesse te nae ghaet, alsdan te moegen appelleeren tot wat Hove onder ons gen. heren bedrijff hem dat believen sal, ende dat hy hem niet sculdich is cautie off borchtocht te stellen nae genen rechten, angesien dat N. N. hemselve tot Leyden begeerde te recht gestelt te zijn. . . .

406. *Waterloozing.*

. . . dat Coen van Bosschuysen nijmmermeer bewysen noch bewaerheden en sall, als recht is, dat hy in presencie van den voirsz. personen enige segswoirde gesproke heeft, die hem in synen rechte tegensgaen ofte hinderen moegen. Seggen dairomme, dat hy niet sculdich en sall wesen yet dairoff te lyen of te versaken, tenzy dat die schout mitten scepenen, mitten clerck ende mitten gezworen meter van der stede, die dairtoe geeedt ende geordineert is, eerst ende alvoeren up sijn erve geweest ende den drop bezien hebben, na den rechte ende kuere van der stede [2]), ende mede, alsoe trecht tot geen behael en staet. . . .

407. *Vervreemding van goederen, waarover een proces hangende is.*

1. . . . want men geen goeden, daer pertyen om in rechte staen, binnen tyden trecht hangende vervreemden en mach, dat in rechte van waerden sel mogen wesen.

408. *Schuld.*

2. . . . ende den verweerder seyt, dat alsoe den eysscher gesent heeft by scrift hetwelck hem gebreet van verwen,

---

1) Groot Privilegie, Art. 5.
2) Kb. 1450. I, 7.

daer hy oeck den schuldenaer up gedaecht ende beclaecht heeft; ende soe den verweerder bevint, dat den eyscher gemist heeft in synen eysch, soe seyt den verweerder, dat hy niet sculdich en is daerop te antwoirden, eerdat zy by malcander gerekent hebben, dair den verweerder willich toe is, alst den clager belieft; dit seyt den verweerder, dat dit aldus behoert te gescyen ende oick van node is, wantter wel reden ende recht is, sal men dat recht van der stede rechtverdelick doen, alst behoert. . . .

409. *Goederen van weezen.*

1. Jan van der Boechorst, als overvoicht van synen weeskinderen, is zijn dingtail jegens Adriaen van der Boeckhorst, zynen vader, . . dat hy Adriaen mit recht heeft doen dagen ende beclagen om rekeninge ende bewisinge te hebben van die handelinge ende hantieringe, die Adriaen zeder den overlydene van Jan van der Boeckhorst huysvrouwe tot desen dage toe van zyne weeskinderen wegen gehadt mach hebben, of hondert pont daervoir te geven . . . ; dat hy dat nijmmermeer bewysen noch bewariden en sal, als recht is, dat hy zijn rekeninge gedaen heeft voor den weesmeesteren ende vrienden ende magen, die sculdich zijn de voirsz. rekeninge te loven oft te wraken, [1]) na recht ende costuim van der stede ende van der weescamer, ende die rekeninge onderteykent van den weesmeesteren ende die naeste vrienden ende magen van syne kinderen. . . .

2. . . . daer Adriaen op antwoirt ende seyt, alsdat hy met zijn huysvrouwe tot twee stonden ten huyse van mijn heer den scout rekeninge ende bewijs van der kinder goeden gedaen heeft, aldair claerlic bevonden worde, dat Jan een zeker somme van penninge meer ontfaen hadde dan zijn joncfr. moeder, die uut crachte van zekere brieve voicht over die kinderen is; niettemin Adriaen met zijn huysvrouwe Pyteren sijn willich ende bereit derdewerf, ende dat tot vermaninge van der kinderen vriende ende magen, rekeninge te doen, ende dat by die weesmeesteren na costuume des weescamers. . . . .

3. *Schepenen geven aan Adriaan de kenning gewonnen, omdat hy altijd willig was rekening te doen en dit reeds twee-*

1) Kb. 1450. II. 64- 66.

maal heeft gedaan „by mijnheer de schout, by den weesmeesteren ende der kinderen vrienden ende magen, die dairover geroepen waren."

410. *Panding.*

Gerijt Claesz. is sijn dingtail tegens Bairtout Speyert . . , dat hy te hoge ende met onrecht gepant is ende te recht na den recht ende kure van der stede [1]) heeft geweert, want men hem sculdich is die coepe ofte barteringe te bieden, als een poorter, om zijn verhael te hebben; ende naedat hem sijn presentatie gedaen is, dat hy die eerste permutatie hebben sel voir een ander na den rechte van der stede, begeert die kueren te willen doirsien, die copien van den transpoorten van comanscippe te seggen by hoeren eede, hoe die geschiet sijn, want boven desen hantscrift gegeven is by den voirsz. Gerijt, seggende, dat hy van scepenbrieve ende hantscrifte beyde van een sake gheen twie oirdelen hebben sel; dijt seyt hy, dat recht is.

411. *Reformatie van vonnissen.*

Adriaen Dircxz. is zijn dingtail tegens Aelwijn Gerijtsz. . . , dat hy den voirn. Aelwijn te recht gepant heeft om 24 pd., dairvoir hy hem verwonnen heeft na inhout scepenvonnisse; ende of Aelwijn seggen soude willen, dat hy tvonnisse gereformeert hadde . . , antwoirt Adriaen Dircxz., dat hem dat in sijn recht niet prejudiceren ende mochte noch oec en mach, gemerckt dat alle gereformeerde vonnisse eerst ende alvoiren voldaen ende geaftervolget moeten zijn ende wesen, eerdat reformacie stateert; ende of Aelwijn noch seggen woude, dat hy zeker missijfbrieven vercregen soude hebben van den heeren van den Raide, dat hy renuncieert van der reformacie ende dat men hem in rechte ontfangen soude te lyen of te versaken, antwoirt Adriaen, zoe dat wel wair is, dat de heeren van den Raide gescreven hebben aen den gerechte van der stede, dat alzoeverre trecht van der stede vermochte, dat men hem in rechte ontfangen soude om te lyen of te versaecken, mer dat scryven en maect gheen recht; ende is oic trecht van der stede niet, want by vonnisse van scepenen is

1) Kb. 1450. III. 24.

gewesen, dat hy binnen acht dagen sculdich soude wesen te lyen of te versaecken, twelc hy niet gedaen en heeft. . . .

2. Aelwijn Gerijtsz. . . . heeft gereformeert al sulcke vonnisse, als scepenen van Leyden gewesen hebben, te weten, dat Aelwijn voirsz. sculdich soude wesen te lyen of te versaecken; wairop dat Aelwijn dingede in zijnre dingtail, dat hy niet en wiste, wat hy Adriaen bekennen soude, eerdat hy met Adriaen gerekent hadde; ende binnen desen tijt, dat Aelwijn vonnis gereformeert hadde ten Hove, soe is Adriaen gecomen ten huyse van Aelwijn ende heeft hem gepant, twelck alsoe niet en behoerde, want dat recht van der stede doe ter tijt rustende was op die reformacie, die Aelwijn dede voir den gerechte. . . .

3. Aldus soe wysen scepenen . . . naevolgende der scepenvonnissen, dat Adriaen Dircxz. te recht gepant heeft, alsoeveer als Adriaen den eyssche van der 24 pd. stercket met zynen eede, dat die somme hem geheliken ende volcomelicken gebreken an Aelwijn sonder enich tzy; doet Adriaen voirsz. den eedt . . , geven dan Adriaen die kenninck gewonnen ende Aelwijn verloren. . . .

412. *Reformatie.*

1. Heer Willem . . , dat hy te recht gepant heeft. . . .

2. . . . in den eerste, dat wel is wair, dat zy omme dese selve saicke een scepenkenninge gedongen hebben ende tvonnisse, by scepenen gewesen, hangende is ongedecideert ende geeyndt in cas van reformacie voir den Hove van Hollant etc.; seggen dairomme die voirsz. verweerders, alsoe dese sake hangende is voir hoger Hove ende beteren rechte, ongeeyndt, dat hy sculdich is niet te procederen mit minderen rechte van der voirsz. saecke . . . , voordattet recht ende sentencie in den Hove van Hollandt dairoff gegaen sall wesen. . .

3. Aldus soe wysen scepenen [1]) . . . . . ende geven Willem voirsz. die kenninc gewonnen ende die verweres verloren.

413. *Schepenbrieven.*

1. Cornelis Claesz., als gemachtigt van den convente tot Warmonde,

1) Zij spreken niet van de reformatie en negeeren de geheele bewering van de verweerders daaromtrent.

2. Bertelmees Andries Cellenz. . . . . die seyt, dat Cornelis Claesz. hem te hoge ende mit onrecht gepant heeft om enen nobel van pacht, verschenen binnen tsjaers, staende up sijn huys ende erve; ende Bertelmees seyt, soewye te hoge pant, dat hy niet winnen en sal, na den recht van der stede; ende of Cornelis seggen wilde, dat hy gepant heeft mit enen scepenbrief van Leyden, die den convente in aelmisse gegeven is van Thomas Hoichstraet ende van Jacop Claesz.; antwoert Bertelmees voirsz. up ende seyt, dat Thomas noch Jacop mit den selven brief niet machtich en waren die overgift te doen, want den selven brief hem niet an en ghinck noch toe en behoerde, angesien dat Andries Cellen sijn vader Jacop Claesz. noch Thomas Hoichstraet den selven brief niet overgegeven en heeft, als recht is, ende dat desen selven brieff op nyemant sprekende en is dan alleen op Andries Cellen voirsz. ende dat sy niet bewysen en sellen, dat sy erfnamen zijn van Andries voirsz. . .

414. *Huishuur.*

. . . dair sy seggen willen, dat Willem Kerstantsz. boven recht gepant heeft an den ijmboel ende goet, roerende soeveel jaren huyshuyer, dattet huys boven driewerf soeveel niet waerdich en is als die somme, dair Willem Kerstantsz. omme gepant heeft, ende dat mitsdien die pandinge onduechtelick is. Willem seyt dairup, dat hy gepant heeft omme zekere schulden ende penninghe, dair die wedewy mit hair consoerten mit scepenvonnisse van Leyden in gecondempniert zijn, ende niet gepant en heeft vuyt crachte van simpele huyshuyer sonder condempnatie, . . ende concludiert dairomme, dat hy rechtelic ende wel en duechtelick gepant heeft . . . .

3. Aldus soe wysen scepenen, dat Willem bliven sel in sijnre pandinge . . . .

415. *Schade.*

1. Florijs Jacopsz. van Schoten is sijn dingtail jegens Dammas Claisz., als coninck van den hantbogescutten, ... alsoe in sijn coninckfeeste by synen consorten ende medegesellen int bywesen ende by weete van den voirsz. coninck des voirsz. Florijs huysinge lelycken verdorven, verdestrueert ende ternedergeleyt is, zoe men dat upten dach van huyden noch wel anschouwen mach . . , dat sijn huys nyemant toe en

behoerde dan hem ende ghien mientegoet en is, alse breggen, straten, platen of anders . . , dat Dammes den voirsz. Florijs. als een poorter van Leyden, sculdich sel wesen te beteren ende up te rechten oft 50 pd. vl. dairvoer te geven . . .

2. Dammes Claesz . . . dat hy vry van der clacht wesen sel ende niet sculdich en wesen sel te antwoerden . . . Eerst alsoe hy Dammes voirsz. beclaecht heeft voer der vierschaer, dair die schout mitte achte scepenen te recht sat van cracht ende gewelt, dair Dammes voersz. up dingede ende begeerde an den scout, dat hy Florijs vragen soude, off dat sijn woerden waeren, die hy over hem beclaecht hadde. Twelck hem die scout voer scepenen vragede; dairup Florijs antwoerde: „Ja"; twelck Dammes hem droech an scepenen . . ; dingede Dammes voert, alsoe cracht ende gewelt angaet mynen gen. heeren hoochste recht ende vierschaer ende die schout van den hoechsten recht niet en sat . . . ende dat Florijs den voirn. Dammes oeck by den bode van der stede geen weete van daghinghe gedaen hadde dan simpelicken gedaecht, als men dagelicx doet, dat hy oeck van den eysch vry wesen soude . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen . . , alsoe alst bekuert staet, dat den enen poorter den anderen niet toespreken en mach van scade ende sculde dan up sijn rechte maelstede, te weten in der poertdinge, [1]) als dat Dammes Claesz. . . . vry ende quyt wesen sel. . . .

416. *Kenning.*

. . . Alsoe in een deel jaeren harwaerts die personen ende talmannen, die voer scepenenkenningen dingen, in gescrifte in hoer kenninge scryven ende hoir conclusie nemen, dat sy up hoer dingtael begeeren gehoort te wesen, [2]) ende als die dingtalen overgelevert ende geboict sijn, die zelven pertyen, als men over hoer kenninge sitten sal om te termyneren ende te vuyten, zy hem dan absenteren ende over zyde houden, sonder hoer tugen of besceyt voert te brengen off te comen om gehoert te worden, dairby die kenninge lange staende blyven ongetermineert; ende om een ygelic expedicie te doen, dat sy van sulcke rechtsvorderinge ten eynde mogen

---

1) Kb. 1450. III, 8.

2) Sedert 1480 ongeveer is dit het gewone slot der dingtalen.

comen, soe hebben die scout ende achte scepene eendrachtelick gekuert, [1]) soe wie enige scepenkenninge van pandinge, van pantkeringe op ende tegens scepenbrief dingen, dairof sullen die pertyen hoer bescoyt ende getugenisse op hoer gehoirt te wesen ende op hoer meerseggen van scepenen produceren, beleden ende voertbrengen binnen ten eersten 14 dagen na den 3den dach, dat zy hoer kenninge overgelevert hebben ...

417. *Getuigenis op het sterfbed.*

... ende Zoete die seyt, dat sy wel bewysen sal, als recht is, mitten pastoer ende coster van Onser Vrouwen Kerken, dairvoer dat hy in synen uterste bekende ende seyde, dat hy nyemant sculdich en was alsoe veel als een penninck.

418. *Aanspreken van borgen.*

... Item often verweerder seggen wil, dat men niet sculdich en is te panden enige borge, tenzy dat den principael sculdenaer niet suffisant en is; hierup antwoert den eysscher ende seyt, dat hy zyne gebreken zoewel verhalen mach an enich borge, zoewel an den vetsten als an den magersten, daert hem belieft, om alsoe zyne gebreke te bet te gecrigen, alsoewel als an den principalen sculdenair; ende dat die gebreker grote reden heeft den vetsten borge te zoecken, blijct by reden hier navolgende: den principael sculdenair heeft gemaent geweest van teerste termijn, dair nog geen betalinge van gecomen en is, ende te dien tyde, dat de voirsz. eerste manijnge geschiet was en wortter an den principalen niet suffisants gevonden om an te panden nae tvoirsz. eerste termijn, zoedat doe den gebreker pande van nootswegen an een quartier van thuys up die Oesterlingeplaets, van welken trecht noch hanget onder trecht der stede van Leyden; by dese redenen seyt den gebreker, dattet van noode is andersins zyne gebreke te soecken an enich borge, daert hem best dient; want dese borchtocht is na den rechte der stede van Leyden een voir all; ende all waert anders, soe sel dair noch corts een termijn verschynen, dair den gebreker in doen sel, tgeen dat hy van rechtswegen sculdich sal wesen, concludeerende den eysscher seyt, altgene, dat hy duet, is van

1) Zie Kb. 1450. III, 56.

groten noede, want hy sijns goets lange jaeren derft tot synen groten afterdeel.

419. *Schepenbrieven.*

1. Florijs Pietersz.... tegens Philips Oliviersz. ende Florijs die seyt, dat hy Philips te recht heeft doen dagen, alsoe hy in een huys woent staende op Rapenburch, dat plach toe te horen Heergen Honscoop zaliger gedachten, dair 12 erfnamen zijn, dair Florijs Pietersz. 7 deelen of gemachticht is, .. dat heeft Philips gecoft tegens die erfnamen; ende Claes Dircsz. Molenaer die was mede een van die 12 erfgenamen; aldus heeft Claes doen maken enen waerbrief van 7 deelen ende waende, dat hem Philips weder enen scultbrief gegeven soude hebben, mer hy en conder geen of crigen; ende Philips vernam, dat Claes die waerbrief binnen zijn huys gecregen hadde, ende hy heeft geseyt tot Claes wijf: „mijn lieve Jannetgen, ick heb gehoort, dat gy desen brief by u hebt; wilten my doch laten zien, ic sellen u Claes medegeven." Doe seyde Jannetgen: „Philips, ic en durf se u niet laten zien, wy en hebben dair mer een deel an ende Florijs Pietersz., die heeft er seven deel an; aldus en darf icken u niet geven; als gy ons een scultbrief brengt, soe sel wy u in dien gelijck doen ende geven;" aldus soe vervolchde Philips tot vier of tot vijf reysen toe; doe seyde Philips tot Jannetgen: „laet my doch den brief sien, ic sal u mijn vader ter borge setten, dat ic se u terstont wedergeven sel; die heeft wel 2 of 3 huysen binnen Leyden." Doe seyde Janne: „Philips, ic sel se u laten sien, mer ic wil se terstont wederhebben." Doe gaf Jannetgen Philips den brief in die hant ende doe stack hy se in sijn boesem ende seyde: „ic wil mijn brief mergent hebben." Doe seyde Philips: „ic sel se u in drie dagen wedergeven." Ende Claes en mocht se niet crigen, hy en moster om gevochten hebben; aldus onduechdelycken is Philips an desen brief gecomen. By dese reden soe seyt Florijs Pietersz., dat Philips sculdich sel wesen desen wairbrief onder den gerecht te brengen. . . .

2. . . . of Florijs seggen wilde, dat Philips voirsz. den brief. dair questie om is, mit loesheyt of mit scalckerye van Claes gecregen soude hebben . . , dat hy wel bewysen ende betugen sal mit witachtiger tugen, dat Claes bekent heeft, dat Philips den brief duechtelic van hem ontfangen heeft ende dat hy dairvan wel voldaen ende betaelt is, . . dat hy van synen

eyssche sel wesen vry ende quyt na den recht van der stede, alsoe Florijs op Philips en heeft sprekende scepenen noch scepenenbrieven van Leyden. . . .

3. . . . dat Philips dien coop van den halven huys ende erve mit den scepenbrieff sterken sel mit synen eede, dat hy die doechdelicken gecoft ende betailt heeft sonder enich sy. Doet Philips die sterckenisse mit synen eede, soé geven scepenen Philips die kennijnge gewonnen. . . . Ende en doet Philips die sterckenisse niet, soe geven scepenen Florijs die kennijnge gewonnen ende Philips verloren. . . .

420. *Simonie.*

1. . . . welcke overcoemste ende compact gemaict was, voirdat Adriaen van der Myen dochter in der voirsz. convente geprofessijt was, zoe en is die brief van geenre waerden, alsoe dat openbair symonye wair, als dat tot menigen steden wel bescriven staet in den bescreven rechten, ende die brieven van symonye van geenre waerden en sijn noch gehouden worden tot ghenen plaetsen ende in genen rechte. Ende indien zy geprofessijt was, zoe en sijn die voerwaerden ende compacten voirsz. noch van geenre wairden, want compacten ende voirwaerden, die gemaect worden op toecomende erfnisse, en sijn van geenre waerden, zoe dat in den bescreven rechten beschreven staet, omdat men niet hopen en sel van eens anders sijn evenkerstenmenschen doot. . . .

421. *Aanvang aan eene erfenis door den lateren man der weduwe.*

1. Gherijt Pietersz. van Woerden, als man ende voicht van Alijt Jans dochter, Danel Mouwerijnszs. wedewy was, mitten weesmeesteren van Leyden, als voichden van Danel Mouwerijnszs. vier weeskinderen, is hoer dingtael tegens Geerte Mouwerijn Bouwenszs. dochter ende Lijsbet Mouwerijn Boudijnszs. dochter, gesusteren , . . dat hy, als voicht van Alijt , . . hem met vollen recht ende wijsdom van scepenen heeft laten inleden ende eenen rechten aenvanck gedaen heeft an alsulcke erfnisse. . . .

2. Truye Mouwerijnsdochter ende Lijsbet . . , dat Gerijt zijn hant mit groten onrecht geslegen heeft an een vol derdendeel

van een huys ende erve, dat Mouwerijn Bouwensz. toebehoren plach . . , dat Gerijt nijmmermeer bewysen en sal, dat hy erfgenaem is van Mouwerijn of dat hy die wedewy van Daniel Mouwerijnsz. in wittachtigen hilick voer die Heylige Kerck getruwet heeft, alsoet behoert. Ende waert oeck alsoe, dat hy die wedewi voersz. voer de Kerck getruwet hadde, twelc alsoe niet en is, zoe hadde hy nochtans zijn hant mit onrecht geslegen an tvoersz. derdendeel van den huyse, want hy schuldich waer te procedeeren mitten weesmeesteren van Leyden, als overvoichden van Danel Mouwerijnsz. vier weeskinderen

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe Gerijt van Woerden, als man ende voicht van Alijt, Danel Mouwerijnsz. wedewy was, voer hemselven ende die weesmeesteren in den name van Danel Mouwerijnszs. weeskinderen een aenvanck gedaen heeft an zekere goeden ende erfnisse, diewelke Mouwerijn om een jaer ende zes weken oflivich was, naedat Gerijt voer hemzelven mit onrecht den anvanck gedaen heeft, zoe die voirsz. boel verjaert ende verdaecht is. . . . Mer indien Gerijt den boel toespreken wil, soe sel hy den boel mogen toespreken van pennijncsculd na inhout der kuer [1]); ende angaende die weeskinderen voersz., daervan zullen die weesmeesteren in den name van den zelven kinderen den boelhouders moegen toespreken na inhout der stede kuer.

422. *Aanklacht van den schout wegens vervalsching van zilverwerk.*

1. Jacob van Boschuysen, scout tot Leyden, in die stede van mijn gen. heer ende om mijns gen. heeren hoecheyt ende heerlicheyt ende zijnre genaden mandament ende geboden te doen onderhouden, is zijn dingtale tegens Brechte Cornelis Jans Tijnneghieters wedewe . . , dat hy Brecht mit goeder cause, recht ende reden ter eerster instancie navolgende appointemente ende acte van den Hove van Hollant, die hy daervan heeft, voer scepenen van Leyden te recht angesproken heeft ende dat die schout daerom in zijn recht volstaen sel. . Alzoe Brecht geweest is binnen der stede van Leyden ende

---

1) Kb. 1450, I, 8.

aldaer zeder den dach van tverbot van mijn gen. heer heeft doen smelten ende maken eerst enen riem van Utrechtsche jagerspenningen ende die vercoft voer griffoenenzilver Willemtgen, Aernt Willemszs. wijf, dat loot mitten verghulde, zoe hoir Brecht toeseyde mitten alderfijnsten gouden vergult wesende, . . twelck loot van zilver vercoft was voor griffoenenzilver ende voer mit fynen gouden vergult te wesen, ende dairvan dat loot van den zilver niet beter en is dan $7\frac{1}{2}$ placken ende tloon van tmaken ende oeck mede van te vergulden, mits die onfynicheyt van den goude, niet meer waerdich dan 9 placken . . . tegen die ordenancie van mynen genheere, dairvan wesende, ende dese zaicken specie van valscheyt zijn ende dat dit contrarie der ordinancie van den jaere 89 is, die onder andere articulen inhout, dat negheen goutsmeden en zullen voertan moegen vercopen enich zilverwerc, het en waere dat tvoersz. zilverwerck eerst ende alvoeren geteykent zy mitten ponchoen van der stede, daer zy woenachtich wesen zullen, . . dat zy mijn gen. here dat beteren sel mit 2000 gouden rijnsgulden. . . . Ende off Brecht zeggen wilde, dat een privilegie wesen zoude, dat een poertersse niet meer verbueren en zoude dan zijn lijf ende 60 pd. [1]), enz., antwoert die voersz. scout, dat mijn gen. heer of den schout die privilegie niet hinderen en sel, want dese saicke mijns gen. hoicheyt, mandament ende geboeden angaet.

2. Brecht Cornelis Jansz. Tijnneghieters wedewy . . . dat zy van alle zijn eysche ende aensprake zel wesen vry. Ten eersten zoe zeyt zy, hoe dat die scout nijmmermeer betugen en sal moegen, als recht is, . . van crimen of van specie van valscheyt . . . ende die tugen, te weten, tsheren dienres of die tsheeren cledinge dragen of magezwagers oft andere wroegers ende diergelycke, hoer in den recht niet deeren en sullen noch geen singulaer personen tugenisse, want den eysch van crimen of specie van valscheyt roert twet, tbloet ende mijns gen. heeren hoechste recht, dair den rechter tot noch toe zijn vierschair nye om gebannen en heeft . . , dat zy van alle tgene, dat die scout hoir anseggen mach, lange verjaert ende verdaecht is. . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe . . . die selve brueken

---

1) van Mieris, IV, 481.

verjaert ende verdaecht sijn nae inhoudt der kuer, [1]) dat Brechte . . vry ende quyt wesen sel.

423. *Vrijen van eigen goed door een eed.*

Tyman Dircxz. . . , dat hem Philips van der Laen mit groten onrecht heeft doen dagen ende beclagen . . , alzoet in veel steden ende oec in deser stede van Leyden van ouden haercomen een goede ende oude costume is geweest, dat een ygelic, wie hy zy, zijn eygen proper goede vryen ende houden zal mogen mit sijn eede voer yemant anders. . . .

424. *Wedde.*

. . . Ten anderen, al waert dat Gerijt voersz. gedaecht ende beclaecht waer, als recht is, soe en mocht men hem nochtans nae geenen recht van deser saecke ant wedde brengen, hoewell dat een gemeen zeggen is, dat alle wedden weerwedden hebben, welc van desen of deser gelijck niet wesen en mach; reden waerby, want mocht den verlieser van derzelver zaicke, die hy verloren heeft, weder voer tselve recht wedden, den winder en soude nijmmermeer tot recht comen, want den verlieser zoude altijt weder wedde bieden. Oick mede waer datter twi wedden sijn, die staen beyde in avontuyr van win ende verlies, twelck hier niet wesen en zoude, angesien dat Gerijt nyet meer en zoude mogen winnen dan tselve, dat hy gewonnen heeft, ende zoude mogen verliesen tgeen, dat hy gewonnen heeft, wairuut claerlic te mercken is, dat men hem van deser saicke ant wedde niet brengen en mach voer den tijt, dat hy execucie heeft van tvoergaende vonnisse.

425. *Kerfstok wegens „porserye."*

1. Gherijt Jacobsz., volre, is sijn dingtael tegens Aerst van Nesse, als gemachticht van Jan Vteen Claesz. . . . dat hy Jan te recht gepant heeft om een recht merendeel van twie bezegelde zwarten ende twie bezeghelde roeden an sijn ijmboel ende huysraet na uuytwysinge zijn kerfstock, roerende van der porserye. Ende Gerijt die segt dat men geen kerfstoc roerende van der porserye doden noch te nyet maken en mach dan mit scepenkennesse ofte mit scepenenbrieven van Leyden of mitten wederstoc, die daerof is. . . .

---

1) Kb. 1450. III, 4.

426. *Verbreking van huurcontract tegenover dienstboden.*

1. Jan Claesz. is sijn dingtael tegens meester Cornelis Berbier ende Jan voirsz. die seyt, dat hy Cornelis te recht gedaecht ende beclaecht heeft by dese reden, want hy hem een jaer mit hem verhuyrt heeft om $3^1/_2$ rijnsg. ende nu hy him gedient heeft die scoone zomer ende nu comt ende gheeft hem verlof tegen die winter ende jaecht hem ten huyse uut zonder eenich loon te geven, twelc alsoe niet en behoert. Ende Jan voorsz. zeyt, dat mr. Cornelis sculdich sel wesen hem te voldoen ende te betalen by scepenen van dien tijt, dat hy hem gedient heeft, ende van dat hy hem binnen zynen tijt oerlof gegeven heeft zonder reden. . . . . Actum 25 Oct. 1503.

2. Mr. Cornelis Berbier . . , dat hy vry ende quyt zel wesen van Jans voersz. eyssche ende ansprake, alsoe hy en heeft sprekende up Cornelis voorsz. scepenkennisse noch scepenbrieve van Leyden, dat hy comen ende staen sel tot zijnre onschoude , . mér is gegaen uten huyse, omdat hy hemselven qualicken geregiert hadde, mitsdat hy zijn bedde bepiste ende vuylmaecte ende up die zolder zijn gevoech dede, alsoe dat dien drec nederliep in der spyse, alsoedat hy hemselven sculdich kende.

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe mr. Cornelis voirsz. bekent heeft voir scepenen, dat hy Jan gehuyrt heeft een zekeren tijt om mit hem te dienen ende den selven Jan voir sijn tijt oirlof gegeven heeft, dat hy Jan sculdich sel wesen te voldoen mit 28 placken boven die 4 placken, die hy hem gegeven heeft; ende geven Jan die kennijnc gewonnen ende mr. Cornelis verloren. Actum 1 Maart 1504.

427. *Erfrecht krachtens huwelijksche voorwaarden.*

2. Katrijn Paedze Pietersz dochter, weduwe van Dirck van Honthorst, mit hoers gecoren voechts handt is hoer dingtael tegens mr. Pieter Duyst, priester, als testamentoer van heer Bouwen van Honthorst, Jan van Honthorst en Cornelis Jansz., als man ende voecht van Katrijn, zijn wijf, als erfnamen van Dirc van Honthorst, horen vader . . , dat zy die voorsz. erfnamen mit recht heeft doen uutleyden vuyt die huysinge ende ander goeden achtergelaten by dode van Dirck . . , want Katrijn wel bewysen sel mit hoer hilicxevoerwaerdenbrieven, dat hoer de rechte helfte van den huysinge ende erve, daer zy nu ter

tijt in woent, eygelic toebehoert ende daerboven dander helfte hoer toebehoert in lijftochte na uutwysinge derselve brieve, mede wandt die voorsz. wedewe eerst behoert uut te nemen ende eygelic ende erflic te behouden zulcke clederen ende juwelen, als tot horen lijve behoren, na uutwysinge derselver hilicxe voerwaerde . . . ende Dirc heeft die helfte, als vry heer van zijn eygen guet, mogen vervreemden, vercopen ende zijn vrye wil mede doen na den recht ende guede oude costuymen van der stede ende noyt by memorie van menschen anders geplogen en heeft geweest in zulcke makinge binnen der stede van Leyden; ende angaende die ander helfte van den gemaecten gueden ende die voorsz. erfnamen seggen woude, dat Dirc van Honthorst geen macht hebben en zoude die weder te maken dan alleen om zijn leven te bezitten in lijftochte . . , dat zy sculdich zijn der voorsz. wedewe die zelve halve huysinge te laten bezitten in lijftochte, want zoe zy comen in der erfnisse van Dirc van Honthorst ende die baet nemen willen, zoe zijn zy sculdich na den recht van der stede weder te voldoen die sculde ende andere lasten van verbanden by Dirc van Honthorst gedaen ende tverlies te staen gelijc twinsel. . .

3. Aldus zoe wysen scepenen . . , dat die zelve goede nae uutwysinge der hilicxe voerwairden der voorsz. Katrijn volgen sullen, zoe die voorsz. eysschers heml. hebben laeten inleeden als erfnamen van Dirc van Honthorst ende dairom sculdich zijn te voldoen sulcken makinge, als hoeren vader gemaect heeft....

428. *Diefstal.*

1. Gherijt Heynricxz. is sijn dingtael tegens Arijs Scuytemaker ende Gherijt die seyt, dat hy met recht zijn handt geslagen heeft an een tonne teers, dien hem dieflic ontstolen is ende gevonden heeft ten huyse van Andries Scuijtemaker voersz , welcke tonne gemerct is mit Gerijts voirsz. eygen merck . . ; alsoe hy een poerter van Leyden is, dat hy zijn eygen guet zal moegen anvaerden, waer dat hijt vint, [1]) zonder yemandts wederseggen of ten minsten dat diegeene, daer die poerter zijn guet bevint, schuldich zal wesen die man te wysen, daer hy die gueden of gecoft heeft. . . .

---

1) Groot-Privil. Art. 44.

2 Andries Jansz. . . , dat Gerijt een anvanck gedaen heeft aen een tonne terre, die Andries gecoft ende wel betaelt heeft, als hy wel 40 jaer lanck gedaen heeft; hy heeft ze oick niet gecoft als gestolen guet, maer hy heefder die waerde om gegeven, als die terre doe gemeenlic guut . . , middachsdages ende niet heymelic. . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen, indien Gerijt bewysen mach, dat die tonne terre . . . gemerct is mit zijn gewoenlick merck, ende Gerijt ten heyligen zweert, als recht is, dat hy die zelve tonne terre nyemant vercoft en heeft mer hem ontstolen is. . . geven Gerijt die kennijnc gewonnen ende Andries verloeren. Ende indien Gerijt zijn bewysinge ende den eedt niet en doet, . . dat Gerijt alsdan zijn handt mit onrecht geslagen heeft an die tonne . . . ende geven dan Andries die kennijnc gewonnen ende Gerijt verloeren. Behoudelic dat Andries zijn verhael zal mogen hebben an dengeenen, die hem die tonne terre vercoft heeft. Actum by den ouden scepenen ende uutgelesen by den nuwen scepenen upten 4^{den} dach in Sept. 1504.

429. *Making.*

Jan Claesz., Jacop Pietersz., Aernt Pietersz., Jacop Hermansz., is haer dingtael tegens Dircgen, Aerst Dircxsz. weduwe, ende Jan mit zijn consorten als boven die zeggen, dat zy mit recht hebben doen bezetten al alsulcke goede, als Jan Dirck Stryckelincxz. anbestorven is van Alijt Stryckelincx, zijn moeder, ende Dircgen dat met onrecht geweert heeft. . . . Ten eerste zoe en zal Dircgen voirsz. nijmmermeer bewysen, dat Jan voirsz. Alijt Stryckelincx kint niet en is, want die moeder geen bastert en wint. Ten anderde . . . al wairt by alsoe, datter enige makinge gemaect waer, daer Dircgen haer mede behelpen woude, dat die van geenre waerden wesen en zal; ten eersten alsoe als dese makinge geschiet is binnen sjaers, terwylen dat Jan geruymt ende wech geweest is, noch oeck nijmmermeer bewysen en zal, dat Jan daervoor noch na in der makinge geconsenteert heeft, mer dat die makinge geschiet is ad cautelam om die schuldenaers dat guet te verduysteren. Ten anderden zoe en is dese makinge niet bezegelt metter stede zegel ende twie scepenenzegelen na den recht ende kueren van der stede [1]), noch Alijt Stryckelincx en heeft

1) Kb. 1450. III. 33, 42, 53.

dese guede niet misbruyct noch ofhandich geweest jaer ende dach, als recht is. Ten derden seyt Jan met zijn consoerten... alsoe als Aerst ende zijn huisvrou een lange tijt van jaeren gewoent hebben mit Alijt . . . ende haer beyder lijftochte van haer gehadt hebben, ende Jan niet, ende haer costen daer niet of betaelt en hebben, dat Dircgen sculdich sal wesen dese costen te groten by hoeren eede . . om Jan Dircxz. daeroff mede zijn anpaert te hebben. . . .

2. Dircgen, Aerst van der Werve wedewe, als boelhoudster,.. dat Aernt Pietersz. mit zijn consoerten . . . . hoer mit onrecht heeft doen besetten om zekere somme van pennijngen, die Aernt mit zijn consoerten zouden gebreken van Jan Dircxz., hoer broeder. Item Dircgen die seyt, dat zy nyemant en bekent eenige eygendom, actie of anseggen te hebben an de voersz. bezette goede . . . . by dese reden, alsoe datter voer scout ende scepenen zoeverre geprocedeert is, alsdat by scepenen vonnes gewesen is, alsdat Aerst van Werf bewijs doen zoude, alsdat die goede Alijt gegeven heeft Aerst ende Dircgen voern. van zeker achterwesen ende sculde, die Aerst waren gebrekende van Alijt voern., zijn wijfs moeder . . .

3. *Schepenen vergen van Dircgen een eed om dat te bevestigen en stellen haar in het gelijk wanneer zij dien eed aflegt.*

430. *Getuigenis van schepenen.*

Wy, Pieter de Grebber ende Heynric van Alcmade, scepenen in Leyden, oirkonden ende certificeeren voir de gerechte waerheyt, dat opten 19^{den} dach in Sept. lestl. voir den gerechte quam Harman Ghijsbrechtsz. ende clagede op Bertelmees Tilmansz. om 2 pont groet vl. van een reyse, die Harman voirsz. seyde voir Bertelmees voirn. gedaen te hebben in Engelant, op welcke clage Bertelmees voersz. antwoerde, ontkennende de schulde, seggende, alsoe Harman voersz. scepenkennesse noch scepenenbrieven van Leyden op hem sprekende en hadde, dat hy van dien eysch ende ansprake comen ende staen zoude tot zijnre (onscoude) na den recht ende kuer van der stede, [1]) begerende dairof vonnesse van scepenen. Op twelcke scepenen gewesen hebben, alsoe Harman voirn. scepenbrieve noch scepenenkennisse van Leyden opten voern.

1) Kb. 1450. III, 27.

Bertelmees sprekende en hadde, dat hy van den eyssch ende ansprake comen ende staen soude tot zijnre onschoude na den recht ende kuer van der stede, daer dat Bertelmees voersz. doen willich ende bereit stont den eedt van den onschoude te doen, dewelcke eedt Harman voorsz. hem verdrouch ende beriep tvonnesse in cas van reformacie voer den Hove van Hollant. Ende want godtelic [1]) etc. Actum 5 in Oct. anno 4 [2]).

431. *Zegslieden.*

1. Florijs Pietersz. . . . tegens Philips Oliviersz. . . , dat hy Philips mit recht gepandt heeft an sijn huysraet . . . nae uutwysinghe een cedel, die dair gemaect is tusschen Florijs Pietersz. ende Philips Oliviersz., die lange tijt gerecht hebben tjegen malcander, dat van den recht getogen is ende an goede mannen gebliven is alinge ende all op een peyne van 50 gouden leeuwen . . . . te weten, an Claes Jansz., Huge van Zwieten, Cornelis Heerman ende Bruyninck Spruyt, ende hebben dair twie scepenen bygenomen . . , dat sy dair kennisse of draegen zouden als scepenen, dair doe van dat geblijff an beyde zyden een cedele of gemaect worde, die inhoudt, hoe dat geblijf an beyde zyde gebleven wordt. . . .

2. Philips Oliviersz. . . , dat hy vry ende quyt wesen sel van der pandinghe, gemerct dat men nyemant panden en mach dan mit vonnesse van scepene of mit scepenenbrieven van Leyden . . . . mer hy gepandt heeft mit een cedele van vuytspraecke, twelck dat contrarie trecht ende kueren van der stede is . . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe Florijs ende Philips lange tijt dingplechtich geweest zijn voir der vierschaer . . , welke gescillen die voerz. pertien alinge ende al gebleven voir scepenen ende 4 segsluyden . . , dat Florijs dairomme bliven ende volstaen sel in zijnre pandinge . . . .

1) Deze formule luidt in haar geheel: „Ende want godtelic is ende wantet redene eysscht ende recht wijst, dat men in allen rechtvaerdighen saicken der wairheyt sculdich is getugenisse te geven, als men des versocht wordt, soe hebben wy, scepenen, desen brieve bezegelt mit onsen zegelen.

2) Een deel van het vervolg van dit kenningboek, bevattende de kenningen der jaren 1505—1507, wordt midden in het volgende kenningboek gevonden, waaruit blijkt, dat de kenningen van dat boek in lateren tijd zijn gebonden in den tegenwoordigen band, die dan ook veel nieuwer is dan die van de vorige kenningboeken.

KENNINGBOEK H.

432. *Verkoop van huis en erf.*

Claes Reymbrantsz. is sijn dingtael jegens Aelbaeren van Noorde, als gemachticht van die erfnamen van Claes voirsz. huysvrouwe saliger gedachten, . . dat Aelbaeren . . . hem met onrecht gedaecht ende beclaecht heeft om te onderhouden alsulcken uutcoop, als Claes gedaen zoude hebben tegens de erfnamen van sijn wijf . . , dat hy niet sculdich en sel wesen die uutcoop te onderhouden, aengemerct dattet roert die uutcoop van huys ende erve meer dan van een of twien; ende Claes seyt, alsoe die coop voir scepenen niet ingebrocht en is, dat zy van gheenre wairden wesen en sel nae uutwysinghe der kuer [1]). Ten anderen zoe zeyt Claes, alsoe het roert een boelsceydinghe, van welcke zy tsamen eens vriendelick gescheyden zijn, welcke sceydinge in geschrifte leyt onder den clerck van der stede om aldair die sceytbrieven vuyt te maken; ende Claes die seyt, indien zy met dier sceydinghe niet tevreden en sijn, soe presenteert hy hemluyden noch sceydinghe te doen by vrienden ende maegen of by den gerechte van der stede.

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe die vuytsprake aengaende die uutcopinge voir scepenen niet gegeven en is ende

---

1) Kb. 1450. I, 3.

oeck niet verpant en is noch die vuytcopinge naederhant voir scepenen niet ingebrocht en is, dat Claes vry ende quyt sel wesen van Aelbaerens eyssch ende ansprake. . . .

433. *Verkoop van een huis.*

1. Jan Jacopsz. is sijn dingtail tjegens Jan Jansz., roetsieder, ende seyt, dat hy him mit recht heeft doen dagen ende beclagen, hem aenseggende, dat hy sculdich sel wesen voirt te gaen ende hem te leveren brieve ende waringe nae den recht van der stede van den coop van een camer . . . of 100 pd. daervoir te geven . . , dat Jan Jansz. hem nijmmermeer houden en sel met zynen eede, als recht is, dat hy . . . die camer niet vercoft en heeft ende dat hy oeck den selven Jan Jacopsz. die wairbrief van der vercopinge niet gelevert en heeft gehadt selver mitter handt ende, dat meer is, zoe en sel den selven Jan Jansz. niet willen zweren, dat hy den scultbrief van den voirsz. Jan Jacopsz. niet ontfangen en heeft; concludiert die voirsz. Jan Jacopsz., indien Jan Jansz. niet en wil zweren, als voirsz. is, dat hem deser rekeninge ende tvonnesse, dat by u, mijn heeren, hierof gewijst sel worden, in sijn goede recht mede gaen sel.

2. Jan Jansz. . . , dat hy vry ende quyt sel wesen van Jan Jacopsz. eyssch ende aensprake . . , alsoe wel bekuert staet [1]), wat coepe van huyse ende erve gelegen binnen Leyden geschiet, dat men die coep voir scepenen sel inbrengen ende indien dat die coper ende vercoper dat bekent ende verlijt hebben voir scepenen, sel die coep van wairden wesen.

434. *Zegslieden.*

2. . . . soe dat die saeke vertoegen worde an zekere arbiters, welcke arbiters vergadert sijn geweest ten huyse van meester Dirck Talman [2]) ende hebben partien int lange gehoirt ende hebben eendrachtelick een vuytsprake gedaen. . . .

435. *Verjaring van een verkoop.*

3. Alsoe scepenen kennelic is, dat tusschen partyen voorsz. sekere coep innegebrocht is, twelck geleden is ontrent een

1) Kb. 1450. I, 3.

2) In de kenningboeken van dezen tijd staat meestal vermeld, dat de samenkomst der arbiters bij een taalman plaats heeft.

half jaer, zoedat om langheyt van tyden die voirwairden van de selve comanscip den scepenen uut memorie is; ende want pertyen malcander van der selver comanscip binnen behoerlicken tijt geen bescheyt gedaen en hebben met brieve, zoe dat behoert, zoe wysen scepenen, dat sulcken coep van geenre wairden wesen en sel. . . .

436. *Geld door den Taalman onder schepenen te brengen.*

1. Heer Aernt Lievijnck, priester, mit sijns gecoren voichts hant is sijn dingtael tegens mr. Dirck Talman ende heer Aernt die seyt, dat hy mr. Dirc mit recht gepant heeft nae uutwysinghe scepenenvonnesse om 4 Rinsgulden, dien hy onder den gerecht brengen soude nae uuytwysinghe dat wedtboeck.., dat mr. Dirck noch sculdich sal wesen dese voorsz. pennijnghe te brengen onder die van den gerechte tot dergeenre behoef, die dairinne gerecht is. . . .

2. Mr. Dirc Pietersz. . . , dat heer Aernt hem mit groten onrecht gepandt heeft . . , dat heer Aernt en heeft sprekende opten voirsz. Dirc geen scepenenbrieve van Leyden, die hy hem bekent of verleden soude mogen hebben, noch tegens heer Aernt gecoft noch vercoft en heeft ten cleine of ten grote, dair scepenenbrieve vuyt spruyten mogen. Item wel is wair, dat heer Aernt geeyscht heeft voir die vierschair, alsdat Dirck voorsz. soude brengen onder den gerecht 4 Rinsgulden, die hy ontfangen soude hebben, of een somme van penninghe te verboeren, alsoe dat scepenen wesen, dat dat geschijn soude binnen 14 dagen of te verboren alsulcke somme, als heer Aernt was eysschende. Alzoe seyt Dirc, dat heer Aernt sculdich hadde gewcest te panden omme die peyne ende verboernisse, die heer Aernt was eysschende, twelck hy alsoe niet gedaen en heeft. . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe heer Aernt voersz. gepant heeft mr. Dirck om 4 Rinsche gulden doer crachte van scepenenvonnesse, dat heer Aernt voorsz. bliven ende volstaen sel in zijnre pandinge na den recht van der stede....

437. *Schepenbrieven.*

1. Cleymens Egbertsdochter . . . tegens die godshuysmeesteren van den Hogen Lande . . , dat ze gepant heeft an een hoep styens, toebehoerende die kerck van den Hoghen Lande, om 27 pont holl. verschenen lijfrenten nae uutwysinge haer

scepenbrief van Leyden ende seyt, dat men gheen scepenenbrieven doden noch te niet maken en mach dan mit scepenenkennesse of mit scepenenbrieven van Leyden. . . .

2. Die kercmeesteren . . . seggen, dat Clemeynse met onrecht gepant heeft an der kercken stien . . . ten eersten want der kercken goet geestelic is; ten anderen dat die kerckmeesteren haer voir recht gepresenteert hebben te betalen met gelde nae die reducxie van der stede ende alzoeveel gelts, als die reducxie mijtbrenct, onder scepenen geleyt hebbe. . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe Clemeynse voirsz. gepandt heeft an der voirsz. kerke stien met eenen scepenenbrief, die is gans gave ende in der macht, dat Clemeynse bleven sel in hoere pandinge. . . .

438. *Schependomsrecht.*

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe Wastert in den name, zoe hy procedeert bewijs mit sekeren hilicxe woerden, dat indien Jacop Symonsz. of Vrouwelijn Jacops dochter oflivich worde ende kint of kinderen by malcander gewonnen afterlieten, ende dat kindt of kinderen voir oflivich worden sonder wittachtige blikende geboerte after te laten, dat dan die goede van dat kint of kinderen gaen ende erven zullen nae scepedomsrecht, dat Wastert in den naem, zoe hy procedeert, hem met recht heeft laten inleiden in den boel van Symon Jacopsz. saliger gedachten, achtervolgende die selve hilixe woerde, kennende den selve hilicxe woerde van wairden, ende geven Wastert die kennijnc gewonnen ende die weesmeesteren [1]) verloren. . . .

439. *Schorsing der rechtshandeling door vertrek van partij.*

1. Dirck Claesz. Gel is sijn dingtael tjegens Aernt Pietersz..., dat hy hem mit recht heeft doen dagen ende met recht beclaecht heeft Sinte Jacop lestleden in der poortdinge, daer hy doe zijn eedt dede, dat hy van huys most wesen, dair Dirck Claesz. hem beclaecht heeft om $14^1/_2$ rijnsg., soe is dat recht bleven staen, wandt hy weder thuysquam; doe hy weder thuysquam, zoe is hem weder een weet gedaen om te recht te comen, als dat behoirt, ende beclagede hem doe

1) Deze pleitten, dat de goederen zouden komen an den „nagelnaeste," een broeder van Symon Jacopsz., volgens aasdomsrecht.

om 14½ rijnsg. nae uutwysinge sijn boeck ende registre, daer al sijn sculden in staen, dair Aernt Pietersz. dinghede ende en woude hem niet bekennen; ende Dirck seyt, dat dese penninghen roerende sijn van goedt coren, dat Aernt tjegens hem gecoft heeft, ende Schout, die molenair, van synen weghen ontfanghen heeft ende gemalen ende weder thuysgebrocht hebben tot Aernt Pietersz. huys, dat Dirck hoept, dat hy dat mit Schout ende mit zijn volck wel betuygen sel, ende seyt dat hy aldair toe doen wil, dat een goet man sculdich is te doen, dat hem die penninghen rechtelick gebreken.

2. Aernt Pietersz. . . , dat hy vry ende quyt sel wesen. . , alsoe Dirck en heeft sprekende upten voirn. Aernt scepenekennisse off scepenebrieven van Leyden. . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe Dirck en heeft scepenenbrieve noch scepenenkennisse van Leyden op Aernt Pietersz.. dat Aernt . . . comen ende staen sel tot zijnre ontschoude na den recht ende kuer van der stede; ende gheven Aernt die kenninck gewonnen ende Dirck voirsz. verloren.

440. *Betrekken eener zaak voor eene lagere rechtbank.*

1. Baltazar Heynricxz., gemachticht van Symon Agache, coman van Rysel . . . , verweerder, tjegens Jan Kerstantsz., eysscher; die verweerder als boven seyt, dat deysscher hem mit onrecht heeft doen dagen ende beclaegen om te hebben zeker leveringhe van weedt of 150 pd. dairvoir, antwoirdt die verweerer ende seyt onsculde van den eyssch ende dat by desen reden; ten eersten, dat hy niet sculdich en sel wesen tantwoirden, aengemerct datter sententien diffinitive van dese saicke gegaen is binnen der stede van Antwerpen, welcke sententie den eysscher niet sculdich en is te betrecken voir enen lageren recht mer wairt sculdich te betrecken voir enen hogeren recht; ten anderen, soe sult ghy bevinden by sijn eygen cedele, dat den verweerder die leveringe all gedaen heeft, ten wair dat den eysscher certificacie contrarie bewysen mocht, dat hy nijmmermeer doen en sel.

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe Jan Kerstantsz. heeft doen dagen ende beclagen Symon voirn. om leveringe te hebben van zeker weet, ende pertien hierof tjegens malkander an een scepenenkenninck gegaen zijn ende die geknoft hebben, ende soe Jan Kerstantsz. sijn kenninck in gescrifte niet ingebracht en heeft . . , dat Jan versteken sel wesen van zijn recht

nae inhout der kuer [1]); ende gheven Baltesar die kenninck gewonnen ende Jan verloren. . . .

441. *Cessie.*

2. Adriaen Jansz. . . , dat Mouwerijn hem mit onrecht heeft doen dagen ende beclaegen om een zekere somme van penningen nae inhoud een hantscrift, dat Mouwerijn dairvan heeft. Antwoirdt Adriaen voirsz. ende seyt onsculde van den eyssch ende en bekent Mouwerijn van dien eyssch niet sculdich te wesen, want hy tjegens hem gecoft noch vercoft en heeft; ende of Mouwerijn seggen woude, dat dit handschrift houdt houdersbrieff . . . . dat hem dat niet prejudiceeren en sel in sijn recht, aengesien dat hy cessie gedaen heeft, ende doe hy die dede, doe waren alle sijn crediteurs geroepen voer dat Hoff van Hollandt om alle die sculden te teykenen, gelycken dat behoert, als men cessie doet, soe is Wouter Jacopsz. mede gecomen mit dit hantschrift ende heeft hem mede laten teykenen, dus en is nyement sculdich Adriaen toe te spreken dan Wouter Pietersz. alleen nae uutwysinge der voirsz. cessie. . .

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe Mouwerijn Claesz. Adriaen toespreect om 25 Rijnsg. van . . . Adriaens voersz. handtscrift, houdende op Wouter Jacopsz., daer Mouwerijn die helft aff toebehoert, dat Adriaen voirsz. sculdich sal wesen Mouwerijn te voldoen van de voirsz. somme, zoeverre Mouwerijn stercket met synen eedt, dat hem die voirsz. somme gebrect ter cause van den voirsz. hantscrijft. . . .

442. *Vonnis voor de vierschaar of „boven."*

. . . ende begeerden daervan vonnes van den gerecht, waerop de gerecht vraechde beyde pertyen, off zy tvonnes dairvan hebben wilden of beneden voir der vierschaer [2]), dairop die verweerder seyde, dat hy tvonnes van der vierschaer verwachten wilde.

443. *Panding.*

. . . dese pandinge geschiet is contrarie doude ordonnancie van der stede van Leyden, want dese pandinge geschiet is

---

1) Kb. 1450. III, 15.
2) Zie Nortier, blz. 107.

binnen den staenden ommeganck van den gemeen pandinge van Beloken Pinxteren ende niet mitten ommeganck, alse behoirt, want dordonnancie van der stede sulcx es ende over lange tijt sulcx geweest is, dat men nyemandt binnen de staende gemeen pandinge panden mach, dat stadt houden sal, dan mitten ommeganck; ja dat meer is, datter waeren scepenenbrieven van Leyden, die expireeren ende vuytgaen soude, zoe zoudt men deselve brieven kennen in der macht ter tijt toe, dat die gemeen pandinghe gaen soude ter plaetssen, daer die schuldenaeren woenachtich waeren; ende waer die pandinge aldus gepasseert, soudt men die brieven in der macht kennen, ter tijt toe dat die gemeen pandinge te vollen ommegeweest hadde. . . . .

444. *Zeerecht en stadsrecht.*

. . . Gerijt Pietersz. Roeloff Michielsz. etc. jegens Symon Wiggersz. ende Wigger Ghijsbrechtsz. seyt..., dat zy sculdich zullen wesen voert te gaen ende hemluyden te voldoen restorijnge van alsulcken scade, hinder, cost ende interest, als die voirsz. Symon gedaen heeft an hoerluyder goet, dat zy elcx mitten voorsz. Symon gesceept hadden omme te voeren in der Bamisse tot Antwerpen. . . . Ende omme tot verstande van deser materye bet te comen, soe is waer, dat die voirn. eysschers hoer leer ende franchijn den voirn. Symon in zijn scepe gelevert hebben, dat vuytwijst, welcke voirsz. goede ende coopmanscepe die verwerers in absentie ende buyten weten ende consente van den eysschers weder vuyt den scepe ontladen heeft gehadt in een ander scip . . . ende vuyt dat scip noch eens ontladen in eenen open damlooper, denwelcke hy alzoe zeer overgeladen heeft, zodat hy mit alt voirsz. goet te gronde gegaen is, zoe hy dien damlooper na der Goude buyten omseynden wilden, dat zy met dese goeden niet gedaen en hebben anders dan mit hoir eygen goet ende dat van oudts gebuert is, dat men die scepen verlicht heeft, als zy niet vloeten en mochten. Antwoirden hier op die voirsz. eysschers, dattet selfde wel waerachtich wesen mach, mar ten is noyt gesien noch gebeurt, dat men sulcke costelycke goeden gelicht heeft in een open damlooper, want tselfde goet geheel bederven mach by den reeghen, etc. Antwoirden die eysschers, dat zy wel bewyzen zullen . . . dat die verwerer weemoes vuyt den scepe geladen heeft in aelmans, dewelcke binnenduer

gevoert worden. Aldus mochte die verwerer tgoet, twelck verderflic was, zoewel binnenduer gesonden hebben, als tvoirsz. weedmoes, twelck niet verderflicken en is, indien hy hem die coste niet ontsien en hadde. . . . Ende alzoe die verwerers van altgene, dat voirsz. is, geen mencie en maken mar alleen seggen, dat dese materie sculdich waer berecht te worden by trecht van den water, hierop antwoirden die eysschers, alzoe zy al te samen zijn poorters der stede van Leyden, dat zy alhier te rechte staen ende vonnisse hieroff hebben ende verwachten zullen ende nergent anders, want dese materie twaterrecht niet en roert noch an en gaet, want dit geschiet is by versuymenisse ende vuyt den groten scepe binnen dicx ende binnen duynen. Mar indien dese schade geschiet waer in den souten water by storm ende onweeder, zoe zoude die sake berecht werden by den waterrechte ende souden alle diegene, die int scip goet geladen hadden, schade medeboeten elck na advenant van hoeren goeden.

2. . . . dat zy hoer vuyterste best daertoe gedaen hebben omme dat goet te bewaeren . . . , dat die schade . . . vuyt sal gaen by waterrechte, want daer zijn bescreven rechten off, hoe ende in wat manieren dat men van dese saken berechten sal . . , dat Gerijt etc. heinluyden mit onrecht betrocken hebben voir den gerechte van Leyden. . . .

Dading.

445. *Geblijf.*

1. IJsbrant Andriesz. van Velden . . . jegens Andries Florijsz. van Velden, synen vader, . . dat hy zynen vader mit recht gepant heeft om 4 rijnsg. . . . an zijn huys ende huysraedt. . . ; ende of Andries seggen wilde, dat dese saecke, dair questie of is, gesubmitteert was int seggen van goede mannen, hierop antwoordt deysscher, dat wel war is, dat dair submissie gedaen worde voir der vierschair, dewelke submissie geseyt ende by den scepenen bevolen worde, dat beyde de pertyen die souden doen teykenen in der stede camer; dairtoe Andries onwillick stonde; zoedat by den selven scepenen geseyt worde totten voirn. IJsbrant, dat hy weder zynen rechtdach waernemen soude ende vervolgen zijn recht. . . .

2. Andries . . . seyt ontsculde van dien eyssche ende seyt voirt, alsoe dair een compromisse gemaect is voir den gerechte an vier goede mannen an die een zyde ende N. N. ende N. N.

an die ander syde . . ; hierenboven zoe heeft belieft IJsbrant voirn. te vervolgen an die van den gerechte om synen vader te verwinnen sonder hem te doen hebben een rechtelike weet . . : dat IJsbrant hem anders niet beclaecht en heeft voir die vierschaer dan om te hebben bewijs van zijns moeders erve of om 3 rijnsg. . . , soe concludeert Andries, dat IJsbrant hem te hoech gepant heeft, want hy naecktelick gepant heeft om 4 rijnsg. nae uutwysinge zijn scriftueren van der kenninck . . . ende zijn dingtale anders geweest is voir die vierschaer [1]).

446. *Landhuur.*

1. Adriaen Dirck Adriaensz. . . , dat hy Claes met recht heeft doen besitten om die somme van 31 rijnsg. . . . van lanthuer, die verschenen was. . . .

2. Claes Gherijtsz. . . , dat Adriaen nijmmermeer bewysen en sel, dat Claes Gherijtsz. voirn. zijn behoirlycke tijt van den lanthuyer, dair Adriaen voirscr. die pennijnghe off eyschende is, heeft moghen gebruycken. Mer is waer, dattet selve lant in tyden ende wylen, dattet aldervruchtbaerste behoirde te wesen, by inbreecken van den dijck onder water geleghen heeft, alzoedat Claes Gherijtsz. voirscr. tvoirscr. lant niet en heeft moghen gebruycken [2]).

447. *Bedorven handelsgoederen.*

1. Marie Aernt Pietersz. is hair dingtaele tegens Jan Zevertsz. [3]) ende zeyt, dat zy hem met recht heeft doen dagen ende beclagen om te hebben al zulke fragmenten van zekere blootten, doir crachte van denwelken Marie voirsz. een pont Vlaems schade gehadt heeft, of een pondt gr. dairvoir te geven. . . .

2. Jan Severtsz. . . , dat hy Marie voirn. niet sculdich en is te antwoirden, angemerct dat zy een troude man heeft ende geen procuracie en toende van haeren man. Ten anderden zoe seyt Jan voirsz., al waert al dat zy procuracie toende, soe en sal zy niet bewysen, dat men verdorven bloeten weder levert. Ende dat die bloeten verdorven zijn, dat sal men

---

1) Naast de dingtalen staat: „gebleven clacx."

2) Hij wordt in het vonnis in het ongelijk gesteld.

3) Den bekenden Leidschen drukker.

bevinden by zekere getuychnissen, die an die coppel hangen; ende dese blocten zijn bedorven by Aernt Pietersz., haeren man, ende by Marie voirsz. selver, want die scipper, die die bloeten voerde tusschen Delff ende Leyden, die heeft Aernt en Marie dijcwylen geseyt, dat zy die bloeten bet havenen souden, of hy en woude se niet meer voeren, want hy van stanck in zijn scijp niet dueren en mochte; ende heeft somwylen van die verdorven blooten buytens boert geworpen.

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe by den gerechte van Delff zeker vonnisse uutgesproken is tusschen den voirsz. personen, dat Marie voirs. betalen sel Jan voir sijn hinder ende schade, die hy geleden heeft in sijn bloeten doir versuumnisse van Marie voirn., dat Jan niet sculdich en sel wesen hoir die fragmenten weder te leveren van den verdorven bloeten. . . .

448. *Recht van de schermschool.*

1. Gherijt Gherijtsz., gemachticht van Mr. Willem, schermer, is zijn dingtael tegens Jacop Louwerijsz. ende seyt, dat hy hem met recht heeft doen dagen ende beclagen om te achtervolgen alsulken eedt, als hy gedaen heeft up zwaert, als trecht is van den schermscole, off 3 rijnsche g. dairvoer te geven, ende up welken eyssch scepenen gewesen hebben, dat dese saecke uutgaen soude by goede mannen. Ende alsoe Jacop voirsz. noyt gecomparcert en heeft, alst gewesen is, dat die voirsz. eysscher in den name, alsoe hy procedeert, dese kenninge mede sel gaen en den verwerer tegens; des hy begeert vonnisse van scepenen. . . .

2. Jacop Louwerijsz., kistemaker, . . dat hy hem mit onrecht heeft doen hebben een rechtelike weete of verwonnen te wesen by Floer Stout, bode der stede van Leyden; gemerct dat hair beyder scele gebleven was ant seggen van twee goede mannen voir scepenen, ende alsoe beyde die pertien in gebreeke geweest zijn om te comen mit hoeren segsman up alsulcken dach, als dairtoe gedetarmineert was, ende dat zy van huys waeren up die daegen, die dairtoe gestelt waeren, soe presenteert den verweere noch ende presenteerde voer scepenen dese saecke te laten vuytgaen by goede mannen, die dairtoe gecoren waeren . . , twelck eens alsoe by scepenen gewesen is te doen. Ten anderden . . , dat hy tegens den eysscher gecoft noch vercoft en heeft noch oeck met hem niet geleert en heeft. . .

concludeert, dat hem die kenning mede sel gaen ende den eysscher tegens.

3. Aldus zoe wysen scepenen, indien Jacop Louwerijsz. zweert, als recht is, dat mr. Willem van Bommele hem angenomen heeft te leeren ende den voirn. mr. Willem daervan sekere gelden beloeft heeft ende nyemant anders, dat Jacop vry ende quyt sel wesen van Gerijt voirsz. anspraecke . . . ; ende indien Jacop den eedt niet en doet . . , soe sel Jacop den voirsz. Gerijt betalen tot seggen van goede mannen.

449. *Boedelschciding en uitkoop van den boedel.*

1. Jacop Barentsz. . . , dat hy Mees met recht heeft doen dagen ende beclagen om restitucie te hebben van alsulke 40 Rijnsg., als Mees Jansz. in dat inventario overgelevert heeft sculdich te wesen Rycke Willem, twelke alsoe niet en is. Ende Mees heeft overgegeven, indien dat die eysscher yet bevinden conde, dat int inventario verzwegen waer, dat hy, eysscher, dat alleen hebben zoude; ende waert dat die verwere te rekeninge brochte int inventario, dat alsoe niet en waer, daervoir soude die eysscher alleen hebben zoeveel, als die somme bedragende waer, up welcke voirwaerden een vuytcoop geschiet is. . . .

2. Mees Jansz., varckenslager, is zijn dingtael tegens Jacop Barentsz., gemachticht van zijn vader, ende die verwere zeyt, dat den eysscher hem mit onrecht heeft doen dagen ende beclagen om 40 Rijnsg., ende dat by desen reden. Ten eersten soe sal die verwere wel bewysen, dat zy minliken ende vrientliken met malkander tevreden geweest zijn met alsulken vuytcoop, als tusschen hem beyden geschiet is. . . . Ten anderde soe is een groot onderscheyt tusschen een boelscheydinge ende een vuytcoop van een boel, want waer een scheydinge geschiet, daer worden alle die goeden ende alle insculden ende vuytsculden gedeelt halff ende halff, ende waer een vuytcoop geschiet, daer blijft den boelhouder sitten in alle die goeden, in alle sculden ende onsculden, ende dat navolgende zekere scepenenquytancien, die de verwere dairvan heeft. . . .

450. *Wereldlijke en geestelijke rechtbank.*

Baltazar Beys, gemachticht van Mr. Pieter de Bruyn, deken ende canonick van Sinte Pancraes collegium binnen Leyden,

is zijn dingtael tegens Mr. Martijn Exalto . . , dat hy den verwere met recht heeft doen besetten om den eysscher te beteren by scepenen off by geleerden al alsulcke injurien, als den verwere den eysscher angeseyt heeft, of 100 nob. ende 5 gr. van besetgelt dairvoir te geven, daer den verweere up geantwoort heeft, dat dese saecke niet sculdich en is te staen tot kennisse van den waerliken rechters mar dat die kennisse behoert den geestelicke rechters, angemerct dat die saecke geschiet is voir den geesteliken rechters; repliceert den eysscher ende seyt, dat dese saecke sal bleven voir den waerliken rechters, angemerct dat den verwere een waerlick man is, twelck den eysscher bewysen sal, alst hem noodt ende bederff doet. . . .

2. Maertijn Jacopsz. Exalto . . , gemerct dat dese saecke, dair questie off is, geschiet is voir den geesteliken rechter ende aldair als procureur van ander pertien, die hy zijn woirden approbeert, ende nyeuwaerts anders. Ende alsoe zy beyde clercke zijn, soe seyt die verwere, dat den eysscher niet ontfanckelick wesen en sal voir den wairliken rechter, . . ende al waert byalsoe, dat dese segswoirden al geschiet waren in sulker vormen, als Baltazar gemachticht voir scepenen verhaelt heeft, dat nochtans deysscher daeromme niet sculdich en waer hem te besetten ende met clachlike woirden voir der vierschaer te beclagen, mer na die kueren [1]) ende rechten van der stede van Leyden mit inleggen ende mit een scepenenzuen te achtervolgen.

451. *Koopmansgoed.*

1. Baltazar Beys . . . jegens Marie Jacopsdochter . . . , dat hy die verweerster met recht heeft doen dagen ende beclagen, om beteringhe te hebben by coopluyden, dies hem verstaen, van alzulcke pelterye, als die verweerster den eysscher vercoft heeft, twelck gheen coopmansgoet en is, of 12 Rijnsg. dairvoir te geven. Ten anderden zoe seyt die eysscher, al waert al goet coopmansgoet, alst niet en is, zoe is den eysscher boven die helft becoft, ende zoe wye een boven die helft becoopt, dat die coop gheen voortganck hebben en sal. [2]) Con-

1) Kb. 1508. II, 2.
2) Onbeschreven.

cludeert deysscher, by dat voirsz. staet, dat die verweerster sculdich sal wesen haer goet weder te nemen ende den eysscher zijn penninghe wederom te restitueeren, of ten minsten dat goet by coopluydengoet te doen.

2. Marie Willem Paedzen wedewe. . . . Twelck die verweerster heel en al ontkent den eysscher eenich pelterye vercoft te hebben, mer is waer, dat die verweerster den voirn. eysscher sculdich was van een scepenbrief 13 pd. holl., welcke sculdt die verweerster den eysscher betaelt heeft met lijndelaken ende bontwerck simpelick, daer hy, eyscher, op die tijt wel mede tevreeden was ende gaf de verweerster haeren scultbrief. . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen, indien Marie voirsz. zweeren wil, als recht is, dat sy in betalinge van sulcken scepenenbrieff, als Baltasar onder hem hadde, gegeven heeft den voirsz. Baltasar zekere pelterye, welcke goede Baltasar onder hem gehadt heeft wel 14 dagen of meer, eer Baltazar haer den scepenbrieff wedergaff, dat Marie die kenninge gewonnen ende Baltasar verloren sal hebben.

452. *Voor de baar uitgaan.*

1. Heinrick Dircxz. Backer, gemachticht van den Regulieren tot Leyderdorp . . , tegens Katrijn Dirck Obrechtsz. wedewe . . , dat hy haer met recht geclaecht ende beclaecht heeft om 11 gouden davitsgulden. Ten eersten, want die sculde blijct by een scepenenbrief, die van zulcker macht ende cracht is als notarius-brieven, geboden zegelen, hantscriften oft ander getugen, nae inhout der 24ste koer int leste bouck int 1ste deel. Item of die verweerster zeggen wil, dat zy voer die baer vuyt gegaen is ende daer scepenenbrief of heeft, . . daerop is te weeten, dat zy nijmmermeer bewysen en zel met bescreven recht noch mit eenigen koeren oft goede costuymen deser stede, dat yemant, voer die baer vuytgaende, daermede betaelt zijn sculdenaers of daermede gevrijt wordt tegens zijn sculdenaers ewelick. Ende om dat bet te verstaen, soe is waer, dat na den bescreven recht gheen statuyten, koeren, costuymen noch gewoenten en moegen weesen, dan die vuyt reden spruyten ende in recht ende reden gefundeert zijn, ende gheen ander en mach men statuyten, koeren, costuymen of gewoenten heeten, al waeren die duysent jaeren

onderhouden. Ende want nu voer de baer vuyt te gaen nyet bekuert en is, noch int bescreven recht, noch by costuyme of gewoenten vorder niet gefundeert en mach wesen dan dat die eysschers, die wel indiscretelick souden willen procederen by strenghe vanghenisse oft anders optengheenen, die naect daervuyt gegaen zijn ende niet en hebben, ende oeck dickwil in de zaecke van de sculde niet en zijn op zulcke persoenen niet ontfanckelick ende en zullen weesen in recht, voer de tijt dat zijt redelick vermoegen te betaelen, waervuyt claerlicken blijct, dat zy niet eewelick gevrijt en zijn. Ten anderden by starcker redenen ende claerder verstant, indien dieghene, die voer die baer vuytgaen, nae gewoente deser stede eewelick vry souden weesen tegens hoer sculdenaers, daervuyt most volgen, dat mits tuytgaen voer de baer alle sculden betaelt worden, twelck valsch is. Ten derden genoemen, (men) zoude consenteeren dat men, mits vuytgaende voer die baer, ewelick vry waer tegens zijn sculdenaers, twelck neen, soe voer beweesen is, soe en is nochtans die verweerster niet vuytgegaen, alst behoert, want zy zekere goeden gehouden ende wechgesteecken heeft ende int vuytgaen haer naectheyt thoenende, als bewysende, dat zy niet en behout, heeft haer vuytganck gevalscht ende haer selven bedrogen. . . .

2. Katrijn Simonsdochter . . , dat zy voer die baer vuytgegaen is. . . .

3. Aldus soe wysen scepenen, alsoe Katrijn voersz. bewijst met scepenenbrieve van Leyden, dat nae der doot van Dirck Obrecht zy voir die baer na den recht van der stede vuytgegaen is, dat Katrijn voirn. vry ende quyt sel wesen van den eyssche voirsz. . . .

453. *Rechtspraak „boven by die banck" en „beneden voir die vierschaar."*

. . . ten anderden soe seyt die verweerster, dat sy met onrecht gepant is, gemerct dat van dese selfde sake questie geweest is voir u, mijn heren, beneden voir die vierschair ende is boven by die banck geappeynteert, dat dese brieven, dair nu questie om is, comen souden in sequester onder tcapittel van den Hogelande tot dergeene behoeff, die daer in gerecht was, twelck die verweerster altijt bereit is geweest te doen ende noch is; ende die verweerster seyt, dat dat voir-

gewesen vonnis sijn effect sorteren sal, ende indien deyscher hem bevoelt beswaert, soe behoirt hy te weten, hoe dat hy hem dairin hebben sal. . . .

454. *Schulden voor het huwelijk gemaakt.*

1. Marie Louwerijs dochter is haer dingtael tegens Hans die Droechscherjair ende seyt, dat sy mit recht een anvanck gedaen heeft an alsulcke clederen ende cleynoden, als Hans bijnnen synen huyse heeft hair toebehoerende ende nyemant anders, ende seit, dat men hair cleren niet tot willige pande geven en mach voir sculden, die haer man Florijs Hobbenz. sculdich was, eer en voir den tijt dat hy Marie troude, gemerct dat hy meer sculdich was, dan hy in de werlt hadde. . . .

2. Jan Michielsz. . . . tegens Marie Florys Hobbenz wijf . . , dattet alsoe niet en is, gemerct dat zy eenen getrouden man heeft ende man ende wijf geen verscheyden goeden en hebben; ten andere . . , dat wanneer man ende wijf malcanderen getrout sijn ende in wittachtigen hylick vergadert sijn, dat alsdan die goeden, die de huysvrou brenct an hoir man, soewel vervallen sijn in die sculden, die voir den hylike gemaect sijn, als die bijnnen staenden hylicken gemaect worden, ergo of hy meer of mijn sculdich was, dan hy had, dat en heeft hier gheen plaets.

455. *Onecht kind.*

Wy, Jan van Leyden ende Philips Nagtegael, scepenen in Leyden, oirkonden . . , hoe dat voir den gerechte der voirsz. stede ende den Provisoir van Rijnlant, vergadert wesende upter stede huys, gecompareert sijn mr. Jan Pietersz. Berbier ende Cornelie, Jan Goudts wedewe, ende hebben te kennen gegeven eerst den voorsz. Jan Pietersz., hoe dat Cornelie hem heeft doen dagen voer den Provisoir van Rijnlant ende alsoe hy een waerlick persoen is ende te recht behoert te staen voir schout ende scepenen van Leyden, die sijn dagelixse rechters sijn, soe hadde hy hem doen ofleyden ende presenteerde te recht te staen voir den voirsz. schout ende schepenen; dairup die voirsz. Cornelie ter antwoirde gaff, hoe dat den voirn. Mr. Jan Pietersz. hair voir den vierschair van der voirsz. stede van Leyden angesproken hadde om sekere

penningen, die sy van hem ontfangen soude hebben om die houding van een kindt, dairan hy hoer eeren te nae gesproken hadde ende dairoff sy begeerde beteringe, soedat die voersz. Cornelie gevraecht was, off sy mitten voirsz. Mr. Jan niet en stondt in rechte in saecke van trouwen. Dairup die voirsz. Cornelie ter antwoerde gaff: „ja ick"; daer doe den Provisoer up antwoirde ende seyde: „laet dese sake staen, ter tijt toe dat trecht geeyndt is, tmach noch uwen getrouden man worden", twelck oick die van den gerechte goet dochten ende seyden, doet alsoe den Provisoer seyt; ende die voirsz. pertien sijn alsoe vuyt der cameren gegaen, sonder dat sy dair yet tegen seyden. . . .

456. *Schulden van den boedel bij erfenis.*

1. Govert Gerijtsz. van Amsterdam, als eysscher, is zijn dinctael jegens Jan Jansz. van Stienwijck . . , dat hy rechtelick heeft doen besetten zekere penningen, toebehoerende Jan Claesz. van Stienwijck, vader van den voirsz. Jan Jansz., of den gemeenen boel van dien onder Cornelis Claesz. vleyshouder, om die somme van 95 gouden rinsg. ende 5 groot van besetgelt nae inhout der obligacie, die daervan is; ende off den verweerre seggen woude, dat dese penningen hem toebehoeren ende nyemant anders, antwoert den eysscher ende zeyt, soe dese schulden gemaect zijn binnen der tijt, eer die vader ende moeder gestorven zijn, ende erfgenaem is van moeder ende vader ende die erfnisse van de moeder ontfangen heeft, twelck die verwerer niet contrary bewysen zal noch en zal oick niet bewysen, dat hy vertichtinge gedaen heeft van zijns vaders erve . . , dat die verwerer, indien die penninghen den gemeenen boel voirsz. niet toe en behoren ende dat verclaert by synen eedt, dat hy alsdan zijn porcie betalen zal van die voorsz. schulde, als erfgenaem van den voorsz. boel.

2. Jan Jansz. van Stienwijck . . , dat hem dat niet an en gaet noch in heel noch in deel, want hy in den boel van zijn vader niet getreden en is ende oeck mede, dat die obligacie niet doechdelick en is, als zy na den kueren ende rechten der stede van Leyden behoert te wesen . . .

457. *Exue.*

2. Jonffr. Marye, Aernt Heermans wedewe, met Barthout

Speyert, hoeren gecoeren voecht in deze sake, . . tegens Bouwen Willem Gerijtsz. ende Mr. Ewout Wel, als gecommitteerden ten ontfange van den 50sten penninck ende exuwe. Ende zy zeyt antwoirdende aftervolgende hoir makinge, die is donatie inter vivos reciproce, daer twyvel in is, tusschen hoeren man ende hoer gemaect ende by consent der burgemeesteren ende gerechte der stede van Leyden gepasseert ende onder den segelen der stede ende scepenen nae uutwysen der kuer [1]) befestiget ende besegelt, die ijmmers nae recht behoert stede te grypen ende effect te sorteren, dat zy in geenre manieren sculdich zal wesen eenige exuwe te betalen, angesien dat zy gheen erfnaem is van Aernt Heerman ende niet anders dan usum fructum heeft, ende dat zy is een poortersse der stede van Leyden ende in allen scattingen, waken ende anders, als hoir geeyscht wort, gelt ende gheeft ende dat die goeden, vuyt der stede niet vervreemt, hair vuyten sterfhuyse noch niet succedeeren, wairomme die stede niet sculdich en is enige exuwe te ontfangen, ijmmers stil te staen, zoelange die erfnamen in den goede getreden ende die ontfangen zullen hebben.

458. *Sleutels op het graf leggen.*

1. Geerte Egbertsdochter . . . jegens den gemeenen boel van Adriane Pietersdochter pie memorie off jegens dengenen, die voir den boel voirsz. mit recht verantwoirden mach, om die somme van 10 pont gr. Vlaems nae vuytwysen en obligacie, dairvan zijnde. . . .

2. Dirck Willemsz. mit zijn voichden . . . . alzoeveel als hem den boel angaet van Adriane Pietersdochter, zijn huysvrouwe was, . . . ten eersten zoe en zel die eysscheresse niet bewysen, dat den verwerer haer yet sculdich is, hetzy mit scepenenbrieven off mit obligacien, die hy gescreven heeft; ten anderen mach wel wesen, dat die voerman van zijnre huysvrouwen zeker sculden gemaect heeft, dairvoren heeft zijn huysvrouwe voldaen, mitsdat zy die slotelen upt graff geleyt heeft; ten derden zoe en mochte die huysvrouwe van

---

1) Kb. 1408, V, 1, 32.

den verwerer ghoen obligacien van schulden geven buyten consent van den verwerer off zijn voichden. . . .

459. *Edelen voor het Hof van Holland te dagen.*

1. Philips Nachtegael in den name van zijn weeskint . . . tegens Aernt van Noorden . . , dat hy den verwerer mit recht heeft doen bezetten om of te doen costeloes ende schadeloes zulcken proces, als hy gevoert heeft voir den Officiael ende Deken van Sinte Pieters binnen Utrecht, of hondert nobelen dairvoir te geven, dair den verwerer terstont up antwoirde, dat hy den eysscher niet sculdich en was te antwoirden, gemerct dat hy een edelman is ende dat die eedelen gepreviligeert sijn, dat men se niet betrecken en mach voir eenigen perticulieren rechteren mer dat men se sal moeten betrecken voir den Hove van Hollant. . . . . .

2. Aernt van Noorde . . . tegens Philips Nachtegael . . , dat hy vry ende quyt wezen zal van der bezettinge . . . naevolgende die ordinancie van der Hove voirsz., alsoe die verwerer een edelman is . . .

460. *Bedrog bij verkoop.*

1. Philips Meesz. . . . jegens Pieter Claesz., dat hy hem mit recht heeft doen dagen ende beclagen om 12 $^1/_2$ rijnsg. ter cause van een paert. . . .

2. Pieter Claesz. . . . jegens Philips Meesz., als eysscher, . . dat den eysscher hem mit onrecht heeft doen dagen ende beclagen . . . ende men zal bevinden, dattet wel een jair ouder is dan den eysscher vercoft heeft. . . .

461. *Geschil tusschen vader en kind.*

1. . . ende die zelve clacht gedaen zijnde, alst na den rechte dezer stede behoorde, hebben die van den gerechte doir anmercken, dattet gescheel was tusschen vader ende kint, die zake opgestelt ende bovengetogen ende geappointeert, dat pertien by malcander gaen zouden by goede mannen, om te sien, of men hemluyden mochte accordeeren. . . .

462. *Handsluiting.*

1. Claes Jan Gillisz. . . . jegens Pieter Symonsz., dat hy zijn

scip met recht heeft doen bezetten om 19½ cronen payments ter cause van bier, ende alzoe Pieter hem behelpt met een cessie, zeggende, dat hy niet sculdich en zoude wesen te antwoirden, concludeert ende antwoert Claes, dat hem noch den gerechte van Leyden enige hantsluytinge gedaen is by een doerwaerder, als recht is; dat hy dairom blyven sal in zijnre besettinge.

2. Pieter Symonsz..., soe heeft die verwere brieve van cessie, die geintrimeert is by den Hove van Hollant, up welcke intrimacie die verwere geroepen is geweest ende is niet gecompereert ten dage dienende, gelycken zijn ander crediteurs....

464. *Bankroet.*

2. Jan Jansz..., dat den eysscher behoert tevreden te wesen met alsulcke betalingen, als hy voer scepenen hem gepresenteert heeft te doen, gemerct dat zijn zaecken, God betert, zoe gelegen zijn, dat hy zijn creditoirs niet te vollen betalen en mach, ende om enen ygelicken te voldoen nae zynen armen staet ende vermoghen hy die Con. Maj. zynen staet te kennen gegeven heeft ende versocht zijnre genaden gracie ende provisie, dat die Con. Maj. gecommitteert heeft zekere commissarijssen om hem te informeren van zynen staet ende zijn creditoirs te induceren, dat zy hem souden willen voeghen tot redelicheyt nae gelegentheyt ende vermoghen van zyne gueden,.. ende dat hy met die presentatie volstaen zel.

465. *Den principaal vóór den borg aan te spreken.*

2. Jan Veen Claesz..., dat die eysscher sculdich is eerst toe te spreken die principael, eerdat hy die borch toespreken sall, gemerct dat die principael rijck genoech is ende oeck dat sijn ypotheeck guet genoech is voer die schulden....

466. *Wijze van getuigen.*

Wy, schout, burgermeesteren ende scepenen der stede van Leyden, doen condt allen luyden ende certificeeren voer de gerechte waerheyt, hoe dat die costume ende gewoente der

voersz. stede sulcx is, dat als enige pertyen seker questien ende geschillen hangende hebben in rechte, dairinne zoe verde geprocedeert is, dat om te verifieeren hoir voirstel hem van noede is te beleyden zekere getuygen, dat zy alsdan die zelve getuygen rechtelicken doen dagen ende beclagen, die alsdan comen by den Secretaris ende doen hoer deposicie stellen in behoirlicke vorme by gescrijfte; dat gedaen zijnde, zoe gaen die zelve deposanten, hebbende hoir deposicie by gescrijfte in de handt, by den schout ende scepenen ende verclaeren by hoeren eede, die hem by den voirsz. schout gestaeft wordt, ende zweeren lieffelicken an den heyligen, dat die zake zulcx is geschiet, als die by den Secretaris in gescrijfte gestelt is, zonder dat die wederpertye gedaecht ofte geropen wordt om diezelfde getugen te zien zweeren; mer indien die wederpertye begeerde die selve deposanten te zien zweeren, tselve wordt hem altijt toegelaten ..... 30 April 1522.

KENNINGBOEK I.

467. *Valsche handteekening.*

1. Heynrick van der Does, schout tot Leyden, . . jegens Huych Kerstantsz., snyder, . . . dat hy die verwere mit recht heeft doen dagen ende beclagen, gemerct dat hy Garbrant Garbrantsz. angeseyt heeft, dat hy een hanteyken valschelicken over hem onderteykent heeft, dat die verwere sculdich is dat die C. Maj. te beteren met 50 phil. guldens, te hogen ende te lagen by scepenen, zulcx als nae rechte behoeren zel . . .

2. Huych Kerstantsz., snyder, . . jegens Heynrick van der Does . . , dat die schout nijmmermeer bewysen en zal, als recht is, dat hy van Garbrant een vals man gemaect zoude hebben . . ; ten anderen, dat die voirsz. schout tot anderen tyden Huych voirn. te recht geset hadde, hem ansegghende tzelve, dat voirsz. is, ende scepenen hebben den verwere hierof vry gewesen van den eyssche ende ansprake . . ; dat hy van den voirsz. eyssch niet sculdich en is twie oirdelen te hebben van eender zake. Item ten derden zeyt Huych voirsz., dat hy jegens den schout gheen delict verboert en heeft, gemerct oft alzoe wair, dat enich poorter van der stede van Leyden gecrege eenich geschil van kennelicke woirden ende die zelve zake niet betogen en worde voir schout ende schepenen der stede van Leyden, dat zal vertuucht worden mit segsluyden, die over die zake zullen gaen, ten wair dat pertyen clachtich quamen an den officier van der plecken ofte zynen dienaers, datter eenige delicte geschiet ware, dair men enige poorteren

off zoude mogen causeren, pertyen clachtich comende an den officier voirsz., alsdan zullen pertien ende den officier hair actie ofte delicte verhalen an die designanten . . . .

468. *Inleggen.*

1. Heynrick van der Does . . . . jegens Pieter Jansz., als gesubstitueert van Claes Pietersz., machthebbende van Adriaen Dircxz. . . , dat Adriaen voirsz. ingeleyt was by een van den gerecht . . . ende alsoe Adriaen vuytgegaen is ende zynen vollen tijt niet ingelegen en heeft, zoe heeft hem den schout begaen ende beleet mit scepenen tot twie stonden, zoe hy hem bevondt, dat hy niet in en lach na den rechte en oude doechdelicke gewoenten van der stede.

2. Pieter Jansz. . . , dat die schout van Leyden hem nijmmermeer bewysen en zoude mit scepenen, als recht is, dat die voirsz. Adriaen Dircxz. vuyt zynen huyse gegaen is of gedocht heeft vuyt te gaen, voer ende aleer dat Cornelis, die stedebode, hem een dach van zoene rechtelicken beteykent hadde van tsheeren wegen ende pertyen wegen . . . , dat een goede oude costume ende gewoente is geweest ende langer geuseert dan memorie van menschen gedencken mach, als scepenen wel condich is, dat zoe wanneer yemant gewont off gequetst is om perikel van der doot of liemte te houdene, dat alle ander ingelegden binnen den derden dage een dach van zoen leyt, ende dien dach van zoen geleyt wezende, dat alsdan een ygelick gaen ende staen mach, dairt hem believen zal . . .

469. *Vaderschap.*

1. Lijsbeth Cornelis dochter . . . tegens Claes Heynricxz . . . om te voldoen van der houdinge van die craem of 6 Rijnsche gulden dairvoir te geven; ende of Claes seggen woude, dat hy hem an die craem niet en hout ende dat kint hem niet toe en behoert ende een ofcoep gedaen soude hebben . . . , dat zy ander geen vader en bekent dan Claes. . . .

2. Claes Heynricxz. . . , dat hy hem an dat kint noch an die craem niet en keert, noch haer van dien niet en bekent sculdich te wesen, mer die verwere sal doechdelick bewysen, dat haer saken niet doechdelijck en zijn ende oeck hem voor den vader vant kint niet gehouden en heeft.

470. *Overtreding van plakkaten op het koren.*

1. Die schout van Leyden in den name van die K. M. tegens Anthonis Paedz. . . . ende Jan Jansz. Moeyt ende seyt hem beyden an, dat sy voircoip van coeren gedaen hebben, contrary dat placaet van die K. M., dat zy dairan verboert hebben na inhoudt dat placaet.

2. Anthonis Paeds ende Jan Jansz. Moeyt . . . , dat zy dat geheel ende al ontkennen ende dat die schout voirn. nijmmermeer bewysen en sal, als recht is ende scepenen duncken sal goet bewijs te wesen, dat zy enijch voercoep gedaen hebben . . .

471. *Huwelijk buiten toestemming des vaders.*

1. Florijs Hobbenz., als gemachticht van Pieter Jacopsz. ende Gerijt Jacopsz. , . . jegens Claes Vranckenz. . . . om te onderhouden ende te volcomen alzulcke hylicxe voirwaerden, als Claes zijn dochteren mitten voirn. Pieter ende Gerijt beloeft heeft, of 200 gulden daervoor te geven.

2. Claes Vranckenz. . . . die voorsz. verweerder biet onschulde ende zeyt, dat die eysscher nijmmermeer bewyzen en zel, als recht is, dat daer hylicxe voerwaerden gemaect zijn, mer is waer, dat zijn voorsz. dochteren hemzelven gehylict hebben buyten wille ende wete van hem; ende hoewel hy niet sculdich en was zijn voorsz. dochteren yet te geven, gemerct dat zy buyten zijn consent hemzelven gehylict hebben, zoe heeft hy nochtans om beters wille by tusschenspreken van vreemden zijn voersz. dochteren gegeven haer porcie van zulck bespreck, als Jan Philipsz., zijn oem, in zijn testamente besproken ende gegeven heeft, . . mer dat hy hem vuyt zijn eygen goeden yet gegeven of beloeft heeft, dat ontkent die verweerder.

472. *Nieuwe vorm van kenning.*

1. Florijs Hobbenz., gesubstitueert van Jacop Gerijtsz., machthebbende van zijn evenknyen, is zijn dinctael tegens Huych Kerstensz., verwere, ende Florijs, in den name zoe hy procedeert, zeyt, dat hy die verwere mit recht heeft doen dagen ende beclagen om 6 rijnsg. ter cause van zekere penninghen, die voer hem verscheenen zijn; concludeert Florijs voirsz., indien hy deuchdelick doet blycken van die schulde, dat die verwere

sculdich zel wesen betalinge te bewysen ende nyet ter onschult te komen ende dat hem die kenning mede zal gaen ende die verwere jegens; des hy begeert vonnis van scepenen ende eerst mit zijn bescheyt ende zijn meerseggen hyerup gehoert te wezen, makende eysch van kosten. Actum den 29sten in Julio anno 1523. TALMAN BALTHAZAR BEYS.

2. Huych Kerstantsz. . , dat Florijs in den namen als voeren hem mit onrecht heeft doen dagen ende beclagen om 6 rinsg, ter cause van zekere penningen voer hem verscheenen. Antwoirt Huych voirsz., dat hy Florijs voirn. in den name als voeren van dien eysche nyet en bekent sculdich te wesen, ende begeert daeroff vonnisse van onschult na den rechten kuere van der stede [1]). Concludeert Huych, indien hy den eedt doet, als voirsz. staet, hy vry ende quyt zel wesen van Florijs voirsz. in den name als voeren, jegens des hy begheert vonnis van scepenen ende eerst met zijn meerseggen hyerup gehoert te wesen, makende eysch van costen. Actum den 29en Julii anno 1523. TALMAN ROELOF PAEDTS.

473. *Uitbesteding van een kind.*

1. Claes Jansz. vuyten Vrien, eysscher, is zijn dinctael tegens Willem Cornelisz., wijntapper, verwere. Deysscher zeyt, dat hy die verwere mit recht heeft doen dagen ende beclagen om betalinge te hebben van vier jaeren houwens van zijn kindt of 56 rinsg. daervoer te geven, gemerct dat deysscher bewysen sal, dat dit kindt doer zijn moeder by hem besteet is te houden in eeten, drincken, clederen ende schoen, zulcx als een kindt behoeft, des jaers om 14 Rijnsche gulden; ende zel oick bewysen, dat hy zijn kindt 4 jaeren gehouden heeft, als voirsz. staet, zonder dat die verwere daer eenige cost of gehadt heeft, twelck alsoe niet en behoert, wandt een vader is sculdich zijn kindt selver te houwen; ende zoeveel meer is hijt sculdich te houden, wandt hy zit noch in zijn moeders erve, zonder dat hy tkindt zijn moeders erve beweesen heeft. Concludeert deysscher, indien hy bewijst, dat voirsz. staet, ende zoe hy die vruchten van tkindts goet ontfanct, dat hy sculdich zel weesen het houwen van zijn kindt te betaelen,

1) Kb. 1508. V, I, 17.

gelijck voirsz. staet, ende dat den eysscher die kenning mede sal gaen. . . .

2. Willem Cornelisz. . . . , dat Claes Jansz. nijmmermeer bewysen en sal, als recht is, dat Willem voirsz. hem oeyt zijn kindt besteedt heeft. . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen . . , alsoe Claes voirsz. niet en bewijst tgeen, dat hy in zijn schriftueren verhaelt, dat daerom Willem voirsz. up dees tijt vry ende quyt zel wesen van den voirsz. eysch ende anspraicke; ende geven Willem die kenning gewonnen ende Claes verloeren.

474. *Quitantie.*

. . . ten anderen zeyt die verwerer by protestatie van onvermindert te wesen van zijn exceptie, dat deysscher hem mit onrecht ansprect om die somme van 28 pd., gemerct dat hy bewysen zel mit quytantie van Joest Hugenzs. hant, dat hy zijn porcie van desen eysch wel betaelt heeft. . . .

475. *Preferentie.*

1. Cornelis Pouwelsz. . . . jegens Gerijt Jan Gerijtsz. (*enz.*) . . . ende zeyt, dat Cristina Dirck Meeszs. wedewe hem in hylicxe voirwairde met zijn huysvrou beloeft heeft duysent Rijnsgulden current; ende alsoe dieselve Cristina doir faulte van gelde in gebreken was voirsz. 1000 Rijnsg. te betalen, zoe heeft zy naderhant ter cause van de voirsz. hylixe goeden Cornelis Pouwelsz., hoeren zwager voirsz., geconstitueert voor de duysent gulden 50 gulden jaerlicxe renten . . ; ende alsoe die voirsz. Cristina nu laterende is ende niet en betailt die voirsz. jaerlicxe renten . . , dat hy voir alle die verweerders behoirt geprefereert te zijn. . . .

2. Aelbaeren van Noirde, gemachticht van den gemeen crediteurs van Cristina Dirck Meeszs. wedewe, fugitive, als verwere , . . jegens Cornelis Pouwelsz. . . . , dat Cornelis vuyt zijn eygen vermetelheyt, zonder oirdene van rechte, buyten consente, wille ende wete van de gemeene credituers gegaen ende getreden is int huys van Cristina, naedat zij banckerupte gespeelt hadde ende gheabandonneert hadde alle hoer goeden die gemeene creditueren, ende heeft dairvuyt genomen tgundt, dat hem beliefde, berovende alsoe die gemeene credituers ofte den voirsz. boel; daerdoer, alsoe hy hem zelven gerecht ende gegroet heeft, hy verbuert heeft alzulck recht,

toezeggen ofte actie, als hem an den voirsz. boel ofte geruymde goeden heeft moegen competeeren; ende al wairt zulcx, dat die voirsz. constitucie van rente doechdelick wair, als neen, zoe en is die zelve constitucie niet geacht dan een private ceele ofte hantgescrifte, want het is waer, dat men binnen der stede van Leyden of dairbuyten geen goeden verbinden ofte ypotekeren en mach dan by schout, gerechte ofte scepenen, daer die goede gelegen zijn, omme te enteren ende te schuwen alle fraude. . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen, dat nae alle tuuchnisse ende bescheyt die voirsz. Cornelis Pouwelsz. nyet geprefereert en sel weesen, mer dat hy staen zel gelijck andere gemeen creditueren van Kerstijn voirsz.

476. *Panding aan poorterschap.*

2. . . . dat die eysscher mit onrecht gepandt heeft an hoer poortrecht ende dat by de scepenpandinge ende executie genouch geprocedeert werdt an hoer lijf ende an hoer persoons. Nu is claer ende notoer ende men sel bevinden mitten waerheyt nae recht oft previlegie, kuere ofte oude usantie, langer dan 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80 jaeren binnen der stede van Leyden onderhouden, dat men upten personen van poirteren nyet procederen en mach vuyt crachte van scepenenverwinninge by pandinge an hoer persoenen ofte an hoer poertrecht tot inhabilitatie vant poerterscip [1]), twelck is an hoer lijff, ten waer saicke, dat eerst bevonden ende eerst gedoceert waer by degene, die die pandinge gedaen doen hadde, dat die poerters ende executeerderen (?) fugytijff hoerselven maickeden. . . .

3. Aldus zoe wysen scepenen, alsoe Pieter voirsz., in den name zoe hy procedeert, den voirn. Joest Huyghenz. an zijn poirtrecht gepandt heeft om 11 pd. 9 sch. vl. naevolgende scepenvonnisse, ende alsoe Joest voirsz. geen vrye goeden en bewijst om die selve penninge an te verhaelen, dat Pieter, in den name zoe hy procedeert, blyven zal in sijn pandinghe . . .

477. *Eisch om kopie van stukken.*

1. Engel Aerntsz. . . . tegens Heynrick Pietersz. . . , dat hy die verwere met recht gepandt heeft an zijn tilbaer have,

---

1) Nortier, blz. 84.

om die somme van 100 Rijnsg., ter cause van een verwin, dat deysscher up hem verkregen heeft, om hem te leveren zekere copien vuyt alsulcke brieven, als hy upten eysscher sprekende had . . , welcke copien die verwere ons nyet gelevert en heeft tot sulcke tijt, als hy sculdich was te doen, daerdoer den eysscher schade geleden heeft, gemerct dat hy een kenning jegens hem staende hadde, daer hem die voirsz. copien van node waeren, doen hy zijn gehoer hadde up zijn kenning, twelck mijn heeren noch wel kenlick is, wandt den eysscher beclaechde, dat hy die copien nyet en hadde, eer hy up zijn kenning gehoert worde, waerdoer te presumeren is, dat hy die kenning verloren heeft, . . .

2. Heynrick Pietersz. . . , dat die copie altijt tot des voirsz. Engels behouff gelegen heeft in de scrijfcamer der steede van Leyden, twelck Heynrick deuchdelick bewysen sel ende die zelve Engel altijt oick wel kenlick is. . . .

478. *Talrijke bankroeten.*

1. . . . ende al waert alsoe, dat die voirsz. Ouwe doer quade betaelinge, die dagelicx geboert doer zekere banquerupten ende anders, zoe mijn heeren wel weeten, . . .

479. *Dwang om in een klooster te gaan.*

1. Jacop Gerijtsz., gemachticht van die pater van Rodenburch, mit zijn gecoren voicht . . , dat hy hemselven mit recht heeft doen inleyden mit tsheeren hant in alsulcke erfnissegoeden, als Katrijn Willemsdochter angecomen zijn by die doet van haer moeder . . , dat Katrijn mit rypen raede ende volle verstandt ende tot haere mondigen jaeren gecomen is ende doer beede van goede vrienden int convent van Rodenburch ontfangen is ende aldaer proufessie gedaen heeft . . .

2. Dirck Heynricxz., als man ende voicht van Katrijn Willemsdochter, tegen Jacop Gerijtsz. . . . ende dat die verwere hem met recht weder vuytgeleydt heeft vuyt een recht vijftendeel van die voirscr. erfnisse ende goeden, die des voirsz. verwerers huysvrouwe anbestorven zijn van haer moeder voirsz., gemerct dat die verweere Katrijn Willemsdochter voirsz. . . . mit handt ende monde getrouwet heeft ende oick haer een gouden penning gegeven ende zijn manlicke trouwe daermede,

diewelcke Katrijn voirsz. daerup genomen ende gehouwen heeft, ende dit al te voeren, eerdat zy int voirsz. cloester gebrocht worde; ende dit comende tot kennesse van haer moeder, dat zy die voirsz. verwere getrouwet had, zoe heeft sy haer genomen ende gebrocht int voirsz. convent tegens haren wille ende buyten haer consent, twelck die verwere bewysen sal, alst hem noot ende bederft doet. . . .

3. . . . dat nae alle bescheyt, scepenen gebleken, die voirsz. pater, in den name als voeren, hem mit onrecht heeft doen leyden in der voirsz. erfnisse ende Dirck hem mit recht weder heeft doen vuytleyden. . . .

480. *Dezelfde zaak.*

1. Dirck Heynricxz., als man ende voicht van Katrijn Willemsdochter, . . tegens die pater van den convente van Rodenburch . . . , dat deysscher nyemant voicht en hout van Katrijn voirsz. dan hemzelven, gemerct dat hy Katrijn voirsz. trou gegeven heeft . . , dat hy hem mit recht in die voirsz. erfnijsse heeft doen inleyden. . . .

2. Die paeter van Rodenburch . . . dat die eysscher hem mit groten onrecht in heeft doen leyden in alsulcke erfnisse-goeden . . , dat Katrijn voirsz. van Dirck Heynricxz. vry ende quyt geweesen is van die heymelicke trou, die hy haer anseyde, by sentensie van clercken ende den Provisoir ende mijnheer die Officael van Vuytrecht. . . . Ten anderden, dat Katrijn Willemsdochter gecomen is int convent, biddende die paeter ende dat gemeen convent, dat men haer daer soude willen innemen om Godts willen mit rypen raede ende volle verstandt ende tot haer mondigen jaeren, oudt weesende 21 jaeren. Ten derden, zoe heeft Katrijn voirsz. een wijl tijts daernae die paeter ende den gemeen convent gebeden om Godts willen, dat men haer soude proufessien, wandt zy wel was ende begeerde daer te leven en te sterven, twelck doer die volcomen begeerte haer gegondt is geweest; ende heeft haer proufessie gedaen in presentie van den eysscher, die daer jegenwoerdich was, . . soe hy procedeert, dat hy den eysscher mit recht vuyt doen leyden heeft. . . .

3. . . . dat nae alle bescheyt, scepenen gebleeken, die voirsz. Dirck hem mit recht heeft doen leyden in den erfnisse ende goede voirseyt ende dat die voirsz. pater hem weder mit onrecht heeft doen vuytleyden. . .

481. *Compagnieschap.*

1. Pieter Tourmetrou, factor, . . jegens Joest . . . want hy zijn goet nyemandt vercoft noch gelevert en heeft dan dat gemeen geselscap van de verwerye van Jan Veen. . . . ende is oeck een maniere, custume ende verbant onder die gemeene verwerye ende oeck onder dese geweest, alsdat zijluyden alle halff jaer off tjaer kiesen sekere meesters vuyt hoer geselscap, die welcke meesters regart hebben tot die verwerye hueren tijt geduerende; ende zoe wes die voersz. meesters in hueren tijt hem obligeeren voer die voersz. verwerye te betalen, dat zyluyden dat gelyckelicken sculdich zijn ende verbonden staen te betalen; ende tvoersz. geselscap hebben van tselve tot meere vastheyt eenen scepenenbrieff onder malcander gemaect . . , dat die voersz. personen gecondempneert sellen wesen in den eysch van den eysscher. . . .

2. Jan Jacobsz. . . . tegens Pieter Tourmetrou. . . . . dat men gewoenlijck is niemant te manen noch met recht toe te spreken dan die meester in der tijt wesende, die de last van de verwerye angenomen hebben te betaelen; ende den verweerder sel wel bewysen, dat hy die meesters doechtelijck betaelt heeft. . . .

482. *Hypotheek.*

1. . . . overmits dat die previlegien, costumen ende kueren [1]) van deser stede houden, dat men geen huysen belasten noch ypotekeeren en mach met enige renten, geestelijck noch waerlijck, ende bysonder by instrumenten, want na alle bescreven rechten die belaste goeden behoeren belast te wesen by brieven, ter plaetse daer sy justiciabel zijn. . . .

483. *Onwettige making.*

1. Symon Pietersz. Buytenwech . . . jegens die mater van Sinte Aechten susteren . . , dat hy hem mit recht heeft doen inleyden mit scout ende scepenen in alzulcke aftergelaten goeden, roerende en onroerende, by dode van heer Pieter Buytenwech, priester, zijn getroude soen, want hy die rechte oir ende erfnaem is . . , dat hy gecomen is binnen den voersz.

---

1) Kb. 1508. I, 1, 6.

convente in tegenwoirdicheyt van den dode ende by open grave ende heeft aldair voor notarius ende tugen wederommegeropen alle alsulcke makinge ende anders, als heer Pieter, sijn soen, gemaect soude hebben, twelcke den eysscher voirsz. seyt, dat die makinge ende anders van geen wairde wesen en sel, gemerct dat dese makinge niet gemaect en is in vorme van recht ende niet aftervolgende die costume ende kuere van Leyden [1]); ende voert, dat heer Pieter voirsz. sonder verstant was, als wel blycken mochte by natuerlycke redenen, want hy geen half ure en leefde, dairna dat dese makinge geschiede . . . ; voert, dat geen vrouwen noch maechden geen kennisse dragen en moegen off getuyghenisse geven in gheenen testamente ofte makinge, dair zy an winnen of verliesen souden, ende dat na allen bescreven rechten ende kueren.

484. *De eischer moet schriftelijk zijn eisch doen.*

. . . . dat behoert deysscher te nomineren, van wat saken dattet is, daer hy hem anders of sculdich wesen soude, gemerct dattet die verweere nyet moegelijck en is tantwoerden up tgeen, daer hy nyet van en weet, ende den eysscher is sculdich zijn eyssche, waervan hem die schulden gebreken, up gescrijft te stellen ende dat te bewysen . . . .

485. *Onvoldoende procuratie.*

1. Pieter de Bot, gemachticht van Martijn Sansdetena, Spangaert, . . ende deysscher dede seggen by monde van zynen talman, dat hy die verwerers mit recht angesproken hadde om die somme van 80 pd. 6 gr. vl. . . , dairup die verweerers deden seggen by monde van hueren talman, dat zyluyden eerst begeerden te zien die procuracie oft macht van deselve Pieter de Bot, eer zyluyden ten principaele antwoerden wouden, soedat die selve procuracie voir scepenen den clerck aldair sittende begonst heeft te lesen, dairop die voirsz. verweerers talman seyde, dat die selve procuratie van Pieter de Bot nyet sufficiant noch machtich en was om hemluyden dairmede met recht an te spreken . . . ende boet die voirsz. Pieter de Bot dairop een kenning; dairop Pieter de Bot dede dupliceren, dat die verweerers sculdich souden wesen

1) Kb. 1508. V, I, 33.

te antwoerden int principael, eer hy mit hoir aen een kenning ginck, soe dat by scepenen gewesen is, dat alle wet soude hebben zijn wederwet . . .

2. . . . die verweerers seggen, dat zyluyden sijn procuracie nyet starck genoech en kennen . . . ende dat zyluyden ongehouden wesen sullen hem int principael te antwoorden.

486. *Onwettige bekeuring voor het afleggen van den eed door den ambtenaar.*

2. . . . Ten anderden zoe zel wel blycken by scepenen, dat die voirsz. deken ende koermeesters alsnoch geen eedt gedaen en hebben, nae vuytwysen dat octroy, hemluyden by den K. M. verlient, ergo zoe en zijn zyluyden nyet machtich enige te becoren, voerdat zy hoeren behoerlicken eedt gedaen hebben, achtervolgende tzelve octroy . . . .

487. *Ordonnantie op de verwerij.*

1. Balthazar, gemachticht van Garbrant Garbrantsz., . . . tegens Jan Jansz., blaeuwer, gemachticht van tgemeen geselscip van zijn verwerye, . . . dat hy die verweere mit recht angesproken heeft om 6 Rijnsg. ter cause van verjaerde huyshuyer van die zelve verwerye, gemerct dat dair een ordonnantie gemaect is onder tgeselscap van die verwerye, waert byalzoe dat yemant van tvoirsz. geselscip gecoeren worde in den gerechte of int wairdeynscap, soedat hy zijn neeringe laten moste van de draperye . . , zoe sal men dengenen, die alzoe zijn neringe gelaten heeft, geven vuyte gemeene verwerye een pont groot vl. tsjaers voer zijn avontuyer van die selve verwerye; ende alzoe notoer ende kenlick is, dat deysscher gecoeren is om waerdeyn te wesen, soe is hem dat pont groot voersz. verschenen, gelijck voersz. staet.

2. . . . dat deysscher nijmmermeer bewysen zal dinhout zijnre scriftueren, aengesien datter nyemant van tgeselscap voirsz. en is, die oick int waerdeynscap gecoeren zijn geweest, die tvoirsz. pont groten oyt geeyscht noch ontfangen en hebben. . . .

488. *Eigendom aan een huis.*

2. . . . dat nyemandt sculdich en is huyer te geven van een huys, dat hem eygen is ende eygelick toebehoert. Ende aengezien nu dat tvoirsz. huys, daer deysscher, in den naem als boven, huyer of eysschende is, de voirn. verweerster toe-

behoirt hoer leven lang ende possessie ende rustelick besit gehadt heeft van tzelve huys den tijt van 21 jaeren ende heeft tzelve huys gerepareert, die pachten dairop staende betaelt ende bewoent zelver den tijt voirsz. tansien van allen menschen, daer deysscher noeyt contrarie geseyt heeft, alzoedat die verweerster genouch allegeren mach trecht van prescriptie, welcke zeyt, dat als yemant possessie ende besit heeft gehadt van enick dinck den tijt van 10 iaeren ende parthen, die dairop actie zouden mogen hebben, dair niet tegens en zeggen binnen den tijt voirsz., die nochtans tegenwoerdich ende binnenslants zijn, dat men die besitter achter den voirsz. tijt niet turberen noch verdriven en mach van zijn possessie....

489. *Verplichting tot betaling van renten.*

2. ... Ten eersten zeyt die verwerer by exceptie, dat nyemandt gehouden en is eenighe bekennisse van renten te doen, tensy dat hem eerst alvooren getoont worden brieven transpoert, register ofte oude possessie....

490. *Ontzeg van antwoord.*

1. ... dat de verweerer hem met groten onrecht antwoort ontseyt heeft, want wie men antwoort ontseyt, die ontseyt men veel goets rechts; seyt voort deysscher, dat die verwerer niet bewysen en sal, als recht is, dat by scepenen in de voirsz. saecke enich vonnisse diffinitijf gegeven is, waerom men den eysscher antwoort ontseggen woude, want daer en is niet boven vonnisse gedinget; ende off die verwerer seggen woude, dat daer een appoyntement gegaen is in de voorsz. saecke, mach wel wesen, mer dat is geschiet doer begeerte van den verwerer ende niet van den eysscher, ergo soe behoerde die verwerer te comen ten selven dage ende hadde voldaen dat appoyntement van scepenen, twelck hy nyet gedaen en heeft, waermede hy sijn appoyntement te buyten gegaen is. Concludeert deysscher, in den naeme als voeren, indien die verwerer sijn verweerte bet niet en bewijst, als hy hem in recht vermeten heeft, dat die verwerer gecondempneert sal wesen in recht te antwoorden: dat deysscher die kenning mede sel gaen en die verwerer tegens.

KENNINGBOEK K.

491. *Een eischer mag niet zweren in zijn eigen geldelijk belang.*

Jan Cornelisz. Cuyper, verweerder, is zijn dingtael op ende tegens Heynrick Cornelisz. de Wilde, eysscher, . . dat hem eysscher mit onrecht angesproken heeft om hem te voldoen van sekere voerwaerden, roerende den coep van breseliehout, dat die verweerder van den eysscher gecoft ende ontfangen soude hebben, welcke voerwaerde den eysscher nijmmermeer bewysen en zal mitter waerheyt. . . . Oeck mede zal deysscher niet bewysen, dat die verweerder enich deel van den voirsz. houte tzynen huyse noch leggende heeft, mer mogelick ist, dat deysscher zekere breseliehout den verweerder, in tyden als hy noch in zynen verwerye woende, gelevert heeft om te beproeven op een zekere pryse, indient goet bevonden worde. Ende als die verweerder tzelve hout beproeft heeft gehadt ende bevonden dattet nyet goet en was ende dat hy tzelve hout behoudende zynen eedt, die hy der stede van Leyden op zijn neringe gedaen hadde, niet gebruycken noch besigen en zoude mogen, soe heeft die verweerder tzelve hout den eysscher weder opgedragen, seggende: „ick bevinde, dat u hout niet guet en is ende ick en mach mijn eedt met u hout niet quyten; aldus zoe zeg ick u, dat ghy u hout thuys haelt, of ick laetet leggen tot uwen schade;" twelck die verweerder hoopt te bewysen; daer deysscher zeyt, dat hy die comanscap affermeren wil met zynen eedt, daerop seydt die verweerder

dat een eysscher na recht niet en mach zweeren in zijn burse mer behoert ende is schuldich zynen eysch te verificeren ende te bewysen, zulcx dat in recht genouch zy. . . .

492. *Verbreking van gevangenschap.*

1. Heeren Gerijt van Lochorst, ridder, als commissie hebbende van die K. M., als schout van die stede van Leyden, eysscher, is sijn dinctael up sekere besaecte goeden, die noch ghemeen zijn midt Katrijn Jansdochter ende Dirck Hugensz. [1]), haren getrouden man, ende up Katrijn ende haeren borgen, als Pieter, die Apteker, die dezelfde besaecte goeden verborcht hebben voor 1000 Rijnsche gulden off dat gewijsde van scepenen te voldoen; ende die voirsz. schout seyt Dirck Hugenz. an, alzoe hy gevangen is geweest om sekere delicten, die noch niet gecorrigeert en waeren, ende daerenboven des heeren vanckenisse geweldelicken gebroken heeft ende hemselven alsoe fugitijff gemaect heeft ende vuyter vanckenisse wechgelopen is, dat hy dairan verboert heeft zijn lijff ende zijn goet off cremineliken of civyliken gecorrigiert te wesen, als die scepenen van Leyden bevinden sullen van rechtswegen behoert gecorrigeert te wesen. Concludeert die voirsz. schout, indien hy zynen eyssche bewijst, zulcx dat scepenen duyncken zal in recht genoech te wesen, dat die besaeckte goeden off die borgen gecondempneert' sullen wesen by scepenen. . . .

2. Katheryne Jansdr. . . , dat den eysscher nijmmermeer bewysen en sal, dat die goeden alsnoch gemeen zijn , . , dat den selven Dirck Hugensz. overmits ende doer zyne sobere regimente gestelt is in die voichdie der voirsz. stede van Leyden . . . . . , dat zy haer zekeren langen tijt van jaeren geneert, beholpen ende onderhouden heeft mit cramerye . . , daerinne zy haer'zoe deuchdelycken gehadt ende gedraghen heeft, dat zy met hoer kinderkens eenen redelicken cost in eeten, drincken ende anders in tamelicken maten naer hoeren state onderhouden ende deurgecomen zijn . . . . . , dat den voirsz. eysscher nijmmermeer bewysen en sal, dat die voirsz. Dirck Huyghensz. om eenighe delicten, die hy gedaen zoude moegen hebben, gevangen is geweest . . . . ende in

---

1) Hij was de zoon van Huyghe Jacopsz. en de broeder van Lucas Huyghenz., den beroemden Leidschen schilder en graveur.

gevalle den selven Dirck Huyghensz. enichsins gedelinqueert mochte hebben, twelck die verweerders geloven neen, soe en soude men den selven Dirck Huyghensz. soe soetelicken nyet getracteert hebben mit spyse ende drancke, hebbende tot synen wille ende openlijk die slotelen van den plaetse, daer hy gelogeert was, . . soedat dickwijls die deuren ofte poerten openstonden ende hadde wel moghen gaen, daert hem belieft hadde, als hy gedaen heeft, waerdeur blijct, dat die voirsz. Dirck Huyghensz. aldair nyet gelegen en heeft als gevangen man ofte maelfacteur . . . , waervuyt genouch blijct, dat den selven Dirck Huyghensz. niet vuytgebroken en is vuyt den thoeren, genoemt den Pellecaen . . . . . .

493. *Voor de baar uitgaan en cessie doen.*

. . . ende op dat artikel, daer deysscher zeyt, dat tselve niet van meerder cracht en is dan of zy cessie gedaen hadden, daerup seggen die verweerders, dat dese sake, te weten voer die baer vuyt te gaen, gheen comparacie ende niet gemeens en heeft mit cessie te doen, ende dat by desen redenen: in den eersten, dat alle brieven van cessien inhouden ende begrypen die conditie, dat wanneer die cessionanten tot beter fortune comen zullen, gehouden wesen te betalen, twelk in der sake van tsterfhuys te vlien niet en is; ten anderden, een vrouwe, die voir die baer vuytgaet, die gaet naect daervuyt, sonder enich guet, tzy groot of cleyn, mit haer te nemen, twelck in der cessien niet en geschiet; ten derden, zoe doen cessie zoewel manspersonen als vrouwen, immer man ende wijf te samen, contrarie is in deze saecke, gemerct dat voer die baer vuyt te gaen is een previlegie ende gracie, die van ouden hercomen alleen gegunt ende gegeven is den weduwen, die hoir mans, die hoir voichden zijn geweest, zoeveel schulden gemaect hebben, dat zy daer gheen eynde an en weten, die renuncheeren ende gaen vuyt, als voirsz. is, ende zijn daermede geheel vry van allen schulden. . . .

494. *Kracht van getuigenis.*

. . . Concludeert die verweerer, bewijst den eysscher synen eyssche met dat doechtelick bewijs is, dat die verweerer dan volstaen sal mit dat die segsluyden verclaren, dat den verwerer sculdich is te betalen van den voirsz. eyssche, want

men alle camp ende eedt verby behoert te gaen, daer kennis ende tuygen of zijn.

495. *Het gerecht als partijdig gewraakt.*

. . . deysscher, zoe hy procedeert, zeyt, dat hy hem voer hemselven ende gemachticht als voeren mit recht heeft doen inleyden in den gehelen boel ende naegelaten goeden van wijlen mr. Pieter Wiggersz., priester ende Deken in zijn leven van Sinte Pancraes collegium binnen Leyden, hoeren oudtoem zaliger memorien, ende dat vuyt crachte van zekere testamente ende vuyterste wille, by mr. Pieter Wiggersz. voirn. in zijn leven gemaect, . . op welke inleydinge die verwerer dede zeggen by exceptie, dat hy mijn heeren van den gerechte hielde suspect ende sijn partie, dat daeromme mijn heeren in deze zake zijn rechters niet wesen en zouden ende dat dese zake alleenlick gedecideert zoude worden voer den Groeten Raedt tot Mechelen . . , op welcke frivole exceptie deysscher als boven seyt voer replycke, dat hy niet en weet van enige suspitie ofte partialiteit van mijn heeren van den gerechte. Mer alzoe den boel voirn. gevallen is binnen der stede van Leyden by dode ende overlyden van mr. Pieter Wiggersz. voirn. . . , dat daeromme die voirsz. zake eerst ende alvoeren gedecideert sal worden by mijn heeren van den gerechte voirn. . . . . .

496. *Inventaris.*

. . . dat hy mit onrecht angesproken is om den eysschers te leveren een doechtelicke ende sufficiante inventarijs van de aftergelaten goeden ende dat vuyt crachte van een testament, dat deysschers besproken ende gemaect zouden wezen . . , gemerct dat nyemant en behoert inventarijs te eysschen vuyt crachte van testamente dan alleen die erfgenamen van den buel zijn ende dat oick nyemant geoerloeft en is een ander zijn goedt te inventereeren, angesien dat den verweerer noyt handelinge gehadt en heeft van vuyt- ende ingeven noch van schulden te betalen of te ontfangen, dat den voirsz. boel roeren ofte angaen mach. . . .

497. *Testament.*

. . . gemerct dat den verwerder ende Elizabeth, zijn wijf, gemaect ende besproken hebben den lancxte levende van hem beyden alle hoirluyder gueden, die zy achterlaten, zonder geen

vuytgesondert, met een clausule, dat die lancxte levende van hem beyden die selve guede zullen mogen belasten ende vercoepen om hoer noetruft daeroff te hebben ende nemen....

498. *Woeker.*

1. Heer Gerijt van Lochorst, ridder, schout der stede van Leyden, als rechter van sheeren wegen, eysscher, is zijn dingtale up ende tegens Claes Aerntsz. coster, verwerder. Ende seyt hem an, dat hy verscheyden personen penninghe geleent off ondergedaen heeft op onredelicke ende exorbitante woeckere, die hy dairvan genomen ende bedingt heeft zoe by weken, maenden ende jaeren. Seyt voirt, dat indien hy den voirsz. Claes Aerntsz. dit overgaen kan, als recht is, dat hy hieran verboert heeft gecorrigeert te wesen in manieren hiernae bescreven. In den eersten, dat hy op een martdage gestelt sal wesen van 11 vuyeren tot 12 vuyeren des middaechs openbaerlick op ter stede kake, zijn tytel gescreven over zijn hoeft hangende; ende dairtoe gebannen te wesen den tijt van 10 jaren vuyt deser stede van Leyden, enz.; ende dairtoe noch verboert te hebben tegens den heere alzoe menickwerve 10 sheeren ponden, als hem overgaen sal worden woeker genomen te hebben . . . Concludeert de voirsz. schout, eysscher, by redenen boven verhaelt, dat die verwerder gecondempneert sal worden in zijnen eyssche.

2. Claes Aerntsz. . . , dat hy is een man van goede naeme ende faeme, die noyt zijn dagen crimineerlicke achterhaelt en is geweest; dat nae rechte geoerloft is comenscappen te doen ende societeyten te maken; dat een, die bedrogen wordt int copen over de helft van de justen pryse, die mach hem behelpen om sulcke contracten te doen rescinderen, ende insgelicx vuyt gelycke saecke een vercoper; dat oeck diegene, die vuyt saecken van societeyt beloeft heeft te laten volgen dengenen, die den arbeyt, of dengenen, die tgelt gelevert heeft om comenscap off neringe te doen, zekere quote van tprofit, die is sculdich van de profyten rekeninghe te doen ende tbeloefde profijt te betalen. Tes oeck soe, dat nae disposicie van gemeen rechten gelijck off alliens es gelt of comanscappen te leveren off credencie te hebben, dat tselve gelevert is. Tmach wesen, dat den verweerder zekere lakenen vercoft heeft ende dat hy, deselve lakenen gelevert off credencie gehadt zijnde, dat hy deselve geleverde waeren gecoft heeft ende sulcke pro-

fyten genoten heeft alsoff de comenscappen off lakenen gelevert hadden geweest; ende seyt den verweerder, dat gelycke comenscappen zijn geoerloft ende dagelicx recht gedaen wordt tot Andtwerpen, in den Rade van Brabant ende Grooten Rade tot Mechelen tot approbacie van deselve contracten, twelck den verwerder offereert te probeeren sonder hem te constringeeren tot overtallige pone. Tes oeck waer, dat den verwerder zekeren contraect van societeyt gehad heeft mit eenen Gerijt Pellegrimsz., heeft den verweerder in der zelven societeyt penninghe verschoten, dairvoir hem beloeft is dat derden deel van den profyten; van dese profyten is den verwerder rekeninghe gedaen ende veraccordeert, dat die voirsz. Gerijt Pellegerijnsz. den verwerder betalen zoude sekere somme van penninghe op daghe ende termyne. . . . Concludeert mitsdien, dat verclaert sal sijn den eysscher niet ontfanckelick ende by ordene tot absollucie van den eyssche. . . .

499. *Uitspraak van zegslieden.*

1. Michiel Jansz., voller, eysscher, is zijn dingtale tegens Dirck Hobbenz. . . , alsdat de verweerder betaling bewysen soude van den vuytcoop, die den verwerer voirtijts tegens den voirsz. eysscher gedaen heeft gehadt ter cause van een sekere instrument, gemaect by vuyterste wille van Lijsbet Mouwerijnsdr., des voirsz. eysschers suster, of 200 Rijnsg. daervoer te geven. Seyt eerst den eysscher, dat naet inhouwen het voirsz. instrument, soe is hy by den verwerer seer behaelt ende vermindert tot sijn grote afterdeel van zijn welvaeren, ende alzoe die verwerer een seer cloeck ende verstandich man is om sijn soens profijt te gecrygen mitten hylicke van den eysschers nichte, ende den eysscher alhier, dat een schamel onverstandich voller is, die genen rechten en verstaet, ende men hem doer sijn slechtheyt dairom niet en behoirde te behalen om sijn simpelheyt mit enygen copen, geblyven ofte submissien soe te trecken vuyten synen, alwaert dat hy te doen hadt, soe seydt voert die eysscher, dat tblycken sal by sijn instrument, dat hy by den vuytcoep deen helfte becoft ende bedrogen is . . . .

2. Dirck Hobbensz. . . . seyt voir antwoirde, hoe dat onlanck geleden parthien dingplechtich alhier geweest zijn ende enen kenning gedongen hebben om dese selve zake , . . ende alzoe scepenen upte zelve tijt gebleken is, dat parthien voirsz. alle

hoir questien ende geschillen, die sy enichsins tegens malkander hebben mochten, hangende dese voirsz. rechtsvorderinge an sekere arbiters aling ende al gesubmitteert ende gebleven hadden, dairup oick by de selve arbiters opte selve tijt vuytsprake gedaen was, waermede perthien voirsz. geheel ende al van alle hoir geschillen verenicht waren, zoe zy den selven vuytsprake oick geevolegeert hadden, soe en hebben scepenen om der voirsz. reden wille in der voirsz. sake geen sententie gewesen . . . ; seyt dairom Dirck Hobbenz., dat deysscher geheel qualick up hem geraect is ende mit groten onrecht hem eysschende is dien eysch op dander . . .

3. . . . dat nae alle bescheyt, scepenen gebleken, die voirsz. Dirck Hobben vry ende quyt sel wesen van den voersz. eyssche.

500. *Uitspraak van zegslieden.*

1. Claes Aerntsz., coster, eysscher, . . . tegens Dirck van Vliet . . , dat hy den verweerder mit recht angesproicken heeft om te onderhouden ende te voldoen alzulcken voirwaerden ende vuytspraick, als tusschen hem beyden gemaict ende vuytgesproicken is, of 17 pd. gr. vl. daervoer te geven . . . . ende draecht hem an trecht van der stede, bysonder an trecht van de willige pande . . .

2. Dirck van Vliet . . . dat hy niet sculdich en is den vuytspraick in questie zijnde te voldoen, tenzy dat deysscher eerst ende alvoeren hem restitueert ende wedergheeft alle alzulcke juwelen, als deysscher van hem zekere tijt geleden in willige pande ontfanghen heeft, daer dese questie vuyt gecomen is, ende gedraecht hem dies die verweerder an trecht ende oude costuyme deser stede . . . .

3. . . . . dat nae alle bescheyt, scepenen gebleken, die voirsz. Dirck daermede volstaen sel; ende geven hem die kenning gewonnen ende Clais Aerntsz. verloren.

501. *Vaderschap.*

1. Marijtgen Claesdochter . . . teghens Cornelis Garbrantsz . . . om haer te betaelen die craem ende half te helpen houden tkindt by haer gewonnen in alimentatie van tleven, schoenlinden ende wollen of 10 pd. vl. daervoer te gheven, gemerct dat deysscherse by haer vuyterste noot den verweerder tvoersz. kindt upgezwoeren heeft . . .

2. Cornelis Garbrantsz. . . . zeyt voer antwoerde ontkennende

geheel ende al, dat deysschersse een kindt by hem gewonnen heeft, ende sy nijmmermeer en sal moghen bewysen, als recht is. Mer daer zy zeyt, dat zy tselve kint den verweerder in hoer noot opgezwoeren soude hebben, dat nae alle rechten een eysscher ofte eysschersse sculdich is zynen eysch te bewysen, ende en wordt gheensins deysscher ofte de eysschersche toegelaeten sonder enich bewijs tot zynen eede . . .

3. . . . dat nae tuychnesse ende bescheyt, scepenen gebleken, die voersz. Marijtgen Claesdochter blyven zel in haer clachte; ende geven haer die kenning gewonnen ende Cornelis Garbrantsz. verloren.

KENNINGBOEK L.

502. *Beleediging.*

1. Pieter int Scaeck, ghemachticht van heren Pieter Pietersz., priester ende vicecureyt tot Voerschoeten, . . tegens Dirck Michielsz., verweerder, seggende, alzoe Dirck Michielsz. voirsz. zekere tijt geleden tot verscheyden tyden ende personen zekere lelicke ende injurieuse woerden van den voirn. heren Pieter geseyt ende gesproken heeft. . . . Concludeert mitsdien, dat by u, mijn heren, vonnisse verclaert zal zijn, heer Pieter voorscr. by Dirck Michielsz. zeer geinjurieert te zijn ende dat hy sculdich ende gehouden zal wesen hem die zelve injurien te beteren eerlicken ende profytelicken, dat hy gehouden zal wesen upten eersten rechtdach, als die schout mit meerderdeel van scepenen nae de vonnisse zidt ende dinget, te comen in der vierschaer hebbende een bernende kaerse in zijn handt ter presentie van heren Pieter voorsz., indien hy present wesen wil, ende bidden, dat, zoewes hy die goede naeme, eer ende fame van hem te nae gesproicken heeft, dat hy daer onbedachtelicken ende qualicken an gesproicken heeft ende dat hy hem tselve will vergeven om Gods willen. . .

2. Dirck Michielsz. . . , dat hy mit onrecht angesproicken is om deysscher te beteren. . . . , gemerct dat deysscher nyet bewysen en sel, dat den verweerder meerder woerden, tendeerende tot destructie van deysschers goede name ende fame, gesproicken en heeft dan den verweerders advocaet in zynen scriftueren, acten ende reprochen gescreven ende ver-

claert heeft voir den Raedt van Hollandt: indien deysscher doerdien geinjurieert hadde geweest, als neen, zoe zoude hy tselve hebben mogen protesteren an mijn voorsz. heren van den Raide, die rechters in de voergaende saecke geweest zijn, ...

3. . . . dat nae tuychnisse ende bescheyt, scepenen gebleken, die voorsz. Dirck Michielsz. gehouden zel wesen voer dezelve injurioese woerden te geven de kercke tot Voerschoeten twie toertsen.

503. *Rijnlandsch recht.*

1. Symon Florisz. . . . zeyt, dat alsoe Geertruyt voirsz. zekere tijt geleden den voirn. Symon Florijsz. gepandt heeft gehadt an zijn goeden, gelegen in Rijnlandt, om welcke pandinge Symon Florijsz. voorsz. by mannen van Rijnlandt gecondempneert is in twie boeten, elcx van 10 pd., die hy den bailiu van Rijnlandt heeft moeten betaelen. Ende alzoe naederhandt by den Hove van Hollandt die voirsz. pandinge als qualicken ende tegens recht gedaen te nyet gewezen is. . . , concludeert deysscher, dat die verweerster gecondempneert sal worden deysscher die voirsz. twie boeten te restitueeren ende weder te gheven.

2. Geertruyt Jacobsdochter . . . , dat deysscher haer mit onrecht gedaecht ende beclaecht heeft, . . ende zeyt ontschult van den eysch, by den eyscher op hoir gedaen, gemerct dat men in Rijnlandt gheen costen en windt, mer elck moet zijn costen an zijn bien bijnden, twelck anders niet en geuseert en is tot datum van desen toe; dat deysscher seyt in zijn scriftueren, dat die pandinghe by tHof van Hollandt te nyet gewesen is, mach wel alsoe wesen, mer verzwijcht, dat by den selven Hove die costen gecompenseert zijn ende dat elck zijn costen betaelen, alst blycken sal by tdictum van der selver sententie.

504. *Emphyteosis.*

1. Wy, Coen van Boschhuysen ende Cornelis Paeds, scepenen in Leyden, oerkonden . . , hoe dat upten 26 Jan. lestleden dincplechtich voer den gerechte gecomen zijn Jan Paeds Bouwensz. ende Cornelis Claesz., apteker, beyden als voechden ende mombers van heurluyder huysvrouwe, ende clagheden up Jan Reyersz. Bouwer, seggende dat zyluyden zijn waerachtige

gronteygenaers ende overheeren van een zeker huys ende erve, gelegen . . , ende zulcx hebben zy, als waerachtige gronteygenaers van tvoirsz. huys, jaerlicx een rente van twee engelsche nobelen tsjaers; ende achtervolgende de brieven van den eerste vuytghifte van de erve ende grondt, daer thuys voorsz. up staet getijmmert ende gebout es, zoe hebben de voorsz. claghers den houde, zoe wanneer dezelve gront vercocht ende gealieneert wordt; dat tvoorsz. recht, de voorsz. clagers competerende, wordt by de meesters van rechte genaempt emphiteosis vel jus emphitioticum, twelck is van zulke nature ende conditie, dat de besitter van zulcke erve ende grondt deselve erve oft grondt nyet vercopen of afleveren en mach int geheel ofte deel buyten consent ende oerlof van de grondteygenaer, ende zoe wanneer de besitter contrarie doet, zoe vervalt hy van zijn recht ende compt tselve goet vry ende vranck weder an de grondeygenaer sonder toeseggen van yemandt, gelijck als een leengoet vercocht wordt buyten consent van den leenheer. Tes nu soe, dat Ghijsbrecht Gerijtsz. Goel eensdeels van de voorsz. erve vercoft heeft den voorn. Jan Reyersz., te weten de kelder mit de zijtmuyer. . . . zonder consent van de voorsz. clagers, waerby de voorsz. kelder mit de zijtmuyer an hemluyden mitten vollen rechte vervallen is . . , dat die voorn. Jan Reyersz. gecondempneert sal worden zijn handen te trecken van de voorsz. kelder met de zijtmuyer.

505. *Cautio indiscreta.*

2. . . . Meester Adriaen Reyersz. . . tegens Florijs Hobbenz... ende zeyt voer antwoerde opten eysch by den voirsz. eysscher hyer gedaen ter cause van 44 karolusguldens nae vuytwysinge zijn obligatie, van verweerder hem gepasseert . . , dat hy van der zelver eysch comen ende staen zal tot zyne verclaringhe, te weten, dat hy, verweerder, bekent, dat hy hem heeft geconstitueert te betaelen hem, eysscher, die voirsz. 44 karolusguldens, die Ghijsbrecht Cornelisz. sculdich is den voirn. Jan, ende dat hy ongehouden is die te betaelen voer den tijt, dat hy, eysscher, den voirn. Ghijsbrecht als principael heeft geexecuteert; ende die te vollen geexecuteert zijnde, indien daer yet daeran gebrect ende des voirsz. Ghijsbrechts goeden niet en mogen strecken, alsdan willich ende bereidt is die reste op te legghen ende te betaelen, zegghende: dat

hy hiermede in rechte behoert te volstaen, alzoe nijmmermeer blycken en sal, dat hy, verweerder, oeyt enige andere handelinge of comanscip mitten eysscher gedaen heeft, daerdoer hy den zelven eysscher van zijn selfs weghen innegehouden is, dan dat hy hem alleen verbonden heeft in Ghijsbrecht voirsz. schulde; ende dat tselfde nae rechte zulcx behoert te geschien, blijct by vele ende diversche rechten in den boucken Digestorum et Codicis de constituta pecunia et in glosa... *in auct. de fide nisi de privato* (?), ende gelijck Johs. Petri de Ferrariis dat mede expresselick in zijn Practike in forma libelli contra plures reos debendi, in glosa super verbo: *beneficio novarum constitutionum.* Ende alsoe die eysscher hem behelpen wil mit een prive obligatie of hantscrijft, by hem verweerder gescreven, .. dat die voersz. hantscrijft hem niet en mach prejudiceeren noch in des eysschers eysch geen probatie maicken tegens hem, gemerct dat selfde hantscrijft spreect indiscretelick sonder saicke van den schulde te allegeren, daeromme tzelfde hantscrijft behoert geacht te zijn nul ende van gheenre waerden, als claerlicke geschreven staet in den rechten Digestorum de probationibus, *cum de indebito.*

3. ... dat nae alle bescheyt, scepenen gebleken, die voorsz. Florijs Hobbenz., in den name zoe hy procedeert, blyven zel in zijn clachte; ende gheven hem die kenning gewonnen ende Mr. Adriaen verloren.

506. *Testament van Lucas van Leyden.*

1. Dammes Claesz., schilder, als man ende voicht van Marijtgen Lucasdochter, zijn wijff, eysscher, is zijn dinctaele up ende teghens Joncfrouwe Lijsbet van Bosschuysen, weduwe van meester Lucas Huyghensz., als boelhoudster van den gemeenen boel van de selve meester Lucas, verweerster. Ende seyt, dat alsoe mr. Lucas voirn. in zijn leven by testamente gemaict ende besproicken heeft, dat alle zijn goeden nae zijn ende zijn huysvrouwen doot gaen ende succederen zullen, dien helft an Hughe Jacopsz., zijn vader, ende dander helft an Marijtgen Lucasdochter voirn., mit condicien, dat indien Huych Jacopsz., zijn vader voorsz., nae toverlyden van Joncfr. Elizabeth, zijnder huysvrouwe voirn., nyet in levende lyve en wair, zoe zullen alle zijn goeden in dien gevalle gaen ende succederen an Marijtgen Lucasdochter voorsz., alles breder blyckende by testamente daervan zijnde. Concludeert deysscher . . , dat

die verweerster zoe voeren gecondempneert sal werden hem te leveren goede, deuchdelicke ende souffisante inventaris van alle alzulcke goeden, als in den gemeenen boel van Lucas voorsz. ten tyde van zijn overlyden bevonden zijn, te weten: huysen, erven, landen, renten, huysraidt, gelt, zilverwerck, clederen, juwelen, harnasch, weer ende wapen, plaeten, taeferelen, schilderyen, prenten, instrumenten, verwen, vuytschulden ende inschulden ende voerts alle andere roerende ende onroerende goederen, geen vuytgesondert noch buytengehouden, als Mr. Lucas Huyghensz. ende Joncfr. Elysabeth, zijn huysvrouwe voirn., tsamen gemeen bezeten hebben ende mitter doot geruymt ende aftergelaeten heeft . . .

2. Philips Vrankenz., in den name ende als gemachticht van Joncfr. Lijsbet van Bosschuysen . . , dat die verweerster vry ende quyt sel wesen up dese tijt van den voorsz. eyssche, gemerct dat naevolgende testamente van Lucas Huyghenz., saliger memorien, wylen geechte man van de verweerster, waerdoer hy, eyscher, zijn eysch fonderen will, haer, verweerster, gemaict zijn alle zyne goeden, by hem achtergelaeten, ende dat zoelange zy, verweerster, leeft, zoedat haer mitsdien nyet gelaeten en is alleen die bruycwaer van deselfde goeden mer die proprieteyt van dien, zoelange zy in levenden lyve is, ende tgeen dat gemaict zoude moghen wesen der voorn. Marijtgen Lucasdochter, is haer alleen gemaict, dat nae die doot van joncfrou Elysabet zy, Marijtgen, succederen sel in de erfnisse van Lucas voorn., waerdoer zy alleen gemaict is legataria condicionata van Lucas voorn., zoedat, indien zy, Marijtgen, nyet en wair in levenden lyve, als zy, verweerster, oflyvich worde, indien zy alsdan noch leefde, die kinderen van haer geen erfgenamen en zouden zijn, overmits dat zy, Marijtgen, een onwettelicke dochter is; want alzoe nyet en staet gespecificeert, hoe die goede van Lucas nae die doet van haer verweerster zullen gaen, indien Marijtgen voirsz. voer haer, verweerster, oflyvich waer geworden, ende die zelve condicie overgeslegen ende verzwegen is, dat daeromme tselfde in dien geval behoert te gaen nae tbescreven of tgemeen landsrecht an Lucas voirsz. rechte erfgenaemen, tzy an zijn vader of, waer hy doot, an zijn broeder ende zusteren; ende is die zelfde eysscher oick alsnu te vrouch op ende hem noch vuyten name van zijn huysvrouw gheen actie en competeerdt, nyettemin, om die goeden, by Lucas voirsz.

achtergelaeten, nyet te distraheeren, presenteert die voirsz. verweerster alsnu inventaris te geven van alle die goeden, die geweest zijn in den boel van Lucas voirsz., ten daghe van zijn overlyden, in handen van Huych Jacopsz., vader van den voirn. Lucas, die ab intestato zijn wetlicke erfgenaem behoert te zijn, met protestatie dat tselfde inventarijs onder hem blyven sal ende in gebreke van hem alsdan gelevert sal worden denghenen, die ten zelven tyde daerinne best gerechticht zijn...

3. ... dat nae alle bescheyt, scepenen gebleken, die voirsz. Joncfrouwe Lijsbet volstaen sel, mits den voirn. Dammes leverende behoerlicke inventaris by hoeren eede alleen van alzulcke goeden, als die voirsz. Lucas Huyghensz. in hylicke an den voirn. Joncfr. Lijsbet gebracht heeft ende die hem bijnnen staenden hylicke van zyne zyde angecomen zijn, tzy by besterfte ofte gewijn, geen vuytgesondert; ende geven Phillips Vranckenz. voirsz. die kenning gewonnen ende Dammas Claesz. verloren. Actum, 27 Julio 1534.

507. *Geen tweemaal behandelen eener zelfde zaak voor één rechter.*

.... ende alzoe nae rechte nyemandt en mach van eene saicke voer eenen rechter twie instancien maicken, bysonder als by den zelven rechter in de selve saicke sentencie deffinitive gewesen is, zulcx hier geschiet is, als deysscher selfs in zijn scriftueren confesseert ende bekent, daeromme persisterende by zijn voergaende exceptie, die in rechte genoempt is exceptio litis finite, concludeert die verweerder, dat deysscher verclaert zal worden in zynen eysche up hem nyet ontfanckelick....

508. *Proces tegen eene boelhoudster.*

1. Die schout van Leyden, eysscher, is zijn dinctale up ende teghens Marie Jan Zevertsz. printers weduwe, als boelhoutster van den gemenen boel van de zelve Jan Zevertsz..., dat hy zekere tijt geleden den voirsz. Jan Zevertsz. in zijn leven in recht alhyer getoghen heeft, hem eysschende, alzoe hy dagelicx binnen dezer stede hanterende was die neringe ofte ambachte van de witmaeckerye ende gheen poorter en was, al contrarie den ambachtsbrief, die van der witmackerye voertijts by den gerechte gegont ende gegeven is, dat hy daeromme gecondempneert zoude worden daeran verboert te hebben 2 marck silvers, naevolghende den ambachtsbrieve. Ende alsoe Jan

nae litis contestacie, by hem in de voirsz. saicke gedaen, dezer werlt overleden is, soe heeft die schout nae zijn overlyden die weduwe, als boelhoutster, rechtelick doen roepen om tvoirsz. processe in zulcke staete an te nemen, als twas ten tyde voer toverlyden van den voirn. Jan Zevertsz. . . .

2. Marijtgen . . , dat alsoe die pretentieusen eysch, die de voirsz. schout up wylen Jan Zevertsz ten tyde van zijn leven gedaen mach hebben, was penael, tenderende tot bruecke van boeten, ende die zelfde int leven van haer man voirsz. nyet gesloeten en was by vonnisse van scepenen, als dat behoert, dat zy daeromme nae rechte nyet sculdich en is, als boelhoutster voirsz. tpretense proces te aenvaerden, mer tselve doot gesmolten ende te nyet is doer toverlyden van haer man voirsz. . . , dat alsoe die schout onder anderen allegerende was, den voirsz. Jan geen poorter te wesen, dat derjeghens Jan by exceptie hem gedefendeert heeft, alsdat hy een geboeren poorter was van der stede van Leyden ende in possessie van dien, ende zulcx huys, vyer ende licht houdende was, doende altgeen, dat een poorter sculdich was te doen, ende mitsdien nyet sculdich zoude wesen upten eysch van den voirn. schout te antwoerden, ten wair zaecke dat by scepenen vonnisse eerst ende alvoer verclaert waer, dat hy by eenige saecken of doerdien dat hy tot Antwerpen poorter geworden mochte wesen, zijn eerste poorterschap verboert hadde . . , bysonder gemerct, dat nae rechten een man tot diverschen steden onder een heer staende wel mach poorter wesen, zonder zijn eerste poorterschap te verboeren, ende contrarie van desen geen kuere of previlegie en is binnen der stede van Leyden. . . .

509. *Getuigen.*

1. Mr. Cornelis Pietersz. teghens Claes Reyersz. . . . , alzoe die verweerder hem daghelicx vervordert teghens den eysscher zekere tuygen te beleyden in recht, ende zulcke beleyde tuyghen, daer den verweerder den eysscher niet up geroupen en heeft in rechte om die getuyghen te zien zweren, alsoe als dese saicke een grote saicke is ende alle getuychnisse, die den verweerder zulcx is beleydende, dat die van gheender waerden en zullen wesen, eer ende alvoeren dat die verweerder den eysscher daerop geroepen heeft als voeren, ende voert, dat die eysscher van den verweerder sal hebben ende weten, wat hy zijn tuyghen sal willen vraghen of in

gebreke van dien 100 pondt groot vlaems daervoer te gheven. Seyt den eysscher, dat dit recht is ende in allen rechten gefundeert, soewel int geestelick als int waerlick, ende oeck voer allen Hoven zulcx geschiet. . . . .

510. *Rijnlandsch recht.*

1. . . . dat binnen den voirsz. heerlicheyt van Benthuysen ende oick in eenige plaetsen in Rijnlant een costume geobserveert wordt ende lange jaeren geobserveert is, dat soe wanneer yemandt coopt eenige brieven ofte renten, sprekende op een anders goeden, dat alsdan die cooper gehouden wort presentatie te doen van de selve coope dengheenen, dair die brieven of renten op sprekende zijn, diewelcke in dien gevalle optie heeft omme de selve coop te accepteeren of te refuseeren, so hem belieft. . . . [1])

511. *Procedeeren.*

2. . . . Eerst zoe staet te presupponeeren, dat soe wanneer gelitiscontesteert wordt in rechte voer die vierschaere van Leyden upten eysch, staende int clachtbouck van Leyden, ende nae de zelve litis contestacie partyen gegaen zijn an scepenkennesse, zoe en mach noch en behoert deysscher zynen eysch, bysonder die qualiteit van dien, staende int clachtbouck, niet muteren noch veranderen dan mits renontiatie van den eersten eysch ende te betaelen die costen van der instancie, aleer den eyscher ontfanckelick mach wesen in zijnen nyeuwen eysch ende qualiteit van dien. . . .

512. *Gastrecht.*

. . . alsoe hy ende den verweerder beyde gasten ende luyden van buyten zijn, dat alsulcke buytenluyden, die den een den anderen te eysschen hebben, dat die malcanderen mogen besetten ende mit recht anspreken tot allen plecken, dair men recht ende justicie is doende, sonder dat die verweerder van alsulcke besettingen mogen tegens malcanderen affirmeeren, als dese verweerder wil sustineeren ende seggen tegens recht, reeden ende lange usantie der stede van Leyden ende oick

1) Schepenen geven den eischer, die dit aanvoert, ongelijk — maar als altijd zonder opgave van redenen, waarom zij aldus vonnissen.

die rechte van Rijnlandt geweest zijn, zoelange als menschen memorie gedencken can, ende voor geenen rechters noch wethouders, dair men dagelicx recht is doende, ter contrarien nyet geuseert en wordt. . . .

513. *Pijnbank.*

Wij, Frans Gerijtsz. Goel ende Jan Heye Gerijtsz., scepenen in Leyden, oirconden ende certifficeeren voor de gerechte wairheyt, hoe dat in de maent van Meye lestleden Gherijt van Renesse, als schoudt der voorsz. stede van Leyden, die gemeen scepenen derselver stede verthoent ende overgelevert heeft zeeckere informatien up ende jegens een Barbara Ruttendochter, by hem geapprehendeert, begerende achtervolgende dien van hemluyden te hebben vonnisse, of hy der voorn. Barbara ter tortuere soude moegen doen brengen dan nyet [1]). Ende nadat deselve scepenen die voirsz. informatien hebben deursien ende gevisiteert, hebben na usantie der voorsz. stede gewesen, alsdat die voorsz. schoudt der voorn. Barbera ter tortuere soude moegen brengen. . . .

514. *Tweemaal aanhangig maken eener zelfde zaak.*

Wij, Dirck Florijsz. Heermalen ende Frans Gerijtsz. Goel ende Jan van Endegeest, scepenen van Leyden, oirconden ende certifficeeren voor de gerechte wairheyt, alsdat alhier binnen Leyden in rechte geuseert ende onderhouden wordt, dat soe wanneer eenich verweerder van den eyssche up hem gedaen by scepenen geabsolveert ende vry geweesen wordt voor die reyse, dat nochtans alsdan deysscher den selven verweerder om de selve saicke up breder bewijs oft anders alhier in rechte weder mach betrecken ende anspreken, sonder deselve saicke in cas van appellatie ofte reformatie betrocken te worden voor den Hove van Hollant. . . .

515. *Aasdomsrecht.*

Wy, Dirck Ottenz. ende Frans Gherijtsz. Goel, schepenen in Leyden, doen condt allen luyden ende certifficeeren voor de gerechte wairheyt, alsdat binnen der voorsz. stede van Leyden

---

1) Een andere verklaring van dien aard is mij te Leiden niet voorgekomen, behalve Crimineel Vonnisb. blz. 370.

geuseert wordt aesdomsrechte ende dat naevolgende dien een halve broeder ofte zuster, wesende van verscheyden vader ofte moeder, zoewell ende evenveel succedeert in der erffenisse ende goeden van zijn doode broeder ofte zuster, gelijck ende in allen schijn als een volle broeder ofte zuster, ende dat wy bevinden, alsdat in den jaere 1526 by de gemeen scepenen der voorsz. stede van Leyden, alsdoen wesende, zulcx verclaert is geweest ten versoucke van de gemeen scepenen der stede van der Goude, zoe zyluyden ten voorsz. tyde tselve an den scepenen van Leyden versouckende waeren.

516. *Proces tusschen echtelieden.*

2. .... Daerby den eysscher gezegt wort, dat, angezien dat deysscher ende verweerder getroude luyde zijn, dat die verweerster daerom niet zoude mogen rechts spreken jegens haere man ....., dat nae rechte een wijff, zyende, dat zy schade zoude lyden in haer doote, bydien dat hoer man verarmt ofte zoeveel nyet en heeft, als hy int hylick angebrocht heeft, zoe mach zy ageren ende rechts spreken jegens haeren man binnen staende hylicke, ten einde dat zy haer doote zelf behouden zall mogen naer tinhouden haerder hylicxe voerwaerden, zoedat alhier geen separatie van noode en is te geschien om rechts te mogen spreken jegen haeren man. . . .

517. *Landrecht.*

. . . Soe is waer, dat de verweerder upt landt geweest is ende dat hem van costumieren dier plecken geseyt es, dat daer die gewoente vant lant was, zoe wanneer daer eenich landt drie jaer lanck of daeromtrent vreest gelegen hadde, zoe en was daer nyemandt, die dat selve landt den plouch insteken wilde, of den principael-eygenaer most aldaer ter plaetsen tegenwoordich weesen ende consenteren om tselve landt in te steken metten plouch. . . .

CRIMINEEL-VONNISBOEK.

CRIMINEEL-VONNISBOEK.

518. *Doodstraf na bekentenis.*

Alzoe Jan van Coelen buyten pyne ende bande van ysere opentlicken voir scepenen geconfesseert ende bekent heeft, verscheyden delicten ende mesusen gedaen ende geperpetreert te hebben, wairdich capitael correctie, naevolgende bescreven rechten ende placaten der C. M., by den schout hem angeseyt, breder blykende by zijn confessie, wysen ende verclaeren dairomme scepenen, dat die selfde gebrocht ofte geleyt zal worden alhier upte plaetse voert gevangenisse ende aldair gerecht worden mitten zwaerde ende zijn goeden geconfisqeert tot profyte der C. M.

519. *Doodstraf na bekentenis.*

Aldus zoe wysen scepenen, alzoe Quyryna Heynricxdochter of hoe zy genoemt mach wesen, gecomen is binnen de graeflicheyt van Hollant, binnen tlant van Rijnlant ende binnen der stede van Leyden ende heeft opentlicken geconfesseert ende bekent onder den blaeuwen hemel buyten bande van yser voer scepenen, zulcx als die schout van Leyden alhier haer angeseyt heeft, dat zy dairan verbuert heeft hair lijf ende hair goet.

520. *Schorsing van doodstraf wegens afwezigheid van den beul.*

Alzoe upten 12^{en} dach in Januario a° 1535 na tscryven deser stede die schout van Leyden alhier in de vierschair

van den hoichsten recht angesproken heeft van lyve ende goede een Nelle Claesdochter ende dat ten zelven tyde die scepenen, om zaecken hem dairtoe porrende, die zelve zaecke gecontinueert hebben tot op huyden daen van dezen, ende alzoe die voirsz. schout alsnu niet voirsien en is van den meester van den scarpen zwaerde ende anders ter justicie dienende, soe continueren scepenen noch die voirsz. zaecke tot een anderen bequamen dach ende tijt, dat die voirsz. schout van als ter materie dienende gefurneert ende voirsien sal wesen. Actum den 26^{en} dach in Januario anno voirseyt in kennisse van my. J. Deyman.

521. *Pijnbank.*

Naedat scepenen gevisiteert hebben dinformacie by den schout van Leyden overgeleyt up ende jegens Anthonis Huygensz. [1]), by den zelven schout geapprehendeert wesende, oick tgeen dat van des voirsz. Anthonis wegen dairjegens overgeleyt is geweest, mitsgaders altgeen dat zyl. over beyden zyden hebben weeten te zeggen ende by te brengen ter materie dienende, hebben scepenen gewesen, alsdat zyl. des voersz. schouten informacie starck genoech kennen, om den voirn. Anthonis ter bancke geleyt te worden. Actum den 29^{en} Nov. 1535.

522. *Galeistraf.*

Nae tuychnesse ende besceyt, scepenen gebleken, die voorsz. Jan Pietersz. gebrocht sel worden upte scepen der K. M., om gestelt te worden in zijnre M. dienste ende aldair blyven ter tijt ende wylen der K. M. tselfde believen sal. Actum den 18^{en} dach in Maerte anno 1539.

523. *Doodstraf wegens ketterij.*

Alsoe Reyntgen Bairtelsz. buyten pyne ende bande van ysere opentlicken voer scepenen geconfesseert ende bekent heeft verscheyden delicten ende mesusen gedaen ende geperpetreert te hebben, waerdich capitael correctie, naevolgende bescreven rechten ende placaten der K. M. by den schout hem angeseyt, breder blyckende by zyne confessie, wysen

1) Wederdooper.

dairomme ende verclaeren scepenen, dat deselfde Reyntgen gebrocht ofte geleyt sel worden alhier upte plaetse voir de gevangenisse ende aldair gerecht worden mitten zwaerde ende zijn lichaem mit thooft gestelt zel worden up een rat, hebbende over zijn hooft een galge, hangende in gedaente van een kelcke ende siborye, ende dat zyne goeden geconfisqueert sullen wesen tot profyte der K. M. Actum den 28^{en} dach in Aprille anno 1544.

Martijn Thaemsz. ad idem.

Jacop Jansz. ad idem.

524. *Meineed.*

Alzoe Nyesken Adriaensdochter opentlicken voir scepenen geconfesseert ende bekent heeft een valschen eedt geswoeren ende gedaen te hebben mer dairtoe van eenige geinduceert om zulcx te doen, dat nochtans daeromme die voirsz. Nyesgen Adriaensdochter terstont gestelt sel worden upter stede groote kaecke den tijt van een gehele ure, mits up hair borste mit grote letteren gescreven hebbende, dat zy een valsschen eedt gedaen heeft. Ende tzelfde ure ommegecomen zijnde, zel die voirsz. Nyesgen by des heren dienaers geleyt worden vuyt deser stede, buyten wat poerte hair gelieven zel, ende vuyte selve stede blyven ende voirts up morgen gaen overal vuyt tlant van Rijnlant, vuyter Haghe ende vuyt Hage-ambochte ende oick dairvuyt blyven den tijt van thien jaeren eerstcommende ende achtereenvolgende; ende dit al upte verbuerte van haer voerste twee vingeren van hoer rechte handt ende voirts hoer goeden geconfisqueert ten profyte van der Kon. Maj. 31 Jan. 1545.

525. *Verbranding.*

Alzoe Aelbrecht Thaemsz. buyten pyne ende bande van ysere voir scepenen geconfesseert ende bekent heeft, sulcx als hem die schout van Leyden, als een rechter van tsheeren wegen, anseggende is, soe wysen scepenen ende verclaeren, alsdat die voirsz. Aelbrecht dairan verbuert heeft zijn lijf ende goet ende dat hy up een hoechte an een staecke gewurricht ende voirts mitten viere gebrant sel worden, totdat die doot daernae volcht, ende alsdan een galch over zijn hooft stellende ende dairan hangende de forme van zekere ciborien,

kelcken ende anders, ten exempele ende anschouwe van een ygelicken [1]). 27 Sept. 1544.

526. *Verdrinking.*

Alzoe Johanna Adriaensdochter [2]) buyten pyne ende bande van ysere voir scepenen geconfesseert ende bekent heeft zulcx als hair die schout van Leyden, als een rechter van tsheeren wegen, anseggende is, soe wysen scepenen ende verclaeren, alsdat die voorsz. Johanna Adriaensdochter dairan verbuert heeft haer lijff ende goet, ende dat zy in den watere verdroncken zel worden, zulcx dat die doot daerna gevolcht zal wesen. 7 Aug. 1546.

527. *Afzetting van een taalman.*

Alzoe die schoudt van Leyden, als een rechter van sheeren weghen, heeft doen dagen ende beclagen Floris Hobbenz., hem anseggende, alsdat hy een procuratie geraseert ende hem daermede in rechte beholpen soude hebben, twelck soude sijn een specie van valscheyt, concludeerende daeromme die voirsz. schoudt, dat deselve corporelicken, criminelicken of arbitralicken an zijn lijfve ende gueden tot discretie van scepenen gestraft ende gecorrigeert zoude worden; soe ist, dat schepenen gehoirt ende gesien hebbende dinformatie van den voirsz. schoudt, mitsgaders de confessie van den verweerder ende al dat die verweerder heeft willen seggen ende overleggen, hebben den verweerder gecondempneert ende condempneren mits desen up Sonnendaghe toecommende te gaen voor de processie van Sinte Pieterskercke in zijn linde cleederen, hebbende een bernende tortse van een pondt wasse in zijn handt, ende daerna deselve tortse te brengen voor tHeylige Eerwaerdige Sacrament, verclaeren hem voerts inabel omme tot eeniger tijt als talman te dienen voer de vierschare ende gerechte van Leyden ende condempneeren hem voerts in de somme van 20 karolusg. van 40 gr. tstuck. 26 Nov. 1548.

528. *Verbranding eener vrouw wegens ketterij.*

Alzoe Marijtgen Jansdochter buyten pyne ende bande van

1) Hetzelfde tegen Lenaert Jansz., rietdekker, 27 Nov. 1546 en tegen Pieter Gerijtsz. van Langeraer, 18 Jan. 1546.

2) Kindermoordenares.

ysere openlicken voer schepenen geconfesseert ende bekent heeft quade ghevoelens te hebben van den Eerwaerdigen Heyligen Sacremente des altairs ende oick in verscheyden vergaderingen geweest te hebben, soe wysen schepenen ende verclaren, achtervolgende de placcaten der K. M., dairan verbuert te hebben haer lijff ende goet. Ende dat sy, indyen zy by hoer quade opinie persisteert, gheexecuteert sal worden mitten viere, te weten, dat zy eer gheworcht ende voorts mitten viere verbrant sal worden, sulcx dat die doet daernae volcht. Ende indien zy deselve hair quade opinie offgaet ende daervan renuncheert, dat zy alsdan in een putte bedolven sal worden.

529. *Oproerige liederen.*

Nyclaes Berendrecht, schout der stede van Leyden, van wegen de Co. Maj. als grave van Hollant, beclaecht hier an der vierschaire Machiel Florijsz., zwavelstockmaecker, wonende in Onser Lieven Vrouwencampe, jegenwoerdich gevangen, hem aenseggende, dat hy hem wel vermetelycken vervordert heeft te componeren ende maecken een schandaleus, fameus ende seditieus liedeken, tenderende ter seditie ende oproerte jegens die hoefden ende regierders, rentieres, brouwers ende backers, ende vuytgevende tselve gecomponeerde liedeken sekere personen omme te doen drucken, diewelcke tselve liedeken duer den lande van Hollant openbaerlycken by allen steden hebben doen singen ende onder de schamele gemeente gedeelt ende gedistribueert, contrarie den gemeen rechten, ende alsoe die saecken sijn van quaeder exempele ende nyet ongestraft ende ongecorrigeert te blyven maer allen anderen ten exempele staet te straffen, seyt ende concludeert daeromme die schout voirsz., dat die voirsz. gevangen naevolgende zijn zelfs confessie ende die redenen als boven arbitralycken in zynen lyve ende goeden, allen anderen ten exempele, by vonnisse van scepenen gestraft ende gecorrigeert sal worden, sulcx als schepenen bevinden sullen naer recht ende redene te dienen. 29 Jan. 1557.

530. *Kerkroof.*

Alsoe Huych Cornelisz., genoempt Cruyck, buyten pyne ende bande van ysere opentlycken bekent ende geleden heefft, dat hy O. Vrouwen kerck alhier heeft helpen beroeven, ende gestoelen goederen helpen vercoepen ende die pennijngen helpen

deelen, ende dat hy daerenboven zeeckere gewelden gedaen heeft van die luyden aensicht up te sniden, teeren ende drincken sonder te betaelen ende een huycke geweldelycken helpen nemen, twelcke feyten syn, die niet en behoeren ongestrafft te bliven andere ten exempele, soe hebben scepenen den voirn. Huych Cornelisz. Cruyck gecondempneert ende condempneeren hem mits desen geleyt te werden up Scoonverdriet ende aldaer gerecht te werden mit den swaerde, datter de doet nae volcht, ende tlichaem begraeven te werden upt gewyde. 9 Februari 1557.

531. *Landlooperij* [1]).

Alsoe de scoudt van Leyden, Nicolaes van Berendrecht, doen beclagen heeft criminelicken Reynout, alias tKint van Ree, crijchsman, ende Gerrijt Jansz., alias Haer van Amersfoort, gevangenen, hemluyden anseggende, dat zy mit anderen verloopen crijchsluyden souden hebben gelopen ten platten lande, upten huysman terende ende eetende gesonts lichaems ende begeerende een teerpenning, verterende tselve onnutteliken, contrarie de placaten der Co. Maj^{t} ende zijn M^{ts} voorsaten, twelck de voorsz. gevangenen genouch bekent hebben buyten pyne ende bande van ysere, soe hebben scepenen die voorsz. gevangens ende elcx van hem bysonder gebannen ende bannen den zelfden mits desen vuyter stede van Leyden, Rijnlant, Haege ende Haeghambochte den tijdt van eenen jare up meerder arbitrale correctie; ende sullen gaen vuyt Leyden binnen sdaechs sonneschijn ende morgen voor zonneschijn vuyt Rijnlant, Haech ende Haechambocht, up correctie als boven. Actum by scepenen alle, 29 Oct. 1561.

---

1) Van deze soort zijn er van 1553—70 wel 80 vonnissen gewezen, vooral na 1560.

WERKEN DER VEREENIGING TOT UITGAAF DER BRONNEN VAN HET OUDE VADERLANDSCHE RECHT.

I. Het rechtsboek van den Briel, beschreven in vijf tractaten, door JAN MATTHIJSSEN. Op nieuw uitgegeven door Mr. J. A. FRUIN en Mr. M. S. POLS. roy. 8vo. . . . . *f* 4.75

II. Rechtsbronnen der stad Zutphen, van het begin der 14de tot de tweede helft der 16de eeuw, uitgegeven door Mr. C. PIJNACKER HORDIJK. roy. 8vo. . . . . *f* 3.50

III. De middeleeuwsche rechtsbronnen der stad Utrecht, uitgegeven door Mr. S. MULLER Fz. 2 deelen. roy. 8vo. *f* 15.—
Inleiding en glossarium zullen later volgen.

IV. De oudste rechten der stad Dordrecht en van het baljuwschap van Zuidholland, uitgegeven door Mr. J. A. FRUIN. 2 deelen. roy. 8vo. . . . . *f* 12.50

V. De Friesche stadrechten, uitgegeven door Mr. A. TELTING. roy. 8vo. . . . . *f* 5.—

Verslagen en mededeelingen. N°. I. roy. 8vo. . . *f* 0.60
INHOUD: I. Hofrechten der Essensche goederen in Salland. II. Eene beslissing van den bisschop van Utrecht van 1309. III. Uitspraak over het gerecht te Lienden. IV. Oorkonden betreffende het hoefslaan van gemeene gronden en het beleggen van waarheden in de heerlijkheid van Helmond. V. Iets over de keuren der Westfriesche steden.

Verslagen en mededeelingen. N°. II. roy. 8vo. . . *f* 1.20
INHOUD: VI. Ordonnantie op den zeedijk van Petten af tot Beverwijk toe. 1534. VII. Het zoogenaamde leenrecht der St. Paulus-abdij te Utrecht. VIII. Costumen van Nyenburg en van Bunschoten. IX. Lijst van zaken, behoorende tot de bevoegdheid zoowel van de wereldlijke als van de geestelijke rechters. X. Instructie en depositie van het aesdoms- en schependomsrecht.

Verslagen en mededeelingen. N°. III. roy 8vo. . *f* 1.50
INHOUD: XI. Eene Geldersche oorkonde van 1491. XII. De waarrechten der stadsweiden te Zutfen. XIII. Oudste rechten van het land van Putten. XIV. Verklaring van oude rechtstermen. XV. Het zoogenaamde Rheingauer Landrecht.

Verslagen en mededeelingen. N°. IV. roy. 8vo. . *f* 1.50
INHOUD: XVI. Oudste rechten van Geervliet. XVII. De keuren van Heenvliet van 1536. XVIII. Rechtstoestand van goederen onderworpen aan de uitkeering van haankoren. XIX. Twee stichtsche leenrechten. XX. Handvest van Markerhoofd gegeven 1 April 1404—5. XXI. Nalezing op de dingtaal van Zuidholland. XXII. Ordonnantie van Lopik, 12 Dec. 1469.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

Form 410
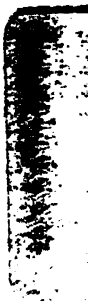
NOV 1 4 1924